

Η Ελληνική Οικονομία

2/15

Τριμηνιαία Έκθεση

Αρ. Τεύχους 80, Ιούλιος 2015

Οι Συγγραφείς

Η ανάλυση της πορείας της Ελληνικής Οικονομίας αποτελεί προϊόν συλλογικής εργασίας των ερευνητών του IOBE. Τα κείμενα αυτά είναι ανυπόγραφα και οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν τη συνισταμένη των διαφόρων αντιλήψεων και απόψεων. Επίσης, οι απόψεις που εκφράζονται εδώ δεν ανταποκρίνονται κατ' ανάγκη προς αυτές των οργανισμών που υποστηρίζουν, χρηματοδοτούν ή συνεργάζονται με το Ίδρυμα.

Το IOBE

Το **Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών** είναι ιδιωτικός, μη κερδοσκοπικός, κοινωφελής ερευνητικός οργανισμός. Ιδρύθηκε με σκοπό να προωθεί την επιστημονική έρευνα για τα τρέχοντα και αναδυόμενα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και να παρέχει αντικειμενική πληροφόρηση και να διατυπώνει προτάσεις οι οποίες είναι χρήσιμες στη διαμόρφωση πολιτικής.

Copyright © 2015 Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών

ISSN 1106 – 4315

Χορηγός τεύχους

Απαγορεύεται η με οιονδήποτε τρόπο ανατύπωση ή μετάφραση οποιουδήποτε μέρους της μελέτης, χωρίς την άδεια του εκδότη.

Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE)

Τσάμη Καρατάση 11, 117 42 Αθήνα, Τηλ. (+30210 9211200-10), Fax:(+30210 9233977)
<http://www.iobe.gr>

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5
Η ΕΠΟΜΕΝΗ ΜΕΡΑ	7
1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	11
<i>Συνεχίζονται οι σταθεροποιητικές τάσεις στη μεγέθυνση της παγκόσμιας οικονομίας το 2015 .....</i>	<i>11</i>
<i>Οριακή ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας στις αρχές του 2015 .....</i>	<i>12</i>
<i>Επίτευξη στόχων του Κρατικού Προϋπολογισμού φέτος από έκτακτες παρεμβάσεις, κυρίως στο σκέλος των δαπανών .....</i>	<i>20</i>
<i>Πλέον πιθανή η άνοδος της ανεργίας το τρέχον έτος.....</i>	<i>21</i>
<i>Ανακοπή του αποπληθωρισμού στο δεύτερο εξάμηνο του τρέχοντος έτους.....</i>	<i>22</i>
<i>Ειδική μελέτη IOBE: Υιοθέτηση των ΤΠΕ και ψηφιακή ανάπτυξη στην Ελλάδα.....</i>	<i>23</i>
2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	25
2.1 Τάσεις και Προοπτικές της Διεθνούς Οικονομίας.....	25
2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα	33
<i>A) Οικονομικό κλίμα .....</i>	<i>33</i>
<i>B) Δημοσιονομικές εξελίξεις και προοπτικές .....</i>	<i>40</i>
3. ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ.....	49
3.1 Μακροοικονομικές Εξελίξεις.....	49
3.2 Εξελίξεις και προοπτικές σε βασικούς τομείς της Οικονομίας.....	72
3.3 Εξαγωγικές Επιδόσεις της Ελληνικής Οικονομίας	83
3.4 Απασχόληση - Ανεργία	89
3.5 Τιμές Καταναλωτή.....	99
3.6 Ισοζύγιο Πληρωμών.....	102
4. ΥΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΚΑΙ ΨΗΦΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	107
4.1 Ψηφιακές υπογραφές στη δημόσια διοίκηση	108
4.2 Αξιοποίηση ανοιχτών δεδομένων στην Ελλάδα	110
4.3 Ηλεκτρονικές Δεξιότητες (E-skills)	112
4.4 Ψηφιακή Επιχειρηματικότητα και καινοτομία στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις	113
5. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ.....	117

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το IOBE εκδίδει τη δεύτερη έκθεσή του για το 2015, στο πλαίσιο των περιοδικών επισκοπήσεων της ελληνικής οικονομίας. Πραγματοποιείται ίσως στην πλέον κρίσιμη περίοδο για την ελληνική οικονομία και κοινωνία από τη μεταπολίτευση, μετά τη διακοπή των διαπραγματεύσεων με τους εταίρους, την επιβολή περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων, το δημοψήφισμα και τις ταραχώδεις διαπραγματεύσεις για την εκκίνηση των διαδικασιών για ένα νέο πρόγραμμα. Όπως όλες οι εκθέσεις του IOBE, έτσι και αυτή αναπτύσσεται σε **τέσσερις ενότητες**, ενώ συνοδεύεται από το **Παράρτημα** διαρθρωτικών δεικτών, στο πλαίσιο της ποσοτικής παρακολούθησης της στρατηγικής της Λισσαβόνας. Προηγείται κείμενο για τις προϋποθέσεις υπέρβασης (πολιτικές, οικονομικές) των ιδιαίτερα δυσμενών συνθηκών που διαμορφώθηκαν το προηγούμενο χρονικό διάστημα και αποτελμάτωσης της οικονομίας.

Οι υπόλοιπες ενότητες περιλαμβάνουν τα εξής:

Η **πρώτη ενότητα** αποτελεί τη **συνοπτική επισκόπηση** της έκθεσης, στην οποία παρουσιάζονται τα βασικά σημεία της, που αναλύονται λεπτομερώς στις επόμενες ενότητες. Η **δεύτερη ενότητα** εστιάζει στο γενικότερο οικονομικό περιβάλλον και περιλαμβάνει: α) την ανάλυση του **διεθνούς περιβάλλοντος** στο πρώτο τρίμηνο του 2015 και τη συνέχειά του, με βάση κυρίως την πλέον πρόσφατη έκθεση του ΔΝΤ, καθώς και με στοιχεία άλλων διεθνών φορέων β) την αποτύπωση του **οικονομικού κλίματος** στην Ελλάδα στο δεύτερο φετινό τρίμηνο, βάσει των πλέον πρόσφατων αποτελεσμάτων των ερευνών οικονομικής συγκυρίας του IOBE, γ) την αποτίμηση υλοποίησης του **Κρατικού Προϋπολογισμού** στο πρώτο εξάμηνο του τρέχοντος έτους.

Η **τρίτη ενότητα** εστιάζει στις επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας στο α' τρίμηνο του 2015 και στους πρώτους μήνες του επόμενου τριμήνου. Χαρτογραφείται καταρχάς το τρέχον **μακροοικονομικό περιβάλλον** και παρουσιάζονται οι προοπτικές του στο δεύτερο εξάμηνο του 2015. Καταγράφονται οι **εξελίξεις σε βασικούς παραγωγικούς τομείς** στο πρώτο φετινό τρίμηνο, ενδεχομένως και στους επόμενους μήνες, ανάλογα με τη διαθεσιμότητα στοιχείων, ενώ παρουσιάζονται οι **εξαγωγικές επιδόσεις** της ελληνικής οικονομίας στο πρώτο τετράμηνο. Κατόπιν, αποδελτιώνονται οι εξελίξεις στην **αγορά εργασίας** στο περασμένο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μάρτιου. Επίσης, αναλύεται η πορεία του **πληθωρισμού** στο πρώτο εξάμηνο φέτος. Η ενότητα ολοκληρώνεται με την πορεία του **ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών** στο πεντάμηνο Ιανουαρίου-Μαΐου φέτος.

Στην τέταρτη ενότητα παρουσιάζεται ειδική μελέτη του IOBE, για τις επιδράσεις της υιοθέτησης των ΤΠΕ και ευρύτερα, της ψηφιακής ανάπτυξης στην Ελλάδα.

Σε μεθοδολογικό επίπεδο η έκθεση αναφέρεται και στηρίζεται σε στοιχεία που ήταν διαθέσιμα μέχρι τις 21/07/2015.

Η επόμενη τριμηνιαία έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία θα εκδοθεί στα μέσα Οκτωβρίου του τρέχοντος έτους.

Η ΕΠΟΜΕΝΗ ΜΕΡΑ

Η δημοσίευση της τριμηνιαίας έκθεσης του IOBE βρίσκει την ελληνική οικονομία **βαρύτατα τραυματισμένη**. Έχοντας γλυτώσει, μόλις για λίγο, από την καταστροφική εξέλιξη που θα συνεπαγόταν μια ανεξέλεγκτη χρεοκοπία και έξοδος από την ευρωζώνη, πλέον αναζητά επειγόντως κατεύθυνση και μια νέα πορεία. Ασφαλώς αυτή θα προσδιοριστεί κατευθείαν από τις επιλογές της οικονομικής πολιτικής. **Οι συνθήκες για μια θετική πορεία ανάπτυξης υπάρχουν, όμως δεν είναι αυτονόητες ούτε θα προκύψουν αυτόματα. Καθώς όμως όλα τα περιθώρια έχουν εξαντληθεί και έχει γίνει φανερό ότι οι εναλλακτικές θα είναι ιδιαίτερα επώδυνες, η στοίχιση όλων των παραγόντων για τη στήριξη μιας αναπτυξιακής πορείας της ελληνικής οικονομίας πρέπει να αποτελέσει εθνικό σκοπό και όχι αντικείμενο πολιτικής διαπραγμάτευσης.**

Είναι ανάγκη στην κριτική εξέταση της συμφωνίας που έχει επί της αρχής συμφωνηθεί, να αναγνωρίζεται ότι **έχει πολλά θετικά σημεία που επιτρέπουν μια αναγκαία βάση στήριξης. Πρέπει λοιπόν η συμφωνία να υποστηριχθεί ευρύτατα χωρίς την οποιαδήποτε αμφιβολία και αμφισημία: η συμφωνία καθυστέρησε και πλέον πρέπει να ολοκληρωθεί το συντομότερο και να εφαρμοστεί όσο το δυνατό πληρέστερα.** Ασφαλώς έχει και σημεία που επιδέχονται κριτικής (όπως η αύξηση της φορολογίας που θα λειτουργήσει υφεσιακά), όμως η ύπαρξή τους δεν πρέπει να οδηγήσει σε καθυστερήσεις και απροθυμία στην εφαρμογή του όλου προγράμματος. Άλλωστε, η εξέλιξη των προγραμμάτων προσαρμογής την τελευταία πενταετία και κυρίως η εμπειρία των τελευταίων μηνών έχουν καταδείξει με δραματικό τρόπο ότι **κάθε καθυστέρηση και συντήρηση της αβεβαιότητας έχει πρόσθετο πραγματικό κόστος** που είναι βαρύ και πολλαπλάσιο από το όποιο όφελος που μπορεί να έχει μια επιμέρους πραγματική ή υποθετική βελτίωση.

Σίγουρα τα σκληρά πρόσφατα γεγονότα έχουν αποτελέσματα που δεν θα είναι εύκολα αναστρέψιμα. **Η άρση των περιορισμών στις τραπεζικές συναλλαγές θα μπορεί να συμβεί μόνο σταδιακά και στο βαθμό που η εμπιστοσύνη θα επανέρχεται,** με την επίτευξη μιας νέας εξισορρόπησης των ίδιων των τραπεζών αλλά και των δημοσιονομικών και μακροοικονομικών δεδομένων. **Οι περιορισμοί αυτοί, μαζί με την ευρύτερη διάρρηξη της εμπιστοσύνης που έχει υπάρξει, θα τείνουν να υποβιβάσουν το σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας στη χώρα.** Τα εισοδήματα και η απασχόληση θα μειώνονται κατά τους επόμενους μήνες, καθώς οι επενδύσεις είναι φυσιολογικό ότι θα παρουσιάσουν σημαντική κάμψη. Σε κάθε περίπτωση, οι όροι για εύρωστη ανάπτυξη δεν θα υπάρχουν όσο θα καθυστερεί η επιστροφή της εμπιστοσύνης και η εξισορρόπηση στο τραπεζικό σύστημα. Συνεπώς, οι επόμενες κινήσεις στην οικονομική πολιτική (και ασφαλώς ως προς το τραπεζικό σύστημα) πρέπει να είναι αποφασιστικές και χωρίς χρονοτριβή.

Η διεθνής κρίση, πυροδότησε από το 2008 μια μακρά περίοδο βαθιάς ύφεσης στην Ελληνική οικονομία και την επιβολή προγραμμάτων προσαρμογής. Η περίοδος αυτή έχει ήδη κρατήσει υπερβολικά πολύ και πρέπει να φτάσει στο τέλος της το συντομότερο. Φυσικά, αυτό πρέπει να γίνει με τη δημιουργία των πραγματικών συνθηκών που θα επιτρέψουν στην οικονομία να χρηματοδοτείται από τις διεθνείς αγορές και να κινείται σε πορεία ανάπτυξης και σύγκλισης με το κέντρο της Ευρώπης. **Η τρέχουσα χρονιά θα είναι χρονιά σημαντικής ύφεσης (αναστρέφοντας την ελαφρά ανάκαμψη που υπήρξε κατά το 2014 και ακυρώνοντας τον προγραμματισμό για σημαντική ανάπτυξη κατά το 2015), ενώ ελαφρά ύφεση αναμένεται να υπάρξει συνολικά και κατά την επόμενη χρονιά. Μπορούν όμως να δημιουργηθούν οι συνθήκες ώστε η αναστροφή προς θετικούς ρυθμούς να γίνει σχετικά νωρίτερα εντός του επόμενου έτους και η έξοδος προς τις αγορές να είναι εφικτή αρκετά πριν την προβλεπόμενη λήξη του επερχόμενου προγράμματος.** Αυτή η θετική πορεία, που είναι απολύτως απαραίτητη, δεν θα μπορεί να πραγματοποιηθεί εάν δεν έχουν υπάρξει προηγουμένως συνθήκες σημαντικής και με βάθος χρόνου σταθεροποίησης στην οικονομική και γενικότερη πολιτική, από νωρίς το ερχόμενο φθινόπωρο. Με τη σειρά τους, οι βάσεις για αυτή τη σταθεροποίηση θα πρέπει να έχουν ήδη τεθεί πριν το τέλος του καλοκαιριού.

Συνολικά, η απαραίτητη σταθεροποίηση θα πρέπει να εκφραστεί με συνδυασμό συνθηκών.

Πρώτη συνθήκη είναι η **σαφής, αμετάκλητη και μη διαπραγματεύσιμη τοποθέτηση της ξεκάθαρης πλειονότητας του πολιτικού φάσματος στην πλευρά της παραμονής της χώρας στην Ευρωζώνη και της απαραίτητης για αυτή συνεννόησης.** Η έλλειψη συνεννόησης ανάμεσα στις κύριες πολιτικές δυνάμεις, ανεξάρτητα από τις επιμέρους διαφορές τους, σε ένα ελάχιστο εθνικό πρόγραμμα σταθεροποίησης και ανάπτυξης, έχει αποδειχθεί από το 2009 και μετά ο κύριος αποσταθεροποιητικός παράγοντας που βάθυνε την αβεβαιότητα και την ύφεση αλλά και που διαφοροποιεί την ελληνική περίπτωση σε σχέση με τις άλλες χώρες όπου εφαρμόστηκαν αντίστοιχα προγράμματα. Ανεξάρτητα από τις όποιες άλλες πολιτικές εξελίξεις, η **απάλειψη αυτού του προβλήματος θα αποδειχθεί καταλυτική.**

Δεύτερη συνθήκη είναι η **επείγουσα και έμπρακτη στροφή προς προσέλκυση επενδύσεων**, με στόχο το διπλασιασμό του ποσοστού τους επί του εθνικού προϊόντος το συντομότερο. Αυτό προϋποθέτει τουλάχιστον τέσσερις επιμέρους κινήσεις: (α) τη σταθεροποίηση του εγχώριου τραπεζικού συστήματος, με την απαραίτητη ανακεφαλαίωση και χειρισμό των προβληματικών δανείων, ώστε να απελευθερωθούν και κινητοποιηθούν οι διαθέσιμοι εγχώριοι πόροι, (β) την κινητοποίηση ώστε να αξιοποιηθεί, με μόχλευση ακόμα περισσότερων επενδυτικών πόρων, το 'πακέτο Juncker', (γ) την προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων, μέσω και κατάλληλων μεταρρυθμιστικών παρεμβάσεων στις αγορές και τη δημόσια διοίκηση και (δ) **το σχεδιασμό και λειτουργία του ταμείου αξιοποίησης δημόσιας περιουσίας, που προβλέπεται στο σχέδιο**

συμφωνίας, προς κατεύθυνση αναπτυξιακή με τρόπο που να προσελκύει πρόσθετα νέα κεφάλαια (πρόταση προς αυτή την κατεύθυνση έχει κάνει το IOBE ήδη από το 2011).

Τρίτη συνθήκη είναι η **εφαρμογή στην πράξη με τον περισσότερο αποτελεσματικό τρόπο** του νέου προγράμματος. Ενώ τα προηγούμενα δύο προγράμματα είχαν προβλήματα στο σχεδιασμό, το κύριο πρόβλημα εντοπίστηκε στην εφαρμογή, ειδικά εκεί που το βραχυπρόθεσμο και ειδικό συμφέρον υπερίσχυσε πολιτικά του μακροπρόθεσμου και γενικότερου συμφέροντος. Η κατάλληλη εξειδικευμένη γνώση θα είναι απαραίτητη σε αυτή την προσπάθεια, καθώς οι τρέχουσες συνθήκες είναι δυσχερείς και μη συνηθισμένες. Ενδεικτικά και δεδομένης της ιδιάζουσας κατάστασης για τις πληρωμές, η ενθάρρυνση των ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής, με κατάλληλες φορολογικές προσαρμογές, μπορεί να αποτελέσει το κλειδί για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και την ενθάρρυνση της υγιούς επιχειρηματικότητας. Παράλληλα, ιδίως καθώς η ύφεση δυστυχώς παρατείνεται, είναι σημαντική η **προστασία των πραγματικά αδύναμων νοικοκυριών**, με στοχευμένες και αποφασιστικές κινήσεις.

Δεδομένων των παραπάνω, και με την εμπιστοσύνη σε υψηλό επίπεδο, η ελληνική πλευρά όχι απλώς θα δικαιούται αλλά και θα οφείλει να διεκδικεί από τους εταίρους και πιστωτές σταδιακές, αλλά σημαντικές κινήσεις για περαιτέρω επιμήκυνση των δανείων και μείωση των υφιστάμενων και μελλοντικών επιτοκίων, προκειμένου να μειωθεί και ο μελλοντικός κίνδυνος που αντιμετωπίζουν οι μακροπρόθεσμοι επενδυτές.

Αναλογιζόμενοι τα δραματικά γεγονότα του τελευταίου μήνα, **είναι από αρκετές πλευρές παράδοξο πώς η έξοδος της Ελλάδας από την Ευρωζώνη έφτασε να θεωρείται ένα τόσο πιθανό ενδεχόμενο**. Οι Έλληνες στην πλειονότητά τους βλέπουν θετικά την παραμονή στο κοινό νόμισμα, κατανοώντας ότι το μέλλον τους θα είναι καλύτερο όσο πιο κοντά είναι στο κέντρο της Ευρώπης. Η ελληνική οικονομία θα έχανε πολλά από μια έξοδο, όχι μόνο μέσα από τις μεσοπρόθεσμες αναταράξεις (από τις οποίες λάβαμε μια οδυνηρή πρόγνωση), αλλά και γιατί θα εξασθενούσε δραματικά η ενδυνάμωση των εγχώριων θεσμών και η προσέλκυση επενδύσεων. Όμως και η ίδια η Ευρωζώνη θα είχε μεσοπρόθεσμα βλάβη στην αξιοπιστία της. Πώς φτάσαμε σχεδόν σε σημείο καταστροφής;

Σε όλη τη διάρκεια της περασμένης πενταετίας, και ενώ έγιναν σημαντικά βήματα προόδου, παρατηρήθηκε έλλειψη ειλικρίνειας και αξιοπιστίας στην οικονομική πολιτική, ειδικότερα σχετικά με τις απαραίτητες δομικές αλλαγές. **Συστηματικά καλλιεργήθηκε ο μύθος ότι το πρόβλημα μπορεί να λυθεί, χωρίς μια πραγματική σύγκλιση της οικονομίας μας με τις υπόλοιπες της Ευρωζώνης**. Με παρατεταμένη αβεβαιότητα και πολύ ασθενείς επενδύσεις, η βαθιά ύφεση ήταν φυσικό επακόλουθο. Ως επιστέγασμα, **τους τελευταίους μήνες η οικονομική πολιτική φάνηκε να κινείται αγνοώντας όλους τους κρίσιμους περιορισμούς και τα πραγματικά δεδομένα**.

Πλέον, και με τη νέα συμφωνία, οι προκλήσεις θα είναι σημαντικές. Όμως, μέσα από τις κατά τα άλλα αρνητικές εξελίξεις δημιουργείται ένα πλαίσιο θετικών προϋποθέσεων. **Η επί της ουσίας σύγκλιση στα βασικά και αναγκαία για κάθε σύγχρονη και ανταγωνιστική οικονομία, αν εκφραστεί στην πράξη και δεν ανατραπεί, θα οδηγήσει στην άρση της κεντρικής αβεβαιότητας. Ως επακόλουθο, θα μπορεί να υπάρξει επιτέλους η αναγκαία αναπτυξιακή στροφή** και μάλιστα να είναι ισχυρή. Όμως δεν αρκεί απλώς να ελπίζουμε σε μια τέτοια έκβαση, αλλά να κινηθούμε ώστε να αποκλειστεί κάθε άλλη εξέλιξη, καθώς θα ήταν δραματική και απευκταία, με κόστος – ας το τονίσουμε ξανά – κυρίως για τους πλέον αδύναμους στην ελληνική οικονομία και κοινωνία.

1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συνεχίζονται οι σταθεροποιητικές τάσεις στη μεγέθυνση της παγκόσμιας οικονομίας το 2015

Μετά από μια μικρή επιβράδυνση κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2014 η παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα σημείωσε το πρώτο τρίμηνο του 2015 αύξηση 3,3% συγκριτικά με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους. Στις χώρες - μέλη του ΟΟΣΑ σημειώθηκε στο πρώτο τρίμηνο 2015 αύξηση του ΑΕΠ της τάξης του 1,9% σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα πέρυσι. Μεταξύ των ανεπτυγμένων χωρών, στην Ιαπωνία, η ύφεση συνεχίστηκε για ένα τρίμηνο ακόμα, με την οικονομία της να συρρικνώνεται κατά 1,0%. Μικρή επιτάχυνση της ανάπτυξης σημειώθηκε στις ΗΠΑ (από 2,4% στο δ' τρίμηνο σε 2,7%), ενώ η σταδιακή ανάπτυξη στην Ευρωζώνη συνεχίστηκε, με το σχετικό ρυθμό να διαμορφώνεται στο 1,0%. Μεταξύ των αναπτυσσόμενων οικονομιών, στη Βραζιλία σημειώθηκε για τέταρτο συνεχόμενο τρίμηνο ύφεση, μεγαλύτερης έκτασης από ότι στα προηγούμενα, καθώς η οικονομία της συρρικνώθηκε κατά 1,0%. Στην Κίνα, ο ρυθμός μεγέθυνσης παραμένει υψηλός στις αρχές του τρέχοντος έτους, στην περιοχή του 7,0%, ωστόσο επιβραδύνθηκε εκ νέου σε σχέση με το δ' τρίμηνο το 2014 (+7,3%).

Οι τάσεις που εκδηλώθηκαν στις βασικές οικονομικές ομάδες κρατών κατά την περασμένη χρονιά εκτιμάται ότι θα διατηρηθούν το τρέχον έτος. Στις

αναπτυγμένες οικονομίες, αυτές της Ευρωζώνης θα επωφεληθούν από τις θετικές επενέργειες της πτώσης της τιμής του πετρελαίου στο πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών και τα περιθώρια κέρδους των επιχειρήσεων. Σημαντική αναμένεται να είναι η τονωτική επίδραση της ποσοτικής χαλάρωσης που αποφασίστηκε από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα στην επενδυτική δραστηριότητα και την κατανάλωση. Η υποτίμηση του ευρωπαϊκού νομίσματος έναντι του δολαρίου αναμένεται να δώσει ώθηση στις ευρωπαϊκές εξαγωγές και να πιέσει τις τιμές των εισαγόμενων προϊόντων προς τα πάνω αντισταθμίζοντας τις αποπληθωριστικές πιέσεις. Στις ΗΠΑ, βασικοί προσδιοριστικοί παράγοντες της ανάπτυξης παραμένουν η αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης, η ισχυρή αγορά εργασίας αλλά και η ενίσχυση του καθαρού εισοδήματος λόγω του χαμηλού πληθωρισμού. Η ήπια δημοσιονομική πολιτική αναμένεται να συνεχίσει να έχει αναπτυξιακή συμβολή και να υπεραντισταθμίσει την αρνητική επίδραση της ανατίμησης του δολαρίου στη διεθνή ανταγωνιστικότητα των εξαγωγών. Στη βάση της νομισματικής πολιτικής που ακολουθείται στην Ιαπωνία και της επίδρασης των χαμηλότερων τιμών πετρελαίου, προσδοκάται σταδιακή ανάκαμψη της οικονομίας της. Υπό αυτά τα δεδομένα και τις προοπτικές, **η αύξηση του ΑΕΠ στις αναπτυγμένες οικονομίες φέτος αναμένεται να διαμορφωθεί λίγο χαμηλότερα από 2,5%.**

Στην πλευρά των αναπτυσσόμενων οικονομιών, την ανάπτυξη στην Κίνα, με ελαφρώς χαμηλότερο ρυθμό από ότι στο παρελθόν, θα συνεχίσουν να τροφοδοτούν οι χαμηλές τιμές του πετρελαίου και η εφαρμοζόμενη πολιτική ποσοτικής χαλάρωσης, η οποία αναμένεται να δώσει ώθηση στην εγχώρια ζήτηση. Από την άλλη πλευρά, δυνητικές εστίες αναταραχών για την οικονομία της παραμένουν μια πιθανολογούμενη αστάθεια στην αγορά ακινήτων και το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η συρρίκνωση των επενδύσεων και η επιβράδυνση της ιδιωτικής κατανάλωσης, σε συνδυασμό με τις σημαντικές εκροές κεφαλαίων και τη ραγδαία αύξηση του κόστους δανεισμού, λόγω της απώλειας εμπιστοσύνης από τη διένεξη στην Ουκρανία, ασκούν ισχυρές υφεσιακές επιδράσεις στη Ρώσικη οικονομία. Σε αυτές προστίθεται η έντονη αποκλιμάκωση των εξαγωγών, από την κατακόρυφη υποχώρηση της τιμής του πετρελαίου, αποδυναμώνοντας τις εξαγωγές. Συνολικά, **ο ρυθμός μεγέθυνσης των αναπτυσσόμενων χωρών θα επιβραδυνθεί περαιτέρω φέτος, αγγίζοντας μόλις το 4,0%. Σε συνδυασμό με την επιτάχυνση των ανεπτυγμένων οικονομιών, εκτιμάται ότι η διεύρυνση του παγκόσμιου ΑΕΠ θα είναι για τρίτη συνεχόμενη χρονιά της τάξης του 3,5%, ενδεχομένως λίγο μικρότερη.**

Οριακή ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας στις αρχές του 2015

Ο ρυθμός ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας στο πρώτο τρίμηνο του

2015 δεν ξεπέρασε το 0,4%, έναντι ρυθμού ανόδου του ΑΕΠ 1,3% στο τελευταίο τρίμηνο του 2014 και ύφεσης της τάξης του 0,3% στο ίδιο τρίμηνο πέρυσι. Η νέα, σημαντική επιβράδυνση προήλθε από την κλιμάκωση της πολιτικής αβεβαιότητας κατά την προεκλογική περίοδο και την κορύφωσή της τον Φεβρουάριο, κατά τις διαπραγματεύσεις με την Ευρ. Επιτροπή, την ΕΚΤ και το ΔΝΤ, για το τι μέλλει γενέσθαι σχετικά με το δεύτερο Πρόγραμμα Δημοσιονομικής Προσαρμογής, το οποίο ολοκληρωνόταν στα τέλη του συγκεκριμένου μήνα. Ο χαμηλότερος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ στο αρχικό τρίμηνο του τρέχοντος έτους σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο προήλθε από την έντονη επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης των εξαγωγών. Στον αντίποδα, σημαντική διεύρυνση παρουσίασαν οι επενδύσεις, ενώ ενισχύθηκε ελαφρώς η αύξηση της κατανάλωσης των νοικοκυριών και περιορίστηκε η πτώση των δημόσιων καταναλωτικών δαπανών. Η νέα τόνωση της ιδιωτικής καταναλωτικής ζήτησης στήριξε την υψηλή άνοδο των εισαγωγών, η οποία πάντως ήταν σαφώς ηπιότερη από ότι στα τέλη του 2014 και, σε συνδυασμό με τη μικρής έκτασης αύξηση των εξαγωγών, δεν επιδείνωσε περαιτέρω το ισοζύγιο του εξωτερικού τομέα σε εθνολογιστικούς όρους.

Αναλυτικά σε ότι αφορά τις τάσεις στις επιμέρους συνιστώσες του ΑΕΠ στο πρώτο τρίμηνο του 2015, οι **εγχώριες καταναλωτικές δαπάνες ήταν 1,0% υψηλότερες έναντι της ίδιας περιόδου του 2014**, κατά την οποία

αυξήθηκαν οριακά, κατά 0,4%, όσο και στο τελευταίο τρίμηνο πέρυσι. Οι τάσεις στις βασικές συνιστώσες της εγχώριας κατανάλωσης κατά τον περασμένο χρόνο συνεχίστηκαν στις αρχές του 2015, καθώς **η νέα άνοδος οφείλεται αποκλειστικά στην αύξηση των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών κατά 1,6%**, ενώ η κατανάλωση του δημόσιου τομέα περιορίστηκε οριακά (-0,2%), λιγότερο από ότι στο δεύτερο εξάμηνο του 2014 (-3,0%).

Κατακόρυφη άνοδο, την ισχυρότερη της τελευταίας εννιαετίας, παρουσίασαν οι επενδύσεις στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Μαρτίου φέτος (+27,6%), σε αντίθεση με την έντονη μείωσή τους πριν ένα έτος (-19,3%). Η αύξηση προήλθε κυρίως από τον υψηλότερο σχηματισμό πάγιου κεφαλαίου (+14,6%), ωστόσο ταυτόχρονα σημειώθηκε σχετικά μεγάλη συσσώρευση αποθεμάτων (€552 εκατ.), γεγονός το οποίο αναδεικνύει την υπερβάλλουσα παραγωγή σε σχέση με τη ζήτηση η οποία τελικά εκδηλώθηκε, εγχωρίως και διεθνώς για ελληνικά προϊόντα. Οι κατηγορίες πάγιου κεφαλαίου που παρουσίασαν την ευρύτερη ενίσχυση ήταν ο μηχανολογικός εξοπλισμός (+23,6%) και ο μεταφορικός εξοπλισμός (+116,5%).

Σημαντική μεταβολή τάσης σημειώθηκε στις εξαγωγές, καθώς τον υψηλό ρυθμό ανόδου τους στο τέταρτο περυσινό τρίμηνο (10,0%) διαδέχθηκε στις αρχές του 2015 μικρή αύξηση (1,3%), αρκετά χαμηλότερη και της διεύρυνσής τους στο πρώτο τρίμηνο του 2014 (+7,8%). Η άνοδος επιβραδύνθηκε

αισθητά τόσο στις εξαγωγές αγαθών (+0,9%, από +5,2% πριν ένα χρόνο), όσο και στις εξαγωγές υπηρεσιών (+2,2%, από +10,7%). Ωστόσο, επισημαίνεται ότι **κατόπιν της αύξησης των εξαγωγών στο αρχικό τρίμηνο, για τέταρτο έτος στη σειρά, αυτές διαμορφώθηκαν στο δεύτερο υψηλότερο επίπεδο τους σε σταθερές τιμές διαχρονικά, για τη συγκεκριμένη περίοδο, στα €13,9 δισεκ.,** ελαφρώς χαμηλότερα από τη μέγιστη τιμή τους τον Ιανουάριο-Μάρτιο του 2008 (€14,6 δισεκ.).

Η σταθερή ανάκαμψη της καταναλωτικής ζήτησης επί ένα χρόνο, κατά κύριο λόγο από τη διεύρυνση των καταναλωτικών εξόδων των νοικοκυριών, συντηρεί την άνοδο των εισαγωγών, οι οποίες στο πρώτο τρίμηνο φέτος ευνοήθηκαν και από τις κατηγορίες στοιχείων πάγιου κεφαλαίου στις οποίες σημειώθηκε αύξηση (οχήματα, μηχανήματα). Συγκεκριμένα, **οι εισαγωγές ήταν στο τρίμηνο Ιανουαρίου - Μαρτίου φέτος 10,3% περισσότερες από ότι στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2014, στο οποίο είχαν επικρατήσει σταθεροποιητικές τάσεις (+0,3%).** Σε συνδυασμό με το μικρό βαθμό αύξησης των εξαγωγών στις αρχές του τρέχοντος έτους, διευρύνθηκε κατά το α' τρίμηνο φέτος το έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου σε εθνικολογιστικούς όρους, στα €1,86 δισεκ. (4,0% του ΑΕΠ), έναντι μόλις €561 εκατ. (1,2%) ένα χρόνο νωρίτερα.

Επανάκαμψη της ύφεσης στην ελληνική οικονομία το 2015, από τους περιορισμούς στην κίνηση

κεφαλαίων και τα νέα δημοσιονομικά μέτρα

Η ήδη αρκετά οξυμένη αβεβαιότητα κατά το πρώτο τρίμηνο του έτους από την πραγματοποίηση εκλογών και την παράταση του δεύτερου προγράμματος οικονομικής πολιτικής κατά τέσσερις μήνες, προκειμένου να ολοκληρωθεί η αξιολόγησή του και να συμφωνηθούν τα απαραίτητα μέτρα - πολιτικές για τη συνέχιση της δημοσιονομικής προσαρμογής και τη βιωσιμότητα του χρέους, κορυφώθηκε στο δεύτερο τρίμηνο από την επαναλαμβανόμενη αδυναμία των δύο πλευρών να συμφωνήσουν, κυρίως ως προς τις μεταρρυθμιστικές προτεραιότητες, τα δημοσιονομικά μέτρα και την ανάγκη παρεμβάσεων για το δημόσιο χρέος. Η μη ολοκλήρωση της αξιολόγησης του δεύτερου προγράμματος και οι άμεσες επιπτώσεις της (απώλεια της προβλεπόμενης σε αυτό χρηματοδότησης για την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους, στάση πληρωμών έναντι του ΔΝΤ, μη επέκταση χρηματοδότησης τραπεζών από την ΕΚΤ μέσω του Έκτακτου Μηχανισμού Ρευστότητας (ELA), επιβολή περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων), σε συνδυασμό με την προκήρυξη δημοψηφίσματος, διαμόρφωσαν πρωτόγνωρα για την ελληνική οικονομία και κοινωνία δεδομένα και συνθήκες, η διάρκεια και το μέγεθος των επιπτώσεων των οποίων δεν είναι εφικτό προς το παρόν να προβλεφθούν.

Από την άλλη πλευρά, η επίτευξη καταρχήν συμφωνίας επί ορισμένων μεταρρυθμίσεων ανάμεσα στην ελληνική κυβέρνηση και τους εταίρους στην

Ευρωζώνη, ούτως ώστε κατόπιν της υλοποίησής τους να ξεκινήσουν οι διαπραγματεύσεις για τη σύναψη ενός νέου προγράμματος και η ψήφιση ορισμένων εξ' αυτών που ακολούθησε, περιορίζουν την απώλεια αξιοπιστίας και την πιθανότητα αρνητικών οικονομικών εξελίξεων στους επόμενους μήνες, χωρίς ωστόσο να τις εξανεμίζουν. Η συνέχιση της αποκλιμάκωσης της επιφυλακτικότητας εντός και εκτός της χώρας θα εξαρτηθεί από την ομαλοποίηση της κυβερνητικής λειτουργίας και την προώθηση - εφαρμογή όλων των απαραίτητων αποφάσεων για την πραγματοποίηση των προαπαιτούμενων για το νέο πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων, καθώς και όσων θα περιλαμβάνονται σε αυτό.

Αναλυτικά, σε ότι αφορά τις τάσεις σε βασικά οικονομικά μεγέθη κατά το δεύτερο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, η ρευστότητα του τραπεζικού συστήματος επιδεινώθηκε άρδην. Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, οι καταθέσεις στα νομισματικά - χρηματοπιστωτικά ιδρύματα εγχωρίως ελαττώθηκαν στο εξάμηνο Δεκεμβρίου - Μαΐου κατά €39,2 δισεκ. (-22,1%), εκ των οποίων καταθέσεις ύψους €21,7 δισεκ. αποσύρθηκαν μετά τις εκλογές. Ως αποτέλεσμα, οι καταθέσεις στα τέλη Μαΐου δεν ξεπερνούσαν τα €138,6 δισεκ., επίπεδο το οποίο είναι το χαμηλότερο των τελευταίων 11 ετών (από τον Ιούνιο του 2004). Αυτή η αντίδραση νοικοκυριών και επιχειρήσεων ερμηνεύεται κυρίως ως προσπάθεια διαφύλαξης του πραγματικού τους πλούτου έναντι του νομισματικού κινδύνου. Η

συνέχιση της μη χρηματοδότησης του ελληνικού κράτους, πλέον επί 10 μήνες, καθώς δεν είχε ολοκληρωθεί κάποια αξιολόγηση του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής από την ΕΕ και το ΔΝΤ, περιόρισε στο ελάχιστο τα ρευστά διαθέσιμά του.

Παρά την εκτεταμένη απόσυρση καταθέσεων από το τραπεζικό σύστημα από τον τελευταίο μήνα του 2014 και την έκτοτε συντήρηση της ρευστότητάς του μέσω των ΕΛΑ, η ροή παροχής πιστώσεων προς τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας δεν επιδεινώθηκε στους μήνες μετά τις εκλογές, έως και τον Απρίλιο. Στο πρώτο τετράμηνο του 2015, ο ρυθμός πιστωτικής συρρίκνωσης προς τον ιδιωτικό τομέα διακυμαινόταν γύρω από το 1,5%, σαφώς χαμηλότερα από το 3,0% στο τελευταίο τρίμηνο του 2014. Σημειώθηκε πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις για πρώτη φορά από τα τέλη του 2009. Όμως, τον Μάιο η μείωση των πιστώσεων προς τον ιδιωτικό τομέα διευρύνθηκε εκ νέου, στο 2,8%.

Η παρατεταμένη έλλειψη χρηματοδότησης του ελληνικού κράτους, οδήγησε στη συγκέντρωση όλων των διαθέσιμων πηγών πόρων, κυρίως των αποθεματικών φορέων της γενικής κυβέρνησης, για την πληρωμή των τακτικών δαπανών (μισθοί, συντάξεις, επιδόματα κ.ά.) και την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους. Στα πλέον πρόσφατα στοιχεία για την εκτέλεση του Κρατικού Προϋπολογισμού, καταγράφεται συγκράτηση των πρωτογενών δαπανών του κατά €2,6 δισεκ., εκ των οποίων €1,3 δισεκ. προέρχεται από τη διεύρυνση των ληξιπρόθεσμων υπο-

χρεώσεων προς τους προμηθευτές του δημοσίου, οξύνοντας τη στενότητα ρευστότητας στον ιδιωτικό τομέα.

Προκειμένου τα νοικοκυριά να διαφυλάξουν τον πραγματικό τους πλούτο έναντι του νομισματικού κινδύνου, θεωρείται πολύ πιθανό ότι προέβησαν με τις καταθέσεις που απέσυραν σε χρηματοοικονομικές επενδύσεις στο εξωτερικό, οι οποίες επιδεινώνουν το ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών. Από τα €16,5 δισεκ. της διεύρυνσης των λοιπών επενδύσεων στο ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών στο πρώτο τετράμηνο φέτος, τα €5,4 δισεκ. προέρχονται από καθαρή αύξηση των καταθέσεων και *repos* κατοίκων της Ελλάδας στο εξωτερικό. Στον αντίποδα, οι εγχώριες απαιτήσεις σε επενδύσεις χαρτοφυλακίου περιορίστηκαν κατά €6 δισεκ.

Η πραγματοποίηση περισσότερων, σε ορισμένο βαθμό εσπευσμένων αγορών διεθνώς παραγόμενων αγαθών από τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις, ιδίως διαρκών προϊόντων από τα πρώτα και κεφαλαιουχικών αγαθών από τις δεύτερες, αποτελεί μια εναλλακτική ενέργεια για τη διαφύλαξη του πραγματικού πλούτου τους. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι ήδη κατά το πρώτο τρίμηνο του 2015 ο εποχικά διορθωμένος κύκλος εργασιών του κλάδου πώλησης μηχανοκίνητων οχημάτων ήταν 16,9% υψηλότερος σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι. Σε αυτή την περίοδο, στο πεδίο των επενδύσεων, οι εποχικά διορθωμένες αγορές μηχανολογικού εξοπλισμού αυξήθηκαν κατά 23,6%, άνοδος που

είναι η μεγαλύτερη από το δεύτερο τρίμηνο του 2008. Βεβαίως, η αύξηση στις δύο παραπάνω κατηγορίες δαπανών ενισχύει τις εισαγωγές, επιβαρύνοντας περαιτέρω το εξωτερικό ισοζύγιο της ελληνικής οικονομίας.

Σε αντίθεση με την αρνητική επίδραση των εσπευσμένων καταναλωτικών εξόδων και επενδύσεων στο εξωτερικό ισοζύγιο της ελληνικής οικονομίας, τη βελτίωσή του το τρέχον έτος υποστηρίζει, τουλάχιστον στο πρώτο μισό του, η συνέχιση και διεύρυνση της περυσινής αύξησης του διεθνούς τουρισμού. Στα πλέον πρόσφατα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος καταγράφεται αύξηση των διεθνών ταξιδιωτών στην Ελλάδα στο σύνολο του περασμένου τετραμήνου Ιανουαρίου – Απριλίου κατά 39,3%, ενώ η ενίσχυση των ταξιδιωτικών εισπράξεων ήταν ηπιότερη (+14,4%). Φαίνεται ότι, παρά τη διεθνή ανησυχία για την έκβαση των διαπραγματεύσεων, η σταθεροποιημένη υποτίμηση του ευρώ έναντι του δολαρίου, καθώς και έναντι άλλων νομισμάτων (στερλίνα, δολάριο Καναδά), έχει ενισχύσει σε μεγάλο βαθμό την ελκυστικότητα της Ελλάδας ως τουριστικού προορισμού. Στον αντίποδα, η μη ολοκλήρωση του δεύτερου Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής και η επιβολή ελέγχων στην κίνηση κεφαλαίων, θεωρείται ότι θα πλήξουν καίρια την ελκυστικότητα διεθνώς των ελληνικών παραθεριστικών προορισμών στο τρέχον εξάμηνο.

Σε ότι αφορά τις πλέον πρόσφατες τάσεις σε άλλα τμήματα της οικονομικής δραστηριότητας, μέχρι και τον Μάιο,

καταγράφεται ως επί το πλείστον ανάσχεση της βελτίωσης η οποία σημειωνόταν έως το πρώτο τρίμηνο του 2015. Ενδεικτικά, η βιομηχανική παραγωγή περιορίστηκε κατά περίπου 1,5% στο περασμένο δίμηνο Απριλίου - Μαΐου 2015, έναντι ανόδου της τάξης του 2,3%, στο πρώτο τρίμηνο του έτους. Η οικοδομική δραστηριότητα παρουσίασε σταθερή αύξηση τους πρώτους τρεις μήνες του 2015, κατά 30%, τόσο σε επιφάνεια, όσο και σε όγκο, η οποία όμως ανακόπηκε τον Απρίλιο (-6,3% σε επιφάνεια, -3,6% σε όγκο).

Πέρα από την κάμψη της δραστηριότητας που εμφανίζουν ήδη από το δεύτερο τρίμηνο ορισμένοι κλάδοι και δραστηριότητες, την τάση στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας στο υπόλοιπο του τρέχοντος έτους, καθώς και τις μεσοπρόθεσμες προοπτικές της, τουλάχιστον έως τα μέσα του 2017, αναμένεται να διαμορφώσουν οι πρόσφατες και τρέχουσες ραγδαίες πολιτικοοικονομικές εξελίξεις, δηλαδή η επιβολή περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων και κυρίως, η έκβαση των διαπραγματεύσεων για ένα τρίτο πρόγραμμα χρηματοδότησης του ελληνικού κράτους και η εφαρμογή των περιλαμβανόμενων σε αυτό δημοσιονομικών μέτρων και μεταρρυθμίσεων. Λαμβάνοντας υπόψη την εφαρμογή περιορισμένης κίνησης κεφαλαίων στην Κύπρο πριν σχεδόν δύο χρόνια, η πλήρης άρση της στην Ελλάδα δεν αναμένεται να λάβει χώρα εντός του 2015, ενώ είναι αρκετά πιθανή η διατήρησή τους, με σαφώς πιο χαλαρούς όρους από τους τρέχοντες, σε μεγάλο μέρος της διάρκειας του 2016. Οι

επιπτώσεις αυτής της ιδιαίτερα δυσμενούς εξέλιξης αναμένεται να αποτυπωθούν κυρίως σε:

- α) Εκτεταμένη μεταβολή των αγοραστικών - καταναλωτικών προτεραιοτήτων των νοικοκυριών και περιορισμό των καταναλωτικών δαπανών
- β) Σημαντική δυσχέρεια υλοποίησης εξαγωγών – εισαγωγών προϊόντων
- γ) Περιορισμό ή παύση της παραγωγικής δραστηριότητας, από τη χαμηλή εγχώρια/διεθνή ζήτηση και τα εμπόδια στις εισαγωγές πρώτων υλών/εξαγωγές προϊόντων
- δ) Αναστολή πληρωμών προς και από το κράτος
- ε) Κάμψη διεθνούς τουριστικής κίνησης
- στ) Αναστολή υλοποίησης επενδυτικών σχεδίων
- ζ) Υψηλή συσσώρευση αποθεμάτων, κυρίως σε προϊόντα των οποίων η ζήτηση έχει υποχωρήσει κατακόρυφα, όπως διαρκών καταναλωτικών και κεφαλαιουχικών προϊόντων

Αναλυτικά ως προς τις μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις για την εξέλιξη των μακροοικονομικών μεγεθών, **η ελεγχόμενη κίνηση κεφαλαίων, έστω και αν αίρεται σταδιακά, θα επιφέρει συρρίκνωση της κατανάλωσης των νοικοκυριών, κατόπιν της προσκαιρης ανόδου της όσο οι διαπραγματεύσεις με τους εταίρους είχαν διακοπεί.** Μια εξασθένιση κατά το τρέχον εξάμηνο της αύξησης της κατανάλωσης των νοικοκυριών που

σημειώθηκε στην περίοδο Ιανουαρίου – Ιουνίου, ενδεχομένως και οριακή μείωσή της, αναμενόταν και μόνο λόγω της αναδιάρθρωσης του ΦΠΑ, η οποία περιλαμβανόταν στα συζητούμενα μέτρα ήδη από το προηγούμενο φθινόπωρο. Οι περιοριστικές πιέσεις στην κατανάλωση θα εξαρτηθούν από τις καταναλωτικές προσδοκίες, όπως αυτές θα διαμορφωθούν από την πορεία των διαπραγματεύσεων με τους εταίρους για το νέο πρόγραμμα. Η ταχύτητα προόδου στις διαπραγματεύσεις θα καθορίσει και το ρυθμό άρσης των κεφαλαιακών περιορισμών στις τράπεζες, παράμετρος η οποία επίσης θα επηρεάσει σημαντικά τις προσδοκίες και τη ρευστότητα. **Συνεπώς, η καταναλωτική ζήτηση θα σημειώσει κάμψη το 2015, κατά πάσα πιθανότητα ήπια, καθώς θα μετριαστεί από την άνοδό της στο πρώτο εξάμηνο.**

Στο έτερο σκέλος της εγχώριας καταναλωτικής δαπάνης, τη δημόσια κατανάλωση, η τάση θα καθοριστεί από τις εξελίξεις γύρω από την απασχόληση στο δημόσιο τομέα, καθώς και το βαθμό αποκατάστασης των μισθολογικών περικοπών του 2012. Παρότι ο στόχος του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής για 15.000 νέες προσλήψεις στο δημόσιο τομέα δεν θεωρείται εφικτός, εφόσον συμφωνηθεί κατά τις διαπραγματεύσεις προσεχώς αυτές να συμψηφιστούν εν μέρει με τις επαναπροσλήψεις περίπου 7.500 απολυμένων τα τελευταία χρόνια που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί (εκπαιδευτικοί ΕΠΑΛ, υπάλληλοι ΕΡΤ,

σχολικοί φύλακες, διοικητικοί υπάλληλοι πανεπιστημίων, καθαρίστριες του Υπ.Οικ. κ.ά.), θα ασκηθεί ήπια αυξητική επίδραση στη δημόσια κατανάλωση. Μια άνοδος της θα ενισχυθεί από ενδεχόμενη καταβολή των αποζημιώσεων/ αποκαταστάσεων για τις μισθολογικές περικοπές του 2012, η οποία δεν έχει αρχίσει. Η πραγματοποίηση των σχετικών δαπανών θα εξαρτηθεί από το επίπεδο ρευστότητας του ελληνικού κράτους, η οποία δεν αναμένεται να βελτιωθεί νωρίτερα από τα τέλη του τρίτου τριμήνου, εφόσον συναφθεί άμεσα το νέο πρόγραμμα. **Συνεπώς, εφόσον εκδηλωθούν αμφότερες οι δυνητικές θετικές επιδράσεις στη δημόσια κατανάλωση, η επίδρασή τους θα είναι μερική κατά το τρέχον έτος, συγκρατώντας τη δημόσια κατανάλωση πλησίον του περυσινού της επιπέδου ή αυξάνοντάς τη ελαφρώς.**

Στο πεδίο της επενδυτικής δραστηριότητας, η πρόσφατη αναταραχή στο τραπεζικό σύστημα και οι επιπτώσεις της στην κεφαλαιακή επάρκειά του, σε συνδυασμό με την αναμονή για την έκβαση των διαπραγματεύσεων για ένα νέο πρόγραμμα, θα αποτελέσουν τους βασικούς παράγοντες αναστολής της συντριπτικής πλειονότητας των επιχειρηματικών επενδύσεων στο δεύτερο εξάμηνο του 2015. Πέρα από τα οξύτατα χρηματοδοτικά προσκόμματα και την κάμψη της εγχώριας και διεθνούς ζήτησης εξαιτίας της τραπεζικής αργίας και των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων, η εκτεταμένη απώλεια αξιοπιστίας στις δυνατότητες της

ελληνικής οικονομίας να ολοκληρώσει τη δημοσιονομική προσαρμογή και να επιτύχει σταθερή ανάκαμψη, πλήττει τις προθέσεις για επενδύσεις στην Ελλάδα εντός και εκτός συνόρων. Άλλωστε, η μικρή αύξηση του σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου στο προηγούμενο έτος, κατά 2,9%, προήλθε ακριβώς από τη σταδιακή αποκατάσταση της εμπιστοσύνης, χάρη στην επίτευξη δημοσιονομικού πρωτογενούς πλεονάσματος και θετικού ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών το 2013, καθώς και από την αισθητή βελτίωση της κεφαλαιακής επάρκειας των «συστημικών» τραπεζών, μέσω των διαδοχικών ανακεφαλαιοποιήσεών τους.

Η μη εφαρμογή μεταρρυθμίσεων τουλάχιστον από το δεύτερο εξάμηνο του 2014, η χαλάρωση της προσπάθειας δημοσιονομικής προσαρμογής, οι παρατεταμένες, ατελέσφορες διαπραγματεύσεις για την ολοκλήρωση του δεύτερου προγράμματος, η αναταραχή στο τραπεζικό σύστημα, η μη εμπρόθεσμη εξυπηρέτηση του δημόσιου δανεισμού, ευνόητα έχουν υποσκάψει καίρια την εμπιστοσύνη στο ελληνικό κράτος και στην ελληνική οικονομία. Συνεπώς, για την καλύτερευση του επενδυτικού περιβάλλοντος είναι αναγκαίες, πρώτον, η υλοποίηση όλων των συμφωνημένων με τους εταίρους πολιτικών, δεύτερον η σταθερότητα ορισμένων παραμέτρων της οικονομίας που επηρεάζουν σημαντικά την αποδοτικότητα των επενδύσεων, όπως το φορολογικό σύστημα, οι εργασιακές σχέσεις και η ευρωστία του τραπεζικού συστήματος. Πλέον, ο απαιτούμενος χρόνος για την επαλήθευση

των παραπάνω από τους επενδυτές έχει αυξηθεί αισθητά και ξεπερνάει σαφώς το τρέχον έτος.

Ειδικά σε ότι αφορά τις **δημόσιες επενδύσεις**, η πρόωρη εκταμίευση των τελευταίων €500 εκατ. από την ΕΕ στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007-2013, για την κάλυψη του 100% της συγχρηματοδότησης στα επιλεγμένα έργα, θα άρει τις προερχόμενες από την ελληνική πλευρά χρηματοδοτικές δυσχέρειες στην υλοποίηση του ΠΔΕ. Όμως, συνεπάγεται τον περιορισμό του ΕΣΠΑ 2007-2013 κατά €2 δισεκ., λόγω της μη υλοποίησης των επενδύσεων οι οποίες θα πραγματοποιούνταν με αυτές τις κοινοτικές ενισχύσεις, εφόσον υπήρχε η δυνατότητα καταβολής της εθνικής συμμετοχής. Συνεπώς, η υλοποίηση του ΠΔΕ φέτος θα υπολείπεται σαφώς του στόχου στο προϋπολογισμό, για δαπάνες ύψους €6,4 δισεκ. Ευρύτερη σε σύγκριση με το ΠΔΕ απόκλιση από τους στόχους οι οποίοι είχαν τεθεί για το τρέχον έτος θα σημειωθεί στην υλοποίηση του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων – παραχωρήσεων. Το πρώτο εξάμηνο του 2015 η μοναδική σχετική διαδικασία που ολοκληρώθηκε από το ΤΑΙΠΕΔ, αφορούσε στο αμοιβαίο ιπποδρομιακό στοίχημα. **Το σύνολο των παραπάνω εξελίξεων σε παραμέτρους της επενδυτικής δραστηριότητας θα διαμορφώσει τις επενδύσεις σαφώς χαμηλότερα από το περυσινό τους επίπεδο.**

Οι επιδράσεις του περιορισμού στην κίνηση κεφαλαίων μέσω του τραπεζικού συστήματος θα είναι κομβικές και για την τάση στους επόμενους μήνες στο

εξωτερικό ισοζύγιο της ελληνικής οικονομίας. Στο σκέλος των **εξαγωγών**, μια άμεση αρνητική επίδραση θα προέλθει από τις δυσχέρειες στις συναλλαγές για τις εξαγωγές αγαθών (πχ. έκδοση εγγυητικών επιστολών), ενώ η πολιτική ρευστότητα ήδη επιδρά και θα συνεχίσει να επιδρά αρκετά αρνητικά στην προσέλκυση του διεθνούς τουρισμού. Από την άλλη πλευρά, η άνοδος των εξαγωγών αγαθών κατά το αρχικό εξάμηνο του τρέχοντος έτους περιορίστηκε αποκλειστικά από τις αισθητά χαμηλότερες εξαγωγές πετρελαιοειδών. Η συγκεκριμένη αρνητική επίδραση θα εξασθενήσει αρκετά στο δεύτερο εξάμηνο, όταν η τιμή του πετρελαίου θα βρεθεί κοντά στα περυσινά της επίπεδα. **Εφόσον η πολιτική ρευστότητα εγχωρίως υποχωρήσει σύντομα και διευκολυνθούν οι τραπεζικές συναλλαγές που αφορούν σε εξαγωγές, η σαφής άνοδος στις εξαγωγές αγαθών εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών κατά τους πρώτους μήνες του 2015 θα συνεχιστεί, μετριάζοντας την υποχώρηση του συνόλου των εξαγωγών από την πτώση στις υπηρεσίες.**

Η απότομη υποχώρηση της κατανάλωσης των νοικοκυριών και η αναιμική επενδυτική δραστηριότητα, θα ανακόψουν στη συνέχεια του 2015 την ισχυρή ανοδική τάση στις **εισαγωγές** κατά το πρώτο εξάμηνό του. Προβλήματα στην πραγματοποίηση των εισαγωγών θα προκύψουν από τη δυσχέρεια διεκπεραίωσης των σχετικών συναλλαγών, κυρίως λόγω των δυσκολιών στην άντληση εγγυήσεων ασφάλισης εξαγω-

γικών πιστώσεων των ευρωπαϊών προμηθευτών των ελληνικών επιχειρήσεων. **Η μεταστροφή της τάσης στις εισαγωγές το αργότερο από το τρίτο τρίμηνο, με ισχυρή ένταση, θα υπεραντισταθμίσει την επιδείνωση του εξωτερικού ισοζυγίου από την κάμψη των εξαγωγών, οδηγώντας σε βελτίωσή του, αλλά και συγκρατώντας την ύφεση στην ελληνική οικονομία.**

Συνισταμένη των επιμέρους τάσεων στις συνιστώσες του ΑΕΠ αποτελεί η υποχώρηση της οικονομικής δραστηριότητας το 2015, δηλαδή η επιστροφή της ελληνικής οικονομίας σε ύφεση. Ωστόσο η ταχύτητα και η έκταση της πτώσης θα καθοριστούν από τις πολιτικές εξελίξεις εγχωρίως και γύρω από τη διαδικασία σύναψης ενός καινούργιου προγράμματος με τους εταίρους, όπως επίσης και το βαθμό κεφαλαιακής επάρκειας του τραπεζικού συστήματος, κατόπιν των εκτεταμένων απωλειών καταθέσεων και της κατάστασης ως προς την εξυπηρέτηση των δανείων στην οποία πλέον βρίσκεται. **Καθώς στο πρώτο εξάμηνο του τρέχοντος έτους εκτιμάται ότι το προϊόν της χώρας διαμορφώθηκε γύρω από το περυσινό του επίπεδο, η ύφεση στο τρέχον εξάμηνο θα περιορίσει το ΑΕΠ στο σύνολο του 2015 κατά 2,0-2,5%.**

Επίτευξη στόχων του Κρατικού Προϋπολογισμού φέτος από έκτακτες παρεμβάσεις, κυρίως στο σκέλος των δαπανών

Στα διαθέσιμα προσωρινά στοιχεία εκτέλεσης του Κρατικού Προϋπολογισμού (ΚΠ) για το πρώτο εξάμηνο του 2015, προκύπτει **σημαντική υπέρβαση των στόχων**, καθώς το έλλειμμα του Κρατικού Προϋπολογισμού είναι τρεις φορές μικρότερο από τη σχετική πρόβλεψη (-€1,42 δισεκ. έναντι -€4,60 δισεκ.), ενώ το πρωτογενές αποτέλεσμα είναι πολύ θετικό (πλεόνασμα €1,88 δισεκ.), αντί του ελλείμματος που αναμενόταν (-€1,24 δισεκ.). Όμως το πολύ καλύτερο του προβλεπόμενου αποτέλεσμα συνεχίζει να οφείλεται σε **ορισμένους συγκυριακούς παράγοντες**.

Συγκεκριμένα, το χαμηλό έλλειμμα προέρχεται αποκλειστικά από τη **συγκράτηση των δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού κατά €4,1 δισεκ.**, κυρίως λόγω μη πραγματοποίησης πρωτογενών δαπανών ύψους €2,6 δισεκ., καθώς και δαπανών του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) της τάξης του €1,1 δισεκ., εξαιτίας της μη καταβολής της εθνικής συμμετοχής στα συγχρηματοδοτούμενα έργα. Μάλιστα, η μείωση των πληρωμών του ΠΔΕ έλαβε χώρα παρότι οι εισροές από την ΕΕ ήταν €0,7 δισεκ. υψηλότερες των προβλεπόμενων. Οι μεγαλύτερες πληρωμές από την ΕΕ μετρίασαν την υστέρηση των εσόδων του Κρατικού Προϋπολογισμού στα €906 εκατ., καθώς τα τακτικά εσοδά του υπολείπονταν κατά

€1,67 δισεκ. των αναμενόμενων. Τα τελευταία έχουν ενισχυθεί σημαντικά από έκτακτες (εφάπαξ) εισπράξεις.

Ανεξάρτητα από τα έως τώρα αποτελέσματα εκτέλεσης του φετινού προϋπολογισμού, εφόσον η πρόσφατη συμφωνία στη Σύνοδο Κορυφής της Ευρωζώνης οδηγήσει σε διαπραγματεύσεις με τους διεθνείς πιστωτές οι οποίες θα τελεσφορήσουν, θα προκαλέσει μεταβολές στους δημοσιονομικούς στόχους, με αναθεώρησή τους σε χαμηλότερο επίπεδο, οι οποίοι μάλλον θα περιλαμβάνονται σε συμπληρωματικό προϋπολογισμό για το 2015 ο οποίος θα διαμορφωθεί στο πλαίσιο του νέου προγράμματος.

Πλέον πιθανή η άνοδος της ανεργίας το τρέχον έτος

Το ποσοστό ανεργίας ανήλθε στην περίοδο Ιανουαρίου - Μαρτίου για δεύτερο συνεχόμενο τρίμηνο, σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο, φθάνοντας στο 26,6%. Ωστόσο, έναντι του αρχικού τριμήνου πέρυσι η ανεργία ήταν 1,2 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερη. Η αύξηση της ανεργίας στο πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους σχετίζεται με την παρατεταμένη τουριστική περίοδο το 2014, η οποία εκτιμάται ότι συντήρησε την απασχόληση στις σχετιζόμενες με τον τουρισμό επιχειρήσεις μέχρι το μέσο του τέταρτου τριμήνου, κάτι που αποτυπώνεται στα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού (-24,3 χιλ. θέσεις το α' τρίμ. φέτος σε σύγκριση με το δ' τρίμ. του 2014).

Η πολιτική ρευστότητα και οι περιορισμοί στις τραπεζικές συναλλαγές προβλέπεται ότι θα έχουν τις μεγαλύτερες επιπτώσεις σε κλάδους που δρομολόγησαν την ήπια ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας πέρυσι και στις αρχές του 2015, δημιουργώντας πολλές θέσεις εργασίας, όπως οι Υπηρεσίες παροχής καταλύματος - Εστίασης και το Λιανικό - Χονδρικό Εμπόριο. Οι τελευταίες εξελίξεις θα έχουν αρνητικό αντίκτυπο στη διεθνή ελκυστικότητα της Ελλάδας ως τουριστικού προορισμού, επιδρώντας ανασχετικά στη δραστηριότητα και την απασχόληση των τουριστικών επιχειρήσεων. Η εξασθένιση των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών, μετά από μια πρώτη αύξησή τους για τη διασφάλιση ορισμένων βασικών αγαθών, θα ασκήσει αρνητικές επιδράσεις στο τζίρο των εμπορικών επιχειρήσεων, οδηγώντας σε περιορισμό της απασχόλησής τους.

Επιπλέον, δεν έχει αρχίσει η πραγματοποίηση των προβλεπόμενων στο πρόγραμμα για το 2015 15.000 προσλήψεων νέων εργαζομένων στο δημόσιο τομέα, οι οποίες, όπως προαναφέρθηκε, αντισταθμίζονται εν μέρει από 7.500 επαναπροσλήψεις. Συνεπώς, οι περισσότερες εκ των αναμενόμενων επιμέρους εξελίξεις συντείνουν σε ανάκαμψη της ανεργίας στο δεύτερο εξάμηνο του 2015. Η έκταση της ανόδου θα εξαρτηθεί από τη διάρκεια της πολιτικής ρευστότητας. Όσο δεν θα υφίστανται οι προϋποθέσεις σταθεροποίησης του πολιτικοοικονομικού περιβάλλοντος (νέο πρόγραμμα, κυβερνητική σταθερότητα), η αβεβαιότητα εντός και

εκτός της Ελλάδας για τις μακροοικονομικές προοπτικές της θα παραμένει ιδιαίτερα υψηλή, η δραστηριότητα σε κλάδους οι οποίοι συνέβαλαν στην κάμψη της ανεργίας πέρυσι θα είναι φθίνουσα, με παρόμοιο αντίκτυπο στην απασχόληση. **Συνεπώς, δεν είναι στην τρέχουσα περίοδο εφικτή μια πρόβλεψη για το εάν η αύξηση της ανεργίας από το τρίτο τρίμηνο του 2015 θα τη διαμορφώσει στο σύνολο του τρέχοντος έτους υψηλότερα ή ελαφρώς χαμηλότερα από πέρυσι.**

Ανακοπή του αποπληθωρισμού στο δεύτερο εξάμηνο του τρέχοντος έτους

Η ισχυρή αποπληθωριστική τάση συνεχίστηκε στην ελληνική οικονομία καθ' όλο πρώτο εξάμηνο του 2015, με αποτέλεσμα ο Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή να διαμορφωθεί στη διάρκειά του 2,3% χαμηλότερα από ότι στην αντίστοιχη περυσινή περίοδο, όταν υποχωρούσε κατά 1,3%. Η φετινή πτώση ήταν η ισχυρότερη στη συγκεκριμένη περίοδο του έτους τουλάχιστον τα τελευταία 55 χρόνια.

Η πολιτικοοικονομική αναταραχή και οι περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων οδήγησαν σε σημαντική αύξηση αγορών συγκεκριμένων κατηγοριών προϊόντων, όπως τροφίμων, γενικότερα «πρώτης» ανάγκης, μετριάζοντας τον ισχυρό αποπληθωρισμό έως τον Ιούνιο. Όμως, η ανάγκη για διατήρηση σχετικά υψηλής ρευστότητας σε σύγκριση με περιόδους στις οποίες δεν υφίστανται κεφαλαιακοί

περιορισμοί, σε δεύτερη φάση μάλλον θα εξασθενήσει τη ζήτηση.

Η προοπτική επίτευξης συμφωνίας επί ενός νέου προγράμματος και ενδεχόμενη σύναψή της σχετικά σύντομα, εντός του επόμενου διμήνου, αναμένεται να συμβάλλουν στην κάμψη της αβεβαιότητας και στην εκκίνηση της χαλάρωσης των ποσοτικών ελέγχων, αυξάνοντας τις συναλλαγές και τις τιμές. Η αναδιάρθρωση του ΦΠΑ που ήδη ψηφίστηκε, θα μετακληθεί σε σημαντικό βαθμό στις τιμές, όπως προκύπτει από τις περιπτώσεις αύξησης έμμεσων φόρων στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια. Την επανάκαμψη του πληθωρισμού στην Ελλάδα το τρέχον εξάμηνο ευνοεί και η ολοκλήρωση στα μέσα του 2015 της περιοριστικής επίδρασης στο ΓΔΤΚ από τις πολύ χαμηλότερες πέρυσι τιμές του πετρελαίου. **Συνεπώς, δεν φαίνεται να υφίστανται επιδράσεις στο υπόλοιπο του τρέχοντος έτους οι οποίες θα συντηρήσουν τον ισχυρό αποπληθωρισμό στο πρώτο μισό του. Από τη διάρκεια και την ισχύ των παραπάνω παραγόντων θα εξαρτηθεί το εάν στο σύνολο του 2015 θα ανασχεθεί αρκετά ο ισχυρός αποπληθωρισμός του αρχικού εξαμήνου, ή θα σημειωθεί αύξηση τιμών. Η δεύτερη εξέλιξη θεωρείται περισσότερο πιθανή, καθώς οι μεταβολές στους συντελεστές του ΦΠΑ θα ισχύσουν περίπου για το μισό του έτους.**

Ειδική μελέτη IOBE: Υιοθέτηση των ΤΠΕ και ψηφιακή ανάπτυξη στην Ελλάδα

Στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης εξετάζονται τα οφέλη για την οικονομία, σε όρους εξαγωγών, ανταγωνιστικότητας και διαφάνειας, αλλά και δημιουργίας θέσεων απασχόλησης και καινοτομίας που αναμένεται να προκύψουν από την υλοποίηση τεσσάρων παρεμβάσεων:

- **Ψηφιακές υπογραφές στη δημόσια διοίκηση,**
- **Ανάπτυξη ανοιχτών δεδομένων,**
- **Βελτίωση των ηλεκτρονικών δεξιοτήτων του πληθυσμού**
- **Τόνωση της ψηφιακής επιχειρηματικότητας και των καινοτόμων ΜΜΕ**

Αναλυτικότερα, υπολογίστηκε ότι η ψηφιοποίηση του δημοσίου τομέα μπορεί να **οδηγήσει στην εξοικονόμηση €380 εκατ. ετησίως**. Επίσης, μια αύξηση κατά 100% στη διάδοση των ανοιχτών δεδομένων στην Ελλάδα αναμένεται να οδηγήσει σε σημαντική βελτίωση της κατάταξης της σε όρους ανταγωνιστικότητας κατά 25 θέσεις, από την 56η στην 31^η, σε όρους διαφάνειας κατά 33 θέσεις (από την 80η στη 47η) και στη **δημιουργία 6.332 νέων επιχειρήσεων**. Σε ότι αφορά την επίδραση της αναβάθμισης των ηλεκτρονικών δεξιοτήτων από την ανάλυση προκύπτει ότι για **κάθε 1000 άτομα που βελτιώνουν το επίπεδο e-skills που διαθέτουν** θα μπορούσαν να ενισχυθούν οι **εξαγωγές από την Ελλάδα κατά €13,9 εκατ** και να **δημιουργηθούν στη χώρα 72 νέες επιχειρήσεις**. Τέλος η υιοθέτηση ΤΠΕ από τις ελληνικές ΜΜΕ φαίνεται ότι **αυξάνει την πιθανότητα καινοτομίας** κατά περίπου

4-9 ποσοστιαίες μονάδες ενώ **διευκολύνει σημαντικά τη διεθνοποίηση των επιχειρήσεων**, καθώς αυξάνει τη πιθανότητα εξαγωγών κατά περίπου 1,5-4 ποσοστιαίες μονάδες.

2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

2.1 Τάσεις και Προοπτικές της Διεθνούς Οικονομίας

Το Παγκόσμιο Περιβάλλον

Μετά από μια μικρή επιβράδυνση κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2014 η παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα σημείωσε το πρώτο τρίμηνο του 2015 αύξηση 3,3% συγκριτικά με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους¹ (στοιχεία για G20). Το 2015 εκτιμάται οριακή επιτάχυνση της παγκόσμιας ανάπτυξης, στο 3,5% από 3,4%, με οδηγό τη σταδιακή ανάκαμψη των προηγμένων οικονομιών, καθώς η ανάπτυξη στις αναδυόμενες αγορές αναμένεται να είναι φέτος αμετάβλητη. Σε ότι αφορά το παγκόσμιο εμπόριο, αν και η διεύρυνσή του επιβραδύνθηκε στα τέλη του 2014, κυρίως επειδή ο περιορισμός στις εισαγωγές των αναδυόμενων οικονομιών και ειδικά της Ασίας υπεραντιστάθμισε την αύξηση που σημειώθηκε στις προηγμένες οικονομίες (Ευρωζώνη, Ιαπωνία), για το 2015 οι προοπτικές είναι ενθαρρυντικές. Η αύξηση του παγκόσμιου εμπορίου αναμένεται να ανέλθει από 3,4% πέρυσι σε 3,7% φέτος.

Πάρα ταύτα, επισημαίνεται ότι η πρόβλεψη για το 2015 έχει αναθεωρηθεί επί τα χείρω σε σύγκριση με τις εκτιμήσεις του προηγούμενου τριμήνου, κυρίως λόγω των ισχνότερων επενδύσεων σε εξοπλισμό αλλά και άλλων διαρθρωτικών παραγόντων που ασκούν περιοριστικές επιδράσεις στην παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη και το διεθνές εμπόριο.

Αναλυτικά, οι θετικές προοπτικές στηρίζονται σε τρεις βασικούς παράγοντες, με κυριότερο τη χαμηλή τιμή του πετρελαίου και γενικότερα της ενέργειας. Αυτή αναμένεται να προκαλέσει αφενός βελτίωση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης και αύξηση του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών, αφετέρου εξοικονόμηση στο κόστος λειτουργίας των επιχειρήσεων και ισχυροποίηση της επενδυτικής προοπτικής. Επιπλέον, η ποσοτική χαλάρωση που αποφασίστηκε από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, με την εφαρμογή του προγράμματος αγοράς κρατικών ομολόγων, θα ενθαρρύνει την επενδυτική δραστηριότητα και την κατανάλωση, ενισχύοντας τις αναπτυξιακές προοπτικές. Τρίτον, η υποτίμηση του ευρωπαϊκού νομίσματος έναντι του δολαρίου αναμένεται να δώσει ώθηση στις ευρωπαϊκές εξαγωγές και να πιέσει τις τιμές των εισαγόμενων προϊόντων προς τα πάνω αντισταθμίζοντας τις αποπληθωριστικές πιέσεις.

Μεταξύ των αναπτυγμένων οικονομιών σταθερή, ισχυρή αναπτυξιακή προοπτική συνεχίζει να εμφανίζει η **οικονομία στις ΗΠΑ**. Αν και το τελευταίο τρίμηνο του 2014 έκλεισε με χαμηλότερο από τον αναμενόμενο ρυθμό ανάπτυξης, με αποτέλεσμα η ανάπτυξη πέρυσι να μην υπερβεί το 2,4%, οι προβλέψεις για το 2015 είναι καλύτερες. Το πρώτο τρίμηνο του 2015 έκλεισε με ανάπτυξη 2,7% σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι. Μάλιστα με βάση πρόσφατα αναθεωρημένες προβλέψεις ο ρυθμός

¹ OECD Quarterly National Accounts, G20, May 2015

ανάπτυξης το τρέχον έτος εκτιμάται στο 3,1%, με βασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες την αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης, την ισχυρή αγορά εργασίας αλλά και την ενίσχυση του καθαρού εισοδήματος λόγω του χαμηλού πληθωρισμού.

Στην **Ιαπωνία** η απότομη ύφεση από το δεύτερο τρίμηνο του 2014 (-0,4% σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2013), σε συνδυασμό με τη χαμηλότερη από την εκτιμώμενη μεταβολή του ΑΕΠ στο τελευταίο τρίμηνο πέρυσι, αντιστάθμισαν την ανάπτυξη του πρώτου εξαμήνου και οδήγησαν στη διαμόρφωση μηδενικού ρυθμού μεταβολής. Στη βάση όμως της νομισματικής πολιτικής που ακολουθείται και της επίδρασης των χαμηλότερων τιμών πετρελαίου, προσδοκάται σταδιακή ανάκαμψη της οικονομίας της Ιαπωνίας το 2015 και 2016. Αν και το πρώτο τρίμηνο του 2015 παρατηρήθηκε συρρίκνωση (-1,0%) σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο το 2014 για το σύνολο του έτους εκτιμάται ότι η οικονομία της Ιαπωνίας θα αναπτυχθεί κατά 1,0% ενώ προβλέπεται μικρή περαιτέρω επιτάχυνσή της το 2016, στο 1,2%, κυρίως λόγω βελτίωσης της εγχώριας ζήτησης.

Στην **Κίνα** οι προοπτικές για το τρέχον έτος παραμένουν ισχυρά αναπτυξιακές, της τάξης του 6,6%, παρουσιάζοντας όμως νέα επιβράδυνση σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος (+7,4%). Ενδεικτικό είναι ότι το πρώτο τρίμηνο του 2015 η ανάπτυξη σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι ήταν 7,0%. Την ανάπτυξη τροφοδοτούν παράγοντες όπως οι χαμηλότερες τιμές του πετρελαίου, η

ταχύτερη ανάπτυξη των οικονομιών της Ασίας, αλλά και η πολιτική ποσοτικής χαλάρωσης που εφαρμόζεται, η οποία αναμένεται να δώσει ώθηση στην εγχώρια ζήτηση. Ωστόσο, ορισμένες δυνητικές εστίες αναταραχών για την οικονομία της Κίνας παραμένουν, όπως το δυνητικά ασταθές περιβάλλον που χαρακτηρίζει την αγορά ακινήτων και το χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Στην **Ρωσία** η συρρίκνωση των επενδύσεων και η επιβράδυνση της ιδιωτικής κατανάλωσης, σε συνδυασμό με τις σημαντικές εκροές κεφαλαίων και τη ραγδαία αύξηση του κόστους δανεισμού, λόγω της απώλειας εμπιστοσύνης από τη διένεξη στην Ουκρανία, αλλά και την αύξηση του πληθωρισμού οδήγησαν στην έντονη επιβράδυνση της ανάπτυξης της οικονομίας της στο 0,6% το 2014. Σε αυτούς τους παράγοντες προστέθηκε από το μέσο του 2014 και τουλάχιστον φέτος η κατακόρυφη υποχώρηση της τιμής του πετρελαίου, αποδυναμώνοντας τις εξαγωγές. Ακολούθως, η ύφεση το 2015 αναμένεται να διαμορφωθεί στην περιοχή του 3,9%. Από την άλλη πλευρά, σε αυτό το δυσμενές περιβάλλον υποστηρικτικά θα λειτουργήσει η ανθεκτικότητα που εκδηλώνεται στον τομέα της μεταποίησης.

Αναφορικά με την εξέλιξη της τιμής του δείκτη οικονομικού κλίματος που εκτιμά το IFO για την παγκόσμια οικονομία, αυτός βελτιώθηκε στο δεύτερο τρίμηνο του 2015, καθώς διαμορφώθηκε στις 99,5 μονάδες, έναντι 95,9 μονάδων στο αμέσως προηγούμενο τρίμηνο. Αναδύεται συνεπώς μια τάσης διόρθωσης της τιμής του δείκτη στα επίπεδα του τρίτου

τριμήνου του 2013 ύστερα από απότομη μείωση του το τέταρτο τρίμηνο του 2014. Αντίστοιχα, το δεύτερο τρίμηνο του 2015 βελτιώθηκαν οι εκτιμήσεις για την τρέ-

χουσα οικονομική κατάσταση όπως και οι οικονομικές προσδοκίες για τους επόμενους έξι μήνες.

Πίνακας 2.1

Διεθνές Περιβάλλον – IMF, World Economic Outlook
(ετήσια % μεταβολή, σε πραγματικές τιμές)

	2014	2015	2016
ΑΕΠ			
ΗΠΑ	2,4	3,1	3,1
Ιαπωνία	-0,1	1,0	1,2
Αναπτυσσόμενη Ασία	6,8	6,6	6,4
εκ των οποίων Κίνα	7,4	6,8	6,3
Ινδία	7,2	7,5	7,5
ΑΕSEAN-5	4,6	5,2	5,3
Ευρωζώνη	0,9	1,5	1,6
Αναδυόμενη και αναπτυσσόμενη Ευρώπη	2,8	2,9	3,2
Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Κρατών (CIS)	1,0	-2,6	0,3
εκ των οποίων Ρωσία	0,6	-3,9	-1,1
Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική	2,4	2,7	3,7
Λατινική Αμερική	1,3	0,9	2,0
εκ των οποίων Βραζιλία	0,1	-1,0	1,0
Υποσαχάρια Αφρική	5,0	4,5	5,1
Παγκόσμια οικονομία	3,4	3,5	3,8
Παγκόσμιο Εμπόριο			
Όγκος Παγκόσμιου Εμπορίου (αγαθά και υπηρεσίες)	3,4	3,7	4,7
Εισαγωγές: Προηγμένες Οικονομίες	3,3	3,3	4,3
Εισαγωγές: Αναδυόμενες & Αναπτυσσόμενες Οικονομίες	3,7	3,5	5,5

Αναπτυσσόμενη Ασία: Βιετνάμ, Ινδία, Ινδονησία, Κίνα, Μαλαισία, Ταϊλάνδη, Φιλιππίνες

ΑΕSEAN-5: Βιετνάμ, Ινδονησία, Μαλαισία, Ταϊλάνδη, Φιλιππίνες

Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική: Αίγυπτος, Αλγερία, Μαρόκο, Ην. Αρ.Εμιράτα, Ιορδανία, Ιράκ, Ιράν, Κατάρ,Κουβέιτ, Λίβανος, Λιβύη, Μαυριτανία, Μπαχρέιν, Ομάν, Σαουδική Αραβία, Σουδάν, Συρία, Υεμένη, Τζιμπουτί, Τυνησία.

Υποσαχάρια Αφρική: Αγκόλα, Αιθιοπία, Ακτή Ελεφαντοστού, Γκαμπόν, Ισημερινή Γουινέα, Καμερούν, Κένυα, Κονγκό, Μαυρίκιος, Μποτσουάνα, Ναμίμπια, Νιγηρία, Νότια Αφρική, Ουγκάντα, Πράσινο Ακρωτήριο, Σεϋχέλλες, Σουαζιλάνδη, Τανζανία, Τσαντ, κ.α.

Πηγή: World Economic Outlook, IMF, April 2015

Πίνακας 2.2

IFO - Εκτιμήσεις για την παγκόσμια οικονομία (Δείκτες, έτος βάσης:2005=100)

Τρίμηνο/Έτος	II/13	III/13	IV/13	I/14	II/14	III/14	IV/14	I/15	II/15
Οικονομικό Κλίμα	96,8	94,1	98,6	103,2	102,3	105,0	95,0	95,9	99,5
Παρούσα Κατάσταση	84,1	82,2	84,1	91,6	91,6	95,3	91,6	91,6	95,3
Προσδοκίες	108,8	105,3	112,3	114,0	112,3	114,0	98,2	100,0	103,5

Πηγή: IFO, World Economic Survey, WES, No. 02/ May 2015

Η εξέταση του δείκτη οικονομικού κλίματος στις κυριότερες οικονομικές ζώνες παγκοσμίως αναδεικνύει την εκδήλωση ποικίλων τάσεων στην παγκόσμια οικονομία. Συγκεκριμένα, στην Ευρώπη ο δείκτης οικονομικού κλίματος το δεύτερο τρίμηνο του 2015 διαμορφώθηκε στις 120,4 μονάδες, σημειώνοντας σημαντική βελτίωση σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, κατά 11,7 μονάδες, με αποτέλεσμα να βρίσκεται σημαντικά υψηλότερα από τη μέση τιμή του δείκτη (101,5). Αντιθέτως, στη Βόρεια Αμερική ο δείκτης οικονομικού κλίματος σημείωσε σημαντική μείωση στο δεύτερο τρίμηνο του 2015, κατά 9,2 μονάδες, με την τιμή του να διαμορφώνεται στις 97,9 μονάδες. Συνεχίζει πάντως να κινείται σε επίπεδα σαφώς υψηλότερα από τη μέση τιμή της τελευταίας δεκαεπταετίας (90,7). Τέλος, ο δείκτης οικονομικού κλίματος στην Ασία παρουσίασε μικρή αύξηση συγκριτικά με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, κατά 2,6 μονάδες, αγγίζοντας τις 93,0 μονάδες και κινείται περίπου στα επίπεδα της μακροχρόνιας μέσης τιμής του (92,5).

Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης

Η ανάκαμψη των ευρωπαϊκών οικονομικών αναμένεται να συνεχιστεί και να επιταχυνθεί το τρέχον έτος, εφόσον δεν προκύψουν αναταράξεις από το πρόγραμμα της Ελλάδας, καθώς η οικονομική δραστηριότητα τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όσο και στην Ευρωζώνη, βελτιώνεται αργά, ωστόσο συνεχώς από την

αρχή του δεύτερου τριμήνου του 2013. Το πρώτο τρίμηνο του 2015 σημειώθηκαν ρυθμοί ανάπτυξης 1,5% στην ΕΕ-28 και 1,0% στην Ευρωζώνη σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι. Όλες οι χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχουν στοιχεία για το πρώτο τρίμηνο του 2015, παρουσίασαν θετικούς ρυθμούς μεταβολής του ΑΕΠ σε σύγκριση με το ίδιο τρίμηνο πριν ένα χρόνο. Αναλυτικά, οι χώρες που παρουσίασαν τους υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης ήταν η Τσεχία (4,2%), η Ρουμανία (4,2%), η Πολωνία (3,5%), η Ουγγαρία (3,3%), η Σλοβακία (2,9%) και η Ισπανία (2,7%). Ακολουθούν οι υπόλοιπες χώρες με χαμηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης. Συνολικά το 2015 αναμένεται αύξηση του ΑΕΠ κατά 1,8% στην ΕΕ-28 και 1,5% στην Ευρωζώνη.

Συνολικά το 2014 έκλεισε με αύξηση προϊόντος 1,4% και 0,9% στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ευρωζώνη αντίστοιχα. Βασικοί αναπτυξιακοί παράγοντες για το 2014 ήταν η εγχώρια ζήτηση, κυρίως η επέκταση της ιδιωτικής κατανάλωσης, η οποία σε σημαντικό βαθμό στηρίχθηκε στην αύξηση των διαθέσιμων εισοδημάτων και στην καλύτερευση της αγοράς εργασίας. Το καθαρό εμπόριο συνέβαλε οριακά στην ανάπτυξη και μόνο στην Ευρωζώνη, μετά από διαδοχικές χρονιές στις οποίες αποτέλεσε σημαντικό παράγοντα ενίσχυσης της δραστηριότητας.

Πίνακας 2.3

IFO - Δείκτης οικονομικού κλίματος στις οικονομικές ζώνες (έτος βάσης:2005=100)

Τρίμηνο/Έτος	II/13	III/13	IV/13	I/ 14	II/14	III/14	IV/14	I/15	II/15
Βόρεια Αμερική	87,0	93,7	88,7	102,1	107,1	110,5	101,3	107,1	97,9
Ευρώπη	93,2	99,0	109,7	116,5	118,4	117,5	101,0	108,7	120,4
Ασία	106,1	89,5	98,2	97,4	89,5	99,1	93,9	90,4	93,0

Πηγή: IFO, World Economic Survey, WES No. 02/ May 2015

Πληρέστερη πληροφόρηση για τα βασικά οικονομικά μεγέθη που συνθέτουν το ΑΕΠ της Ευρωζώνης και της ΕΕ, αλλά και τις υπόλοιπες μακροοικονομικές μεταβλητές, καθώς και για την εξέλιξή τους κατά το τρέχον έτος, παρέχεται στη συνέχεια της παρούσας ενότητας, δίνοντας έμφαση στην ποσοστιαία μεταβολή των μεγεθών που καταγράφηκε στο πρώτο τρίμηνο του 2015 σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους.

Αναλυτικά, σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat για το πρώτο τρίμηνο του 2015, οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών αυξήθηκαν κατά 4,3% στην Ευρωπαϊκή Ένωση και 4,2% στην Ευρωζώνη σε σύγκριση με το ίδιο διάστημα πέρυσι ενώ οι εισαγωγές, αυξήθηκαν ταχύτερα, κατά 5,2% στην Ευρωπαϊκή Ένωση και 5,1% στην Ευρωζώνη. Φαίνεται δηλαδή ότι οι καθαρές εξαγωγές είχαν το πρώτο τρίμηνο του 2015 αρνητική επίδραση στη μεταβολή του ΑΕΠ. Για το 2015 συνολικά εκτιμάται αύξηση των εξαγωγών κατά 4,2% και 4,4% σε ΕΕ-28 και Ευρωζώνη αντίστοιχα. Ανασχετικό παράγοντα στην περαιτέρω αύξηση των εξαγωγών αποτελεί η εκτίμηση για διατήρηση των γεωπολιτικών εντάσεων στην περιοχή της Ρωσίας στη μεγαλύτερη διάρκεια του 2015. Συνολικά οι καθαρές εξαγωγές δεν

αναμένεται να συμβάλουν φέτος στην ανάπτυξη καθώς η διεύρυνση της εγχώριας ζήτησης στην ευρωπαϊκή οικονομία αναμένεται οδηγήσει σε αύξηση εισαγωγών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ευρωζώνη παραπλήσια με αυτή των εξαγωγών.

Το πρώτο τρίμηνο του 2015, οι επενδύσεις αυξήθηκαν κατά 1,6% στην Ευρωπαϊκή Ένωση και 0,8% στην Ευρωζώνη σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι, συμβάλλοντας θετικά στην ανάπτυξη του ΑΕΠ (+0,3 και +0,2 ποσοστιαίες μονάδες αντίστοιχα). Μεταξύ των παραγόντων που επέδρασαν ανασχετικά στην περαιτέρω αύξηση των επενδύσεων είναι η χαμηλού βαθμού απασχόληση διαθέσιμων υποδομών, η οικονομική και πολιτική αβεβαιότητα, οι συνθήκες απομόχλευσης κεφαλαίων αλλά και περιορισμοί στην πρόσβαση σε επενδυτικά κεφάλαια σε ορισμένες χώρες. Πάντως, στη συνέχεια του 2015 εκτιμάται πως θα επιταχυνθεί περαιτέρω η επενδυτική δραστηριότητα, με την άνοδό της να ανέρχεται στο 2,6% και 1,7% σε ΕΕ-28 και Ευρωζώνη αντίστοιχα.

Η ιδιωτική κατανάλωση συνεχίζει και το πρώτο τρίμηνο του 2015 να αποτελεί τον βασικό παράγοντα αύξησης του ΑΕΠ,

τόσο στην ΕΕ-28 όσο και στην Ευρωζώνη (+1,1 και 0,9 ποσοστιαίες μονάδες αντίστοιχα). Συγκεκριμένα, η ιδιωτική κατανάλωση το πρώτο τρίμηνο του 2015 αυξήθηκε κατά 2,0% και 1,7% αντίστοιχα σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο πέρυσι, ως αποτέλεσμα κυρίως της ενίσχυσης του διαθέσιμου πραγματικού εισοδήματος, των μικρών βελτιώσεων των δεδομένων στην αγορά εργασίας και του χαμηλότερου πληθωρισμού. Αντίστοιχη αναμένεται να είναι η ανάκαμψη στην ιδιωτική κατανάλωση για το σύνολο του έτους ήτοι κατά 2,1% στην ΕΕ-28 και κατά 1,8% στην Ευρωζώνη.

Η δημόσια κατανάλωση το πρώτο τρίμηνο του 2015 συνέβαλε, έστω οριακά, στην οικονομική ανάπτυξη (+0,3 και +0,2% ποσοστιαίες μονάδες) καθώς σημείωσε αύξηση της τάξης του 1,5% στην Ευρωπαϊκή Ένωση και 0,8% στην Ευρωζώνη σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο το προηγούμενο έτος. Για το 2015 εκτιμάται επιβράδυνση της ανόδου της δημόσιας κατανάλωσης σε 0,8% και 0,6% αντίστοιχα.

Οι συνθήκες στην αγορά εργασίας συνεχίζουν να βελτιώνονται αλλά η πρόοδος που σημειώνεται είναι ήπια και υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των διαφόρων χωρών-μελών. Αναλυτικά, στο τελευταίο τρίμηνο του 2014 η απασχόληση στη ΕΕ-28 αυξήθηκε κατά 0,8% και στην ευρωζώνη κατά 0,9% σε σύγκριση με αντίστοιχο τρίμηνο το 2013, ενώ συνολικά το 2014 η απασχόληση αυξήθηκε κατά 1,0% στην ΕΕ-28 και 0,6% στην ευρωζώνη. Ακολούθως, το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε τόσο το 2014

όσο και τους δύο πρώτους μήνες του 2015 για τους οποίους υπάρχουν στοιχεία. Τον Φεβρουάριο του 2015 το ποσοστό ανεργίας στην ΕΕ-28 και στην Ευρωζώνη διαμορφώθηκε στο 9,8% και 11,3% αντίστοιχα, μειωμένο κατά 0,8 και 1,2 ποσοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με τις μέγιστες τιμές που διαμορφώθηκαν την άνοιξη του 2013. Σε επίπεδο χωρών μελών, πέρα από θετικές εξελίξεις στην αγορά εργασίας στη Γερμανία η απασχόληση αυξήθηκε και σε χώρες με υψηλά ποσοστά ανεργίας όπως η Ισπανία, η Πορτογαλία αλλά και η Ελλάδα. Με βάση τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την απασχόληση το 2015 η αύξηση της απασχόλησης θα επιταχυνθεί στο 0,9% και στις δύο ευρωπαϊκές ζώνες.

Ο πληθωρισμός μειώθηκε στα τέλη του 2014 και στις αρχές του 2015, πέφτοντας τον Δεκέμβριο του 2014 κάτω από το μηδέν. Η επιβράδυνση του πληθωρισμού στη ζώνη του ευρώ οφείλεται στην εξέλιξη των τιμών της ενέργειας και των τροφίμων κατά τα τελευταία έτη, στην ανατίμηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας του ευρώ, αλλά και στην αδυναμία της συνολικής ζήτησης. Μάλιστα, τον Ιανουάριο του 2015, κυρίως λόγω της περαιτέρω πτώσης των τιμών του πετρελαίου, ο ρυθμός μεταβολής του ΔΤΚ έλαβε την χαμηλότερη τιμή του (-0,5% στην ΕΕ-28 και -0,6% στην ευρωζώνη), στη συνέχεια όμως του πρώτου τριμήνου η πτώση μετριάστηκε, αλλά δεν εξαλείφτηκε. Με βάση τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το τρέχον έτος ο πληθωρισμός αναμένεται να κινηθεί σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα καθώς εκτιμάται

ότι θα αυξηθεί μόλις κατά 0,1% και στις δύο οικονομικές ζώνες.

Αναφορικά με τις δημοσιονομικές επιδόσεις, το έλλειμμα του ισοζυγίου Γενικής Κυβέρνησης εκτιμάται ότι διαμορφώθηκε το 2014 στο 2,9% στην ΕΕ-28 και στο 2,4% στην Ευρωζώνη, υποχωρώντας κάτω από τη στάθμη του 3%. Αυτή η θετική εξέλιξη αντανακλά κυρίως τα οφέλη από την υλοποίηση δημοσιονομικών μέτρων περιορισμού των υψηλών ελλειμμάτων σε αρκετές χώρες της ευρωπαϊκής περιφέρειας. Επιπλέον, στην Ευρωζώνη, η νομισματική πολιτική που έχει υιοθετήσει η ΕΚΤ εκτιμάται ότι θα συμβάλει στη μείωση των αποδόσεων των κρατικών ομολόγων, στη βελτίωση της αξιολόγησής τους και εμμέσως στην εξοικονόμηση πόρων από την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους. Συνολικά το 2015 το έλλειμμα του ισοζυγίου Γενικής Κυβέρνησης αναμένεται να μειωθεί στο 2,5% και 2% του ΑΕΠ στην ΕΕ-28 και την Ευρωζώνη αντίστοιχα. Σε ότι αφορά το λόγο χρέους προς ΑΕΠ συνεχίστηκε η ανοδική του πορεία και το 2014, αλλά με φθίνοντα ρυθμό, καθώς διαμορφώθηκε στο 94,2% και 88,6% του ΑΕΠ σε ΕΕ-28 και Ευρωζώνη αντίστοιχα. Για το 2015 το χρέος εκτιμάται πως θα εισέλθει σε πτωτική τροχιά σε αμφότερες τις περιφέρειες, με αποτέλεσμα να προσεγγίσει το 88,0% του ΑΕΠ στην ΕΕ-28 και το 94,2% στην Ευρωζώνη, ως συνδυασμένο αποτέλεσμα της επίτευξης πρωτογενούς δημοσιονομικού πλεονάσματος σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες και της επιτάχυνσης της οικονομικής ανάπτυξης.

Στο πλαίσιο βελτίωσης των μακροοικονομικών μεγεθών στις αρχές του 2015 στην ΕΕ, ο βασικός πρόδρομος δείκτης οικονομικής δραστηριότητας σε Ευρωζώνη €-COIN φαίνεται ότι ανακτά ανοδική δυναμική τους τελευταίους μήνες. Ειδικότερα, το διάγραμμα 2.1 απεικονίζει την εξέλιξη του δείκτη €-COIN² σε μηνιαία βάση. Ο συγκεκριμένος δείκτης διαμορφώθηκε στις 0,39 μονάδες τον Ιούνιο του 2015, καταγράφοντας ανοδική πορεία για έβδομο διαδοχικό μήνα. Η συνέχιση της ανόδου ήταν αποτέλεσμα της αύξησης του διεθνούς εμπορίου και σε μικρότερο βαθμό της επιχειρηματικής δυναμικής.

Αντίθετα ο πρόδρομος δείκτης οικονομικού κλίματος σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εμφανίζει τον Ιούνιο τάσεις αποσταθεροποίησης σε αμφότερες τις ζώνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης. Συγκεκριμένα, ο εν λόγω δείκτης μετά από μια σταθερή σχετικά πορεία από Μάρτιο έως Μάιο 2015, τον Ιούνιο η τιμή του περιορίστηκε στις 105,5 μονάδες στην ΕΕ-28 και 103,5 στην Ευρωζώνη. Η σταθερότητα του δείκτη έως το Μαΐο 2015 σε μεγάλο βαθμό οφείλεται στη σταθερή πορεία του δείκτη της Βιομηχανίας σε συνδυασμό με τη βελτίωση των επιχειρηματικών προσδοκιών στο Λιανικό εμπόριο, και την επιδείνωση των προσδοκιών στις Κατασκευές ενώ μικρές αυξομειώσεις σημειώ-

² Το ερευνητικό κέντρο Center of Economic Policy Research σε συνεργασία με την Τράπεζα της Ιταλίας εκτιμά κάθε μήνα τον πρόδρομο δείκτη οικονομικής δραστηριότητας €-COIN για την Ευρωζώνη. Ο δείκτης συνιστά πρόβλεψη της τριμηνιαίας ανάπτυξης του ΑΕΠ και προκύπτει από τη σύνθεση ποικίλων διαφορετικών δεδομένων, όπως η πορεία της βιομηχανικής παραγωγής, των τιμών, στοιχείων από την αγορά εργασίας, καθώς και χρηματοοικονομικών στοιχείων.

θηκαν στη τιμή του δείκτη της καταναλωτικής εμπιστοσύνης. Τον τελευταίο μήνα οι τάσεις φαίνονται ελαφρώς διαφοροποιημένες τόσο μεταξύ των επιμέρους

υπο δεικτών όσο και μεταξύ των δεικτών σε ΕΕ-28 και Ευρωζώνη με το δείκτη να σημειώνει μεγαλύτερες απώλειες στην ΕΕ-28.

Πίνακας 2.4

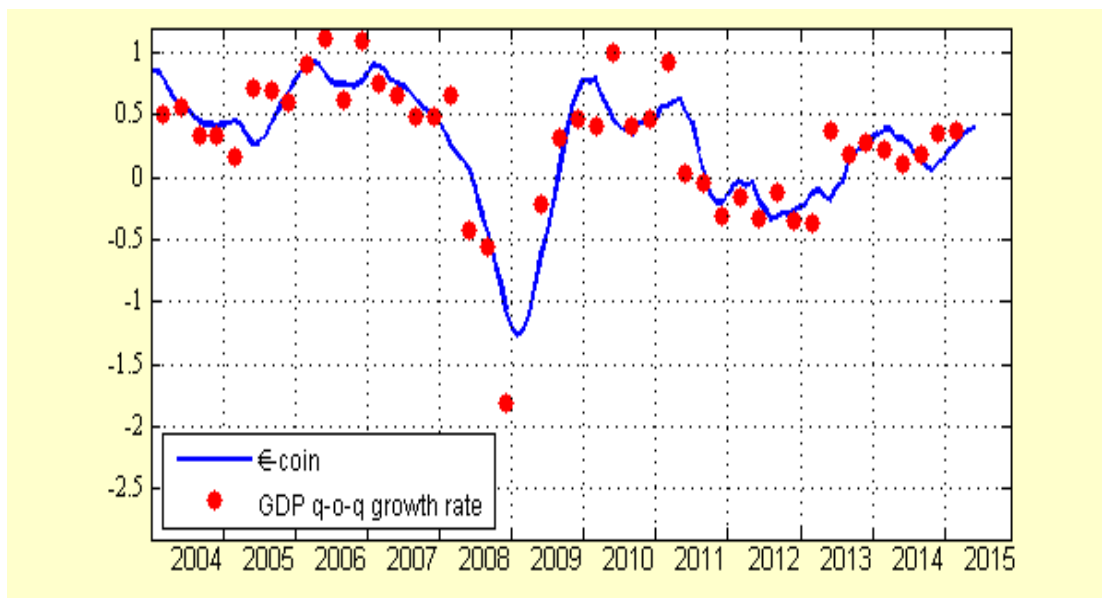
Βασικά Μακροοικονομικά Μεγέθη, ΕΕ-28, Ευρωζώνη (ετήσιες % μεταβολές εκτός και αν δηλώνεται διαφορετικά)

	ΕΕ-28			Ευρωζώνη		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016
ΑΕΠ	1,4	1,8	2,1	0,9	1,5	1,9
Ιδιωτική Κατανάλωση	1,4	2,1	1,9	1,0	1,8	1,6
Δημόσια Κατανάλωση	1,0	0,8	0,8	0,7	0,6	0,8
Επενδύσεις	2,5	2,6	4,2	1,1	1,7	4,0
Απασχόληση	1,0	0,9	1,0	0,6	0,9	1,1
Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)	10,2	9,6	9,2	11,6	11,0	10,5
Πληθωρισμός	0,6	0,1	1,5	0,4	0,1	1,5
Εξαγωγές αγαθών – υπηρεσιών	3,7	4,2	5,2	3,8	4,4	5,4
Εισαγωγές αγαθών – υπηρεσιών	4,2	4,6	5,6	3,9	4,6	5,9
Ισοζύγιο Γεν. Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-2,9	-2,5	-2,0	-2,4	-2,0	-1,7
Χρέος Γεν. Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	88,6	88,0	86,9	94,2	94,0	92,5
Ισοζύγιο Τρεχ. Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	1,6	1,9	1,9	3,0	3,5	3,4

Πηγή: European Economic Forecast, spring 2015, European Commission, May 2015

Διάγραμμα 2.1

Μηνιαίος Δείκτης €-COIN του CEPR

Πηγή: CEPR (www.cepr.org) και Bank of Italy

Πίνακας 2.5

Ευρ. Επιτροπή – Δείκτης Οικονομικού Κλίματος ΕΕ-28 & Ευρωζώνης (1990-2013=100)*

Μήνας	Ιαν-14	Φεβ-14	Μαρ-14	Απρ-14	Μαϊ-14	Ιουν-14	Ιουλ-14	Αυγ-14	Σεπ-14	Οκτ-14	Νοε-14	Δεκ-14
ΕΕ-28	105,0	105,0	105,6	106,5	106,6	106,6	106,1	104,8	103,8	104,3	104,1	104,2
Ευρωζώνη	101,5	101,3	102,9	102,4	102,9	102,4	102,5	100,9	100,2	100,9	100,8	100,9

Μήνας	Ιαν-15	Φεβ-15	Μαρ-15	Απρ-15	Μαϊ-15	Ιουν-15
ΕΕ-28	104,8	105,2	106,1	106,4	106,4	105,5
Ευρωζώνη	101,5	102,3	103,9	103,8	103,8	103,5

* Οι σταθμίσεις των χωρών και η χρονοσειρά στο δείκτη στην ΕΕ έχουν αναθεωρηθεί λόγω της ένταξης σε αυτή της Κροατίας από την 1η Ιουλίου 2013

Πηγή: European Commission (DG ECFIN), Ιούνιος 2015

2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα

Α) Οικονομικό κλίμα

Οι έρευνες οικονομικής συγκυρίας του IOBE προσφέρουν σημαντική πληροφόρηση για τις εξελίξεις στην οικονομία, τόσο από την πλευρά των επιχειρήσεων, όσο και από την πλευρά της τελικής ζήτησης, δηλαδή των καταναλωτών. Εξάλλου, βασικοί δείκτες που περιλαμβάνονται σε αυτές αποτελούν πρόδρομους δείκτες για διάφορα μεγέθη της οικονομίας και μπορούν να χρησιμοποιηθούν με επάρκεια για την πρόβλεψη των άμεσων εξελίξεων, ακόμα και στην πορεία του ΑΕΠ. Αναλυτικότερα:

Ο δείκτης οικονομικού κλίματος το δεύτερο τρίμηνο Απριλίου – Ιουνίου 2015 επιδεινώνεται σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο Ιανουαρίου – Μαρτίου. Η πτώση του δείκτη οφείλεται στη συνεχή επιδείνωση του κλίματος από τον Μάρτιο. Είναι φανερό ότι οι παρατεταμένες διαπραγματεύσεις με τους δανειστές, η σταδιακά αυξανόμενη ανησυχία για την επίτευξη μιας συμφω-

νίας, τους όρους της και τη συνέχιση της χρηματοδότησης της ελληνικής οικονομίας, περιόρισαν την αρχική μετεκλογική αισιοδοξία που είχε καταγραφεί κυρίως στα νοικοκυριά. Άλλωστε, τους εξεταζόμενους μήνες, η μη άντληση χρηματοδότησης από τους δανειστές, οδήγησε στη συγκέντρωση όλων των διαθέσιμων πηγών πόρων, όπως τα αποθεματικά φορέων της γενικής κυβέρνησης (πχ. ασφαλιστικά ταμεία, περιφέρειες, ΟΑΕΔ), ενώ διευρύνθηκαν οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις του κράτους προς τους προμηθευτές του, εξελίξεις που ασφαλώς συντελούν στη μείωση της ρευστότητας στην οικονομία. Η συνεχής, έντονη αβεβαιότητα έχει πλήξει καίρια την οικονομική δραστηριότητα, επηρεάζοντας αρνητικά και το γενικότερο οικονομικό κλίμα, γεγονός που ήδη αποτυπώθηκε και στα επίσημα στοιχεία για το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ. Ανακεφαλαιώνοντας, οι πολίτες και επιχειρήσεις εξακολουθούσαν να βρίσκονται σε κατάσταση παρατεταμένης αναμονής μέχρι τις 22/6, οπότε ολοκληρώθηκε η συλλογή των στοιχείων για την έρευνα πεδίου του Ιουνίου, προκειμένου να αξιολογήσουν τα δεδομένα τα οποία που θα προκύψουν

από μια πιθανή συμφωνία. Συνεπώς, οι επιδράσεις από την πολιτική αναταραχή εγχωρίως και σε επίπεδο ΕΕ, το δημοψήφισμα και την επιβολή ελέγχων στην κίνηση κεφαλαίων στις προσδοκίες θα αποτυπωθούν στα αποτελέσματα της έρευνας τους προσεχείς μήνες. Αναλυτικά:

Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα μειώθηκε το τρίμηνο Απριλίου – Ιουνίου 2015 σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο Ιανουαρίου – Μαρτίου, κινούμενος κατά μέσο όρο στις 91,6 (από 96,8) μονάδες, επίπεδο σαφώς χαμηλότερο σε σχέση με το αντίστοιχο περσινό (99,8 μον. κατά μέσο όρο).

Στην Ευρώπη, ο αντίστοιχος δείκτης διαμορφώθηκε σε ελαφρώς υψηλότερα επίπεδα κατά την εξεταζόμενη περίοδο σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, τόσο στην Ευρωζώνη, όσο και στην ΕΕ. Συγκεκριμένα, ο δείκτης κλίματος διαμορφώθηκε στις 103,7 (από 102,6) και στις 106,1 (από 105,3) μονάδες σε Ευρωζώνη και ΕΕ αντίστοιχα, υψηλότερα στην πρώτη ζώνη σε σχέση με την ίδια περίοδο πέρυσι και οριακά χαμηλότερα στη δεύτερη (102,5 και 106,5 μονάδες αντίστοιχα στις δύο ζώνες).

Σε επίπεδο τομέων, οι επιχειρηματικές προσδοκίες στην Ελλάδα εξασθενούν το δεύτερο τρίμηνο του έτους σε σχέση με το προηγούμενο σχεδόν σε όλους τους τομείς, περισσότερο δε στις Κατασκευές, ενώ βελτιώνονται ελαφρά στο

Λιανικό Εμπόριο. Στη Βιομηχανία, η πτώση του δείκτη δεν ξεπερνά τις 2 μονάδες, ενώ στις Υπηρεσίες ο σχετικός δείκτης μειώνεται κατά 3 και στις Κατασκευές κατά 7 μονάδες. Αντίθετα, στο Λιανικό Εμπόριο ο δείκτης αυξάνεται κατά 5 μονάδες, ενώ τέλος, στην Καταναλωτική Εμπιστοσύνη καταγράφεται πτώση των 7 μονάδων, συνεπικουρώντας έτσι στην αρνητική εξέλιξη των προσδοκιών στους περισσότερους τομείς.

Σε σύγκριση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο, οι μέσοι δείκτες έχουν εν γένει μειωθεί, με εξαίρεση το Λιανικό Εμπόριο και την Καταναλωτική Εμπιστοσύνη, όπου και σημειώνουν άνοδο κατά 5 και 24 μονάδες αντίστοιχα. Αντίθετα, ο δείκτης στη Βιομηχανία έχει μειωθεί κατά 3 μονάδες και στις Υπηρεσίες κατά 2, ενώ η μεγαλύτερη πτώση καταγράφεται και εδώ στις Κατασκευές, με το σχετικό δείκτη να έχει χάσει 15 μονάδες το τρέχον τρίμηνο σε σχέση με το αντίστοιχο περσινό. Αναλυτικότερα:

Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης στην Ελλάδα χάνει διαδοχικά έδαφος από τον Μάρτιο και μετά, ενώ το τρίμηνο Απριλίου – Ιουνίου διαμορφώνεται κατά μέσο όρο στις -43,6 μονάδες (από -37 το προηγούμενο τρίμηνο), υψηλότερα έναντι της αντίστοιχης περυσινής του επίδοσης (-50,3 μονάδες). Οι προσδοκίες των πολιτών, τόσο σε σχέση με τα οικονομικά της χώρας, όσο και ως προς τα οικονομικά του νοικοκυριού τους αμβλύνονται, ενώ σε επίπεδο χωρών, οι Έλληνες κατατάσσονται και πάλι πρώτοι στην ευρωπαϊκή κλίμακα απαισιοδοξίας. Οι αντίστοιχοι μέσοι ευρω-

παϊκοί δείκτες βελτιώνονται ελαφρά το εξεταζόμενο τρίμηνο σε σχέση με το προηγούμενο, τόσο στην Ευρωζώνη, όσο και στην ΕΕ, φθάνοντας στις -5,3 (από -6,3) και τις -3,2 (από -4) μονάδες αντίστοιχα, υψηλότερα σε σχέση και με τα περυσινά τους επίπεδα (στις -7,9 και -4,8 μονάδες αντίστοιχα κατά μέσο όρο).

Οι τάσεις στα επιμέρους στοιχεία που απαρτίζουν το συνολικό δείκτη είναι αρνητικές το τρέχον τρίμηνο σε σχέση με το προηγούμενο, σχεδόν σε όλα τα στοιχεία. Οι αρνητικές προβλέψεις των Ελλήνων καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών τους και της χώρας το επόμενο 12μηνο διευρύνονται, ενώ και οι δυσμενείς προβλέψεις ως προς την εξέλιξη της ανεργίας εντείνονται. Από την άλλη πλευρά, ο αρνητικός δείκτης της πρόθεσης για αποταμίευση παραμένει το εξεταζόμενο τρίμηνο κατά μέσο όρο στα ίδια επίπεδα με το πρώτο τρίμηνο του έτους.

Πιο συγκεκριμένα, το ποσοστό εκείνων οι οποίοι είναι απαισιόδοξοι για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους το επόμενο 12μηνο αυξάνεται κατά μέσο όρο στο 47% (από 40%) το υπό εξέταση τρίμηνο, με το 13% (από 11%) να κρίνει το αντίθετο. Επίσης, αυξάνεται στο 48% (από 38%) το ποσοστό των Ελλήνων καταναλωτών που διατυπώνουν δυσσίωνες προβλέψεις σχετικά με την οικονομική κατάσταση της χώρας, με το 16% (από 22%) να θεωρεί ότι αυτή θα βελτιωθεί ελαφρά ή αισθητά. Ως προς την πρόθεση για αποταμίευση, παραμένει κατά μέσο όρο στο 88% το ποσοστό των νοικοκυριών που θεωρούν μη πιθανή ή

καθόλου πιθανή την αποταμίευσή τους το επόμενο 12μηνο, με ένα 9-10% το τελευταίο εξάμηνο να κρίνει το αντίθετο. Στις προβλέψεις για την εξέλιξη της ανεργίας, αυξάνεται στο 55% (από 43%) το ποσοστό όσων εκτιμούν ότι η κατάσταση θα επιδεινωθεί, με το 12% (από 20%) να διατυπώνει αντίθετη άποψη. Τέλος, το ποσοστό των καταναλωτών που αναφέρει ότι είναι «χρεωμένο» διατηρείται στο 13% (από 15% κατά το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο). Τέλος, διαμορφώνεται εκ νέου κατά μέσο όρο στο 8% το ποσοστό των ερωτηθέντων καταναλωτών που δήλωσαν ότι αποταμιεύουν λίγο, με το ποσοστό εκείνων που αναφέρουν ότι «μόλις τα βγάζουν πέρα» να παραμένει επίσης στο 68% και το ποσοστό των νοικοκυριών που αναφέρουν ότι «αντλούν από τις αποταμιεύσεις τους» να διαμορφώνεται και πάλι στο 10-11%.

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη **Βιομηχανία** το τρίμηνο Απριλίου – Ιουνίου σε σχέση με εκείνο του Ιανουαρίου – Μαρτίου διαμορφώθηκε στις 85,7 (από 87,1) μονάδες, χαμηλότερα σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή του επίδοση (95,6 μονάδες). Στα βασικά στοιχεία δραστηριότητας, οι θετικές προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της παραγωγής παραμένουν κατά μέσο όρο κατά το εξεταζόμενο τρίμηνο στα ίδια επίπεδα σε σχέση με το προηγούμενο, με το σχετικό δείκτη να κινείται στις +9 μονάδες. Αρνητική τάση παρουσιάζουν ωστόσο οι εκτιμήσεις για το επίπεδο παραγγελιών και ζήτησης (στις -31 από -27 μον. ο σχετικός δείκτης). Οι θετικές

εκτιμήσεις για τα αποθέματα ετοιμών προϊόντων υποδηλώνουν σχετικά διογκωμένα για την εποχή επίπεδά τους, με το σχετικό δείκτη να μην μεταβάλλεται όμως σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο (στις +16 μον.). Στα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, οι τάσεις στις εξαγωγικές μεταβλητές είναι ως επί το πλείστον θετικές, αφού οι τρέχουσες εκτιμήσεις για τις εξαγωγές του τομέα και οι προβλέψεις για την εξαγωγική δυναμική του επόμενου τριμήνου βελτιώνονται, ενώ αντίθετα οι εκτιμήσεις για τις παραγγελίες και ζήτηση εξωτερικού επιδεινώνονται. Στις προβλέψεις για την απασχόληση του τομέα, το σχετικό ισοζύγιο το εξεταζόμενο τρίμηνο κινείται ανοδικά, φθάνοντας στις -2 (από -8) μονάδες κατά μέσο όρο, επίδοση ελαφρώς υψηλότερη σε σύγκριση με το μέσο όρο του β' τριμήνου του 2014 (-6 μον.). Το ποσοστό χρησιμοποίησης του εργοστασιακού δυναμικού περιορίζεται ελαφρά κατά το εξεταζόμενο τρίμηνο, στο 67% (από 68,8%), επίπεδο οριακά ανώτερο από εκείνο κατά το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2014 (66,3%). Τέλος, οι μήνες εξασφαλισμένης παραγωγής διαμορφώνονται κατά μέσο όρο και πάλι στους 4,4.

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο **Λιανικό Εμπόριο** το υπό εξέταση τρίμηνο αυξάνεται κατά 5 μονάδες σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, στις 90,4 μονάδες, υψηλότερα από το αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι (86,9 μον.). Από τις βασικές μεταβλητές του δείκτη, οι μέσες εκτιμήσεις των τρεχουσών πωλήσεων βελτιώνονται το τρέχον τρίμηνο (στις -4 από -8 μονάδες ο

δείκτης). Από τις επιχειρήσεις του κλάδου, αυξάνεται ήπια στο 34% (από 29%) το ποσοστό εκείνων που κρίνουν ότι οι πωλήσεις του αυξήθηκαν, ενώ ένα 38% (από 40%) εκτιμά αντίθετα πτώση τους. Στις εκτιμήσεις για τις προβλεπόμενες πωλήσεις, ο σχετικός δείκτης ανέρχεται στη -1 (από -13) μονάδα, ενώ ο δείκτης των εκτιμημένων αποθεμάτων διαμορφώνεται στις -4 (από -7) μονάδες κατά μέσο όρο. Από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, ανοδικά κινείται το ισοζύγιο στις προβλέψεις για τις παραγγελίες προς προμηθευτές (-11 από -19 μονάδες η μέση τιμή τριμήνου), ενώ στην απασχόληση του τομέα, το ισοζύγιο των βραχυπρόθεσμων προβλέψεων παραμένει στις -3 μονάδες κατά μέσο όρο. Τέλος, σε όρους τιμών, οι αποπληθωριστικές προσδοκίες παραμένουν στα ίδια επίπεδα κατά το εξεταζόμενο τρίμηνο (στις -2 μονάδες το ισοζύγιο), με το 12% των επιχειρήσεων να εκφράζει προσδοκίες αποκλιμάκωσης των τιμών και το 77% να προβλέπει σταθερότητα. Στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους, καταγράφεται βελτίωση των επιχειρηματικών προσδοκιών στα Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός, τα Είδη οικιακού εξοπλισμού και τα Πολυκαταστήματα.

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες στις **Κατασκευές** υποχωρούν αισθητά και κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2015 σε σύγκριση με το πρώτο, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις 57,6 (από 65) μονάδες κατά μέσο όρο. Αυτή η επίδοση βρίσκεται σε σημαντικά χαμηλότερα επίπεδα και σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή (82,1 μον. κατά μέσο

όρο). Στις βασικές μεταβλητές του δείκτη, η έντονη εξασθένηση στις προβλέψεις για την απασχόληση του τομέα (στις -38 από -20 μον. το σχετικό ισοζύγιο) έλκει το συνολικό δείκτη προς τα κάτω, αφού οι δυσμενείς προβλέψεις των επιχειρήσεων για το επίπεδο προγράμματος των εργασιών τους εξομαλύνονται ελαφρά (στις -52 από -56 μον. ο δείκτης). Οι μισές επιχειρήσεις (από 39%) του τομέα αναμένουν μείωση των θέσεων εργασίας και το 13% (από 19%) αύξησή τους. Σχετικά με τις αρνητικές εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για το τρέχον επίπεδο του προγράμματος εργασιών τους, αυτές διευρύνονται κατακόρυφα, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις -44 (από -4) μονάδες, ενώ και οι μήνες εξασφαλισμένης δραστηριότητας των επιχειρήσεων του τομέα διαμορφώνονται στους 10 (από 12,6). Το αρνητικό ισοζύγιο στις προβλέψεις των τιμών εντείνεται κατά το υπό εξέταση τρίμηνο σε σχέση με το πρώτο, στις -24 (από -13) μονάδες, με το 34% (από 26%) των επιχειρήσεων να αναμένει μείωσή τους βραχυπρόθεσμα και το 10% (από 13%) αύξηση, ενώ τέλος, το ποσοστό των επιχειρήσεων που αναφέρει ότι δεν αντιμετωπίζει προσκόμματα στη λειτουργία του παραμένει στο 9%. Από τις υπόλοιπες επιχειρήσεις, ένα 25% κρίνει ως σημαντικότερο εμπόδιο τη χαμηλή ζήτηση, το 38% την ανεπαρκή χρηματοδότηση και άλλο ένα 25% παράγοντες όπως η γενική οικονομική κατάσταση της χώρας και η ύφεση, η υψηλή φορολογία και η έλλειψη έργων, η καθυστέρηση πληρωμών από το κράτος, οι μεγάλες εκπτώσεις κ.ά. Σε κλαδικό επίπεδο, η πτώση των συνολικών επιχειρηματικών προσ-

δοκίων του τομέα το εξεταζόμενο τρίμηνο προέρχεται από τη δυσμενέστερη εξέλιξη στις Κατασκευές Δημοσίων Έργων (στις 60,1 από 68,5 μον. ο μέσος δείκτης τριμήνου), αλλά και από τις Ιδιωτικές Κατασκευές (στις 51 από 58,2 μον. το μέσο ισοζύγιο).

Στις **Υπηρεσίες**, ο μέσος Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκίων το δεύτερο τρίμηνο του 2015 σε σύγκριση με το πρώτο κινήθηκε πτωτικά, στις 73,2 (από 76,4) μονάδες, 14 μονάδες χαμηλότερα σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο. Από τις βασικές μεταβλητές, οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα ζήτηση χάνουν έδαφος, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις -12 (από -7) μονάδες κατά μέσο όρο, ενώ πτώση καταγράφουν και οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα κατάσταση της επιχείρησης (στις -8 από -1 μονάδες το μέσο ισοζύγιο). Οι προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη ζήτηση των επιχειρήσεων του τομέα παραμένουν αμετάβλητες (-6 μον. το ισοζύγιο), ενώ από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, ελαφρώς ανοδικά κινούνται οι προβλέψεις των ερωτηθέντων σχετικά με την απασχόληση, με το μέσο ισοζύγιο των -11 μονάδων να διαμορφώνεται στις -7 μονάδες (από +5 μον. κατά την αντίστοιχη περσινή περίοδο). Ως προς τις τιμές, οι σχετικές προβλέψεις αποκλιμάκωσης εξομαλύνονται ελαφρά, με τον αντίστοιχο δείκτη να χάνει εκ νέου 6 μονάδες και να διαμορφώνεται στις -10. Το 16% (από 18%) των επιχειρήσεων αναμένει μείωση τιμών και το 78% (από 81%) σταθερότητα. Τέλος, διαμορφώνεται στο 17% (από 15%) το ποσοστό

των ερωτηθέντων που αναφέρουν απρόσκοπτη επιχειρηματική λειτουργία, με το 32% να δηλώνει την ανεπάρκεια ζήτησης ως βασικότερο εμπόδιο στη λειτουργία του, το 24% την ανεπάρκεια κεφαλαίων κίνησης, από ένα 2-3% την ανεπάρκεια εργατικού δυναμικού και κεφαλαιουχικού εξοπλισμού και το 23% τους λοιπούς παράγοντες που συνδέονται με τη γενική οικονομική κατάσταση και την κρίση, τη διεθνή συγκυρία, την

αδυναμία δανεισμού, την υψηλή φορολογία, την καθυστέρηση πληρωμών κ.ά. Από τους εξεταζόμενους κλάδους των Υπηρεσιών, οι επιμέρους δείκτες προσδοκιών αυξάνονται στις Διάφορες επιχειρηματικές δραστηριότητες, στα Ξενοδοχεία, Εστιατόρια, Τουριστικά πρακτορεία και στους Ενδιάμεσους Χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, ενώ εξασθενούν στους λοιπούς κλάδους.

Διάγραμμα 2.2

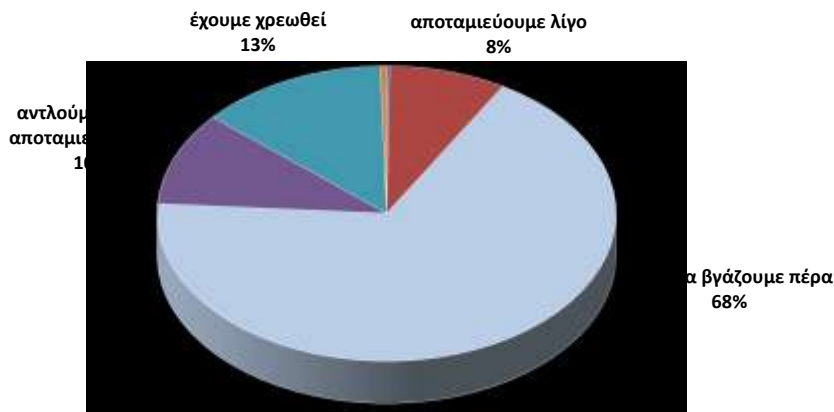
Δείκτες Οικονομικού Κλίματος: Ε.Ε.-27, Ευρωζώνη και Ελλάδα, (1990-2013=100, εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN

Διάγραμμα 2.3

Στοιχεία έρευνας καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους, (μέσος όρος Απριλίου – Ιουνίου 2015)

Πηγή: IOBE

Πίνακας 2.6

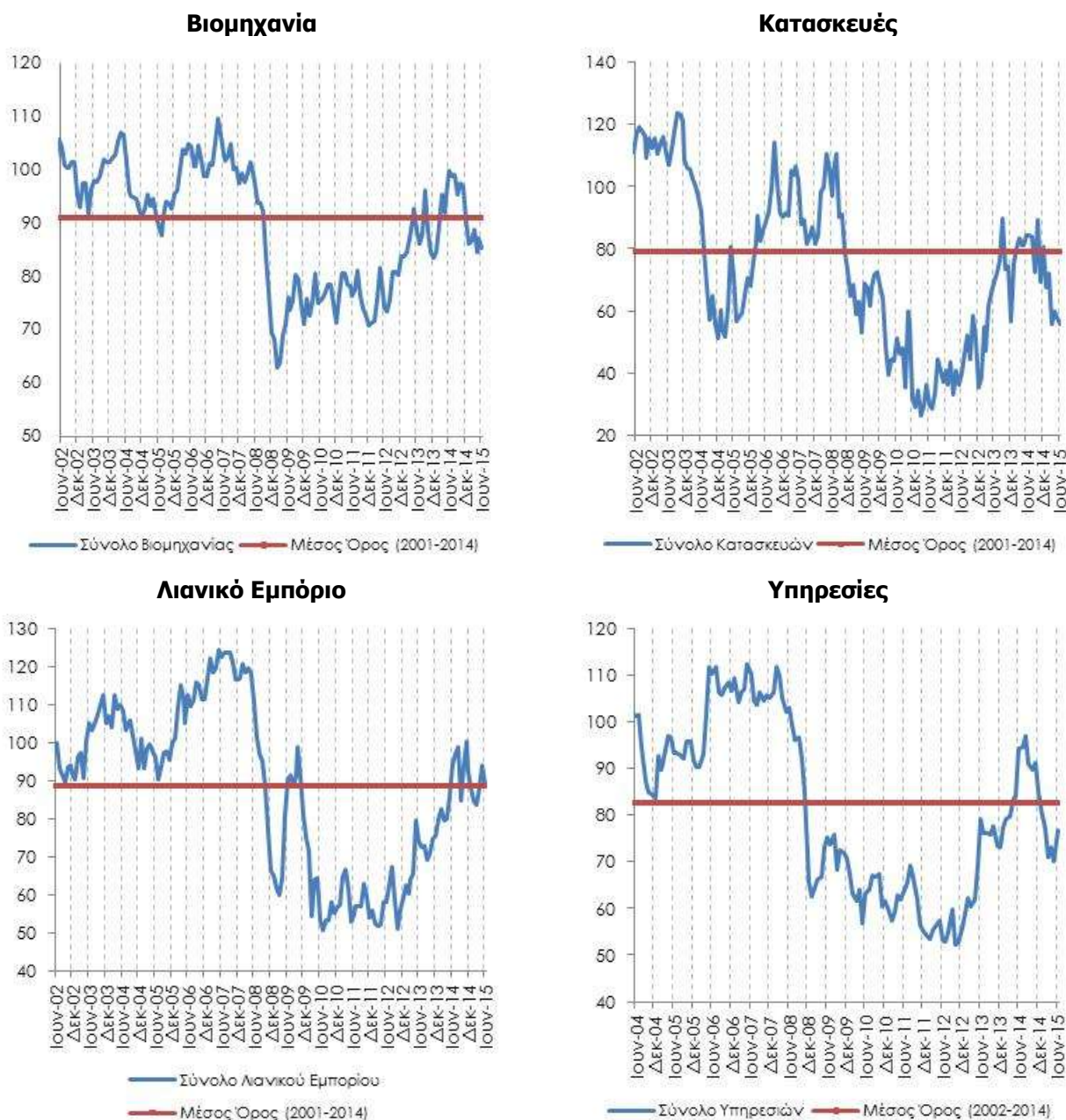
Βραχυχρόνιοι Δείκτες Οικονομικής Συγκυρίας

Μήνας/ Έτος	Δείκτες Οικονομικού Κλίματος ¹		Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών ² (Ελλάδα)				Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης ¹ (Ελλάδα)
	Ε.Ε-27	Ελλάδα	Βιομηχανία	Κατασκευές	Λιανικό Εμπόριο	Υπηρεσίες	
2002	97,3	102,0	101,2	114,0	93,3	82,8	-27,5
2003	95,4	100,1	97,9	115,0	102,0	85,5	-39,4
2004	103,3	104,8	99,1	81,5	104,8	94,6	-25,8
2005	100,8	98,1	92,6	63,0	96,8	93,6	-33,8
2006	108,3	104,9	101,5	91,1	110,8	103,7	-33,3
2007	111,0	108,4	102,8	92,5	120,8	106,6	-28,5
2008	93,3	97,4	91,9	95,2	102,5	97,8	-46,0
2009	79,3	79,7	72,1	65,5	80,4	70,1	-45,7
2010	101,2	79,3	76,2	45,2	59,5	62,9	-63,4
2011	100,3	77,6	76,9	34,2	58,9	61,7	-74,1
2012	90,9	80,0	77,2	43,2	57,1	54,8	-74,8
2013	95,7	90,4	87,8	65,0	70,2	70,4	-69,3
2014	105,1	99,3	94,6	81,5	89,1	87,2	-55,0
α' τρίμηνο 2014	105,0	95,0	90,0	79,6	80,6	78,8	-63,1
β' τρίμηνο 2014	106,4	99,4	95,6	82,1	86,9	87,1	-52,4
γ' τρίμηνο 2014	104,7	101,4	97,8	80,1	93,5	94,1	-52,7
δ' τρίμηνο 2014	104,2	101,3	95,0	84,2	95,6	88,8	-51,6
α' τρίμηνο 2015	105,4	96,8	87,2	65,0	85,5	76,4	-37,0
β' τρίμηνο 2015	106,1	91,6	85,7	57,6	90,4	73,2	-43,6

Πηγές: ¹Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN, ²ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 2.4

Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών

Πηγή: IOBE

Β) Δημοσιονομικές εξελίξεις και προοπτικές

Η ανάλυση και αξιολόγηση των δημοσιονομικών εξελίξεων στο πρώτο εξάμηνο του τρέχοντος έτους είναι ιδιαίτερα δύσκολη λόγω των έκτακτων περιστάσεων και συνθηκών υπό τις οποίες εκτελείται ο φετινός προϋ-

πολογισμός. Όμως, παρά τις δυσκολίες, είναι σαφές ότι στο πεντάμηνο έχουν διαμορφωθεί δύο κύριες τάσεις: αφενός συνεχίζεται η μεγάλη υστέρηση των εσόδων, η οποία ξεκίνησε από τον Δεκέμβριο του 2014 (λόγω των πολιτικών εξελίξεων), αφετέρου καταγράφεται μία πολύ σημαντική συγκράτηση των δαπανών

του προϋπολογισμού, σε σχέση με τους αντίστοιχους στόχους (μηνιαίους και ετήσιο).

Όμως, όπως επισημαίνει και το ίδιο το Υπουργείο Οικονομικών³ *"Οι χαμηλότερες δαπάνες οφείλονται κυρίως στην αναδιάρθρωση του ταμειακού προγραμματισμού με βάση τις επικρατούσες ταμειακές συνθήκες. Εκτιμάται ότι μετά την ομαλοποίηση των ταμειακών συνθηκών, οι δαπάνες θα επανέλθουν στα επίπεδα των στόχων του προϋπολογισμού"*. Εάν αυτή η εκτίμηση επαληθευθεί, θα υπάρξει μεγάλη αύξηση των δαπανών στους επόμενους μήνες. Εξάλλου, και από την ανάλυση των εσόδων του πενταμήνου⁴ προκύπτει ότι αυτά έχουν ενισχυθεί σημαντικά από έκτακτες (εφάπαξ) εισπράξεις, αν και αυτό το γεγονός δεν επαρκεί για να αντισταθμίσει πλήρως την υστέρηση (βλ. Πίνακα 2.9). Για τους λόγους αυτούς, οι εξελίξεις του εξαμήνου δεν είναι αντιπροσωπευτικές και τα σχετικά στοιχεία θα πρέπει να ερμηνευθούν με ιδιαίτερη προσοχή. Από τα στοιχεία εκτέλεσης του προϋπολογισμού στο πρώτο εξάμηνο του τρέχοντος έτους, προκύπτει, εκ πρώτης όψεως, μία πολύ θετική εικόνα.

Το έλλειμμα του Κρατικού Προϋπολογισμού (ΚΠ) είναι τρεις φορές μικρότερο από το στόχο του εξαμήνου, ενώ το πρωτογενές πλεόνασμα του ΚΠ είναι σχεδόν τριπλάσιο του αντίστοιχου στόχου (Πίνακας 2.7). Όμως, από την ανάλυση που ακολουθεί προκύπτει ότι οι εξελίξεις αυτές βασίζονται στην (προσωρινή) συγκράτηση των δαπανών του ΚΠ κατά €4,1 δισεκ. περίπου, έναντι των στόχων του εξαμήνου, καθώς και στον περιορισμό της υστέρησης των εσόδων του ΚΠ στα €0,9 δισεκ. περίπου, μέσω της είσπραξης σημαντικών έκτακτων (κυρίως μη φορολογικών) εσόδων (Πίνακες 2.8 και 2.9).

Σημειώνεται επίσης ότι οι εισπράξεις ορισμένων ποσών από διάφορους δημόσιους φορείς (όπως ΤΧΣ, ΕΟΠΥΥ κλπ.), που έχουν καταγραφεί ως έσοδα του Τακτικού Προϋπολογισμού (ΤΠ), πιθανότατα δεν αποτελούν έσοδα σε επίπεδο Γενικής Κυβέρνησης (ΓΚ), καθώς η μεταφορά κονδυλίων μεταξύ συνιστωσών της ΓΚ δεν είναι δυνατόν να αυξήσει τα έσοδά της σε ενοποιημένη βάση.

Συνεπώς, η θετική εικόνα του εξαμήνου είναι προσωρινή, οφείλεται σε ειδικούς λόγους, δεν συνάδει με τις γενικότερες οικονομικές εξελίξεις και είναι αναστρέψιμη. Στο υπόλοιπο του έτους οι τάσεις του πενταμήνου είναι πολύ πιθανόν να αναστραφούν, επηρεάζοντας αρνητικά τα μεγέθη και την εν γένει εικόνα του Προϋπολογισμού.

³ Βλέπε π.χ. το Δελτίο Τύπου για την Εκτέλεση του Κρατικού Προϋπολογισμού Ιανουαρίου-Μαρτίου, 2015 (24 Απριλίου, 2015).

⁴ Δεν υπάρχουν αναλυτικά στοιχεία εσόδων και δαπανών για το πρώτο εξάμηνο.

Πίνακας 2.7
Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού 2015

	Ιανουάριος- Ιούνιος			% Μεταβολή		2013	Πραγματοποιήσεις 2014	Προϋπολογισμός 2015	% μεταβολή	
	2013	2014	2015	2014/2013	2015/2014				2014/2013	2015Π/2014
I. ΕΣΟΔΑ ΚΠ (1+2)	22.571	23.615	21.820	4,6	-7,6	53.079	51.366	55.603	-3,2	8,2
1. Καθαρά έσοδα ΤΠ	20.841	20.646	19.791	-0,9	-4,1	48.414	46.650	50.871	-3,6	9
Έσοδα προ επιστροφών φόρων[1]	21.441	22.203	21.119	3,6	-4,9	51.433	50.020	53.748	-2,7	7,5
<i>Μείον επιστροφές φόρων</i>	<i>600</i>	<i>1.558</i>	<i>1.328</i>	<i>159,7</i>	<i>-14,8</i>	<i>3.105</i>	<i>3.370</i>	<i>2.877</i>	<i>8,5</i>	<i>-14,6</i>
2. Έσοδα ΠΔΕ	1.730	2.969	2.029	71,6	-31,7	4.665	4.717	4.732	1,1	0,3
<i>Εξ ών: έσοδα από ΕΕ</i>	<i>1.683</i>	<i>2.934</i>	<i>1.762</i>	<i>74,3</i>	<i>-39,9</i>	<i>4.511</i>	<i>4.649</i>	<i>3.982</i>	<i>3,1</i>	<i>-14,3</i>
II. ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΠ (3+4)	27.562	26.034	23.242	-5,5	-10,7	58.456	55.063	55.705	-5,8	1,2
3. Δαπάνες ΤΠ	25.790	23.672	22.088	-8,2	-6,7	51.806	48.471	49.305	-6,4	1,7
Πρωτογενείς δαπάνες[2]	22.310	20.546	18.791	-7,9	-8,5	45.762	42.902	43.405	-6,2	1,2
Τόκοι	3.480	3.127	3.298	-10,1	5,5	6.044	5.569	5.900	-7,9	5,9
4. Δαπάνες ΠΔΕ	1.772	2.362	1.154	33,3	-51,1	6.650	6.592	6.400	-0,9	-2,9
III. Έλλειμμα ΚΠ (I-II)	-4.991	-2.419	-1.422			-5.377	-3.697	-102		
<i>% στο ΑΕΠ</i>	<i>-2,7</i>	<i>-1,4</i>	<i>-0,8</i>			<i>-2,9</i>	<i>-2</i>	<i>-0,1</i>		
Έλλειμμα / πλεόνασμα ΤΠ	-4.949	-3.026	-2.297			-3.392	-1.821	1.566		
Έλλειμμα/ πλεόνασμα ΠΔΕ	-42	607	875			-1.985	-1.875	-1668		
IV. Πρωτογενές Πλεόνασμα ΚΠ	-1.511	707	1.876			667	1.872	5.798		
<i>% στο ΑΕΠ</i>	<i>-0,8</i>	<i>0,4</i>	<i>1</i>			<i>0,4</i>	<i>1</i>	<i>3,1</i>		
ΑΕΠ (σε τρέχουσες τιμές)	182.438	179.081	184.870			182.438	179.081	184.870	-0,3	1,6

[1] Περιλαμβάνονται και τα έσοδα από την εκχώρηση αδειών

[2] Περιλαμβάνονται καταπτώσεις εγγυήσεων, εξοπλιστικά προγράμματα και προμήθειες EFSF

Πηγή: ΓΛΚ, Μηνιαίο Δελτίο Κρατικού Προϋπολογισμού, Ιούλιος 2015

Έλλειμμα και πρωτογενές πλεόνασμα ΚΠ

Το έλλειμμα του ΚΠ στο εξάμηνο συγκρατήθηκε στα €1.422 εκατ., έναντι στόχου για έλλειμμα €4.606 εκατ. Αντίστοιχα, το πρωτογενές πλεόνασμα του ΚΠ έφθασε τα €1.876 εκατ., έναντι στόχου για πρωτογενές έλλειμμα ύψους €1.235 εκατ. (Πίνακας 2.7). Η συγκράτηση του ελλείμματος σχεδόν κατά €3,2 δισεκ. οφείλεται αποκλειστικά στη συγκράτηση των δαπανών του ΚΠ κατά €4,1 δισεκ. (€2,6 δισεκ. από πρωτογενείς δαπάνες, €0,3 δισεκ. από εξοπλιστικά, καταπτώσεις εγγυήσεων κλπ. και €1,1 δισεκ. από το ΠΔΕ). Αντιθέτως, τα έσοδα του ΤΠ υστέρησαν έναντι του στόχου του πενταμήνου κατά €1,8 δισεκ. περίπου, αλλά η υστέρηση μετριάστηκε από την υπέρβαση των εσόδων του Προϋπολογισμού Δημόσιων Επενδύσεων (από τα Ταμεία της ΕΕ) κατά €0,8 δισεκ.

Ο τρόπος συγκράτησης του ελλείμματος στο εξάμηνο παραπέμπει σε δύο ερωτήματα: Κατ' αρχάς, είναι δυνατόν η συγκράτηση των δαπανών, σε τέτοια έκταση, να συνεχιστεί και στο υπόλοιπο του έτους; Δεύτερον, υπάρχει στο πεντάμηνο⁵ αύξηση των υποχρεώσεων του Δημοσίου προς τους προμηθευτές του;

Στο πρώτο ερώτημα την απάντηση την έχει δώσει το Υπουργείο Οικονομικών, το οποίο κάθε μήνα επισημαίνει ότι οι δαπάνες θα ομαλοποιηθούν μόλις το επιτρέψουν οι ταμειακές συνθήκες. Όσον αφορά στο δεύτερο ερώτημα, από το Δελτίο των

Μηνιαίων Στοιχείων της Γενικής Κυβέρνησης του Μαΐου 2015⁶, προκύπτει μία αύξηση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων του Δημοσίου κατά €1,3 δισεκ., μεταξύ τέλους Δεκεμβρίου 2014 και τέλους Μαΐου 2015. Το 71,6% της αύξησης εντοπίζεται στους μήνες Μάρτιο, Απρίλιο και Μάιο. Αυτό υποδηλώνει υποχρεώσεις που θα έπρεπε να είχαν εξοφληθεί το πρώτο τρίμηνο του 2015, αλλά παρέμειναν ανεξόφλητες για διάστημα μεγαλύτερο των 90 ημερών και εμφανίστηκαν το Μάρτιο, τον Απρίλιο και τον Μάιο. Οι υποχρεώσεις αυτές αφορούν τον ΚΠ, τα Νοσοκομεία και τα Ασφαλιστικά Ταμεία. Άρα, σχεδόν το 49,0% της συγκράτησης των δαπανών στο πεντάμηνο είναι στην ουσία καθυστέρηση στην εξόφληση ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων του Δημοσίου. Η πλήρης εικόνα του εξαμήνου, όσον αφορά τις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις, θα γίνει γνωστή σταδιακά, όταν δημοσιευθεί και το Δελτίο του Σεπτεμβρίου για τη Γενική Κυβέρνηση.

Έσοδα Τακτικού Προϋπολογισμού

Στο πεντάμηνο Ιανουαρίου-Μαΐου, για το οποίο υπάρχουν αναλυτικά στοιχεία, διαμορφώθηκαν δύο τάσεις όσον αφορά τα έσοδα του ΤΠ. Αφενός υπάρχει μεγάλη υστέρηση των φορολογικών εσόδων, με παράλληλη αύξηση των ληξιπρόθεσμων οφειλών των φορολογουμένων προς το Δημόσιο κατά €5,2 δισεκ. Αφετέρου, τα έσοδα ενισχύθηκαν σημαντικά από έκτακτες εισπράξεις κυρίως μη φορολογικών εσόδων.

⁵ Προς το παρόν δεν υπάρχουν στοιχεία για το εξάμηνο.

⁶ Το οποίο εκδίδει κάθε μήνα το ΓΛΚ, με καθυστέρηση δύο μηνών.

Συγκεκριμένα, στο πεντάμηνο οι συνολικές εισπράξεις του ΤΠ (φορολογικά και μη φορολογικά έσοδα, προ επιστροφών φόρων) μειώθηκαν κατά 2,2% σε σχέση με τα αντίστοιχα έσοδα του 2014 και

περιορίστηκαν σε €18.158 εκατ. (Πίνακες 2.7 και 2.8). Επίσης, παρουσίασαν υστέρηση 5,4% (ή €1.035 εκατ.), έναντι του αντίστοιχου στόχου του προϋπολογισμού.

Πίνακας 2.8

Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού Ιανουαρίου-Μαΐου 2015
(εκατ. ευρώ)

Κατηγορίες εσόδων	Ιανουάριος-Μάιος		% Μεταβολή 2015/2014
	2014	2015	
1.Καθαρά έσοδα ΚΠ (2+4)	19.600	18.626	-5,0
2. Καθαρά Έσοδα ΤΠ	17.300	17.048	-1,5
Επιστροφές φόρων	1.269	1.110	-12,5
3. Έσοδα ΤΠ	18.569	18.158	-2,2
Άμεσοι Φόροι	6.947	5.814	-16,3
--Φόροι στο εισόδημα	3.724	3.149	-15,4
--Φόροι στην περιουσία	1.165	940	-19,3
--Άμεσοι φόροι ΠΟΕ	1.172	967	-17,5
--Λοιποί άμεσοι φόροι	886	758	-14,4
Έμμεσοι Φόροι	9.113	8.973	-1,5
--Φόροι συναλλαγών	5.790	5.568	-3,8
(εξ ων ΦΠΑ)	(5.560)	(5.403)	-2,8
--Φόροι κατανάλωσης	2.900	2.968	2,3
--Έμμεσοι φόροι ΠΟΕ	265	298	12,5
--Λοιποί έμμεσοι φόροι	158	140	-11,4
Μη φορολογικά έσοδα	2.509	3.371	34,4
--Απολήψεις από ΕΕ	75	58	-22,7
--Μη τακτικά έσοδα	796	1.236	55,3
--Άδειες και δικαιώματα	0	196	-
--Λοιπά	1.638	1.881	14,5
4. Έσοδα ΠΔΕ	2.300	1.577	-31,4

Πηγή: ΓΛΚ, Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού, Ιούνιος 2015

Συνολικά, τα φορολογικά έσοδα του ΤΠ στο πεντάμηνο παρουσίασαν υστέρηση έναντι του στόχου, ύψους €1.746 εκατ. Από την ανάλυση των εσόδων προκύπτει ότι η υστέρηση εντοπίζεται κυρίως στις εισπράξεις από άμεσους φόρους και ειδικότερα από το φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων (-€695 εκατ.), από τους άμεσους φόρους παρελθόντων ετών (-€373 εκατ.) και από το φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων (-€256 εκατ.). Επίσης, σημαντικές υστερήσεις σε σχέση με τους στόχους, καταγράφονται και στους έμμεσους φόρους, ιδιαίτερα στις εισπράξεις από το ΦΠΑ (-€369 εκατ.) και στους έμμεσους φόρους παρελθόντων ετών (-€105 εκατ.). Σημειώνεται ότι οι παραπάνω κατηγορίες εσόδων παρουσίασαν σημαντικές μειώσεις και έναντι των αντίστοιχων εισπράξεων του 2014 (βλ. Πίνακα 2.8). Εξαιρέση παρουσίασαν τα έσοδα από το "τέλος ταξινόμησης αυτοκινήτων", από τα τέλη κυκλοφορίας και από τον ΕΦΚ καυσίμων, τα οποία έχουν υπερβεί τους στόχους του πενταμήνου, λόγω της ανάκαμψης που σημειώθηκε τον Δεκέμβριο και στην αρχή του τρέχοντος έτους στην αγορά αυτοκινήτου. Αυτή η μεγάλη υστέρηση αντισταθμίστηκε εν μέρει από την είσπραξη έκτακτων, μη φορολογικών κυρίως εσόδων, που υπερέβησαν τον αντίστοιχο στόχο κατά €763 εκατ.

Η ως άνω υστέρηση των φορολογικών εσόδων φαίνεται ότι συνδέεται, σε σημαν-

τικό βαθμό, με τις προσδοκίες που καλλιεργήθηκαν από τον Δεκέμβριο και μετά στους φορολογούμενους για ευνοϊκότερη διεύθετηση των οφειλών τους και το ενδεχόμενο μη καταβολής ή χαμηλότερων από πέρυσι πληρωμών για ορισμένους φόρους (πχ. ΕΝΦΙΑ). Επιπλέον, τους τελευταίους μήνες φαίνεται ότι οι φορολογούμενοι "τηρούν στάση αναμονής", γεγονός που υποδηλώνεται και από το βραδύ ρυθμό υποβολής των φορολογικών δηλώσεων στη φορολογία εισοδήματος. Τέλος, υπάρχουν ενδείξεις για γενικευμένη μη έκδοση αποδείξεων και γενικότερα για εντατικοποίηση της φοροδιαφυγής, ιδιαίτερα στον ΦΠΑ. Όλα τα ανωτέρω ισχύουν ιδιαίτερα για το μήνα Ιούνιο, όπου τα έσοδα περιορίστηκαν σε 2.961 εκατ. ευρώ, έναντι αντίστοιχων εισπράξεων ύψους 3.634 εκατ. ευρώ το 2014 και 3.515 εκατ. το 2013.

Όπως προαναφέρθηκε, η υστέρηση των φορολογικών εσόδων του πενταμήνου (κατά €1.746 εκατ.) είναι σημαντικά μεγαλύτερη από τη συνολική υστέρηση των εσόδων (€979 εκατ.) έναντι των αντίστοιχων στόχων, επειδή τα έσοδα του ΤΠ έχουν ενισχυθεί από έκτακτα, μη φορολογικά κυρίως έσοδα, τα οποία υπερβαίνουν τους σχετικούς στόχους του πενταμήνου κατά €763 εκατ. (βλ. Πίνακα 2.9).

Πίνακας 2.9

Έκτακτα έσοδα ΤΠ στο πεντάμηνο Ιανουαρίου-Μαΐου 2015
(εκατ. ευρώ)

Επιτροπή τηλεπικοινωνιών και ταχυδρομείων	114,0
Επιστροφές από δημόσιους φορείς (Εξ' ών από ΕΟΠΥΥ)	142,0 (90,0)
Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας	555,0
Σύνολο έκτακτων μη φορολογικών εσόδων	811,0
Ρύθμιση ληξιπρόθεσμων οφειλών (διάρκειας μιας εβδομάδος)	147,0
Σύνολο έκτακτων φορολογικών εσόδων	147,0
Σύνολο έκτακτων εσόδων	958,0

Πηγή: ΓΛΚ, Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Μαΐου 2015, Ιούνιος 2015

Τα έσοδα αυτά εισπράχθηκαν κυρίως στο δίμηνο Μαρτίου-Απριλίου και, με εξαίρεση τα έσοδα από την πρώτη ρύθμιση των ληξιπρόθεσμων οφειλών⁷, οι υπόλοιπες εισπράξεις πιθανότατα δεν αποτελούν έσοδα σε επίπεδο Γενικής Κυβέρνησης (ενοποιημένη εθνολογιστική βάση).

Σημειώνεται, τέλος, ότι για να μην υπάρξει υστέρηση στο τέλος του έτους και να επιτευχθεί ο ετήσιος στόχος του προϋπολογισμού, στο υπόλοιπο του έτους (δηλαδή στο δεύτερο εξάμηνο) απαιτείται αύξηση των εσόδων με μέσο ετήσιο ρυθμό 17,4% έναντι των αντίστοιχων εισπράξεων του 2014. Δεδομένου ότι στο εξάμηνο τα έσοδα μειώθηκαν με ρυθμό -4,9%, μία τέτοια βελτίωση κρίνεται ουσιαστικά ανέφικτη.

Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού

Οι δαπάνες του ΤΠ στο εξάμηνο διαμορφώθηκαν σε €22.088 εκατ., έναντι στόχου για πληρωμές ύψους €25.132 εκατ. Έχουν δηλαδή συγκρατηθεί κατά €3.044 εκατ.⁸. Μειωμένες κατά 3,8% είναι επίσης οι δαπάνες του πενταμήνου

Ιανουαρίου - Μαΐου και έναντι των αντίστοιχων πληρωμών του 2014 (Πίνακας 2.10). Όμως, σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, σημαντικό μέρος της συγκράτησης οφείλεται σε καθυστέρηση κατάβολής ληξιπρόθεσμων οφειλών, ή άλλων υποχρεώσεων του ΤΠ και όχι σε πραγματικές περικοπές δαπανών.

Η προσωρινή αυτή συγκράτηση εντοπίζεται πρωτίστως στις πρωτογενείς δαπάνες (συμπεριλαμβανομένων των εξοπλιστικών προγραμμάτων, κατάρτισεων κλπ.) και ανέρχεται σε €2.971 εκατ., ενώ οι πληρωμές τόκων διαμορφώθηκαν επίσης ελαφρά κάτω από τον στόχο του εξαμήνου (συγκράτηση €74 εκατ. μόνο).

Στο πεντάμηνο, μεταξύ των πρωτογενών δαπανών, η μείωση εντοπίζεται⁹ στις επιχορηγήσεις προς τα νοσοκομεία για εξόφληση οφειλών τους (-€500 εκατ.), στους αποδιδόμενους πόρους (-€505 εκατ.), στις δαπάνες για εξοπλιστικά προγράμματα (-€219 εκατ.) και στις λοιπές επιχορηγήσεις (-€210 εκατ.). Επίσης, στις δαπάνες του πενταμήνου

⁷ Η δεύτερη ρύθμιση των 100 δόσεων είχε ληφθεί υπόψη κατά την κατάρτιση του προϋπολογισμού.

⁸ Οι δαπάνες του ΚΠ στο εξάμηνο είναι συγκρατημένες κατά €4.090 εκατ. Από αυτά τα €3.044 εκατ. αφορούν στον ΤΠ και τα €1.046 εκατ. στον ΠΔΕ.

⁹ Κυρίως σε σχέση με το 2014, γιατί τα στοιχεία του Υπουργείου (Δελτίο Εκτέλεσης Προϋπολογισμού) δεν περιλαμβάνουν αναλυτικά τους στόχους του πενταμήνου για κάθε κατηγορία δαπάνης.

Ιανουαρίου-Μαΐου 2014 περιλαμβάνονταν πληρωμές για κοινωνικό μέρισμα ύψους €169 εκατ., οι οποίες δεν υπάρχουν εφέτος. Ως αποτέλεσμα του περιορισμού των επιχορηγήσεων του ΤΠ, οι ληξιπρόθεσμες οφειλές των νοσοκομείων αυξήθηκαν στο πεντάμηνο¹⁰ Ιανουαρίου – Μαΐου κατά €416 εκατ. και των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης κατά €465 εκατ. Αυτές οι αυξήσεις αποτελούν μέρος της συνολικής αύξησης των ληξιπρόθεσμων οφειλών κατά €1.283 εκατ.

Όπως προαναφέρθηκε, το καίριο ερώτημα είναι τι θα συμβεί στο υπόλοιπο του έτους, καθώς σε ετήσια βάση το σύνολο των δαπανών του ΤΠ έχει προϋπολογιστεί να αυξηθεί κατά 1,7% σε σχέση με το 2014, ενώ στο εξάμηνο μειώθηκε κατά 6,7%.

Προϋπολογισμός Δημόσιων Επενδύσεων

Στο πρώτο εξάμηνο του έτους ο ΠΔΕ παρουσίασε πλεόνασμα €875 εκατ. και συνέβαλε κατά 46,6% στη δημιουργία του πρωτογενούς πλεονάσματος του ΚΠ (Πίνακας 2.7). Το πλεόνασμα αυτό οφείλεται αφενός στη συγκράτηση των δαπανών επενδύσεων κατά €1.046 εκατ. έναντι του στόχου του εξαμήνου, αφετέρου στην υπέρβαση του στόχου των εσόδων κατά €759 εκατ. Έτσι, ενώ ο στόχος του εξαμήνου (για τον ΠΔΕ) προέβλεπε έλλειμμα €930 εκατ., τελικά ο ΠΔΕ παρουσίασε πλεόνασμα €875 εκατ.

Λόγω της συγκράτησης οι δαπάνες επενδύσεων του εξαμήνου είναι μειωμένες

κατά 51,1% έναντι των αντίστοιχων πληρωμών του 2014 (Πίνακες 2.7 και 2.10). Εάν η πρακτική αυτή συνεχισθεί έως το τέλος του έτους, τότε οι δημόσιες επενδύσεις θα περιορισθούν σε €3.200 εκατ. ως €3.300 εκατ. περίπου, έναντι ετήσιου στόχου €6.400 εκατ., με ιδιαίτερα αρνητικές συνέπειες για την οικονομία και για την ομαλή εκτέλεση των δημόσιων έργων.

Προοπτικές

Οι δημοσιονομικές εξελίξεις του πενταμήνου, σε συνδυασμό με την κλιμάκωση και κορύφωση της πολιτικής αβεβαιότητας, λόγω της πραγματοποίησης εκλογών και κατόπιν των παρατεταμένων διαπραγματεύσεων με τους δανειστές, υποδηλώνουν ότι η πορεία των δημοσίων οικονομικών στο υπόλοιπο του τρέχοντος έτους θα είναι πολύ δύσκολη, ακόμη και στην περίπτωση που ο προϋπολογισμός εκτελεστεί χωρίς αποκλίσεις. Η διακοπή των διαπραγματεύσεων με τους δανειστές λίγες ημέρες πριν την ολοκλήρωση της παράτασης του δεύτερου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής, το δημοψήφισμα και το ενδεχόμενο μιας νέας εκλογικής αναμέτρησης, το οποίο δεν μπορεί ακόμα να αποκλειστεί, θα εκτροχιάσουν πλήρως τον προϋπολογισμό. Εάν αυτά συνδυαστούν και με ενδεχόμενες άλλες πολιτικοοικονομικές εξελίξεις, πχ. σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οι συνέπειες μπορεί να είναι πολύ πιο δυσμενείς.

¹⁰ Δεν υπάρχουν στοιχεία πενταμήνου για την Γενική Κυβέρνηση.

Πίνακας 2.10
 Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού Ιανουαρίου-Μαΐου 2015
 (εκατ. ευρώ)

Κατηγορία δαπάνης	Ιανουάριος-Μάιος		% Μεταβολή 2015/2014
	2014	2015	
1. Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού	21.590	20.025	-7,2
2. Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού	19.810	19.053	-3,8
Τόκοι	2.697	2.905	7,7
Πρωτογενείς δαπάνες	17.113	16.148	-5,6
--Αποδοχές & συντάξεις	7.630	7.797	2,2
Μισθοί	4.990	5.020	0,6
Λοιπές παροχές	121	114	-5,8
Συντάξεις	2.519	2.663	5,7
--Κοινωνικές δαπάνες	4.905	4.934	0,6
Επιχορηγήσεις ασφ. ταμείων	4.338	4.533	4,5
Κοινωνική προστασία	348	253	-27,3
Επιχορηγήσεις ΟΑΕΔ	202	135	-33,2
Λοιπές	17	13	-23,5
--Λειτουργικές & λοιπές	3.026	2.369	-21,7
Επιχορηγήσεις	571	314	-45,0
Καταναλωτικές	322	268	-16,8
Αντικριζόμενες	1.032	1.160	12,4
Λοιπές*	1.101	627	-43,1
--Αποδιδόμενοι πόροι	1.552	1.048	-32,5
3. Δαπάνες ΠΔΕ	1.780	971	-45,4

Πηγή: ΓΛΚ, *Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης ΚΠ* Μαΐου 2015, Ιούνιος 2015.

*Περιλαμβάνουν κάλυψη ελλειμμάτων και εξόφληση χρεών νοσοκομείων, εξοπλιστικές δαπάνες, προμήθειες ΕFSF και πληρωμές εγγυήσεων

3. ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

3.1 Μακροοικονομικές Εξελίξεις

Πρόσφατες μακροοικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα

Η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας επιβραδύνθηκε αρκετά στο πρώτο τρίμηνο του 2015, στο 0,4%, έναντι ρυθμού ανόδου του ΑΕΠ 1,3% στο τελευταίο τρίμηνο του 2014, σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία Εθνικών Λογαριασμών της ΕΛ.ΣΤΑΤ.¹¹ Ωστόσο, στο πρώτο τρίμηνο φέτος συμπληρώθηκε ένα έτος παραμονής της ελληνικής οικονομίας σε αναπτυξιακή τροχιά. Η έντονη κλιμάκωση της πολιτικής αβεβαιότητας κατά την προεκλογική περίοδο και η κορύφωσή της τον Φεβρουάριο, κατά τις διαπραγματεύσεις με την Ευρ. Επιτροπή, την ΕΚΤ και το ΔΝΤ, αποτέλεσαν το βασικό προσδιοριστικό παράγοντα των πολιτικο-οικονομικών εξελίξεων στις αρχές του τρέχοντος έτους, όπως είχε επισημανθεί στην προηγούμενη έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία. Οι επιδράσεις τους στις συνιστώσες του ΑΕΠ, θετικές και αρνητικές, εκδηλώθηκαν κυρίως στην καταναλωτική συμπεριφορά και την πορεία του εξωτερικού ισοζυγίου της ελληνικής οικονομίας. Συγκεκριμένα, η αποκλιμάκωση του ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ στο αρχικό τρίμηνο του τρέχοντος έτους, σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο, προήλθε από την έντονη επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης των

εξαγωγών. Στον αντίποδα, σημαντική διεύρυνση παρουσίασαν οι επενδύσεις, ενώ ενισχύθηκε ελαφρώς η αύξηση της κατανάλωσης των νοικοκυριών και περιορίστηκε η πτώση των δημόσιων καταναλωτικών δαπανών. Η νέα τόνωση της ιδιωτικής καταναλωτικής ζήτησης αντικατοπτρίζεται στην υψηλή άνοδο των εισαγωγών, η οποία πάντως ήταν σαφώς ηπιότερη από ότι στα τέλη του 2014 και, σε συνδυασμό με τη μικρής έκτασης αύξηση των εξαγωγών, δεν επιδείνωσε περαιτέρω το ισοζύγιο του εξωτερικού τομέα σε εθνικολογιστικούς όρους.

Αναλυτικά σε ότι αφορά τις τάσεις στις επιμέρους συνιστώσες του ΑΕΠ στο περασμένο τρίμηνο Ιανουαρίου - Μαρτίου, η **εγχώρια κατανάλωση ήταν 1,0% υψηλότερη έναντι της ίδιας περιόδου του 2014**, κατά την οποία αυξήθηκε οριακά, κατά 0,4%. **Η αύξηση της κατανάλωσης υπερέβη και αυτή στο καταληκτικό τρίμηνο πέρυσι (0,5%)**. Οι τάσεις στις βασικές συνιστώσες της εγχώριας κατανάλωσης κατά τον περασμένο χρόνο συνεχίστηκαν στις αρχές του 2015: **Η νέα άνοδος οφείλεται αποκλειστικά στην αύξηση των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών κατά 1,6%, όταν πριν ένα έτος αυτές διευρύνονταν κατά 0,5%**. Η κατανάλωση του δημόσιου τομέα περιορίστηκε οριακά στις αρχές του 2015, κατά 0,2%, λιγότερο από ότι στο δεύτερο εξάμηνο του 2014 (-3,0%), έναντι μικρής ανόδου 0,6% στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2014.

¹¹ Όλες οι μεταβολές των στοιχείων στην τρέχουσα υπο-ενότητα είναι σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο ένα έτος νωρίτερα. Τα στοιχεία Εθνικών Λογαριασμών αφορούν σε εποχικά διορθωμένα στοιχεία, σε τιμές έτους 2010.

Κατακόρυφη άνοδο παρουσίασαν οι επενδύσεις στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Μαρτίου φέτος (+27,6%), σε αντίθεση με τη μείωσή τους πριν ένα έτος (-19,3%), ενίσχυση που ήταν η ισχυρότερη της τελευταίας εννιαετίας. Η αύξηση προήλθε κυρίως από τον υψηλότερο σχηματισμό πάγιου κεφαλαίου (+14,6%), ενώ ταυτόχρονα σημειώθηκε σχετικά μεγάλη συσσώρευση αποθεμάτων (€552 εκατ.), κατόπιν μικρής αποθεματοποίησης στην αντίστοιχη περυσινή περίοδο (-€73 εκατ.).

Η έντονη άνοδος της επενδυτικής δραστηριότητας προέρχεται από την ίδια τάση σε δύο κατηγορίες πάγιου κεφαλαίου, το μηχανολογικό εξοπλισμό (+23,6%) και το μεταφορικό εξοπλισμό, κυρίως ΙΧ (+116,5%), έναντι υποχώρησης κατά 14,6% και αύξησης της τάξης του 23,7% αντίστοιχα στο ίδιο τρίμηνο πέρυσι. Στον αντίποδα, η κατασκευή κατοικιών παρέμεινε σε πτωτική τροχιά για έβδομο έτος, με μεγάλη ταχύτητα (-30,5%), με τη σωρευτική μείωση από το πρώτο τρίμηνο του 2007 να φθάνει το 91,2%. Ακολούθησαν σε υποχώρηση οι λοιπές κατασκευές (-20,4%), η οποία αντιστάθμισε την περυσινή τους διεύρυνση (+19,3%). Σταθεροποιητικές τάσεις επικράτησαν σε λοιπά προϊόντα (+0,3%) και αγροτικά προϊόντα (-0,2%), όταν πριν ένα χρόνο σημειωνόταν άνοδος σε αμφότερες τις κατηγορίες (+3,1% και +10,9% αντίστοιχα).

Σημαντική μεταβολή τάσης σημειώθηκε στις εξαγωγές, καθώς τον υψηλό

ρυθμό ανόδου τους στο τέταρτο περυσινό τρίμηνο (10,0%) διαδέχθηκε στις αρχές του 2015 μικρή αύξηση (1,3%), αρκετά χαμηλότερη και της διεύρυνσής τους στο πρώτο τρίμηνο του 2014 (+7,8%). Η άνοδος επιβραδύνθηκε αισθητά τόσο στις εξαγωγές αγαθών (+0,9%, από +5,2% πριν ένα χρόνο), όσο και στις εξαγωγές υπηρεσιών (+2,2%, από +10,7%). Ωστόσο, επισημαίνεται ότι κατόπιν της αύξησης των εξαγωγών στο αρχικό τρίμηνο, για τέταρτο έτος στη σειρά, αυτές διαμορφώθηκαν στο δεύτερο υψηλότερο επίπεδό τους σε σταθερές τιμές διαχρονικά, για τη συγκεκριμένη περίοδο, στα €13,9 δισεκ., ελαφρώς χαμηλότερα από τη μέγιστη τιμή τους τον Ιανουάριο-Μάρτιο του 2008 (€14,6 δισεκ.).

Η σταθερή ανάκαμψη της καταναλωτικής ζήτησης επί ένα χρόνο, έκτασης περίπου 1,0%, κατά κύριο λόγο από την τόνωση των καταναλωτικών εξόδων των νοικοκυριών, εκτιμάται ότι έχει οδηγήσει στην καταγραφόμενη άνοδο των εισαγωγών, οι οποίες στο πρώτο τρίμηνο φέτος ευνοήθηκαν και από τις κατηγορίες στοιχείων πάγιου κεφαλαίου στις οποίες σημειώθηκε αύξηση (οχήματα, μηχανήματα). Συγκεκριμένα, οι εισαγωγές ήταν στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου φέτος 10,3% περισσότερες από ότι στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2014, στο οποίο είχαν επικρατήσει σταθεροποιητικές τάσεις (+0,3%). Σε συνδυασμό με το μικρό βαθμό αύξησης των εξαγωγών στις αρχές του τρέχοντος έτους, η σημαντική άνοδος των εισαγωγών διέυρυνε κατά το α' τρίμηνο φέτος το

έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου σε εθνικολογιστικούς όρους στα €1,86 δισεκ. (4,0%), έναντι μόλις €561 εκατ. (1,2%) ένα χρόνο νωρίτερα.

Οριακή ήταν η αύξηση του ΑΕΠ από την πλευρά της παραγωγής στο περασμένο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου, μόλις 0,2%, όσο και στο ίδιο χρονικό διάστημα πριν ένα χρόνο (+0,1%), ενώ στο τέταρτο τρίμηνο πέρυσι είχε ενισχυθεί κατά 0,6%. Οι βασικοί τομείς της ελληνικής οικονομίας είναι ισοκατανεμημένοι μεταξύ εκείνων των οποίων το προϊόν αυξάνεται και όσων η παραγωγή παρουσιάζει κάμψη. **Μεταξύ της πρώτης κατηγορίας τομέων, η αύξηση κατά 5,0% της προστιθέμενης αξίας παραγωγής στον τομέα Χονδρικού-λιανικού εμπορίου, Επισκευών οχημάτων-μοτοσικλετών και Υπηρεσιών παροχής καταλύματος – εστίασης ήταν η μεγαλύτερη, όπως και πέρυσι, οπότε διαμορφώθηκε σχεδόν στο ίδιο επίπεδο (+4,3%).** Η μεγέθυνσή του την τελευταία διετία προέρχεται από την ενίσχυση της καταναλωτικής ζήτησης των νοικοκυριών, καθώς και του διεθνούς τουριστικού ρεύματος. Στις Επαγγελματικές - επιστημονικές - τεχνικές - διοικητικές δραστηριότητες η άνοδος της δραστηριότητας ήταν της τάξης του 2,8%, έναντι σημαντικής υποχώρησης 9,7% στο αρχικό τρίμηνο του 2014. Ακολούθησαν τα Ορυκτά – Ορυχεία –Λατομεία, των οποίων το προϊόν αυξήθηκε, έστω λίγο (+0,9%), σε πρώτο τρίμηνο έτους μετά το 2008, ενώ σε αυτή την περίοδο πέρυσι περιορίστηκε στον ίδιο βαθμό (-1,0%). Μικρές ήταν οι αυξήσεις στη Γεωργία-Δασοκομία-Αλιεία

(+0,6%, έναντι -1,2%) και στη Διαχείριση ακίνητης περιουσίας (+0,2% σε αμφότερα τα πρώτα τρίμηνα).

Δεδομένης της νέας, έντονης πτώσης στην κατασκευή κατοικιών τους πρώτους μήνες του 2015, όπως επίσης στις λοιπές κατασκευές, οι οποίες καταγράφηκαν παραπάνω, η συρρίκνωση της δραστηριότητας στον Κατασκευαστικό τομέα κατά 27,6% θεωρείται αναμενόμενη. Υπερέβη κατά πολύ και την υποχώρηση στο αρχικό τρίμηνο του 2014 (-9,0%), ενώ από το 2007, όταν ξεκίνησε η κάμψη στις Κατασκευές, η συνολική μείωση του προϊόντος έχει φθάσει το 81,2%, με αποτέλεσμα ο τομέας να είναι πλέον ο μικρότερος σε προϊόν μεταξύ των 10 βασικών τομέων, από πέμπτος. Πολύ μικρότερης έκτασης σε σχέση με τις Κατασκευές είναι η πτώση της δραστηριότητας στις Τέχνες-ψυχαγωγία-διασκέδαση (-3,3%), ανακόποντας την ανάκαμψη της προηγούμενης διετίας κατά περίπου 7,0%. Η περιορισμένη μείωση κατά το περυσινό αρχικό τρίμηνο στην Ενημέρωση-Επικοινωνία διευρύνθηκε φέτος (-2,1% στο α' τρίμ. '15, από -0,5%). Αντιθέτως, περιορίστηκαν αισθητά οι απώλειες στις Χρηματοπιστωτικές-ασφαλιστικές δραστηριότητες (-0,6%, έναντι -6,3%). Η ύφεση επανέκαμψε στο δημόσιο τομέα (-1,4%, από +0,7%).

Η πολιτική αβεβαιότητα και η ανάσχεση της αναπτυξιακής δυναμικής στο αρχικό τρίμηνο φέτος φαίνεται ότι είχαν ήδη επιπτώσεις στην αγορά εργασίας, παρά την αναμενόμενη ώθηση στην απασχόληση από την κλιμάκωση της ανάκαμψης καθ' όλο το

δεύτερο εξάμηνο του 2014. **Το ποσοστό ανεργίας ανήλθε στην περίοδο Ιανουαρίου - Μαρτίου για δεύτερο συνεχόμενο τρίμηνο, σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο, φθάνοντας στο 26,6%, μισή ποσοστιαία μονάδα υψηλότερα από το τελευταίο τρίμηνο του 2014. Ωστόσο, έναντι του αρχικού τριμήνου πέρυσι η ανεργία ήταν 1,2 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερη.** Η αύξηση της ανεργίας στο πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους σχετίζεται και με την παρατεταμένη πέρυσι τουριστική περίοδο, η οποία εκτιμάται ότι ολοκληρώθηκε περίπου στο μέσο του τέταρτου τριμήνου, συντηρώντας έως τότε σημαντικό τμήμα της απασχόλησης σε επιχειρήσεις σχετιζόμενες με τον τουρισμό. Αυτή η εξέλιξη αποτυπώνεται στα στοιχεία για την απασχόληση κατά τομέα, σύμφωνα με τα οποία στον τομέα των Υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης σημειώθηκε η εντονότερη κάμψη της απασχόλησης σε απόλυτο αριθμό θέσεων εργασίας κατά το αρχικό τρίμηνο του τρέχοντος έτους έναντι του αμέσως προηγούμενου (-24,3 χιλ. θέσεις), με τους τομείς των Κατασκευών και της Ενημέρωσης-Επικοινωνίας να έπονται σε υποχώρηση (-9,5 χιλ. και -9,4 χιλ. θέσεις αντίστοιχα). Όμως, σε σύγκριση με το ίδιο τρίμηνο του 2014, ο τομέας του Τουρισμού είναι αυτός στον οποίο έχουν δημιουργηθεί οι περισσότερες θέσεις εργασίας (+27,6 χιλ.), ενώ αισθητή ενίσχυση της απασχόλησης καταγράφεται και Χονδρικό και λιανικό εμπόριο - επισκευή οχημάτων και μοτοσυκλετών (+20,6 χιλ.) και τη Μεταποίηση (+11,9 χιλ.).

Η ανάκαμψη του αποπληθωρισμού στο τελευταίο τρίμηνο του 2014 κλιμακώθηκε περαιτέρω κατά το αμέσως επόμενο τρίμηνο, με αποτέλεσμα αυτός να προσεγγίσει τον περασμένο Ιανουάριο τη διαχρονικά υψηλότερη έντασή του (2,8%, έναντι 2,9% τον Νοέμβριο του 2013). **Στο σύνολο του πρώτου τριμήνου φέτος η έντασή του ήταν η μεγαλύτερη διαχρονικά, -2,4%, 1,1 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερη από ότι πριν ένα χρόνο.** Όμως, σε αντίθεση με την πρώτη περίοδο εκδήλωσης του αποπληθωρισμού, από τις αρχές του 2013 έως το μέσο του 2014, η οποία οφειλόταν στην κάμψη της ζήτησης και τη μη επιβολή νέων έμμεσων φόρων, όπως στα προηγούμενα χρόνια, η νέα έξαρσή του προέρχεται από τη σημαντική, σταθερή μείωση της διεθνούς τιμής του πετρελαίου. Η υποχώρησή της ασκεί ισχυρές πτωτικές πιέσεις στις δύο εκ των τριών βασικών ομάδων αγαθών/υπηρεσιών που διαμορφώνουν το Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΓΔΤΚ), δηλαδή τις «Μεταφορές» και τη «Στέγαση». Όπως επισημάνθηκε στην προηγούμενη έκθεση, το κόστος μεταφορών έχει περιοριστεί και από τη μείωση του κόμιστρου στα μέσα μαζικής μεταφοράς στην Αθήνα. Επίσης, συνεχίστηκε η υποχώρηση τιμών στην Εκπαίδευση, κατά 3,1%, αν και η συγκεκριμένη κατηγορία υπηρεσιών καθορίζει σε πολύ μικρότερο βαθμό από τις δύο προηγούμενες κατηγορίες προϊόντων / υπηρεσιών το ΓΔΤΚ.

Πίνακας 3.1

Εξέλιξη βασικών μακροοικονομικών μεγεθών–Εθνικοί Λογαριασμοί (εποχικά διορθωμένα στοιχεία, σταθερές τιμές 2010)

Τρίμηνο	ΑΕΠ		Τελική Κατανάλωση		Επενδύσεις		Εξαγωγές		Εισαγωγές	
	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής
2000	190.243	4,2%	164.487	3,3%	43.696	9,4%	43.680	23,8%	63.324	21,3%
2001	197.112	3,7%	171.540	4,2%	44.386	1,7%	43.021	0,6%	62.323	1,2%
2002	203.306	3,2%	178.926	4,2%	44.512	0,3%	39.856	-7,3%	60.247	-3,4%
2003	216.597	6,6%	186.580	4,3%	53.420	20,1%	39.558	-0,7%	63.775	5,8%
2004	227.176	5,0%	194.468	4,3%	53.398	0,0%	46.689	18,5%	67.943	7,1%
2005	229.749	0,9%	203.375	4,5%	45.430	-15,0%	48.869	3,4%	68.778	-0,7%
2006	242.947	5,8%	210.411	3,5%	57.779	27,2%	51.405	5,2%	77.996	13,7%
2007	251.165	3,5%	218.433	3,9%	64.013	10,9%	56.416	10,6%	88.657	15,1%
2008	250.065	-0,4%	222.226	1,8%	59.488	-7,0%	58.395	3,5%	90.622	2,6%
2009	239.162	-4,4%	221.573	-0,4%	43.034	-27,7%	47.803	-18,5%	73.252	-19,6%
α' 2010	58.984	0,3%	54.251	-1,4%	10.126	5,2%	12.482	-0,6%	18.704	2,8%
β' 2010	57.372	-4,9%	52.908	-4,5%	9.722	-6,3%	12.621	4,4%	17.372	-4,0%
γ' 2010	55.426	-7,7%	50.656	-9,8%	9.659	-8,3%	11.917	1,6%	16.700	-8,9%
δ' 2010	54.618	-9,0%	49.677	-9,7%	8930	-28,6%	12820	12,1%	16477	-11,6%
2010*	226.399	-5,3%	207.491	-6,4%	38.437	-10,7%	49.840	4,3%	69.253	-5,5%
α' 2011	53.125	-9,9%	48.016	-11,5%	9.597	-5,2%	12.471	-0,1%	16.574	-11,4%
β' 2011	52.316	-8,8%	47.408	-10,4%	8.420	-13,4%	12.553	-0,5%	16.337	-6,0%
γ' 2011	51.210	-7,6%	46.879	-7,5%	7.549	-21,8%	12.555	5,4%	15.910	-4,7%
δ' 2011	49.676	-9,0%	45.062	-9,3%	6.524	-26,9%	12.764	-0,4%	15.021	-8,8%
2011*	206.327	-8,9%	187.364	-9,7%	32.091	-16,5%	50.343	1,0%	63.842	-7,8%
α' 2012	49.173	-7,4%	44.881	-6,5%	6.617	-31,1%	12.703	1,9%	14.756	-11,0%
β' 2012	48.308	-7,7%	43.605	-8,0%	6.535	-22,4%	12.364	-1,5%	14.326	-12,3%
γ' 2012	47.832	-6,6%	42.943	-8,4%	5.494	-27,2%	12.698	1,1%	14.146	-11,1%
δ' 2012	47.354	-4,7%	42.358	-6,0%	6.746	3,4%	13.059	2,3%	14.600	-2,8%
2012*	192.668	-6,6%	173.788	-7,2%	25.393	-20,9%	50.825	1,0%	57.828	-9,4%
α' 2013	46.523	-5,4%	42.046	-6,3%	6.089	-8,0%	12.762	0,5%	14.276	-3,3%
β' 2013	46.338	-4,1%	42.000	-3,7%	5.266	-19,4%	12.924	4,5%	13.970	-2,5%
γ' 2013	46.112	-3,6%	41.908	-2,4%	5.524	0,5%	13.164	3,7%	14.408	1,9%
δ' 2013	46.024	-2,8%	42.435	0,2%	4.328	-35,9%	12.739	-2,5%	13.500	-7,5%
2013*	184.998	-4,0%	168.389	-3,2%	21.207	-16,5%	51.589	1,5%	56.154	-2,9%
α' 2014	46.372	-0,3%	42.225	0,4%	4.911	-19,3%	13.753	7,8%	14.313	0,3%
β' 2014	46.493	0,3%	42.468	1,1%	5.046	-4,2%	14.080	8,9%	15.173	8,6%
γ' 2014	46.803	1,5%	42.641	1,7%	4.863	-12,0%	14.246	8,2%	14.914	3,5%
δ' 2014	46.611	1,3%	42.635	0,5%	5.911	4,0%	14.018	10,0%	15.894	17,7%
2014*	186.278	0,7%	169.969	1,0%	20.731	-2,2%	56.097	8,7%	60.294	7,4%
α' 2015	46.535	0,4%	42.650	1,0%	6.266	27,6%	13.931	1,3%	15.783	10,3%

* προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί, Μάιος 2015, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Συνοψίζοντας, οι επιπτώσεις στην ελληνική οικονομία από την επανάκαμψη και την κορύφωση της πολιτικής αβεβαιότητας στη διάρκεια του αρχικού τριμήνου του τρέχοντος έτους, οδήγησαν στη νέα εξασθένιση της ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας σε αυτό το χρονικό διάστημα. Ταυτόχρονα, συνεχίστηκε για δεύτερο τρίμηνο η άνοδος της ανεργίας, η οποία εντός του εξαμήνου Οκτώβριος 2014-Μάρτιος 2015 διευρύνθηκε κατά μια ποσοστιαία μονάδα. Μεταξύ των επιδράσεων της αβεβαιότητας, πρωτίστως για την έκβαση των διαπραγματεύσεων με τους δανειστές, επισημαίνονται: α) ο έντονος περιορισμός της ρευστότητας, λόγω της απόσυρσης των καταθέσεων επιχειρήσεων-νοικοκυριών από τα τραπεζικά ιδρύματα, της μη καταβολής κάποιας δόσης από τα δάνεια των ΕΕ-ΔΝΤ από τον περασμένο Αύγουστο και της διακοπής αποδοχής τον Φεβρουάριο από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα των κρατικών ομολόγων ως εγγυήσεων, β) η αποδυνάμωση της εμπιστοσύνης των δυνητικών επενδυτών στις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας, λόγω της μη εφαρμογής των συμφωνημένων με τους εταίρους μεταρρυθμίσεων και των διαρθρωτικών αλλαγών, αλλά και εξαιτίας των προεκλογικών - μετεκλογικών εξαγγελιών για παραμέτρους της οικονομίας που επηρεάζουν σημαντικά την αποδοτικότητα των επενδύσεων, γ) η διεθνής ελκυστικότητα των ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών, π.χ. των τουριστικών, δ) η πραγματοποίηση καταναλωτικών δαπανών υπό την επίδραση του νομισματικού κινδύνου, ο οποίος επανέκαμψε από το πρώτο τρίμηνο φέτος. Οι συγκεκριμένες επιδράσεις επισημαίνονται και επειδή συνε-

χίστηκαν στο δεύτερο τρίμηνο, με ορισμένες εξ' αυτών να κλιμακώνονται. Επιπλέον, ορισμένες εξ' αυτών αναμένεται να συνεχιστούν στο υπόλοιπο του 2015, διαμορφώνοντας περαιτέρω την οικονομική δραστηριότητα και το ΑΕΠ, όπως θα αναλυθεί στην αμέσως επόμενη ενότητα.

Μεσοπρόθεσμες προοπτικές

Η ήδη αρκετά οξυμένη αβεβαιότητα κατά το πρώτο τρίμηνο του έτους από την πραγματοποίηση εκλογών και την παράταση του δεύτερου προγράμματος οικονομικής πολιτικής κατά τέσσερις μήνες, προκειμένου να ολοκληρωθεί η αξιολόγηση της προόδου του και να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα - πολιτικές για τη διασφάλιση της συνέχισης της δημοσιονομικής προσαρμογής και της βιωσιμότητας του χρέους, κορυφώθηκε στο δεύτερο τρίμηνο από τη συνεχώς ανακτούσα αδυναμία των δύο πλευρών να συμφωνήσουν ως προς τις μεταρρυθμιστικές προτεραιότητες, τη στόχευση των δημοσιονομικών μέτρων και το δημοσιονομικό τους αποτέλεσμα, την ανάγκη παρεμβάσεων για το ελληνικό χρέος και το ύψος των τρεχουσών και μεσοπρόθεσμων χρηματοδοτικών αναγκών οι οποίες θα καλυφθούν από τους επίσημους πιστωτές της Ελλάδας. Ευνόητα, η μη ολοκλήρωση της αξιολόγησης του δεύτερου προγράμματος και οι άμεσες επιπτώσεις της (απώλεια της προβλεπόμενης χρηματοδότησης του ελληνικού κράτους για την εξυπηρέτηση του χρέους του, στάση πληρωμών έναντι του ΔΝΤ, μη επέκταση χρηματοδότησης τραπεζών από την ΕΚΤ μέσω του Έκτακτου Μηχανισμού Ρευστότητας (ELA), επιβολή

κεφαλαιακών ελέγχων), σε συνδυασμό με την προκήρυξη δημοψηφίσματος, διαμόρφωσαν πρωτόγνωρα για την ελληνική οικονομία και κοινωνία δεδομένα και συνθήκες, η διάρκεια και το μέγεθος των επιπτώσεων των οποίων δεν είναι εφικτό προς το παρόν να προβλεφθούν.

Από την άλλη πλευρά, η επίτευξη καταρχήν συμφωνίας επί ορισμένων μεταρρυθμίσεων ανάμεσα στην ελληνική κυβέρνηση και τους εταίρους στην Ευρωζώνη, ούτως ώστε κατόπιν της υλοποίησής τους να ξεκινήσουν οι διαπραγματεύσεις για τη σύναψη ενός νέου προγράμματος, και η ψήφιση ορισμένων εξ' αυτών που ακολούθησε, περιορίζουν την απώλεια αξιοπιστίας και την πιθανότητα αρνητικών οικονομικών εξελίξεων στους επόμενους μήνες, χωρίς ωστόσο να τις εξανεμίζουν. Η συνέχιση της αποκλιμάκωσης της επιφυλακτικότητας εντός και εκτός της χώρας θα εξαρτηθεί από την ομαλοποίηση της κυβερνητικής λειτουργίας μετά τον πρόσφατο ανασχηματισμό και την προώθηση - εφαρμογή όλων των απαραίτητων αποφάσεων για την πραγματοποίηση των προαπαιτούμενων για το νέο πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων, καθώς και όσων θα περιλαμβάνονται σε αυτό.

Αναλυτικά, σε ότι αφορά τις τάσεις σε βασικά οικονομικά μεγέθη κατά το δεύτερο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, η αβεβαιότητα εξαιτίας των παρατεταμένων διαπραγματεύσεων, χωρίς να ενισχύεται ουσιαστικά σε κάποιο στάδιό τους η πιθανότητα επίτευξης συμφωνίας, αποτυπώθηκε κυρίως στη μεταστροφή της ισχυρής βελτίωσης του οικονομικού κλίματος μετά τις εκλογές σε πτώση, ιδίως

στην πλευρά των καταναλωτών, όπως επίσης στη δραματική επιδείνωση της ρευστότητας στην ελληνική οικονομία. Η τελευταία εξέλιξη εντάσσεται στο πλαίσιο των επιδράσεων της επανάκαμψης του φόβου για έξοδο από το ευρώ (νομισματικός κίνδυνος) στις αποφάσεις των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων.

Αντανακλώντας τη σταδιακή κάμψη της μετεκλογικής καλυτέρευσης των προσδοκιών εγχωρίως και την κλιμάκωση της ανησυχίας για την έκβαση των διαπραγματεύσεων, ο δείκτης Οικονομικού Κλίματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο οποίος εκτιμάται στην Ελλάδα από το IOBE, μετά την άνοδο του περασμένου Φεβρουαρίου από την αναπτέρωση των προσδοκιών των νοικοκυριών, υποχώρησε συνεχώς έως και τον Ιούνιο, τάση η οποία εκτιμάται ότι θα ενισχυθεί ιδιαίτερα μετά τις πολιτικοοικονομικές εξελίξεις στα τέλη αυτού του μήνα. Η επιδείνωση του οικονομικού κλίματος τους τελευταίους τέσσερις μήνες προέρχεται πρωτίστως από το βασικό παράγοντα της προηγούμενης βελτίωσής του, την αποδυνάμωση των προσδοκιών των νοικοκυριών. Μεταξύ των βασικών τομέων της ελληνικής οικονομίας, στις Κατασκευές σημειώνεται η εντονότερη επιδείνωση προσδοκιών, κυρίως στα δημόσια κατασκευαστικά έργα, καθώς εκδηλώνονται καθυστερήσεις στην υλοποίησή τους. Λιγότερο αισιόδοξες σε σχέση με τις αρχές του χρόνου και κυρίως ως προς τον αντίστοιχο μήνα πέρυσι είναι οι προσδοκίες στις Υπηρεσίες. Στο Λιανικό Εμπόριο σημειώνεται στο πρώτο εξάμηνο του τρέχοντος έτους μικρή διακύμανση των

προσδοκιών γύρω από το ίδιο επίπεδο, ελαφρώς χαμηλότερα από πέρυσι, ενώ παραπλήσια είναι η εξέλιξη στη Μεταποίηση, όπου η ανάκαμψη της απαισιοδοξίας σε σύγκριση με το ίδιο χρονικό διάστημα του 2014 είναι ισχυρότερη.

Σε ότι αφορά τις συνθήκες ρευστότητας, τα δεδομένα χειροτέρευσαν άρδην στο δεύτερο τρίμηνο φέτος στο τραπεζικό σύστημα, ενώ η συνέχιση της μη χρηματοδότησης του ελληνικού κράτους, πλέον επί 10 μήνες, καθώς δεν έχει ολοκληρωθεί κάποια αξιολόγηση του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής από την ΕΕ και το ΔΝΤ, περιόρισε στο ελάχιστο τα ρευστά διαθέσιμά του.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, οι καταθέσεις στα νομισματικά-χρηματοπιστωτικά ιδρύματα εγχωρίως ελαττώθηκαν στο εξάμηνο Δεκεμβρίου-Μαΐου κατά €39,2 δισεκ. (-22,1%), εκ των οποίων καταθέσεις ύψους €21,7 δισεκ. αποσύρθηκαν μετά τις εκλογές. Ως αποτέλεσμα, οι καταθέσεις στα τέλη Μαΐου δεν ξεπερνούσαν τα €138,6 δισεκ., επίπεδο το οποίο είναι το χαμηλότερο των τελευταίων 11 ετών (από τον Ιούνιο του 2004). Το μεγαλύτερο μέρος της πτώσης των καταθέσεων σημειώθηκε στις καταθέσεις των νοικοκυριών (-€24,6 δισεκ. στο εξάμηνο Δεκ.-Μάιος, -€14,1 δισεκ. από τον Φεβρουάριο), ενώ η μείωση των καταθέσεων των επιχειρήσεων ήταν μικρότερη, σε απόλυτα μεγέθη (-€9,8 δισεκ. και -€4,1 δισεκ. αντίστοιχα). Αυτή η αντίδραση νοικοκυριών και επιχειρήσεων ερμηνεύεται ως προσπάθεια

διαφύλαξης του πραγματικού τους πλούτου έναντι του νομισματικού κινδύνου.

Για την κάλυψη αυτών των απωλειών, οι τράπεζες έχουν αξιοποιήσει τον Έκτακτο Μηχανισμό Ρευστότητας (ELA) της ΕΚΤ: Από τα €44,9 δισεκ. στα οποία είχε διαμορφωθεί η ρευστότητα που είχε αντλήσει το τραπεζικό σύστημα εγχωρίως μέσω του συγκεκριμένου μηχανισμού στο τέλος του περασμένου Νοεμβρίου, ανήλθε κοντά στα €82 δισεκ. μετά από έξι μήνες, αύξηση της τάξης των €37 δισεκ., η οποία υπολείπεται ελαφρώς της εκροής καταθέσεων στην ίδια περίοδο. Ωστόσο, η αναταραχή σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις από τις τελευταίες φάσεις των διαπραγματεύσεων και η διακοπή τους στο τέλος του Ιουνίου, που συνοδεύτηκαν από έντονη εκροή καταθέσεων, εκτιμάται ότι έχουν διαμορφώσει το υπόλοιπό τους στις τράπεζες σαφώς χαμηλότερα από εκείνο στα τέλη Μαΐου, παρά την επιβολή ελέγχων στην κίνηση κεφαλαίων μέσω των τραπεζών.

Πάντως, επισημαίνεται ότι παρά την εκτεταμένη απόσυρση καταθέσεων από το τραπεζικό σύστημα από τον τελευταίο μήνα του 2014 και τη σε μεγάλο βαθμό έκτοτε συντήρηση της ρευστότητάς του μέσω τον ELA, η ροή παροχής πιστώσεων από αυτό προς τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας δεν επιδεινώθηκε στους μήνες μετά τις εκλογές, με εξαίρεση τον Μάιο. Από τον Ιανουάριο έως τον Απρίλιο, ο ρυθμός πιστωτικής συρρίκνωσης προς τον ιδιωτικό τομέα διακυμαινόταν γύρω από το 1,5%, σαφώς χαμηλότερα από το 2,7% στο τελευταίο τρίμηνο του 2014. Όμως, τον Μάιο οι πιστώσεις προς τις

επιχειρήσεις μειώθηκαν εκ νέου, κατά 3,0%¹². Η επιβράδυνση της πιστωτικής συρρίκνωσης οφείλεται αποκλειστικά στην πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις από τον περασμένο Ιανουάριο, για πρώτη φορά από τον Νοέμβριο του 2009. Στο πρώτο τετράμηνο του τρέχοντος έτους, τα επιχειρηματικά δάνεια διευρύνθηκαν κατά 0,5%. Στον αντίποδα, η πιστωτική συρρίκνωση προς τα νοικοκυριά συνεχιζόταν το 2015 στον ίδιο βαθμό όπως το 2014, κατά περίπου 3,5%. Βεβαίως, η αναταραχή στο επίπεδο ρευστών διαθεσίμων του τραπεζικού συστήματος από τη μη ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων, η μη περαιτέρω επέκταση του ELA από την ΕΚΤ εξαιτίας αυτού του γεγονότος και η επιβολή περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων, εκτιμάται ότι θα μεταβάλλουν άρδην επί τα χείρω τις τάσεις στην παροχή τραπεζικών πιστώσεων, καθώς και στους όρους τους.

Η δυνατότητα πρόσβασης των τραπεζών σε ρευστότητα από τις διεθνείς αγορές, προκειμένου να καλύψουν την υποχώρηση των καταθέσεων, καθώς και ενός μέρους της επιχειρηματικότητας εγχωρίως, ιδίως των μεγαλύτερων επιχειρήσεων, περιορίστηκε σημαντικά και από τις υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδας τους τελευταίους μήνες.

Η παρατεταμένη έλλειψη χρηματοδότησης του ελληνικού κράτους, οδήγησε στη συγκέντρωση όλων των διαθέσιμων πηγών πόρων για την πληρωμή των τακτικών δαπανών (μισθοί, συντάξεις,

επιδόματα κ.ά.) και την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους, όπως τα αποθεματικά φορέων της γενικής κυβέρνησης (πχ. ασφαλιστικά ταμεία, περιφέρεια Αττικής, ΟΑΕΔ). Ταυτόχρονα, στα πλέον πρόσφατα στοιχεία για την εκτέλεση του Κρατικού Προϋπολογισμού, καταγράφεται συγκράτηση των πρωτογενών δαπανών του κατά €2,6 δισεκ., εκ των οποίων €1,1 δισεκ. προέρχεται από τη διεύρυνση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων του κράτους προς τους προμηθευτές του δημοσίου, οξύνοντας τη στενότητα ρευστότητας για τον ιδιωτικό τομέα¹³.

Όπως ήδη αναφέρθηκε, η μείωση των καταθέσεων των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων αποτελεί ένα από τα αποτελέσματα της επανάκαμψης του νομισματικού κινδύνου στις αποφάσεις των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων. Προκειμένου τα νοικοκυριά να διαφυλάξουν τον πραγματικό τους πλούτο έναντι αυτού, θεωρείται πολύ πιθανό ότι προέβησαν με τις καταθέσεις που απέσυραν από το τραπεζικό σύστημα σε χρηματοοικονομικές επενδύσεις στο εξωτερικό, οι οποίες επιδεινώνουν το ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών. Επισημαίνεται σχετικά η εκτεταμένη άνοδος των απαιτήσεων στην κατηγορία «λοιπές επενδύσεις» του ισοζυγίου χρηματοοικονομικών συναλλαγών, στην οποία υπάγονται οι κατάθεσεις κατοίκων της Ελλάδας στο εξωτερικό και η παροχή δανείων σε μη κατοίκους της Ελλάδας, κατά €16,5 δισεκ. στο αρχικό τετράμηνο φέτος, έναντι υποχώρησης κατά €3,04 δισεκ. στην αντίστοιχη

¹² Δελτία Τραπεζικής Χρηματοδότησης Ιδιωτικού Τομέα, Τράπεζα της Ελλάδος

¹³ ΓΛΚ, Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Ιουνίου 2015, Ιούλιος 2015

περίοδο του 2014. Η άνοδος αντανακλά κυρίως τη στατιστική προσαρμογή, που συνδέεται με την πάνω από το όριο έκδοση τραπεζογραμμάτων από την Τράπεζα της Ελλάδος. Ενσωματώνει όμως και την καθαρή αύξηση κατά €5,4 δισεκ. των καταθέσεων και repos κατοίκων στο εξωτερικό. Από την άλλη πλευρά, οι εγχώριες απαιτήσεις σε «επενδύσεις χαρτοφυλακίου» περιορίστηκαν στο τετράμηνο Ιανουαρίου – Απριλίου του τρέχοντος έτους κατά €6 δισεκ., όταν πριν ένα χρόνο διευρύνθηκαν κατά €691 εκατ.

Η πραγματοποίηση περισσότερων, σε ορισμένο βαθμό εσπευσμένων αγορών διεθνώς παραγόμενων αγαθών από τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις, ιδίως διαρκών προϊόντων από τα πρώτα και κεφαλαιουχικών αγαθών από τις δεύτερες, αποτελεί μια εναλλακτική ενέργεια για τη διαφύλαξη του πραγματικού πλούτου τους. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι ήδη κατά το πρώτο τρίμηνο του 2015 ο εποχικά διορθωμένος κύκλος εργασιών του κλάδου πώλησης μηχανοκίνητων οχημάτων ήταν 16,9% υψηλότερος σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι. Σε αυτή την περίοδο, στο πεδίο των επενδύσεων, οι εποχικά διορθωμένες αγορές μηχανολογικού εξοπλισμού αυξήθηκαν κατά 23,6%, άνοδος που είναι η μεγαλύτερη από το δεύτερο τρίμηνο του 2008. Βεβαίως, πέρα από τις άμεσες επιδράσεις της ενίσχυσης της ιδιωτικής κατανάλωσης και των επενδύσεων αντίστοιχα, η αύξηση στις δύο παραπάνω κατηγορίες δαπανών ενισχύει τις εισαγωγές, επιβαρύνοντας περαιτέρω το εξωτερικό ισοζύγιο της ελ-

ληνικής οικονομίας. Εν μέρει στην άνοδό τους εκτιμάται ότι οφείλεται η διεύρυνση των εισαγωγών αγαθών κατά 10% στο αρχικό τρίμηνο φέτος, έναντι σταθεροποίησής τους ένα χρόνο νωρίτερα, η οποία εκτιμάται ότι θα συνεχιστεί και θα κλιμακωθεί στη διάρκεια του δεύτερου τριμήνου.

Το σύνολο των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών στο πρώτο μισό του 2015 ευνόησε, παρά την ανησυχία για την έκβαση των διαπραγματεύσεων, η μη λήψη πρόσθετων δημοσιονομικών μέτρων. Ο (εποχικά διορθωμένος) όγκος δραστηριότητας στο Λιανικό Εμπόριο, εκτός των Καυσίμων, διευρυνόταν συνεχώς στην περίοδο Ιανουαρίου – Μαρτίου φέτος, κατά μέσο όρο κατά 1,8%, σε αντίθεση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2014, στο οποίο σημείωνε υποχώρηση της τάξης 3,7%. Τον Απρίλιο καταγράφηκε αντιστροφή της τάσης σε πτωτική, η οποία όμως εκτιμάται ότι οφείλεται κυρίως στο αποτέλεσμα βάσης από το σχετικά υψηλό επίπεδο του δείκτη τον αντίστοιχο περυσινό μήνα. Αυτή η ανοδική τάση στην κατανάλωση θα αναστραφεί από την αβεβαιότητα που προκάλεσαν οι ραγδαίες πρόσφατες πολιτικές εξελίξεις και την επιβολή περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων.

Σε αντίθεση με την αρνητική επίδραση των περισσότερων, εν μέρει εσπευσμένων καταναλωτικών εξόδων και επενδύσεων στο εξωτερικό ισοζύγιο της ελληνικής οικονομίας, τη βελτίωσή του το τρέχον έτος υποστηρίζει, τουλάχιστον στο πρώτο μισό του, η συνέχιση και διεύρυνση της περυσινής αύξησης του διεθνούς τουρι-

σμού. Η σταθερότητα αυτής της τάσης από την αρχή του 2015 προμηνύει τη διατήρηση του κομβικού ρόλου του τομέα Υπηρεσιών καταλύματος – εστίασης στη διαμόρφωση της εγχώριας οικονομικής δραστηριότητας, τον οποίο κατείχε και πέρυσι. Συγκεκριμένα, στα πλέον πρόσφατα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος καταγράφεται αύξηση των διεθνών ταξιδιωτών στην Ελλάδα τον Απρίλιο κατά 28,3%, ενώ στο σύνολο του πρώτου τετραμήνου η αντίστοιχη αύξηση ήταν ακόμα μεγαλύτερη (+39,3%)¹⁴. Η ενίσχυση των ταξιδιωτικών εισπράξεων είναι ηπιότερη από την άνοδο των διεθνών αφίξεων, της τάξης του 14,4% στο πρώτο τετράμηνο του τρέχοντος έτους, ενώ το πλεόνασμα του ταξιδιωτικού ισοζυγίου διευρύνθηκε κατά 36,8%. Φαίνεται ότι, παρά τη διεθνή ανησυχία για τις διαπραγματεύσεις της ελληνικής κυβέρνησης με τους δανειστές της, η παραμένουσα υποτίμηση του ευρώ έναντι του δολαρίου, καθώς και έναντι άλλων νομισμάτων (στερλίνα, δολάριο Καναδά), έχει ενισχύσει σε μεγάλο βαθμό την ελκυστικότητα της Ελλάδας ως τουριστικού προορισμού, τάση η οποία εκτιμάται ότι συνεχίστηκε καθ' όλο το πρώτο εξάμηνο. Στον αντίποδα, η μη επίτευξη συμφωνίας με τους εταίρους για την ολοκλήρωση του δεύτερου Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής και η επιβολή ελέγχων στην κίνηση κεφαλαίων, θεωρείται ότι έπληξαν καίρια την ελκυστικότητα διεθνώς των ελληνικών παραθεριστικών προορισμών. Η έκταση των επιπτώσεων αυτής της εξέλιξης στη

διεθνή τουριστική κίνηση και τις ταξιδιωτικές εισπράξεις θα αποτυπωθεί στα στοιχεία τους επόμενους μήνες και δεν αποκλείεται να αντισταθμίσει τη βελτίωση που σημειώθηκε στο αρχικό εξάμηνο του 2015, διατηρώντας το πλεόνασμα του ταξιδιωτικού ισοζυγίου γύρω από τα περυσινά του επίπεδα.

Σε ότι αφορά τις πλέον πρόσφατες τάσεις σε άλλα τμήματα της οικονομικής δραστηριότητας, οι οποίες καλύπτουν μέχρι και τον Μάιο, καταγράφεται ως επί το πλείστον ανάσχεση στο δεύτερο τρίμηνο της βελτίωσης η οποία σημειωνόταν έως το προηγούμενο τρίμηνο. Παρότι στις αρχές του τρέχοντος έτους συνεχίζονταν θετικές επιδράσεις από την αναθέρμανση της δραστηριότητας το 2014 (carry – over effect), η παρατεταμένη αβεβαιότητα για την έκβαση των διαπραγματεύσεων και οι επιπτώσεις της στη ζήτηση, εγχώρια και διεθνή, έχουν αναστρέψει από τον Απρίλιο την άνοδο του τριμήνου Ιανουαρίου – Μαρτίου.

Αναλυτικά, η βιομηχανική παραγωγή περιορίστηκε κατά περίπου 1,5% στο περασμένο δίμηνο Απριλίου - Μαΐου 2015, έναντι ανόδου της τάξης του 2,3%, στο πρώτο τρίμηνο του έτους και παραπλήσιας πτώσης (-1,8%) στο ίδιο χρονικό διάστημα πέρυσι. Αυτή η κάμψη προέρχεται αποκλειστικά από τη χαμηλότερη κατά 4,0% σε σχέση με τον ίδιο μήνα του προηγούμενου έτους βιομηχανική παραγωγή τον περασμένο Μάιο¹⁵.

¹⁴ Εξελίξεις στο Ταξιδιωτικό Ισοζύγιο Πληρωμών – Απρίλιος 2015, Τράπεζα της Ελλάδος, 23/06/2015

¹⁵ Όλα τα στοιχεία για τα μεγέθη στις αρχές του 2015 προέρχονται είτε από την ΕΛ.ΣΤΑΤ., είτε από την Τράπεζα της Ελλάδος. Οι αναφερόμενες μεταβολές των μεγεθών

Η μεταστροφή της τάσης οφείλεται στην εκδήλωση πτώσης στο Μεταποίηση, η οποία συντηρούσε την αύξηση του βιομηχανικού προϊόντος έως τον Απρίλιο, με την υψηλότερη από ότι το 2014 δραστηριότητα στην Παροχή Νερού να είναι σαφώς μικρότερης σημασίας για την άνοδο του δείκτη βιομηχανικής παραγωγής. Τόσο στα Ορυχεία – Λατομεία, όσο και στην Παραγωγή-διανομή ηλεκτρικού ρεύματος, συνεχίστηκε και ενισχύθηκε η σημαντική πτώση του αρχικού τριμήνου, κατά 13,3% (από -11,6%) και 6,2% (από -4,9%) αντίστοιχα. Η οικοδομική δραστηριότητα, μετά τη συνεχή, ισχυρή συρρίκνωση των ετών 2008-2014, παρουσίασε σταθερή αύξηση τους πρώτους τρεις μήνες του 2015, της τάξης του 30%, τόσο σε επιφάνεια, όσο και σε όγκο. Επισημαίνεται ξανά η μικρότερη άνοδος των οικοδομικών αδειών (+7,9% στο α' τρίμ.), γεγονός το οποίο αντανάκλα την εκκίνηση μεγάλων οικοδομικών κατασκευών (πχ. Εργοστάσιων, ξενοδοχείων, εμπορικών κέντρων). Όμως, και αυτή η αύξηση ανακόπηκε τον Απρίλιο, κατά τον οποίο η επιφάνεια των νέων οικοδομών ήταν 6,3% χαμηλότερη της αντίστοιχης περυσινής, ενώ ο όγκος τους υπολείπταν κατά 3,6%. Η σημαντική άνοδος και στα έργα Πολιτικού Μηχανικού, τα οποία περιλαμβάνουν τα δημόσια έργα, κατά το ίδιο χρονικό διάστημα (+53,5%), ως αποτέλεσμα της μεταφοράς της επίδρασης από την επανέναρξή τους το 2014 (+56,3%) στο τρέχον έτος, διαμόρφωσε το γενικό δείκτη παραγωγής στις Κατασκευές

38,6% υψηλότερα στην περίοδο Ιανουαρίου - Μαρτίου έναντι της ίδιας περιόδου ένα χρόνο νωρίτερα.

Σε ότι αφορά τις τάσεις στην πλευρά της ζήτησης, αναλύθηκαν παραπάνω οι εξελίξεις στον όγκο του Λιανικού Εμπορίου. Ήπια υποχώρηση σημειώθηκε κατά το αρχικό τρίμηνο του τρέχοντος έτους στον κύκλο εργασιών του Χονδρικού Εμπορίου (-1,0%), ίδιας έκτασης με εκείνη στο τελευταίο τρίμηνο του 2014 και ελαφρώς ισχυρότερη από ότι στις αρχές του ίδιου έτους (-0,3% στο α' τρίμ.). Ο ισχυρός αποπληθωρισμός συνεχίστηκε έως τον Ιούνιο, υπερβαίνοντας σταθερά από την αρχή του έτους το 2,0% (Μ.Ο.: -2,3%), έναντι αποπληθωρισμού 1,3% κατά την ίδια περυσινή περίοδο. Η εκτεταμένη υποχώρηση των τιμών συνεχίζει να προκαλείται από την αισθητά χαμηλότερη της περυσινής τιμή του πετρελαίου, όχι από κάμψη της ζήτησης, όπως άλλωστε προκύπτει από τα στοιχεία για το Λιανικό Εμπόριο. Όπως αναφέρθηκε κατά την παρουσίαση των τάσεων στο πρώτο τρίμηνο φέτος, η μικρότερη τιμή του πετρελαίου περιορίζει τόσο στο κόστος στέγασης, όσο και στο κόστος μεταφορών, δύο εκ των τριών ομάδων αγαθών - υπηρεσιών με τη μεγαλύτερη συμμετοχή στη διαμόρφωση του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή. Ωστόσο, η συγκεκριμένη επίδραση θα ολοκληρωθεί στα τέλη του τρίτου τριμήνου, με τη συμπλήρωση ενός έτους από την εκκίνηση της υποχώρησης των τιμών.

Στο σκέλος της ζήτησης αγαθών – υπηρεσιών από το εξωτερικό, βάσει των πλέον πρόσφατων στοιχείων της Τρά-

είναι σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο ένα έτος νωρίτερα.

πεζας της Ελλάδος, το πρώτο τετράμηνο σημειώνεται ήπια κάμψη, κατά 2,8%, έναντι ανόδου 5,4% το 2014, αποκλειστικά από τη μείωση της διεθνούς ζήτησης αγαθών, λόγω λιγότερων εξαγωγών καυσίμων. Οι εξαγωγές υπηρεσιών είναι φέτος 2,9% περισσότερες από ότι πέρυσι, όταν όμως ανέρχονταν κατά 12,3%. Η φετινή βελτίωση προέρχεται πρωτίστως από την παροχή τουριστικών υπηρεσιών και τις μεταφορές. Πάρα ταύτα, οι ελληνικές εξαγωγές δεν φαίνεται να ευνοούνται από την υποτίμηση του ευρώ έναντι του δολαρίου, όπως αναμενόταν στις αρχές του χρόνου. Η αρνητική επίδραση των φθινουσών εξαγωγών στο ισοζύγιο αγαθών - υπηρεσιών υπεραντισταθμίζεται από τη μεγαλύτερης έκτασης υποχώρηση των εισαγωγών, της τάξης του 3,7%. Η συρρίκνωσή τους προήλθε από τις λιγότερες κατά €1,05 δισεκ. εισαγωγές αγαθών (ή -7,5%), κατόπιν ήπιας ανόδου στις αρχές του περασμένου έτους (+1,3%). Η ενίσχυση της εγχώριας ζήτησης για μεταφορές και λοιπές υπηρεσίες, διέυρνε τις εισαγωγές υπηρεσιών κατά 10,1%, πολύ περισσότερο από ότι πριν ένα χρόνο (+1,7%). Η ευρύτερη μείωση των εισαγωγών σε σχέση με τις εξαγωγές διαμόρφωσε κατά €250 εκατ. ή 7,1% χαμηλότερα το έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου, στα €3,25 δισεκ. από €3,5 δισεκ.

Πέρα από την κάμψη της δραστηριότητας που εμφανίζουν ήδη από τις αρχές του δεύτερου τριμήνου ορισμένοι κλάδοι και δραστηριότητες της ελληνικής οικονομίας, την τάση στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας και τους τομείς της στο

υπόλοιπο του τρέχοντος έτους, με ελάχιστες εξαιρέσεις, καθώς και τις μεσοπρόθεσμες προοπτικές της, τουλάχιστον έως τα μέσα του 2017, αναμένεται να διαμορφώσουν οι τρέχουσες ραγδαίες πολιτικοοικονομικές εξελίξεις, δηλαδή η επιβολή περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων, η μη εξυπηρέτηση εμπροθέσμως των δανείων προς το ΔΝΤ και κυρίως, η έκβαση των διαπραγματεύσεων για ένα τρίτο πρόγραμμα χρηματοδότησης του ελληνικού κράτους. Λαμβάνοντας υπόψη την εφαρμογή περιορισμένης κίνησης κεφαλαίων στην Κύπρο πριν σχεδόν δύο χρόνια, η πλήρης άρση της στην Ελλάδα δεν αναμένεται να λάβει χώρα εντός του 2015, ενώ είναι αρκετά πιθανή η διατήρησή τους, με σταδιακή χαλάρωσή τους, σε μεγάλο μέρος της διάρκειας του 2016. Ήδη έχουν παρουσιαστεί στην παρούσα ενότητα ορισμένες από τις επιπτώσεις αυτής της ιδιαίτερα δυσμενούς εξέλιξης. Χωρίς να είναι προς το παρόν εφικτή η εκτίμηση της έντασής τους, αυτές αναμένεται να αποτυπωθούν κυρίως σε:

- α) Εκτεταμένη μεταβολή των αγοραστικών - καταναλωτικών προτεραιοτήτων των νοικοκυριών και περιορισμό των καταναλωτικών δαπανών
- β) Σημαντική δυσχέρεια υλοποίησης εξαγωγών - εισαγωγών προϊόντων
- γ) Περιορισμό ή παύση της παραγωγικής δραστηριότητας, από τη χαμηλή εγχώρια ζήτηση και τα εμπόδια στις εισαγωγές πρώτων υλών/εξαγωγές προϊόντων

- δ) Αναστολή/παύση πληρωμών προς και από το κράτος
- ε) Κάμψη της διεθνούς τουριστικής κίνησης
- στ) Αναστολή υλοποίησης επενδυτικών σχεδίων
- ζ) Υψηλή συσσώρευση αποθεμάτων, κυρίως σε προϊόντα των οποίων η ζήτηση έχει υποχωρήσει κατακόρυφα, όπως διαρκών καταναλωτικών και κεφαλαιουχικών προϊόντων

Ειδικά το γεγονός ότι οι δανειακές υποχρεώσεις του ελληνικού κράτους προς το ΔΝΤ κατέστησαν ληξιπρόθεσμες, σε συνδυασμό με τις παράλληλες υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητας (σε CCC από CC της χώρας από τη Fitch, σε Caa3 από Caa2 από τη Moody's, σε CCC- (επιλεκτική χρεωκοπία) από CCC των ελληνικών τραπεζών, από τη Standard & Poors) και το αίτημα για ένα τρίτο πρόγραμμα χρηματοδότησης, εκτιμάται ότι θα αποκόψουν μεσοπρόθεσμα την ελληνική οικονομία από τις διεθνείς αγορές κεφαλαίου, τουλάχιστον έως τα τέλη του 2017, ακόμα και στην περίπτωση σύναψης νέας συμφωνίας με τους εταίρους στην ΕΕ. Ως συνέπεια, το κόστος του κεφαλαίου για τις επιχειρήσεις θα παραμείνει ιδιαίτερα υψηλό.

Αναλυτικά ως προς τις μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις για την εξέλιξη των μακροοικονομικών μεγεθών, **η ελεγχόμενη κίνηση κεφαλαίων, έστω και αν αρχίσει να αίρεται σταδιακά, θα επιφέρει συρρίκνωση της κατανάλωσης των νοικοκυριών, κατόπιν της**

ανόδου της όσο οι διαπραγματεύσεις με τους εταίρους είχαν διακοπεί και η ανησυχία των νοικοκυριών για τις επιπτώσεις αυτού του γεγονότος είχε κορυφωθεί. Παράλληλα, θα οδηγήσει σε αναδιάρθρωσή της, κυρίως προς κατάναλωτικά προϊόντα – υπηρεσίες, ενώ αναμένεται κατακόρυφη πτώση των αγορών διαρκών αγαθών, πρωτίστως κατοικιών και αυτοκινήτων. Ωστόσο, μια εξασθένιση της αύξησης της ιδιωτικής κατανάλωσης των νοικοκυριών που σημειώθηκε στην περίοδο Ιανουαρίου – Ιουνίου κατά το τρέχον εξάμηνο, ενδεχομένως και οριακή μείωσή της, αναμενόταν και μόνο λόγω της αναδιάρθρωσης του ΦΠΑ, η οποία περιλαμβανόταν στα συζητούμενα μέτρα ήδη από το προηγούμενο φθινόπωρο. Οι περιοριστικές πιέσεις στην κατανάλωση θα εξαρτηθούν από τις καταναλωτικές προσδοκίες, όπως αυτές θα διαμορφωθούν από την πορεία των διαπραγματεύσεων με τους εταίρους για το νέο πρόγραμμα και τα χαρακτηριστικά του, κυρίως ως προς τους δημοσιονομικούς στόχους. Η ταχύτητα προόδου στις διαπραγματεύσεις θα καθορίσει και το ρυθμό άρσης των κεφαλαιακών περιορισμών στις τράπεζες, παράμετρος η οποία επίσης θα επηρεάσει σημαντικά τις προσδοκίες στο τρέχον εξάμηνο. **Συνεπώς, η κάμψη της καταναλωτικής ζήτησης των νοικοκυριών δεν θα αποφευχθεί, όμως θα είναι μάλλον ήπια στο σύνολο του τρέχοντος έτους, καθώς θα συγκρατηθεί από την άνοδό της στο πρώτο εξάμηνο.**

Καθώς οι καταναλωτικές δαπάνες των νοικοκυριών αποτελούν τη σημαντικότερη πηγή εσόδων από έμμεση φορολογία, η ευρύτερη της αρχικά αναμενόμενης συρρίκνωσή τους λόγω των περιορισμών στις τραπεζικές συναλλαγές θα επηρεάσει αρνητικά τα φορολογικά έσοδα, λόγω και της στροφής σε προϊόντα «πρώτης ανάγκης», με χαμηλότερο ΦΠΑ. Οι πρόσφατες αυξήσεις στο ΦΠΑ θα μετριάσουν την υστέρηση των φορολογικών εσόδων έναντι των στόχων στον Προϋπολογισμό του 2015, οι οποίοι μάλλον θα αναθεωρηθούν προς τα κάτω όταν θα ολοκληρωθεί ο σχεδιασμός του νέου προγράμματος και θα κατατεθεί συμπληρωματικός προϋπολογισμός.

Στο έτερο σκέλος της εγχώριας καταναλωτικής δαπάνης, τη δημόσια κατανάλωση, η τάση θα καθοριστεί από τις εξελίξεις γύρω από την απασχόληση στο δημόσιο τομέα, καθώς και το βαθμό αποκατάστασης των μισθολογικών περικοπών του 2012. Παρότι ο στόχος του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής για 15.000 νέες προσλήψεις στο δημόσιο τομέα το 2015 δεν θεωρείται εφικτός, εφόσον συμφωνηθεί κατά τις διαπραγματεύσεις προσεχώς αυτές να συμψηφιστούν εν μέρει με τις επαναπροσλήψεις περίπου 7.500 απολυμένων τα τελευταία χρόνια που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί (εκπαιδευτικοί ΕΠΑΛ, υπάλληλοι ΕΡΤ, σχολικοί φύλακες, διοικητικοί υπάλληλοι πανεπιστημίων, καθαρίστριες του Υπ.Οικ. κ.ά.), θα ασκηθεί ήπια αυξητική επίδραση στη δημόσια κατανάλωση. Αυτή την ανοδική τάση θα ενισχύσει ενδεχόμενη

καταβολή των αποζημιώσεων / αποκαταστάσεων για τις μισθολογικές περικοπές του 2012, η οποία ωστόσο δεν έχει αρχίσει. Η πραγματοποίηση των σχετικών δαπανών θα εξαρτηθεί από το επίπεδο ρευστότητας του ελληνικού κράτους, που συναρτάται θετικά από τη σύναψη ενός νέου προγράμματος, η οποία δεν αναμένεται νωρίτερα από τα τέλη του τρίτου τριμήνου. **Συνεπώς, εφόσον εκδηλωθούν αμφότερες οι δυνητικές θετικές επιδράσεις στη δημόσια κατανάλωση, η επίδρασή τους θα είναι μερική κατά το τρέχον έτος, συγκρατώντας τη δημόσια κατανάλωση πλησίον των περυσινών επιπέδων ή αυξάνοντάς τη ελαφρώς.**

Σε αντίθετη περίπτωση, συνεκτιμώντας την υφιστάμενη υστέρηση σε σχέση με πέρυσι των δημοσίων εσόδων (βλ. ενότητα 2.2 Β της παρούσας έκθεσης), την αναβολή και τις δυσκολίες στην εξυπηρέτηση των φορολογικών υποχρεώσεων, από την τραπεζική αργία και την παραμένουσα πολιτική ρευστότητα, καθώς και τις εκτιμήσεις που έγιναν παραπάνω, για υστέρηση των εσόδων από έμμεση φορολογία έναντι των στόχων στον Προϋπολογισμό του 2015, δεν αποκλείεται η εκδήλωση έντονων δυσχερειών και αδυναμιών στην κάλυψη των τακτικών καταναλωτικών δαπανών του ελληνικού κράτους στο υπόλοιπο του τρέχοντος έτους.

Στο πεδίο της επενδυτικής δραστηριότητας, η ισχυρή αβεβαιότητα για τις πολιτικές εξελίξεις εγχωρίως, η αναμονή για την έκβαση των διαπραγματεύσεων για ένα νέο

πρόγραμμα, καθώς και για τα χαρακτηριστικά του, όπως επίσης η πρόσφατη αναταραχή στο τραπεζικό σύστημα και οι επιπτώσεις της στην κεφαλαιακή επάρκειά του, οι οποίες ακόμα δεν έχουν αποτιμηθεί πλήρως, εκτιμάται ότι θα αποτελέσουν τους βασικούς παράγοντες αναστολής της συντριπτικής πλειονότητας των επιχειρηματικών επενδύσεων στο δεύτερο εξάμηνο του 2015. Σε αυτό το σημείο επισημαίνεται ότι η μικρή αύξηση του σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου στο προηγούμενο έτος, κατά 2,9%, ήταν αποτέλεσμα της σταδιακής αποκατάστασης της αξιοπιστίας της ελληνικής οικονομίας. Η επίτευξη δημοσιονομικού πρωτογενούς πλεονάσματος το 2013 (1,2% του ΑΕΠ, βάσει του ορισμού του προγράμματος), νωρίτερα από το αναμενόμενο, σε συνδυασμό με την επίτευξη μικρού πλεονάσματος στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (0,6%, λόγω και των καταβολών ANFAs και SMPs από την ΕΚΤ), ενίσχυσαν σημαντικά την εμπιστοσύνη διεθνώς, αφενός στις δυνατότητες του ελληνικού κράτους να καταστήσει βιώσιμα τα δημόσια οικονομικά του, αφετέρου σε μια ισχυρή δυναμική αποκατάστασης των διαρθρωτικών ανισορροπιών στην ελληνική οικονομία. Παράλληλα, οι ανακεφαλαιοποιήσεις των «συστημικών» τραπεζών εγχωρίως και τα αποτελέσματα δύο stress-tests (ΤΤΕ, ΕΚΤ), διασφάλισαν την κεφαλαιακή τους επάρκεια, εξέλιξη με θετικό αντίκτυπο στα τέλη της περασμένης χρονιάς και στις αρχές του 2015 στο ρυθμό μεταβολής των πιστώσεων προς τις επιχειρήσεις, ο οποίος κατέστη

θετικός, για πρώτη φορά από το 2009. Βεβαίως, αυτές οι ιδιαίτερα θετικές εξελίξεις δεν θα πρέπει να οδηγούν σε παράβλεψη των καθυστερήσεων και των χαμηλών επιδόσεων οι οποίες σημειώνονταν σε άλλες πτυχές της οικονομικής πολιτικής, οι οποίες επηρεάζουν και την επενδυτική δραστηριότητα, όπως στο πεδίο των διαρθρωτικών αλλαγών σε κλάδους οικοδομικής δραστηριότητας και το δημόσιο τομέα, καθώς και στην υλοποίηση των ιδιωτικοποιήσεων – παραχωρήσεων.

Η μη εφαρμογή μεταρρυθμίσεων τουλάχιστον από το δεύτερο εξάμηνο του 2014, η παύση της προσπάθειας δημοσιονομικής προσαρμογής έως τώρα κατά το τρέχον έτος, οι παρατεταμένες, ατελέσφορες διαπραγματεύσεις για την ολοκλήρωση του δεύτερου Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής, η τραπεζική αργία και οι περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων, η μη εμπρόθεσμη εξυπηρέτηση του δημόσιου δανεισμού, ευνόητα έχουν πλήξει τις προαναφερθείσες επιδόσεις των προηγούμενων ετών και έχουν υποσκάψει καίρια την εμπιστοσύνη στο ελληνικό κράτος και στην ελληνική οικονομία. Προσαρμόζοντας την ανάλυση στην προηγούμενη τριμηνιαία έκθεση του IOBE για τις δυναμικές επιδράσεις των διαπραγματεύσεων στα τρέχοντα, νέα δεδομένα, ακόμα και εάν αυτές ξεκινήσουν και ολοκληρωθούν επί ενός νέου προγράμματος, το οποίο θα διασφαλίζει την ολοκλήρωση της δημοσιονομικής προσαρμογής και τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών, την επανέναρξη των απαραίτητων μεταρρυθμίσεων στη λει-

τουργία του κράτους και των διαρθρωτικών αλλαγών σε αγορές, αυτή η εξέλιξη άμεσα απλώς θα μεταβάλλει προς το καλύτερο το κλίμα στην ελληνική οικονομία, από την άρση της αβεβαιότητας έναντι του νομισματικού κινδύνου και σχετικά με την ομαλή χρηματοδότηση της χώρας.

Όμως, για την καλύτερευση του επενδυτικού περιβάλλοντος είναι αναγκαία η ανάκτηση της εμπιστοσύνης των δυνητικών επενδυτών ως προς την υλοποίηση όλων των συμφωνημένων με τους εταίρους πολιτικών, αλλά και ως προς τη σταθερότητα ορισμένων παραμέτρων της οικονομίας που επηρεάζουν σημαντικά την αποδοτικότητα των επενδύσεων, όπως το φορολογικό σύστημα, οι εργασιακές σχέσεις, η ευρωστία του τραπεζικού συστήματος και η δυνατότητά του για χρηματοδότηση των επιχειρήσεων. Πλέον, ο απαιτούμενος χρόνος για την επιβεβαίωση των παραπάνω έχει αυξηθεί αισθητά και ξεπερνάει σαφώς το τρέχον έτος.

Ειδικά σε ότι αφορά τις **δημόσιες επενδύσεις**, η σημαντική υστέρηση στις δαπάνες του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων σε σχέση με το στόχο κατά το πρώτο εξάμηνο φέτος, κατά 51,1% (€1,15 δισεκ. έναντι €2,36 δισεκ.), παρά τις πολύ υψηλότερες των προγραμματισμένων εισροές από την ΕΕ (€1,76 δισεκ. έναντι €1,05 δισεκ.), οφείλεται πρωτίστως στη μη καταβολή της απαραίτητης εθνικής συμμετοχής στα συγχρηματοδοτούμενα έργα και δευτερευόντως στη σημαντική υπό εκτέλεση του αμιγώς εθνικού σκέλους του ΠΔΕ

(€115 εκατ. έναντι €237 εκατ.). Η πορεία των εθνικών δαπανών για δημόσιες επενδύσεις το τρέχον έτος, αντανακλά την εξοικονόμηση πόρων για την κάλυψη άλλων, πρωτογενών δαπανών του κράτους, ελλείπει χρηματοδότησής του από τους πιστωτές του. Από την άλλη πλευρά, η πρόωρη εκταμίευση των τελευταίων €500 εκατ. από την ΕΕ στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007-2013, για την κάλυψη του 100% της συγχρηματοδότησης στα επιλεγμένα έργα, στη βάση της συμφωνίας της 12^{ης} Ιουλίου, θα άρει τις προερχόμενες από την ελληνική πλευρά χρηματοδοτικές δυσχέρειες στην υλοποίηση του ΠΔΕ. Όμως, συνεπάγεται τον περιορισμό του ΕΣΠΑ 2007-2013 κατά €2 δισεκ., λόγω της μη υλοποίησης των επενδύσεων οι οποίες θα πραγματοποιούνταν με αυτές τις ενισχύσεις, εφόσον υπήρχε η δυνατότητα καταβολής της εθνικής συμμετοχής. Συνεπώς, η υλοποίηση του ΠΔΕ φέτος θα υπολείπεται σαφώς του στόχου στο προϋπολογισμό, για δαπάνες ύψους €6,4 δισεκ., με τις ανάλογες επιπτώσεις στην επενδυτική δραστηριότητα εγχωρίως.

Ευρύτερη σε σύγκριση με το ΠΔΕ απόκλιση από τους στόχους οι οποίοι είχαν τεθεί για το τρέχον έτος θα σημειωθεί στην υλοποίηση του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων – παραχωρήσεων. Το πρώτο εξάμηνο του 2015 η μοναδική σχετική διαδικασία που ολοκληρώθηκε από το ΤΑΙΠΕΔ, ήταν η σύμβαση παραχώρησης του αποκλειστικού δικαιώματος διοργάνωσης αμοιβαίου ιπποδρομιακού στοιχήματος. Στις δεσμεύσεις για τη διερεύνηση της δυνατότητας εκκίνησης

διαπραγματεύσεων για ένα τρίτο πρόγραμμα που επικύρωσε τις προηγούμενες ημέρες το ελληνικό κοινοβούλιο η μοναδική ενέργεια ιδιωτικοποίησης ή παραχώρησης που περιλαμβάνεται είναι αυτή του ΑΔΜΗΕ, εφόσον δεν βρεθούν ισοδύναμα μέτρα για την ενίσχυση του ανταγωνισμού στη σχετική αγορά. Συνεπώς, οι ενέργειες αποκρατικοποιήσεων – παραχωρήσεων οι οποίες θα ολοκληρωθούν φέτος θα είναι πολύ λιγότερες έναντι των προγραμματισμένων, με αντίστοιχες επιπτώσεις στην προβλεπόμενη τόνωση των επενδύσεων και του ΑΕΠ από αυτές. Επισημαίνεται ότι αυτή η έντονη κάμψη της δραστηριότητας του ΤΑΙΠΕΔ λαμβάνει χώρα ενώ οι αναβολές των προηγούμενων ετών στο πεδίο των αποκρατικοποιήσεων είχαν διαμορφώσει δυνατότητες υψηλής δραστηριότητας για το τρέχον έτος, καθώς και για τα επόμενα χρόνια.

Μια κατηγορία επενδύσεων στην οποία ενδεχομένως να σημειωθεί -έστω μικρή- άνοδος το 2015, ύστερα όμως από διαδοχικά έτη έντονης συρρίκνωσης, είναι οι **οικοδομικές κατασκευές**. Η ενισχυτική σε αυτές επίδραση ορισμένων μεγάλων έργων τα οποία ξεκίνησαν στις αρχές του 2015, βάσει των σχετικών στοιχείων από την ΕΛ.ΣΤΑΤ., θα συνεχιστεί τουλάχιστον στο πρώτο μισό του τρέχοντος έτους. Επιπλέον, οι προεκλογικές εξαγγελίες για μείωση της φορολογίας στα ακίνητα και η παραμένουσα απροσδιοριστία ως προς τον τρόπο φορολόγησής τους, επέδρασαν ανασχετικά κατά το πρώτο εξάμηνο στις περιοριστικές πιέσεις οι οποίες είχαν

ασκηθεί από τη φορολογία στην πραγματοποίηση οικοδομικών έργων και εργασιών τα προηγούμενα χρόνια. Ανεξάρτητα από την τάση που θα παρουσιάσει η οικοδομική δραστηριότητα, **οι έντονες περιοριστικές πιέσεις από την τραπεζική αργία και την περιορισμένη κίνηση κεφαλαίων στη χρηματοδότηση των ιδιωτικών επενδύσεων, η υπό-εκτέλεση του ΠΔΕ και η περιορισμένη δραστηριότητα του ΤΑΙΠΕΔ και κυρίως η απώλεια αξιοπιστίας στη σταθερότητα και την αξιοπιστία της ελληνικής οικονομίας, κατόπιν της μη ολοκλήρωσης του δεύτερου προγράμματος και από την αβεβαιότητα για τη συμφωνία - υλοποίηση ενός καινούργιου, θα διαμορφώσουν τις επενδύσεις σαφώς χαμηλότερα από το περυσινό τους επίπεδο.**

Στο **εξωτερικό ισοζύγιο της ελληνικής οικονομίας**, η επίδραση του περιορισμού στην κίνηση κεφαλαίων μέσω του τραπεζικού συστήματος θα είναι κομβική για την τάση στους επόμενους μήνες σε αμφότερες τις εξαγωγές και τις εισαγωγές. Στο σκέλος των **εξαγωγών**, μια άμεση αρνητική επίδραση θα προέλθει από τις δυσχέρειες στις χρηματικές συναλλαγές για τις εξαγωγές αγαθών (πχ. έκδοση εγγυητικών επιστολών), η οποία θα διατηρηθεί έως ότου υιοθετηθούν τραπεζικές πρακτικές οι οποίες να διευκολύνουν όσες συναλλαγές γίνονται για αυτόν το σκοπό. Η πολιτική ρευστότητα ήδη επιδρά και θα συνεχίσει να επιδρά ιδιαίτερα αρνητικά στην προσέλκυση του διεθνούς τουρισμού. Δεδομένων των πολύ καλών επιδόσεων

στις εξαγωγές υπηρεσιών στο δεύτερο εξάμηνο του 2014, πρωτίστως εξαιτίας του μεγάλου τουριστικού κύματος, οι εξαγωγές υπηρεσιών θα υποχωρήσουν έναντι του 2014. Από την άλλη πλευρά, καθώς η ήπια άνοδος των εξαγωγών αγαθών κατά το αρχικό εξάμηνο του τρέχοντος έτους προήλθε αποκλειστικά από τις αισθητά χαμηλότερες εξαγωγές πετρελαιοειδών (βλ. ενότητα 3.3), λόγω της εκτεταμένης υποχώρησης της τιμής του πετρελαίου ήδη από το τρίτο τρίμηνο του 2014, η συγκεκριμένη αρνητική επίδραση θα εξασθενήσει αρκετά στο δεύτερο εξάμηνο φέτος, όταν η τιμή του πετρελαίου θα βρεθεί στα περυσινά της επίπεδα. **Εφόσον η πολιτική αναταραχή εγχωρίως ολοκληρωθεί σύντομα, παρουσιαστούν ισχυρές ενδείξεις σύγκλισης με τους διεθνείς δανειστές σε ένα νέο πρόγραμμα και διευκολυνθούν οι τραπεζικές συναλλαγές που αφορούν σε εξαγωγές,¹⁶ η σαφής άνοδος στις εξαγωγές αγαθών εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών κατά τους πρώτους μήνες του 2015 θα συνεχιστεί, μετριάζοντας την υποχώρηση του συνόλου των εξαγωγών από τις χαμηλότερες εξαγωγές υπηρεσιών.**

Η αναμενόμενη ανακοπή της ισχυρής ανοδικής τάσης στις **εισαγωγές** κατά το πρώτο εξάμηνο του 2015 στη συνέχεια του, στηρίζεται στην απότομη υποχώρηση της κατανάλωσης των νοικοκυριών η

¹⁶ Σε δελτίο τύπου της 1/7/2015, με τίτλο «Παρεμβάσεις ΠΣΕ για το εξωτερικό εμπόριο, μετά την επιβολή capital controls», ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος Εξαγωγέων παρουσιάζει τις προκλήσεις για τις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές εξαιτίας των capital controls και κάνει προτάσεις για την αντιμετώπισή τους.

οποία αναλύθηκε παραπάνω, ενώ θα επηρεαστεί και από την αναιμική επενδυτική δραστηριότητα. Εκτός από τη μείωση της ζήτησης, προβλήματα στην πραγματοποίηση των εισαγωγών θα προκύψουν από τη δυνατότητα διεκπεραίωσης των σχετικών συναλλαγών, κυρίως λόγω των δυσκολιών στην άντληση εγγυήσεων ασφάλισης εξαγωγικών πιστώσεων των ευρωπαϊών προμηθευτών των ελληνικών επιχειρήσεων. Έως τα τέλη του Ιουνίου, με σχετική απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η παροχή εγγυήσεων σε επιχειρήσεις στην Ελλάδα για την πραγματοποίηση εισαγωγών γινόταν από κρατικούς οίκους ασφάλισης (Export Credit Agencies), με πλήρη αντασφάλιση από τα αντίστοιχα υπουργεία Οικονομικών, διευκολύνοντας ουσιαστικά τις εισαγωγές. Ωστόσο, δεν έχει γνωστοποιηθεί επέκταση των παροχών εγγυήσεων μέσω αυτής της διαδικασίας. **Η μεταστροφή της τάσης στις εισαγωγές το αργότερο από το τρίτο τρίμηνο, με ισχυρή ένταση, εκτιμάται ότι θα υπεραντισταθμίσει την επιδείνωση του εξωτερικού ισοζυγίου από την κάμψη των εξαγωγών, οδηγώντας σε βελτίωσή του, αλλά και συγκρατώντας την ύφεση στην ελληνική οικονομία.**

Η ανάλυση των τάσεων στις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ που προηγήθηκε αναδεικνύει τις άμεσες, πολύπλευρες και σημαντικές επιπτώσεις της πολιτικής αναταραχής εγχωρίως, της έλλειψης χρηματοδότησης του ελληνικού κράτους και της επιβολής ελέγχων στην κίνηση κεφαλαίων. Επισημαίνεται ότι το εύρος

και η ισχύς των επιδράσεων από τις συγκεκριμένες εξελίξεις σχετίζονται απόλυτα με τη διάρκεια τους και την τροπή που θα λάβουν, διαστάσεις οι οποίες με τη σειρά τους θα καθοριστούν από την πρόοδο στη συνεννόηση με τους εταίρους και τη σύναψη μιας νέας σύμβασης. Κατά συνέπεια, η πορεία της ελληνικής οικονομίας στο δεύτερο εξάμηνο του 2015 και πολύ πιθανόν το προσεχές και τα υπόλοιπα έτη, εξαρτάται απολύτως από πολιτικές εξελίξεις, οι οποίες δεν είναι δυνατό να προβλεφθούν στην τρέχουσα περίοδο. Ακολουθώντας, δεν είναι εφικτή η πραγματοποίηση συγκεκριμένων, αριθμητικών προβλέψεων για ορισμένες από τις βασικές μακροοικονομικές μεταβλητές, όπως η ανεργία, ο πληθωρισμός. Όπως ανέδειξε η ανάλυση που προηγήθηκε, προς το παρόν είναι δυνατή η σκιαγράφηση μιας γενικής τάσης για κάθε μέγεθος, επί τη βάση ορισμένων υποθέσεων, οι οποίες δεν είναι απαραίτητα οι μοναδικές πιθανές.

Υπό αυτή την προσέγγιση ανάλυσης των μακροοικονομικών εξελίξεων, αναμένεται σημαντική εξασθένιση της καταλωτικής ζήτησης το τρέχον εξάμηνο, εξαιτίας πρωτίστως των ποσοτικών περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων, της αναβολής πραγματοποίησης καταναλωτικών εξόδων από τα νοικοκυριά έως την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων με τους δανειστές και εξαιτίας των νέων δημοσιονομικών μέτρων, τα οποία αποτελούν προαπαιτούμενα για την εκκίνηση των διαπραγματεύσεων. Η δημόσια κατανάλωση θα σταθεροποιηθεί ή θα αυξηθεί ήπια, εφόσον οι επαναπροσλήψεις που έχουν γίνει συμψηφίσουν μέρος των

προγραμματισμένων για φέτος νέων προσλήψεων, ενώ είναι πιθανή ενίσχυση της από την εκκίνηση αποκατάστασης των περικοπών του 2012. Η μεγάλη απώλεια αξιοπιστίας του ελληνικού κράτους και της ελληνικής οικονομίας, από τη μη εμπρόθεσμη εξυπηρέτηση των δανειακών υποχρεώσεων, την επιβολή ελέγχων στην κίνηση κεφαλαίων, καθώς και τη μη υλοποίηση κατά το α' εξάμηνο κάποιων μεταρρυθμίσεων, θα οδηγήσουν σε αναστολή της συντριπτικής πλειονότητας των επενδύσεων οι οποίες είχαν προγραμματιστεί για το υπόλοιπο του 2015. Οι ίδιες εξελίξεις έχουν αδρανοποιήσει την προώθηση επενδυτικών προγραμμάτων και ενεργειών από την πλευρά του κράτους (ΕΣΠΑ 2007-2013, αποκρατικοποιήσεις - ιδιωτικοποιήσεις).

Οι δυσχέρειες στις διεθνείς τραπεζικές συναλλαγές από τις τρέχουσες έκτακτες συναλλακτικές συνθήκες, έχουν επιπτώσεις τόσο στις εξαγωγές, όσο και στις εισαγωγές. Ειδικά ο διεθνής τουρισμός, από τον οποίο προήλθε μεγάλο μέρος της περυσινής ενίσχυσης των εξαγωγών, θα πληγεί από την πολιτική ρευστότητα. Ωστόσο, εφόσον αποκλιμακωθεί η πολιτική αναταραχή και υιοθετηθούν τραπεζικές πρακτικές οι οποίες να διευκολύνουν τις διεθνείς συναλλαγές, είναι πιθανό να συνεχιστεί η άνοδος των εξαγωγών αγαθών εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών κατά τους πρώτους μήνες φέτος, μετριάζοντας τη μείωση των εξαγωγών στο σύνολο του έτους. Στις εισαγωγές, πέρα από τα σημαντικά εμπόδια στις σχετικές συναλλαγές, θα επενεργήσει περιοριστικά η έντονη κάμψη

της ζήτησης. Συνισταμένη των επιμέρους τάσεων στις συνιστώσες του ΑΕΠ αποτελεί η υποχώρηση της οικονομικής δραστηριότητας το 2015, δηλαδή η επιστροφή της ελληνικής οικονομίας σε ύφεση. Ωστόσο η ταχύτητα και η έκταση της πτώσης θα καθοριστούν από τις πολιτικές εξελίξεις εγχωρίως και γύρω από τη διαδικασία σύναψης ενός καινούργιου προγράμματος με τους εταίρους, τους όρους του (δημοσιονομικούς, αναπτυξιακούς) και το βαθμό κεφαλαιακής επάρκειας του τραπεζικού συστήματος, κατόπιν των εκτεταμένων απωλειών καταθέσεων και της κατάστασης ως προς την εξυπηρέτηση των δανείων στην οποία πλέον βρίσκεται. **Καθώς στο πρώτο εξάμηνο του τρέχοντος έτους εκτιμάται ότι το προϊόν της χώρας διαμορφώθηκε γύρω από το περυσινό του επίπεδο και δεδομένου ότι η ελληνική κυβέρνηση βρίσκεται σε διαδικασία συνεννόησης με τους διεθνείς δανειστές για ένα νέο πρόγραμμα, θεωρείται ως πλέον πιθανό ότι οι επιπτώσεις στην ελληνική οικονομία της οξύτατης πολιτικής ρευστότητας στα τέλη Ιουνίου - αρχές Ιουλίου και της τραπεζικής αργίας δεν θα είναι οι πλέον δυσμενείς. Ακολουθώντας, η ύφεση στο τρέχον εξάμηνο θα περιορίσει το ΑΕΠ στο σύνολο του έτους κατά 2,0-2,5%.**

Η σταθερή καθοδική δυναμική που είχε διαμορφωθεί στην ανεργία επί παραπάνω από ένα χρόνο, από το δεύτερο τρίμηνο του 2014, καθώς έκτοτε το ποσοστό της ήταν χαμηλότερο σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου

έτους, κατά πάσα πιθανότητα θα ανακοπεί από το τρίτο τρίμηνο. Οι πρόσφατες εν πολλοίς απρόσμενες πολιτικές εξελίξεις και το ειδικό καθεστώς στις τραπεζικές συναλλαγές, θα πλήξουν οικονομικά μεγέθη και κλάδους, που δρομολόγησαν την ήπια ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας πέρυσι και στις αρχές του 2015, δημιουργώντας πολλές θέσεις εργασίας, όπως οι Υπηρεσίες παροχής καταλύματος - Εστίασης και το Λιανικό - Χονδρικό Εμπόριο.

Η πολιτική ρευστότητα και οι περιορισμοί στις τραπεζικές συναλλαγές προβλέπεται ότι έχουν τις μεγαλύτερες επιπτώσεις σε αυτούς τους κλάδους και τις δραστηριότητες. Έχουν αρνητικό αντίκτυπο στη διεθνή ελκυστικότητα της Ελλάδας ως τουριστικού προορισμού, ο οποίος θα επιδράσει ανασχετικά στην δραστηριότητα και την απασχόληση των τουριστικών επιχειρήσεων. Επιπρόσθετα, η εξασθένιση των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών, μετά από μια πρώτη αύξησή τους για τη διασφάλιση ορισμένων βασικών αγαθών, θα ασκήσει αρνητικές επιδράσεις στο τζίρο των εμπορικών επιχειρήσεων, οδηγώντας τις σε περιορισμό της απασχόλησής τους.

Οι πολιτικές διεργασίες γύρω από τις διαπραγματεύσεις επέφεραν αναστολή και των περιλαμβανόμενων στο πρόγραμμα για το 2015 προσλήψεων στο δημόσιο τομέα (15.000 εργαζόμενοι), οι οποίες αποτελούσαν έναν από τους παράγοντες στο οποίο στηριζόταν η πρόβλεψη στα τέλη του 2014 και στο πρώτο τρίμηνο φέτος για νέα υποχώρηση της ανεργίας το τρέχον έτος. Ο αριθμός των ανακλήσεων

απολύσεων προηγούμενων ετών που έγινε έως τον Ιούνιο από την κυβέρνηση αφορά σε πολύ λιγότερες θέσεις εργασίας, Στη συμφωνία της 12ης Ιουλίου με τους εταίρους δεν περιλαμβάνεται κάποια ρύθμιση για την απασχόληση στο δημόσιο τομέα.

Όλες οι επιμέρους εξελίξεις οι οποίες προαναφέρθηκαν, συντείνουν σε ανάκαμψη της ανεργίας στο δεύτερο εξάμηνο του 2015. **Η έκταση της ανόδου θα εξαρτηθεί από τη διάρκεια της πολιτικής ρευστότητας, η οποία συναρτάται από τη σύναψη ενός νέου Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής και την κυβερνητική σταθερότητα. Όσο δεν θα υφίστανται αυτές οι προϋποθέσεις σταθεροποίησης του πολιτικο-**

οικονομικού περιβάλλοντος, η αβεβαιότητα εντός και εκτός της Ελλάδας για τις πολιτικές εξελίξεις και τις μεσοπρόθεσμες προοπτικές της θα παραμένει ιδιαίτερα υψηλή, η δραστηριότητα στο σύνολο της οικονομίας, και επομένως σε κλάδους οι οποίοι συνέβαλαν στην κάμψη της ανεργίας το περασμένο έτος θα παραμένει φθίνουσα, με παρόμοιο αντίκτυπο στην απασχόληση.

Συνεπώς, δεν είναι στην τρέχουσα περίοδο εφικτή μια πρόβλεψη για το εάν η αύξηση της ανεργίας από το τρίτο τρίμηνο του 2015 θα τη διαμορφώσει στο σύνολο του τρέχοντος έτους υψηλότερα ή χαμηλότερα από πέρυσι, στο επίπεδο του 2013 ή σε κάποιο άλλο.

Πίνακας 3.2

Εγχώρια Δαπάνη και Ακαθάριστο Εγχώριο –Προϊόν – Εκτιμήσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής
(σε σταθερές αγοραίες τιμές έτους 2010)

	2013	2014	2015	2016
<i>Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές</i>				
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	- 3,9	0,8	0,5	2,9
Ιδιωτική Κατανάλωση	- 2,0	1,3	0,6	2,4
Δημόσια Κατανάλωση	- 6,5	-0,9	-0,6	-0,3
Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου	- 9,5	2,7	-3,1	7,2
Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	2,1	9,0	4,1	5,1
Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	- 1,6	7,4	2,0	3,6
Απασχόληση	- 3,8	0,7	0,5	2,9
Αποδοχές Εργαζομένων κατά Κεφαλή	- 7,1	-1,6	0,1	1,7
Πραγματικό Μοναδιαίο Κόστος Εργασίας	- 4,9	1,0	1,4	1,0
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή	- 0,9	-1,4	-1,5	0,8
<i>Συμβολή στη μεταβολή του πραγματικού ΑΕΠ</i>				
Τελική Εγχώρια Ζήτηση	-3,9	1,0	-0,1	2,4
Καθαρές Εξαγωγές	1,1	0,2	0,6	0,5
Αποθέματα	-1,1	-0,5	0,0	0,0
<i>Σε ποσοστό του ΑΕΠ</i>				
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης	-12,2	-3,5	-2,1	-2,2
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών	-2,3	-2,2	-1,6	-1,3
Ακαθάριστο Χρέος Γενικής Κυβέρνησης	174,9	177,1	180,2	173,5
<i>Σε ποσοστό</i>				
Ανεργία (% του εργατικού δυναμικού)	27,5	26,5	25,6	23,2

Πηγή: European Economic Forecast, spring 2015, European Commission, Μάιος 2015

Πίνακας 3.3

Σύγκριση προβλέψεων για επιλεγμένους Οικονομικούς Δείκτες για τα έτη 2013 - 2016
(σε σταθερές αγοραίες τιμές 2010, ετήσιες % μεταβολές)

	ΥΠΟΙΚ			ΕΕ			ΟΟΣΑ			ΔΝΤ		
	2013	2014	2015	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2014	2015	2016
ΑΕΠ	-3,9	0,6	2,9	0,8	0,5	2,9	0,8	2,3	3,3	0,8	2,5	3,7
Τελική Ζήτηση	:	:	:	2,4	0,9	3,0	-0,4	0,9	2,0	:	:	:
Ιδιωτ. Κατανάλωση	-2,0	0,2	1,6	1,3	0,6	2,4	0,3	0,7	1,9	:	:	:
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (%)	-0,9	-1,0	0,3	-1,4	-1,5	0,8	-1,0	-0,7	-0,3	-1,4	-0,3	0,3
Ακαθ. Επενδ. Παγίου Κεφαλαίου	:	:	:	2,7	-3,1	7,2	-3,5	6,8	7,7	:	:	:
Ανεργία (%)	25,5*	24,8*	22,6*	26,5	25,6	23,6	26,4	25,2	24,1	26,5	24,8	22,1
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-1,6	-0,9	-0,2	-3,5	-2,1	-2,2	-1,0	-0,5	0,2	:	:	:
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	:	:	:	-2,2	-1,6	-1,3	1,2	1,0	1,8	0,9	1,4	1,1
Ακαθ. Δημόσιο Χρέος (% ΑΕΠ)	174,9	177,7	171,4	177,1	180,2	173,5	176,1	174,3	171,4	177,1**	176,7**	169,7**

* Σε εθνικολογιστικούς όρους

** Preliminary Draft Debt Sustainability Analysis, IMF, June 2015

Πηγές: Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2015, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2014 – European Economic Forecast, spring 2015, European Commission, Μάιος 2015 - OECD Economic Outlook No. 96, November 2014 – World Economic Outlook, IMF, April 2015

Η πολύ υψηλή πολιτική ρευστότητα και οι περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων κορύφωσαν την ανησυχία των πολιτών και θα προσδιορίσουν την τάση της ζήτησης και των τιμών τους προσεχείς μήνες. Σε πρώτη φάση οδήγησαν σε σημαντική αύξηση αγορών συγκεκριμένων κατηγοριών προϊόντων, όπως τροφίμων, γενικότερα «πρώτης» ανάγκης, μετρίζοντας τον ισχυρό αποπληθωρισμό έως τον Ιούνιο. Όμως, η ανάγκη για διατήρηση σχετικά υψηλής ρευστότητας σε σύγκριση με περιόδους στις οποίες δεν υφίστανται κεφαλαιακοί περιορισμοί, σε δεύτερη φάση μάλλον θα εξασθενήσει τη ζήτηση.

Οι περαιτέρω εξελίξεις στην καταναλωτική ζήτηση και τις τιμές θα αποτελέσουν συνάρτηση της διάρκειας της πολιτικο-οικονομικής αναταραχής και των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων. Η προοπτική επίτευξης συμφωνίας επί ενός νέου προγράμματος και η σύναψή της σχετικά σύντομα, εντός του επόμενου διμήνου, θα συμβάλλει στην κάμψη της αβεβαιότητας και στην εκκίνηση της χαλάρωσης των ποσοτικών ελέγχων, αυξάνοντας τις συναλλαγές και τις τιμές. Η αναδιάρθρωση του ΦΠΑ που ήδη ψηφίστηκε, θα μετακυληθεί σε σημαντικό βαθμό στις τιμές, όπως προκύπτει από τις περιπτώσεις αύξησης έμμεσων φόρων στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια. Την επανάκαμψη του πληθωρισμού στην Ελλάδα το τρέχον εξάμηνο ευνοεί και η ολοκλήρωση στα μέσα του 2015 της περιοριστικής επίδρασης στο ΓΔΤΚ από τις πολύ χαμηλότερες ένα χρόνο νωρίτερα τιμές του πετρελαίου. **Συνεπώς, δεν**

φαίνεται να υφίστανται επιδράσεις οι οποίες θα συντηρήσουν τον ισχυρό αποπληθωρισμό στο πρώτο μισό του 2015 στο υπόλοιπο του έτους. Από τη διάρκεια και την ισχύ των παραπάνω παραγόντων, οι περισσότεροι από τους οποίους δυνητικά αυξάνουν τις τιμές, θα εξαρτηθεί το εάν θα ανασχεθεί αρκετά ο ισχυρός αποπληθωρισμός του αρχικού εξαμήνου στο σύνολο του έτους, ή θα σημειωθεί αύξηση τιμών. Η δεύτερη εξέλιξη θεωρείται περισσότερο πιθανή, καθώς οι μεταβολές στους συντελεστές του ΦΠΑ θα ισχύσουν περίπου για το μισό του έτους.

3.2 Εξελίξεις και προοπτικές σε βασικούς τομείς της Οικονομίας

Βιομηχανία

Οριακή ενίσχυση της τάξης του 0,8% σημείωσε ο γενικός δείκτης βιομηχανικής παραγωγής κατά το πρώτο πεντάμηνο του 2015, έναντι απωλειών που κυμάνθηκαν στο 2,2% την αντίστοιχη περίοδο του 2014. Ωστόσο σημειώνεται πως τον Μάιο ανακόπηκε η ανοδική πορεία του δείκτη που έλαβε τους προηγούμενους μήνες (από Φεβρουάριο μέχρι και Απρίλιο), γεγονός που θεωρείται ότι σχετίζεται με την ευρύτερη ρευστότητα από τις παρατεταμένες διαπραγματεύσεις των θεσμών και της ελληνικής κυβέρνησης και τη μη επίτευξη συμφωνία μεταξύ των θεσμών και της ελληνικής κυβέρνησης.

Την ίδια περίοδο στην Ευρωζώνη (18 κράτη μέλη), η βιομηχανική παραγωγή

εξακολουθεί να ενισχύεται, κατά 0,8%, ρυθμός ηπιότερος σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο (+1,4%).

Σε κλαδικό επίπεδο η μεγαλύτερη υποχώρηση στην ελληνική βιομηχανία καταγράφεται στον κλάδο των Ορυχείων, όπου η παραγωγή κατά το πρώτο πεντάμηνο του 2015 περιορίστηκε με ρυθμό 10,5% σε αντίθεση με την αύξηση κατά 6,9% κατά το πρώτο πεντάμηνο του 2014. Ακολουθεί ο κλάδος της παραγωγής Ηλεκτρισμού, όπου η συρρίκνωση περιορίζεται σε σχέση με πέρυσι (-6,7% αντί -10,9%). Αντίθετα, αύξηση σημειώνεται στον κλάδο Παροχής Νερού (5,7% έναντι -2,8% το 2014) καθώς και στις Μεταποιητικές βιομηχανίες όπου η παραγωγή ενισχύεται κατά 3,7%, όταν την αντίστοιχη περυσινή περίοδο σημειώθηκαν οριακές απώλειες της τάξης του 0,1%.

Στα **Ορυχεία** οι απώλειες του δείκτη οφείλονται στη σημαντική κάμψη στην παραγωγή του υποκλάδου Άντλησης αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου (-18,5% αντί +1,6% πέρυσι), από την υποχώρηση της παραγωγής στην Εξόρυξη μεταλλούχων μεταλλευμάτων (-9,8% σε σχέση με -1,9%) καθώς και από αντίστοιχες τάσεις στην Εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη (-14,9% αντί +2,5%). Τέλος, οριακά ενισχύεται η παραγωγή των Λοιπών εξορυκτικών και λατομικών δραστηριοτήτων όπου ο σχετικός δείκτης αυξάνεται κατά 1,8% αντί σημαντικής αύξησης κατά 27,3% στο πρώτο πεντάμηνο του 2014.

Στη **Μεταποίηση**, απώλειες καταγράφονται σε 8 από τους 24 υποκλάδους κατά το πρώτο πεντάμηνο του 2015. Αναλυτικότερα στους κλάδους με ειδική βαρύτητα για την ελληνική οικονομία, ενισχύεται η παραγωγή Βασικών μετάλλων (6,1%, έναντι 9,8% το 2014) καθώς και η παραγωγή Βασικών φαρμακευτικών προϊόντων κατά 3,3% έναντι απωλειών της τάξης του 1,7% κατά την αντίστοιχη περίοδο του 2014. Τέλος, ενισχύεται και η παραγωγή Τροφίμων, όπου ο δείκτης παραγωγής αυξήθηκε κατά 1,9%, σε συνέχεια ηπιότερης αύξησης κατά 0,9% πέρυσι.

Στους υπόλοιπους μεταποιητικούς κλάδους κατά το πρώτο πεντάμηνο του 2015, η μεγαλύτερη κάμψη σημειώνεται στην παραγωγή Ειδών υπόδησης (-18,6%, σε συνέχεια απωλειών 17,1% κατά την αντίστοιχη περίοδο του 2014), ενώ στη συνέχεια ακολουθούν τα Είδη ένδυσης (-11,0% αντί -8,2% πέρυσι). Η Εγκατάσταση μηχανημάτων εξοπλισμού κάμπτεται εκ νέου, με ρυθμό 9,5% (αντί -12,2% το πρώτο πεντάμηνο του 2014). Η παραγωγή Ξύλου-Φελλού περιορίζεται κατά 8,3% (αντί -18,4%) ενώ ακολουθούν οι Εκτυπώσεις – Αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων (-6,3% αντί 1,2% πέρυσι). Στον αντίποδα, ανάμεσα στους κλάδους που σημειώνουν τους υψηλότερους ρυθμούς ενίσχυσης παραγωγής συγκαταλέγεται η Παραγωγή ηλεκτρονικών υπολογιστών, ηλεκτρονικών και οπτικών προϊόντων (+41,0%, σε συνέχεια αύξησης κατά 48,9% πριν ένα χρόνο), η Παραγωγή καπνού (+29,7% σε σχέση με απώλειες 13,7% το πρώτο

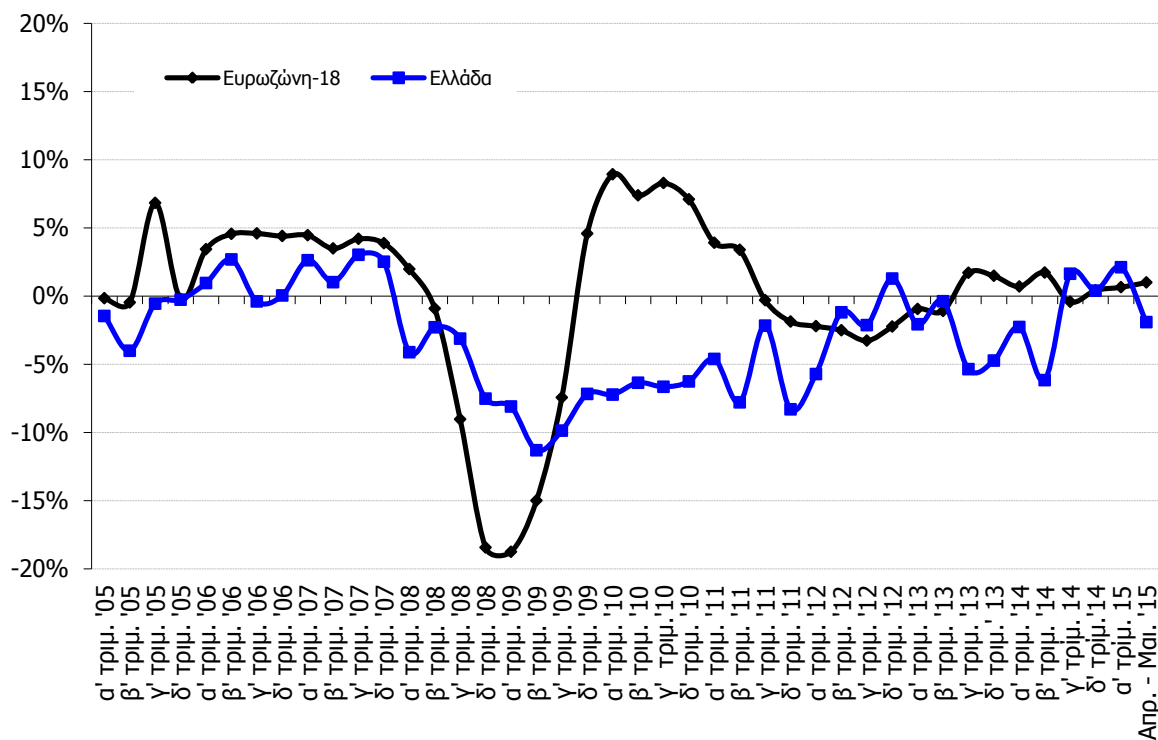
πεντάμηνο του 2014) και η παραγωγή Πετρελαίου - Άνθρακα (+7,0% αντί απωλειών κατά 1,2% πέρυσι).

Ευρύτερα αύξηση καταγράφεται κατά το πρώτο πεντάμηνο του έτους σε όλες τις κύριες ομάδες βιομηχανικών αγαθών. Ειδικότερα, η παραγωγή διαρκών καταναλωτικών αγαθών ενισχύεται κατά 3,3%

(κατόπιν απωλειών 9,0% το 2014), ενώ ακολουθούν τα μη διαρκή καταναλωτικά αγαθά (+3,0%, έναντι οριακής κάμψης 1,0%). Η παραγωγή κεφαλαιουχικών αγαθών αυξάνεται κατά 2,7% (αντί απωλειών 0,6% πέρυσι) ενώ τα ενδιάμεσα αγαθά κατά 2,5% σε συνέχεια μεγαλύτερης αύξησης κατά 3,5% το αντίστοιχο περσινό πρώτο πεντάμηνο.

Διάγραμμα 3.1

Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη-18 Π.Μ. (%) ως προς το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat

Κατασκευές

Αντιστρέφεται η τάση των προηγούμενων ετών στον κλάδο Κατασκευών κατά το πρώτο τρίμηνο του 2015, καθώς ο δείκτης παραγωγής του ενισχύθηκε κατά 38,4% σε σχέση με το αντίστοιχο περσινό πρώτο τρίμηνο, όταν κατέγραφε κάμψη κατά 7,5%.

Στους επιμέρους δείκτες, ο δείκτης παραγωγής οικοδομικών έργων αυξήθηκε κατά 23,0% σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2014, όταν σημείωνε απώλειες 12,6%. Η μεταβολή του δείκτη παραγωγής έργων πολιτικού μηχανικού είχε θετικό πρόσημο για πρώτη φορά τα τελευταία πέντε χρόνια, καθώς αυξήθηκε κατά 53,5%, έναντι απωλειών κατά 1,8% την αντίστοιχη περσινή περίοδο.

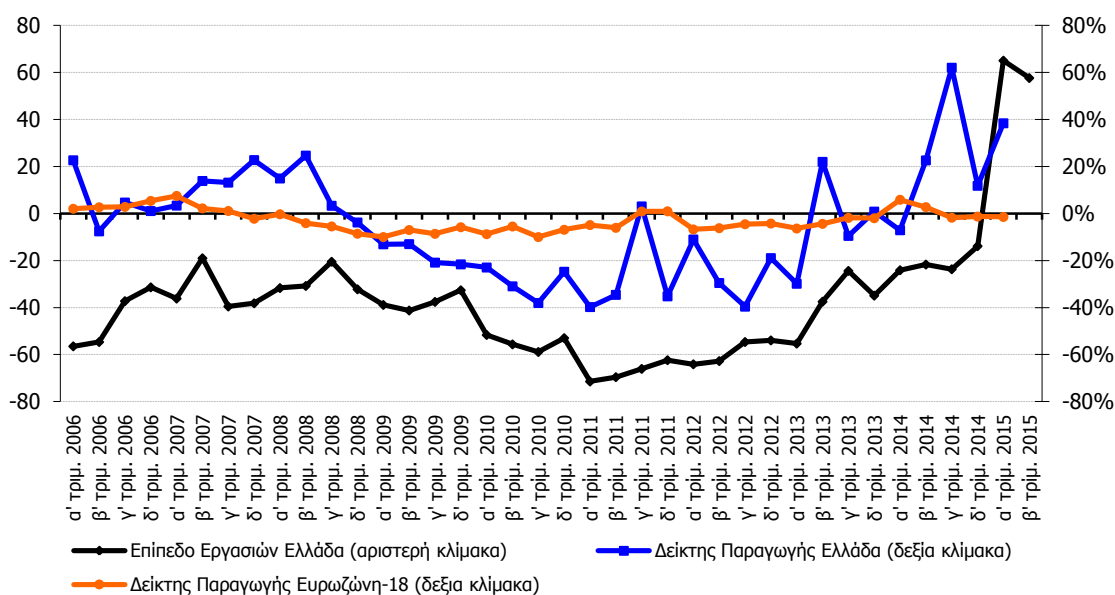
Στον αντίποδα, οριακές απώλειες καταγράφηκαν την ίδια περίοδο στην

Ευρωζώνη (18 μέλη), όπου ο σχετικός δείκτης περιορίστηκε κατά 1,5% όταν την αντίστοιχη περίοδο πέρσι σημείωνε αισθητή άνοδο, κατά 5,8%.

Παράλληλα κατά το πρώτο τετράμηνο του 2015, ο αριθμός των οικοδομικών αδειών στην Ελλάδα ενισχύθηκε κατά 7,4% σε σχέση με την περσινή περίοδο (3.948 άδειες). Ο δείκτης επιφανείας αυξήθηκε κατά 18,5% και ο δείκτης όγκου κατά 20,7% σε σχέση με το πρώτο τετράμηνο του 2014. Σε όρους αδειών, αύξηση καταγράφεται σχεδόν σε όλες τις περιφέρειες της χώρας, με εξαίρεση στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη και στη Δυτική Ελλάδα. Αντίθετα η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στα Ιόνια νησιά (+54,7%) και στο Βόρειο Αιγαίο (+53,0%).

Διάγραμμα 3.2

Δείκτης Παραγωγής στις Κατασκευές και Δείκτης Επιπέδου Εργασιών

Τέλος, σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιεύει η Τράπεζα της Ελλάδος, οι συναλλαγές οικιστικών ακινήτων κατά το πρώτο τρίμηνο του 2015 περιορίστηκαν κατά 23,9% σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο. Ίδιας έκτασης μείωση σημειώθηκε και στο δείκτη εκτιμήσεων αξίας συναλλαγών ο οποίος υποχώρησε κατά 28,2%. Παράλληλα, σταθερό παρέμεινε το επιτόκιο των στεγαστικών δανείων με διάρκεια άνω των πέντε ετών τον Φεβρουάριο, τον Μάρτιο και τον Απρίλιο του 2015 (2,8%).

Λιανικό Εμπόριο

Κατά το πρώτο τετράμηνο του 2015, ο δείκτης όγκου του λιανικού εμπορίου βελτιώνεται με οριακό ωστόσο ρυθμό της τάξης του 0,6% σε σχέση με απώλειες κατά 1,1% το πρώτο τετράμηνο του 2014.

Πλέον ο κύκλος εργασιών ενισχύεται σε 4 από τους 8 υποκλάδους. Αναλυτικότερα, στους κλάδους με τη μεγαλύτερη αύξηση για το πρώτο τετράμηνο του 2015 συγκαταλέγεται ο κλάδος Ένδυσης - Υπόδησης (8,2% αντί 6,0% πέρσι) και τα Βιβλία – Χαρτικά (5,0% έναντι 6,4% το 2014). Ακολουθεί ο κλάδος των Υπεραγορών (1,6%) και των Καυσίμων και Λιπαντικών οχημάτων (0,9% σε σχέση με 3,4% το 2014).

Στον αντίποδα, εντείνονται οι απώλειες στον τζιρο Τροφίμων και Ποτών (-4,9% αντί -0,3% πέρσι), στα Πολυκαταστήματα (-3,9% σε σχέση με απώλειες κατά 9,5%) και στα Έπιπλα και Ηλεκτρικά Είδη (-3,1% αντί -1,1%). Τέλος, οι πωλήσεις Φαρ-

μάκων και Καλλυντικών εξακολουθούν να περιορίζονται με ρυθμό ωστόσο που επιβραδύνεται σημαντικά σε σχέση με πέρσι (-1,3% έναντι -7,5%) .

Ήπια βελτιωμένες είναι οι προσδοκίες στο λιανικό εμπόριο κατά το πρώτο εξάμηνο του 2015, σύμφωνα με τους σχετικούς **δείκτες των Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας του IOBE**. Σημειώνεται πως οι επιχειρηματικές προσδοκίες δεν ενσωματώνουν τις πρόσφατες πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις στην χώρα (αναγγελία δημοψηφίσματος, έλεγχοι κίνησης κεφαλαίων, μη πληρωμή δόσης στο ΔΝΤ και επίσημη χρεοκοπία). Άλλωστε, η ενίσχυση των προσδοκιών είναι αρκετά μικρότερη σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο καθώς ο σχετικός δείκτης για το λιανικό εμπόριο ενισχύεται μόλις κατά 4,3 μονάδες έναντι ανόδου 17 μονάδων πέρυσι. Στους επιμέρους δείκτες, απώλειες καταγράφονται μόνο στον κλάδο Υφασμάτων-Ένδυσης-Υπόδησης (-14,5 μονάδες, αντί αύξησης 27,5 μονάδων πέρσι). Στον αντίποδα, οι προσδοκίες ενισχύονται έντονα στα Πολυκαταστήματα (+34 μονάδες αντί - 5 μονάδων πέρυσι), στα Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός (+6,2 μονάδες, σε σχέση με +17,4 μονάδες), στα Είδη Οικιακού Εξοπλισμού (+2,3 μονάδες έναντι +6,7 το 2014) και στα Οχήματα – Ανταλλακτικά (1,4 μονάδες, κατόπιν ενίσχυσης 36,7 μονάδων).

Αναλυτικότερα, ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών για τα Αυτοκίνητα – Οχήματα διαμορφώνεται στο πρώτο εξάμηνο του 2015 στις 93 μονάδες, έναντι 107,6 μονάδων το 2014. Η ανοδική τάση

του 2014 εξασθενεί, ωστόσο ο δείκτης παραμένει υψηλότερα από τα επίπεδα του 2012 και 2013 (54,2 και 75,4 μονάδες αντίστοιχα). Στα επιμέρους στοιχεία του δείκτη για το πρώτο εξάμηνο του 2015, το ισοζύγιο των τρεχουσών πωλήσεων επέστρεψε σε αρνητικό πρόσημο (-4 μονάδες), μετά τη θετική τιμή του 2014 (+6 μονάδες), ενώ στο θέμα των αποθεμάτων, το 70% των επιχειρήσεων εκτιμά ότι κινούνται σε φυσιολογικά επίπεδα. Σχετικά με τις προοπτικές, σημειώνεται ότι περίπου το 1/3 των επιχειρήσεων εκτιμά ότι θα μειωθούν το επόμενο τρίμηνο, με το ισοζύγιο στο πρώτο εξάμηνο να διαμορφώνεται σε αρνητικό πρόσημο (-14 μονάδες), έναντι +7 το 2014. Παρόμοια αλλαγή τάσης

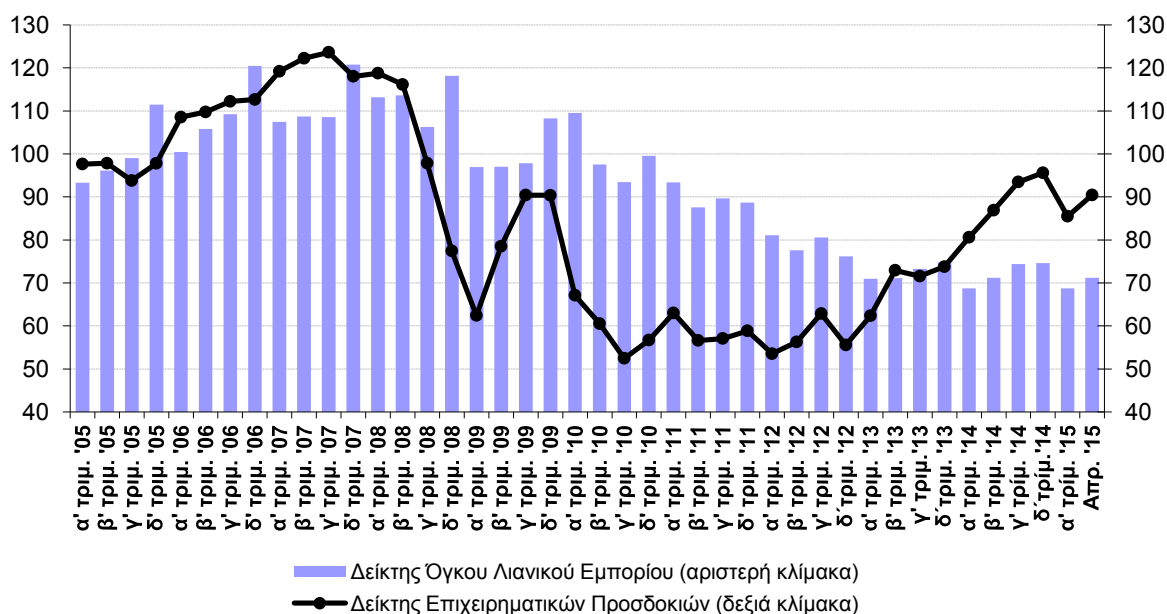
σημειώνεται και στις προοπτικές των πωλήσεων με αλλαγή του προσήμου σε αρνητικό. Τέλος, στο τμήμα της απασχόλησης οι ενδείξεις σταθεροποίησης παραμένουν αρκετά ισχυρές. Στα επίσημα στοιχεία, οι πωλήσεις επιβατικών αυτοκινήτων αυξήθηκαν κατά 15,7% στο πρώτο εξάμηνο του 2015, έναντι αντίστοιχης αύξησης 19,4% το 2014.

Χονδρικό Εμπόριο

Κατά το πρώτο τρίμηνο του 2015, ο κύκλος εργασιών στο χονδρικό εμπόριο περιορίστηκε κατά 1,7% σε σχέση με απώλειες κατά 0,3% κατά το πρώτο τρίμηνο του 2014.

Διάγραμμα 3.3

Δείκτης Όγκου Λιανικού Εμπορίου (2005=100) και Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών (1996-2006=100)

Πηγή: IOBE

Πίνακας 3.4

Ετήσιες Μεταβολές του Δείκτη Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο

Κατηγορίες καταστημάτων Λιανικού εμπορίου	Δείκτης Όγκου (2005=100)				
	α' τετράμ. 2013	α' τετράμ. 2014	α' τετράμ. 2015	Μεταβολή 2014/2013	Μεταβολή 2015/2014
Γενικός Δείκτης	70.5	69.7	70.2	-1.1%	0.6%
Γενικός Δείκτης (εκτός καυσίμων και λιπαντικών αυτοκινήτων)	71.7	70.2	71.2	-2.2%	1.5%
Επιμέρους Κατηγορίες Καταστημάτων					
Μεγάλα καταστήματα τροφίμων	77.4	77.43	78.65	0.0%	1.6%
Πολυκαταστήματα	82.2	74.38	71.50	-9.5%	-3.9%
Καύσιμα και Λιπαντικά Αυτοκινήτων	65.4	67.63	68.20	3.4%	0.9%
Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	66.3	66.18	62.90	-0.3%	-4.9%
Φαρμακευτικά-Καλλυντικά	72.4	66.90	66.03	-7.5%	-1.3%
Ένδυση-Υπόδηση	62.3	66.08	71.50	6.0%	8.2%
Έπιπλα-Ηλεκτρικά Είδη-Οικιακός Εξοπλισμός	59.7	58.98	57.13	-1.1%	-3.1%
Βιβλία-Χαρτικά-Λοιπά είδη δώρων	80.0	85.13	89.38	6.4%	5.0%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.5

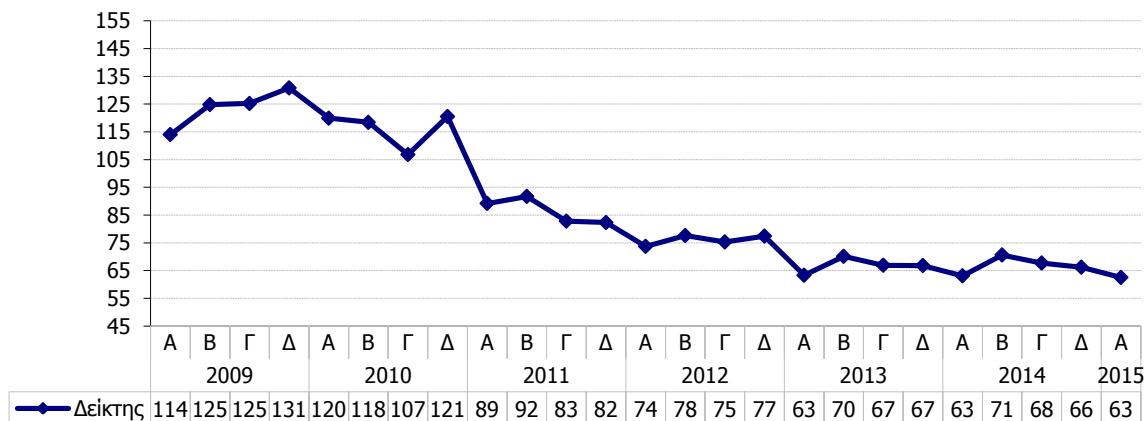
Κλαδικοί Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο (1996-2006=100)

	α' εξάμ. 2013	α' εξάμ. 2014	α' εξάμ. 2015	ΠΜ% '14/'13	ΠΜ% '15/'14
Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	65,4	82,8	89,0	26,6%	7,5%
Υφάσματα-Ένδυση-Υπόδηση	71,3	98,8	84,3	38,6%	-14,7%
Είδη Οικιακού Εξοπλισμού	63,4	70,1	73,3	10,6%	4,6%
Οχήματα-Ανταλλακτικά	66,4	103,1	104,5	55,3%	1,4%
Πολυκαταστήματα	57,9	52,9	87,0	-8,6%	64,5%
Σύνολο Λιανικού Εμπορίου	67,6	83,7	88,0	23,8%	5,1%

Πηγή: ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 3.4

Εξέλιξη του Δείκτη Κύκλου Εργασιών στο Χονδρικό Εμπόριο

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Υπηρεσίες

Η πτωτική πορεία των υπηρεσιών εμφάνισε σημάδια εξασθένησης κατά το πρώτο τρίμηνο του 2015, καθώς ο τζίρος περιορίζεται σε μόλις τρεις από τους δέκα υποκλάδους.

Η μεγαλύτερη υποχώρηση καταγράφεται στις υπηρεσίες Εκδοτικών Δραστηριοτήτων (κλάδος 58), όπου ο κύκλος εργασιών περιορίζεται κατά 12,0% σε συνέχεια ηπιότερων απωλειών της τάξης του 4,6% κατά το πρώτο τρίμηνο του 2014. Ακολουθεί ο κλάδος των υπηρεσιών Ταχυδρομικών και Ταχυμεταφορικών δραστηριοτήτων (κλάδος 53), όπου σημειώνονται απώλειες της τάξης του 6,8% (αντί ενίσχυσης κατά 2,0% πέρυσι). Τέλος, η εξασθενημένη ζήτηση συμπαρασύρει και τις υπηρεσίες Δραστηριοτήτων Καθαρισμού (κλάδος 81.2) όπου η κάμψη στη ζήτηση φθάνει το 4,6%, από 17,2% ένα χρόνο νωρίτερα.

Στον αντίποδα, στους περισσότερους από τους κλάδους στους οποίους αυξήθηκε η δραστηριότητα κατά το πρώτο τρίμηνο του 2015, η βελτίωση ήταν μεγαλύτερη της αντίστοιχης περυσινής. Συγκεκριμένα, η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στις υπηρεσίες Επεξεργασίας Δεδομένων και Δραστηριοτήτων Παροχής Πληροφόρησης (κλάδος 63), όπου ο σχετικός δείκτης ενισχύθηκε κατά 31,6%, έναντι σαφώς ηπιότερης αύξησης κατά 5,2% το 2014. Ακολουθεί ο κλάδος λοιπών Επαγγελματικών, Επιστημονικών και Τεχνικών Δραστηριοτήτων (κλάδος 74), με ενίσχυση 22,4%, ρυθμός ανόδου σχεδόν διπλάσιος από τον αντίστοιχο περσινό

(12,0%). Σημαντική αύξηση, της τάξης του 19,9%, εμφανίζεται στον τζίρο των υπηρεσιών Δραστηριοτήτων σχετικών με την Απασχόληση (κλάδος 80), έναντι απωλειών κατά 6,0% πέρυσι αλλά και στις υπηρεσίες Νομικών και Λογιστικών Δραστηριοτήτων (κλάδος 69) όπου ο κύκλος εργασιών διευρύνθηκε κατά 11,9%, αντί αύξησης 7,4% την αντίστοιχη περίοδο του 2014.

Τέλος, αύξηση κατά 6,0% σημειώθηκε στον κύκλο εργασιών των υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Εστίασης (κλάδοι 55 & 56) κατά το πρώτο τρίμηνο του 2015, σε συνέχεια κατακόρυφης αύξησης 44% την αντίστοιχη περσινή περίοδο.

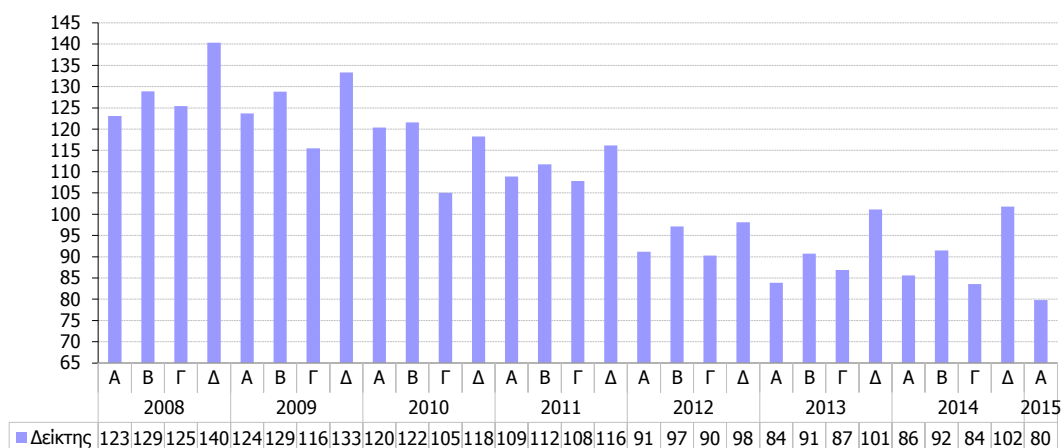
Παρά τη βελτίωση σε όρους τζίρου, **οι προσδοκίες στους κλάδους των υπηρεσιών, όπως αποτυπώνονται στην έρευνα οικονομικής συγκυρίας του IOBE και αφορούν στο πρώτο εξάμηνο του 2015, είναι σαφώς χειρότερες από την αντίστοιχη περσινή περίοδο.** Μάλιστα, η έως τώρα πτώση δεν ενσωματώνει τις προσδοκίες των πρόσφατων πολιτικοοικονομικών εξελίξεων, οι οποίες θα αποτυπωθούν στην έρευνα του Ιουλίου και αναμένεται να επιδεινώσουν περαιτέρω τις προσδοκίες – ίσως χαμηλότερα από τα επίπεδα του 2010 και 2012. Συγκεκριμένα, η τάση του γενικού δείκτη υπηρεσιών αντιστρέφεται και πλέον περιορίζεται κατά 9,9% όταν κατά το πρώτο μισό του 2014 σημείωνε αύξηση κατά 27,1%. Απαισιόδοξια εμφανίζεται σε τέσσερις από τους πέντε υπό έρευνα υποκλάδους. Αναλυτικότερα, ιδιαίτερα απαισιόδοξοι εμφανί-

ζονται οι εκπρόσωποι του κλάδου της Πληροφορικής (-23 μονάδες, ακριβώς όσο είχε αυξηθεί ο δείκτης πέρυσι) και των Χρηματοπιστωτικών οργανισμών, καθώς ο σχετικός δείκτης υποχώρησε κατά σχεδόν 23 μονάδες, υπεραντισταθμίζοντας την αύξηση κατά 11 στο πρώτο μισό του 2014. Ακολουθεί ο κλάδος των Διαφόρων Υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις (-12,3 μονάδες, κατόπιν ήπιας ανόδου 9

μονάδων πέρυσι) και τα Τουριστικά γραφεία και Πρακτορεία όπου οι προσδοκίες καταποντίζονται με το δείκτη να μειώνεται κατά 14 μονάδες, διορθώνοντας την εκτεταμένη άνοδο των 44,5 μονάδων πέρυσι. Στον αντίποδα, οι προσδοκίες στα Ξενοδοχεία - Εστιατόρια παραμένουν πρακτικά αμετάβλητες, κατόπιν σημαντικής ανόδου του δείκτη το 2014, κατά 22,5 μονάδες.

Διάγραμμα 3.5

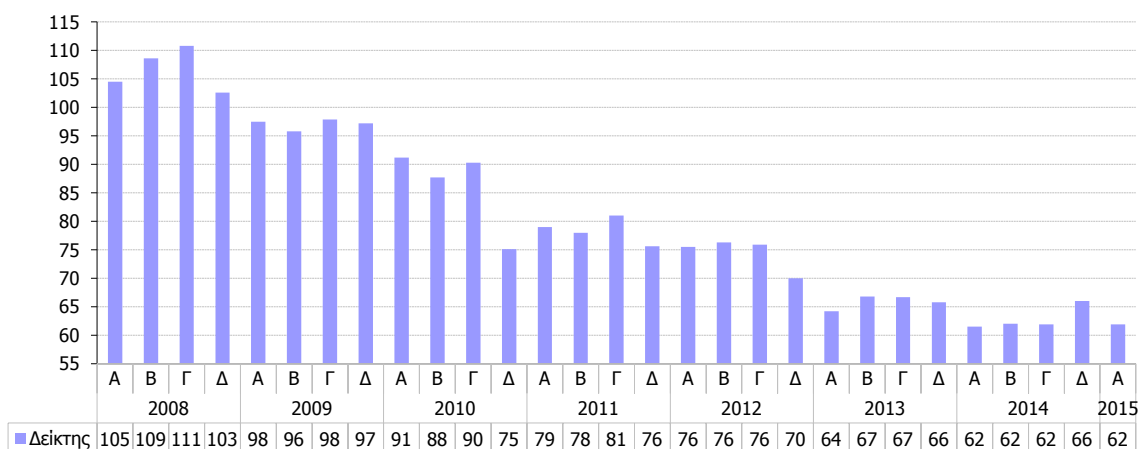
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Ταχυδρομικών και ταχυμεταφορικών δραστηριοτήτων (κλάδος 53)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.6

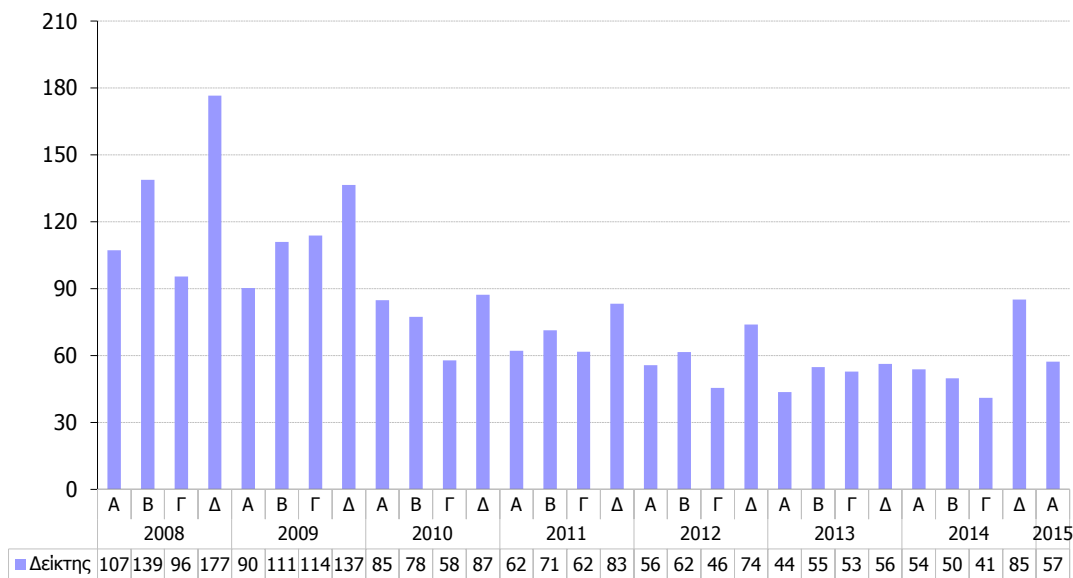
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Υπηρεσιών Τηλεπικοινωνιών (κλάδος 61)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.7

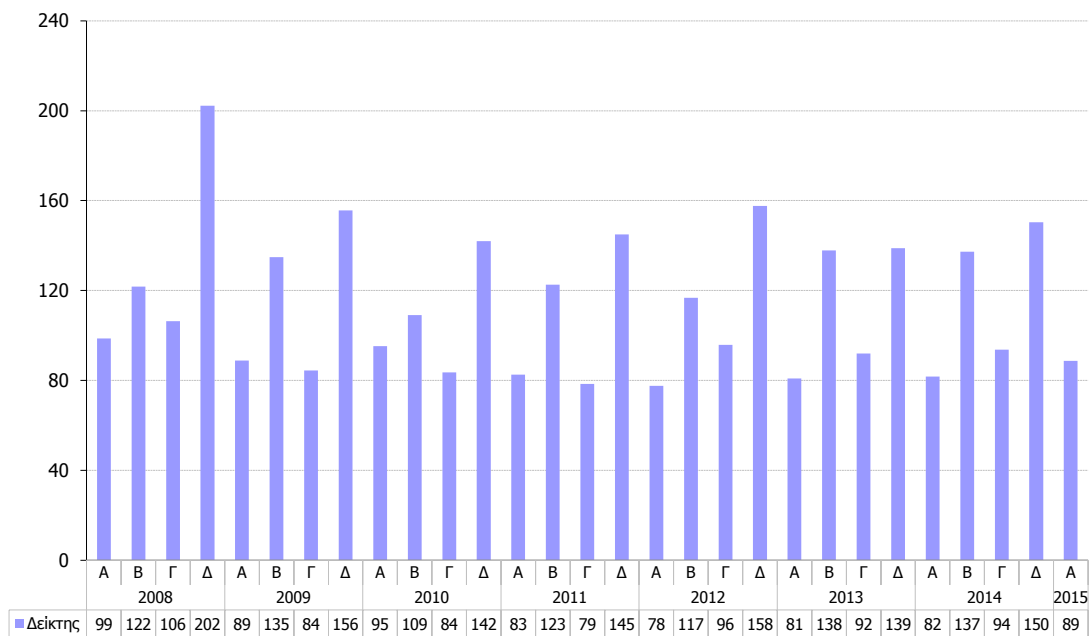
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Υπηρεσιών Πληροφορικής (κλάδος 62)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.8

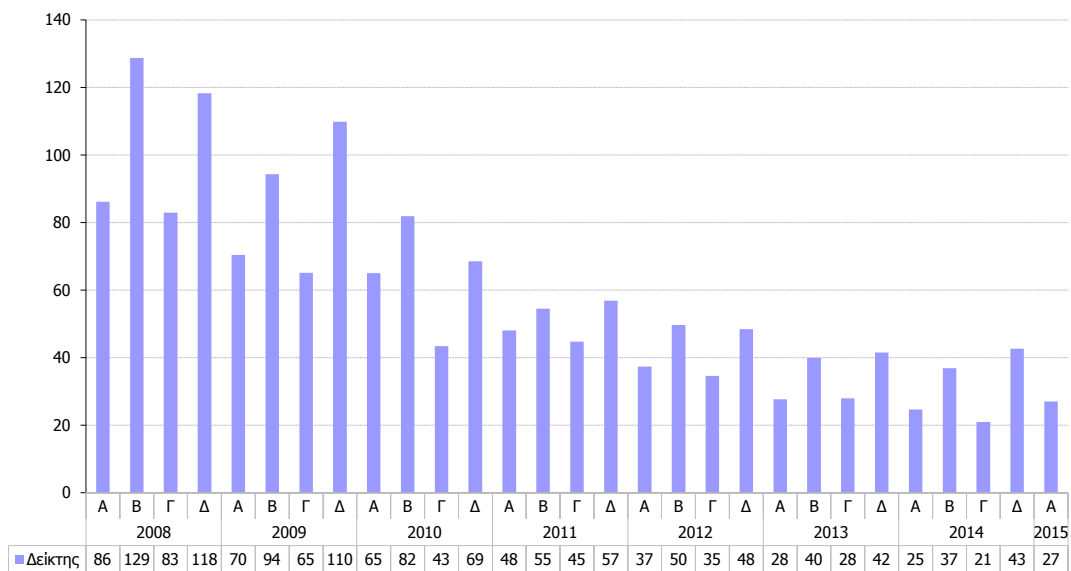
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Νομικών, Λογιστικών & παροχής συμβουλών διαχείρισης δραστηριοτήτων (κλάδοι 69+70.2)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.9

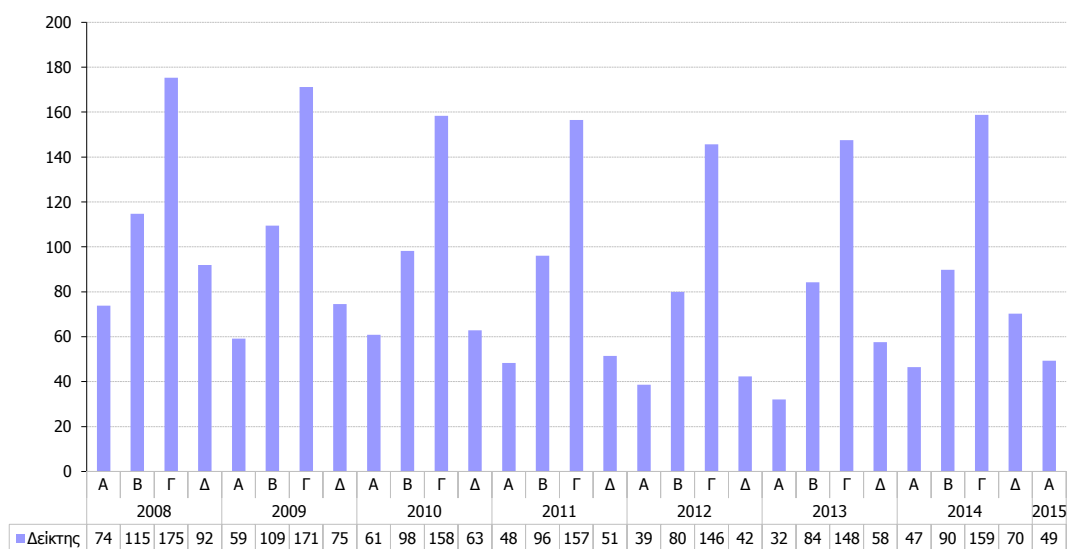
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα διαφήμισης, έρευνας αγοράς και δημοσκοπήσεων κοινής γνώμης (Κλάδος 73)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.10

Εξέλιξη του δείκτη Κύκλου Εργασιών στον τομέα Τουρισμού (Δραστηριότητες Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Εστίασης) (Κλάδοι 55 & 56)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.6

Δείκτης Κύκλου Εργασιών (Ετήσια Μεταβολή – 2005=100)

	α' τρίμ. 2013	α' τρίμ. 2014	α' τρίμ. 2015	ΠΜ% '14/'13	ΠΜ% '15/'14
Εμπόριο Αυτοκινήτου	43,6	51,6	60,1	18,3%	16,5%
Μεταφορές Χερσαίες και μέσω Αγωγών	83,2	81,3	78,1	-2,3%	-3,9%
Πλωτές Μεταφορές	54,8	44,4	42,2	-19,0%	-5,0%
Αεροπορικές Μεταφορές	64,8	65,1	67,1	0,5%	3,1%
Υποστηρικτικές προς τις Μεταφορές Υπηρεσίες & Υπηρεσίες Αποθήκευσης	70,0	74,2	81,3	6,0%	9,6%
Ταξιδιωτικά Πρακτορεία	19,5	21,7	26,7	11,3%	23,0%
Ταχυδρομικές και Ταχυμεταφορικές Δραστηριότητες	83,9	85,6	79,8	2,0%	-6,8%
Εκδοτικές Δραστηριότητες	45,9	43,8	38,6	-4,6%	-12,0%
Τηλεπικοινωνίες	64,2	61,5	61,9	-4,2%	6,1%
Πληροφορική	45,4	54,4	57,3	19,8%	5,3%
Επεξεργασία Δεδομένων	143,3	150,7	198,3	31,6%	5,3%
Νομικές, Λογιστικές, Συμβουλευτικές Υπηρεσίες	110,2	118,3	132,4	7,4%	11,9%
Αρχιτέκτονες, Μηχανικοί	36,9	27,6	29,8	-25,2%	7,8%
Διαφήμιση, Έρευνα Αγοράς, Δημοσκοπήσεις	28,4	24,6	27,0	-13,3%	9,8%
Διοικητικές Δραστηριότητες Γραφείου	67,7	69,7	85,2	2,9%	22,2%
Τουρισμός	32,1	46,5	49,3	44,9%	6,0%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.7

Κλαδικό Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Υπηρεσίες (1996-2006=100)

	α' εξάμ. 2013	α' εξάμ. 2014	α' εξάμ. 2015	ΠΜ% '14-'13	ΠΜ% '14-'15
Ξενοδοχεία - Εστιατόρια	72,4	95,1	95,3	31,4%	0,2%
Τουριστικά Γραφεία - Πρακτορεία	80,4	124,9	110,9	55,3%	-11,2%
Διάφορες Υπηρεσίες προς Επιχειρήσεις	57,3	66,2	54,9	15,5%	-17,1%
Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	71,9	82,8	60,1	15,2%	-27,4%
Πληροφορική	60,6	83,8	60,5	38,3%	-27,8%
Σύνολο Υπηρεσιών	65,3	83	74,8	27,1%	-9,9%

Πηγή: ΙΟΒΕ

3.3 Εξαγωγικές Επιδόσεις της Ελληνικής Οικονομίας

Οι **εξαγωγές αγαθών** το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Απριλίου 2015 διαμορφώθηκαν στα €8,3 δισεκ. έναντι €8,4 δισεκ. την αντίστοιχη περίοδο του 2014, σημειώνοντας μικρή **υποχώρηση της τάξης του 0,6%**. Μη λαμβάνοντας υπόψη τις **εξαγωγές πετρελαιοειδών, οι υπόλοιπες εξαγωγές την ίδια**

περίοδο αυξήθηκαν κατά 13,9%, καθώς διαμορφώθηκαν στα €5,9 δισεκ. το 2015, από €5,2 δισεκ. την προηγούμενη χρονιά. Αυτή η εξέλιξη θεωρείται ότι αντανακλά τη θετική επίδραση της υποτίμησης του ευρώ έναντι του δολαρίου στην ανταγωνιστικότητα των ελληνικών εξαγωγών. Οι πολύ χαμηλότερες εξαγωγές πετρελαιοειδών οφείλονται στην κατακόρυφη πτώση της τιμής

του πετρελαίου διεθνώς, συνεπώς διαφέρουν σημαντικά από τις μεταβολές των ποσοτήτων. Ακολούθως, οι εισαγωγές την ίδια περίοδο παρουσίασαν μείωση 4,8% ανερχόμενες σε €14,5 δισεκ. από €15,2 δισεκ. το 2014. Ως αποτέλεσμα των πιο πάνω, το **εμπορικό έλλειμμα** διαμορφώθηκε €667 εκατ. χαμηλότερα (ή μείωση κατά 9,9%), στα €6,2 δισεκ., από €6,8 δισεκ. Ακολούθως, η **αξία των εξαγωγών προϊόντων** της ελληνικής οικονομίας **αντιστοιχεί στο 57,5% των εισαγωγών της**, ενώ το πρώτο τετράμηνο πέρυσι έφθανε το 55%.

Αναλυτικά, οι εξαγωγές στα Αγροτικά Προϊόντα (Πίνακας 3.7) παρουσίασαν αύξηση το διάστημα Ιανουάριος- Απρίλιος 2015, κατά 19,8%, στα €1,7 δισεκ. από €1,4 δισεκ. την προηγούμενη χρονιά, ενώ πτώση παρουσίασαν οι εξαγωγές Καυσίμων, κατά 23,9%, με αποτέλεσμα να μην ξεπεράσουν τα €2,4 δισεκ. το 2015, από €3,20 δισεκ. το 2014. Σημειώνεται ότι οι δύο αυτές κατηγορίες προϊόντων αντιπροσωπεύουν το 49,4% των ελληνικών εξαγωγών (55% πέρυσι το 2014). Η αύξηση στα Αγροτικά Προϊόντα, προήλθε κυρίως από τη μεγάλη αύξηση κατά 236,8% στη ζήτηση στα Λάδια και Λίπη Ζωικής ή Φυτικής Προέλευσης, η αξία των οποίων ξεπέρασε τα €303,2 εκατ., όταν το 2014 ήταν €90 εκατ., με αποτέλεσμα να διευρυνθεί και το μερίδιό τους στη συγκεκριμένη κατηγορία προϊόντων, από 1,1% το 2014 σε 3,6% το 2015. Στην κατηγορία Τροφίμων και Ζωντανών Ζώων, η οποία αντιπροσωπεύει περίπου το 69,7% των εξαγωγών Αγροτικών Προϊόντων, οι εξαγωγές σημείωσαν μικρή αύξηση, της τάξης του 1,7%, από €1,14

δισεκ. το 2014 σε €1,16 δισεκ. το 2015. Στα προϊόντα Ποτά – Καπνού, τα οποία αντιπροσωπεύουν το 12,1% των εξαγωγών του κλάδου Αγροτικών Προϊόντων, η ζήτηση διαμορφώθηκε στα €202 εκατ., αυξημένη κατά 26,9% σε σχέση με το πρώτο τετράμηνο του 2014 που ήταν €160 εκατ.

Στις εξαγωγές Βιομηχανικών Προϊόντων παρουσιάστηκε άνοδος κατά 12,3% το πρώτο τετράμηνο του 2015, με την αξία τους να αγγίζει τα €3,6 δισεκ., από €3,2 δισεκ. ένα χρόνο πριν. Η αύξηση ερμηνεύεται κυρίως από την άνοδο της ζήτησης για Μηχανήματα και Υλικό Μεταφορών, κατά 28%, με την αξία τους να διαμορφώνεται στα €837 εκατ. από €654 εκατ. πέρυσι, καθώς και στα Βιομηχανικά Είδη Ταξινομημένα κατά Πρώτη Ύλη κατά 16,1% (από €1,18 εκατ. το 2014 σε €1,37 εκατ. το 2015). Επίσης, ενίσχυση των εξαγωγικών επιδόσεων σημειώθηκε στα Διάφορα Βιομηχανικά Είδη κατά 2,5%(από €1,69 δισεκ. το 2013 σε €1,73 δισεκ. το 2014). Ανοδικά κινήθηκαν και οι εξαγωγές στα Διάφορα βιομηχανικά, κατά 4,6% (από τα €533,5 εκατ. το 2014 στα €557,9 εκατ. το 2015). Τα Χημικά και Συναφή Προϊόντα άγγιξαν το τετράμηνο Ιανουαρίου - Απριλίου 2015 τα €869 εκατ. παραμένοντας στα ίδια επίπεδα με το 2014 (€868 εκατ.).

Τέλος, αύξηση σημειώθηκε και στις εξαγωγές Πρώτων Υλών, της τάξης του 4,8% (από €332 εκατ. το 2014 σε €348 εκατ. το 2015) καθώς και στις εξαγωγές Ειδών και Συναλλαγών μη Ταξινομημένων κατά Κατηγορίες, κατά 13% (από €192,3 εκατ. το 2014 στα €217,3 εκατ. το 2015).

Σε ότι αφορά τις τάσεις των εξαγωγών ανά γεωγραφικές περιοχές, παρουσίασαν αυξητική τάση στις χώρες της Ευρωζώνης - στις οποίες κατευθύνθηκε το διάστημα Ιανουάριος-Απρίλιος 2015 πάνω από το 1/3 των ελληνικών προϊόντων -, της τάξης του 18,1%, προσεγγίζοντας τα €3,1 δισεκ. το τρέχον έτος από €2,7 δισεκ. το ίδιο διάστημα του 2014, ενώ στην ΕΕ-28 η αύξηση ήταν μικρότερη (14,5%) με τις εξαγωγές να παρουσιάζουν αύξηση κατά €562,4 εκατ. (από €3,9 δισεκ. το 2014 σε €4,4 δισεκ. φέτος). Σε επίπεδο χωρών της Ευρωζώνης που απορροφούν το μεγαλύτερο ποσοστό των ελληνικών εξαγωγών προς τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σημειώθηκε σημαντική αύξηση προς την Ιταλία, κατά 34,7% (από €767 εκατ. σε €1,03 δισεκ.) και συρρίκνωση προς τη Γαλλία, κατά 7,7% (από €224 εκατ. σε €207 εκατ.), ενώ παρόμοια ήταν και η εικόνα για τις εξαγωγές στην Αυστρία, οι οποίες συρρικνώθηκαν κατά 6,1% ή €3,8 εκατ. (από περίπου €63 εκατ. πέρυσι σε €59,5 εκατ. το 2015). Αντιθέτως, προς την Κύπρο και το Βέλγιο, οι εξαγωγές παρουσίασαν άνοδο, κατά 13,7% και 24%, αντίστοιχα, ανερχόμενες σε €428 εκατ. (από σχεδόν €377 εκατ. το 2014) και €115,5 εκατ. (από €93 εκατ.), αντίστοιχα. Σημειώνεται ότι η μεγαλύτερη ποσοστιαία συρρίκνωση των εξαγωγών την περίοδο Ιανουάριος-Απρίλιος 2015 προς προορισμό της Ευρωζώνης σημειώθηκε στην Εσθονία, όπου έφτασε το 20,8% (από €2,2 εκατ. πριν ένα χρόνο σε €2 εκατ. φέτος), ενώ η υψηλότερη ποσοστιαία αύξηση σημειώθηκε στη Σλοβενία (+312,1% ή €51 εκατ.).

Σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στις οποίες οι συνολικές εξαγωγές ανήλθαν κατά 6,6% ή €80,2 εκατ. (από €1,22 δισεκ. το 2014 σε €1,3 δισεκ. το 2015), η Βουλγαρία αποτελεί τον κυριότερο προορισμό των ελληνικών προϊόντων, με μείωση σε σχέση με το 2014 κατά 7% ή €29,9 εκατ. Αντίθετα, θετικές εξελίξεις προκύπτουν και για άλλες δύο χώρες που απορροφούν σημαντικό μερίδιο των ελληνικών εξαγωγών από τη συγκεκριμένη ομάδα χωρών, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Ρουμανία, όπου ενισχύθηκαν κατά 14,5% ή €40,3 εκατ. (ανερχόμενες σε €318,7 εκατ.), και κατά 19,3% ή 37,8 εκατ. (ανερχόμενες σε €233,6 εκατ.), αντίστοιχα. Η μεγαλύτερη αύξηση, κατά 30,7%, σημειώθηκε στη Δανία, όπου οι ελληνικές εξαγωγές αυξήθηκαν κατά €10,8 εκατ. (από €35 εκατ. σε €45,8 εκατ.).

Σε ότι αφορά τις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης, σημειώνεται συνολικά μείωση των ελληνικών εξαγωγών κατά 24,1% (από €1,9 δισεκ. το 2014 στα €1,4 δισεκ. φέτος). Μείωση κατά 18% σημειώνεται στις εξαγωγές προς την Αλβανία (από €133,2 εκατ. το 2014 στα €109,2 εκατ.) ενώ στην Τουρκία που αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους εξαγωγικούς προορισμούς, σημειώθηκε πτώση της τάξης του 25,5%, δηλαδή από τα €889 εκατ. πέρυσι σε €662 εκατ. το 2015.

Στις χώρες της Βόρειας Αμερικής οι εξαγωγές παρουσίασαν αύξηση κατά 46,7% (από €326 εκατ. σε €478 εκατ.) κυρίως λόγω της αύξησης των εξαγωγών προς τις Η.Π.Α. από τα €256 εκατ.

περίπου στα €376 εκατ. (+47,2%), αλλά και την άνοδο των εξαγωγών προς το Μεξικό και τον Καναδά κατά 49,1% (€43 εκατ.) και 41,9% (€58,7 εκατ.) αντίστοιχα.

Οι εξαγωγές σημείωσαν αύξηση προς τις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής, κατά 1% (από €1,17 δισεκ. σε €1,18 δισεκ.), κυρίως λόγω της αύξησης των εξαγωγών προς τις χώρες της Βορείου Αφρικής, δηλαδή την Αίγυπτο (+41%, από €260 εκατ. στα €367 εκατ.), και την Τυνησία (118,4% από €34,3 εκατ. σε €75 εκατ.). Η αύξηση της εξαγωγικής

δραστηριότητας μετριάστηκε από τη σημαντική μείωση στα Ην. Αρ. Εμιράτα (-66,8%) όπου οι εξαγωγές έφτασαν τα €56,2 εκατ. από €169,5 εκατ., και τη Λιβύη (-49,9%) όπου ανήλθαν σε €52,2 εκατ., από €104,1εκατ. Σε δύο άλλους σημαντικούς εξαγωγικούς προορισμούς ελληνικών προϊόντων στη Μέση Ανατολή, το Λίβανο και τη Σαουδική Αραβία, οι εξαγωγές προς τον πρώτο αυξήθηκαν κατά 50,4% ανερχόμενες σε €237 εκατ., ενώ προς τον άλλο περιορίστηκαν κατά 4,1% υποχωρώντας στα €217,1 εκατ.

Πίνακας 3.7

Εξαγωγές κατά μονοπήφια κατηγορία σε τρέχουσες τιμές (εκατ. €)

ΠΡΟΪΟΝ	ΑΞΙΑ		% ΜΕΤΑΒΟΛΗ	% ΣΥΝΘΕΣΗ	
	2015*	2014*	2015*/2014*	2015*	2014*
ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	1.667,6	1.391,9	19,8%	20,1%	16,6%
Τρόφιμα και Ζώα Ζωντανά	1.162,0	1.142,3	1,7%	14,0%	13,7%
Ποτά και Καπνός	202,4	159,5	26,9%	2,4%	1,9%
Λάδια και Λίπη Ζωικής ή Φυτικής Προέλευσης	303,2	90,0	236,8%	3,6%	1,1%
ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ	348,4	332,3	4,8%	4,2%	4,0%
Πρώτες Ύλες μη Εδώδιμες εκτός από Καύσιμα	348,4	332,3	4,8%	4,2%	4,0%
ΚΑΥΣΙΜΑ	2.439,2	3.204,4	-23,9%	29,3%	38,3%
Ορυκτά, Καύσιμα, Λιπαντικά κ.λπ.	2.439,2	3.204,4	-23,9%	29,3%	38,3%
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	3.640,8	3.241,0	12,3%	43,8%	38,8%
Χημικά Προϊόντα και Συναφή (μ.α.κ.)	868,6	867,7	0,1%	10,4%	10,4%
Βιομηχανικά Είδη Ταξινομημένα κατά Πρώτη Ύλη	1.376,9	1.185,6	16,1%	16,6%	14,2%
Μηχανήματα και Υλικό Μεταφορών	837,4	654,2	28,0%	10,1%	7,8%
Διάφορα βιομηχανικά είδη	557,9	533,5	4,6%	6,7%	6,4%
ΆΛΛΑ	217,3	192,3	13,0%	2,6%	2,3%
Είδη και Συναλλαγές μη Ταξινομημένα κατά Κατηγορίες	217,3	192,3	13,0%	2,6%	2,3%
ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ	8.313,3	8.361,8	-0,6%	100,0%	100,0%

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Π.Σ.Ε.-Κ.Ε.Ε.Μ.

Αμετάβλητη η ροή των εξαγωγών των ελληνικών προϊόντων προς την Ωκεανία με την αξία των εξαγωγών το πρώτο τετράμηνο του 2015 να διαμορφώνεται στα €43,9 εκατ. ενώ το αντίστοιχο διάστημα του 2014 να είναι €43,8 εκατ. Η άνοδος των εξαγωγών στην Αυστραλία ήταν μόλις 0,5% (από €39,9 εκατ. το 2014 στα €40,1 εκατ. το 2015) ενώ στη Νέα Ζηλανδία σημειώνεται μείωση κατά 4,2% (από €3,9 εκατ. το 2014 στα €3,7 εκατ. το 2015).

Σημαντική αύξηση κατά 73,5% παρουσιάστηκε την περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου 2015 στις εξαγωγές προς τις αγορές των χωρών της Κεντρικής-Λατινικής Αμερικής με την αξία τους να αυξάνεται στα €50,8 εκατ. από €29,3 εκατ. ένα χρόνο πριν. Η αύξηση των εξαγωγικών επιδόσεων προς τις χώρες της οφείλεται κυρίως στην αύξηση της ζήτησης ελληνικών προϊόντων από τον Παναμά, κατά 163,3%, που διαμόρφωσε την αξία τους στα €27,9 εκατ. το 2015 από €10,6 εκατ. το 2014.

Αντιθέτως, μείωση της ζήτησης των ελληνικών αγαθών προς τις χώρες της Ασίας, καθώς το πρώτο τετράμηνο του 2015 καταγράφηκε μείωση των εξαγωγών προς αυτές κατά -11,4% σε σχέση με το προηγούμενο έτος, διαμορφώνοντάς τις στα €423,2 εκατ. από €477,5. Αυτή η εξέλιξη προήλθε κυρίως από τη μείωση τους προς τη Σιγκαπούρη (-51,6%, στα €78,8 εκατ. από €162,9 εκατ.), και τη

Γεωργία (-62,1%, στα €22,9 εκατ. από €60,3 εκατ. το 2014). Αντίθετα αύξηση εξαγωγών ελληνικών προϊόντων σημειώνεται προς τις χώρες της Νοτιανατολικής Ασίας και συγκεκριμένα την Ταιβάν, κατά 545,5%, με τις εξαγωγικές ροές προς αυτή να διαμορφώνονται στα €30 εκατ. από €4,7 εκατ. πέρυσι, τη Νότια Κορέα κατά 23,3% (€93,1 εκατ. το 2015 από €75,5 εκατ. το 2014) και το Χονγκ Κονγκ κατά 60,8% (€28,5 εκατ. το 2015 από €17,7 εκατ. το 2014).

Ανακεφαλαιώνοντας, η μείωση των εξαγωγών προϊόντων την περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου 2015 προήλθε κυρίως από την αύξηση των εξαγωγών Αγροτικών προϊόντων (+19,8%) και κυρίως των Λαδιών και Λιπών Ζωικής ή Φυτικής Προέλευσης (+236,8%), αλλά και των Βιομηχανικών προϊόντων (+12,3%), παρά την σημαντική μείωση στις εξαγωγές των καυσίμων (-€765,2 εκατ. ή -23,9%). Από τη σκοπιά της γεωγραφικής διασποράς των εξαγωγών, ανοδική δυναμική, με αύξηση της ζήτησης, σημειώνεται σε δύο από τους βασικότερους εξαγωγικούς προορισμούς, δηλαδή τις χώρες της Ευρωζώνης και τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και τις χώρες που βρίσκονται στη Μέση Ανατολή-Βόρεια Αφρική. Αντιθέτως, υποχώρηση παρουσίασαν οι εξαγωγές προς τις χώρες της Ασίας και της Αφρικής.

Πίνακας 3.8

Εξαγωγές ανά προορισμό την περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου 2015 και 2014*

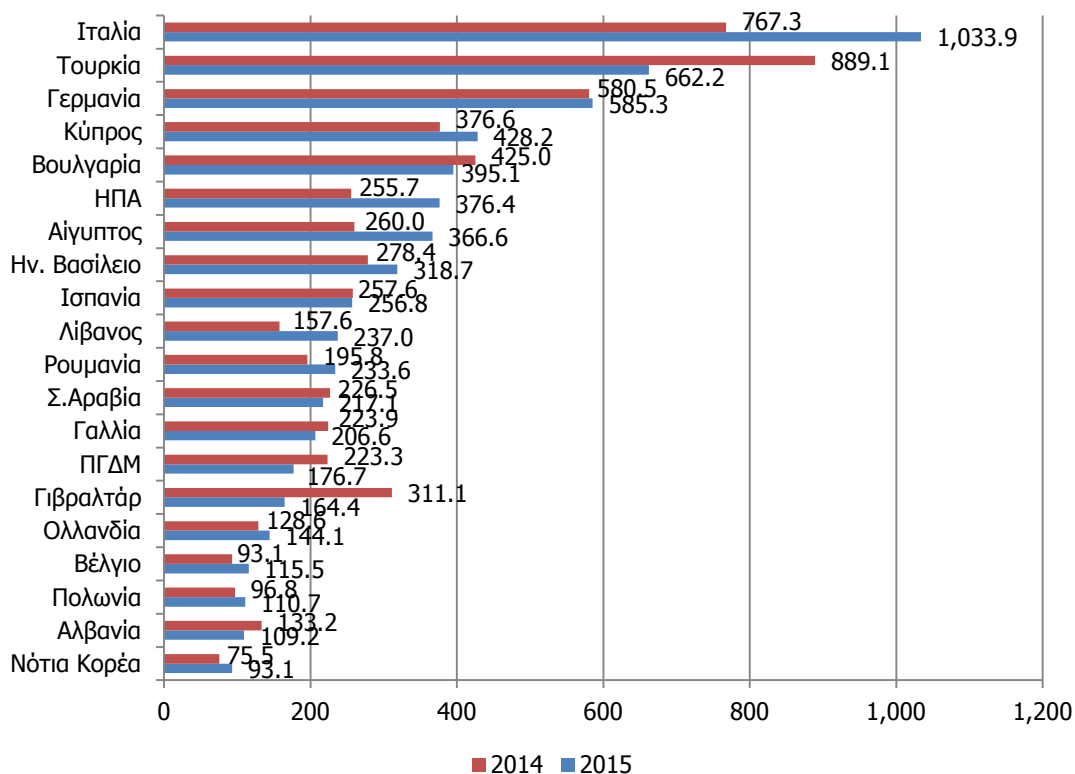
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ-ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ		% ΜΕΤΑΒΟΛΗ	% ΣΥΝΘΕΣΗ	
	2015	2014	2015/2014	2015	2014
ΚΟΣΜΟΣ	8.313,3	8.361,8	-0,6%	100,0%	100,0%
ΟΟΣΑ	4.744,0	4.294,3	10,5%	57,1%	51,4%
Ε.Ε. (28)	4.448,8	3.886,4	14,5%	53,5%	46,5%
Ευρωζώνη	3.146,6	2.664,4	18,1%	37,8%	31,9%
G7	2.584,2	2.150,6	20,2%	31,1%	25,7%
Βόρεια Αμερική	478,1	325,9	46,7%	5,8%	3,9%
Χώρες BRICS	174,3	195,5	-10,8%	2,1%	2,3%
Μ. Ανατολή & Β. Αφρική	1.185,8	1.174,5	1,0%	14,3%	14,0%
Βόρεια Αφρική	566,7	493,6	14,8%	6,8%	5,9%
Ωκεανία	43,9	43,8	0,1%	0,5%	0,5%
Κεντρική-Λατινική Αμερική	50,8	29,3	73,5%	0,6%	0,4%
Ασία	423,2	477,5	-11,4%	5,1%	5,7%
Χώρες ΟPEC	441,4	635,3	-30,5%	5,3%	7,6%

* Τα στοιχεία και για τα δύο έτη είναι προσωρινά

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Επεξεργασία στοιχείων από το Κ.Ε.Ε.Μ.

Διάγραμμα 3.11

Χώρες με το μεγαλύτερο μερίδιο στις εξαγωγές ελληνικών προϊόντων (σε εκατ. €), κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου 2015 και 2014

Πηγή: Π.Σ.Ε.-Κ.Ε.Ε.Μ. Επεξεργασία: Ι.Ο.Β.Ε.

Δεδομένης της διαφαινόμενης θετικής επίδρασης στις εξαγωγές από την υποτίμηση του ευρώ έναντι του δολαρίου, καθώς εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών, αυτές ανήλθαν σημαντικά κατά το πρώτο τετράμηνο του τρέχοντος έτους, η τάση στις συνολικές εξαγωγές (συμπεριλαμβανομένων των πετρελαιοειδών) στο υπόλοιπο του 2015 και στο σύνολό του, θα καθοριστεί πρωτίστως από εγχώριους παράγοντες, οι οποίοι συνδέονται με το ρυθμό αποκατάστασης της ομαλής λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος, μετά την πρόσφατη τραπεζική αργία και τους περιορισμούς στην κίνηση κεφαλαίων. Η αρνητική επίδραση από τη χαμηλή τιμή του πετρελαίου στις εξαγωγές θα μετριαστεί στο δεύτερο εξάμηνο φέτος, καθώς αυτή υποχώρησε αισθητά στην αντίστοιχη περυσινή περίοδο, περιορίζοντας την αξία των εξαγωγών πετρελαιοειδών από τότε. Επομένως, εφόσον ομαλοποιηθούν σχετικά γρήγορα οι τραπεζικές συναλλαγές, η συνέχιση της αύξησης των εξαγωγών αγαθών στις υπόλοιπες κατηγορίες τους, θα διαμορφώσει το σύνολό τους υψηλότερα από πέρυσι.

3.4 Απασχόληση - Ανεργία

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΛ.ΣΤΑΤ., **η ανεργία στην Ελλάδα παρουσίασε στο περασμένο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου αύξηση για δεύτερο συνεχόμενο τρίμηνο, καθώς ανήλθε στο 26,6%, από 26,1% το τελευταίο τρίμηνο του 2014.** Όμως σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους παρουσιάζει μείωση κατά 1,2

ποσοστιαίες μονάδες (27,8% στο α' τρίμ. 2014). Έτσι, η ανεργία στην Ελλάδα ήταν για τέταρτο συνεχόμενο τρίμηνο μειωμένη σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους. Επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία για τον περασμένο Απρίλιο, το μη εποχικά προσαρμοσμένο ποσοστό της ανεργίας συνέχισε να κατέρχεται, στο 25,5% από 27,2% τον ίδιο μήνα πέρυσι (-1,7 ποσοστιαίες μονάδες) και από το 27,4% τον Μάρτιο φέτος. Ακολούθως, ο αριθμός των ανέργων περιορίστηκε από τους 1.299,8 χιλ. τον Απρίλιο του 2014 στους 1.231,5 χιλ. τον Απρίλιο του 2015 (μείωση κατά 68,3 χιλ. άτομα).

Το ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα εξακολουθεί να παραμένει το υψηλότερο στην ΕΖ-19 από το τρίτο τρίμηνο του 2012. Στις περισσότερες χώρες οι οποίες εισήλθαν στο Μηχανισμό Στήριξης η ανεργία βρίσκεται σε πτωτική πορεία. Στην Ισπανία η ανεργία διαμορφώθηκε το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους στο 23,1% και παραμένει σε πτωτική πορεία από το τέταρτο τρίμηνο του 2013. Παρόμοια είναι η εξέλιξη της ανεργίας και στην Πορτογαλία, όπου η ανεργία μειώθηκε για όγδοο συνεχόμενο τρίμηνο στο αρχικό τρίμηνο φέτος, στο 13,5%. Στην Ιρλανδία, το επίπεδο της ανεργίας για έβδομο συνεχόμενο τρίμηνο παρουσιάζει πτώση, ενώ για πρώτη φορά από το τέταρτο τρίμηνο του 2008 κατήλθε σε μονοψήφιο ποσοστό (9,9%). Τέλος, στην Κύπρο η ανεργία παρουσιάζει εδώ και ένα έτος διακυμάνσεις γύρω από το 16%.

Τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας στην Ευρωζώνη-19 κατά το αρχικό τρίμηνο του

2015 καταγράφηκαν – όπως και στα προηγούμενα τρίμηνα – στη Γερμανία (4,8%, από 5,1% το ίδιο τρίμηνο πέρυσι), την Αυστρία (5,5%, έναντι 5,6%), το Λουξεμβούργο (5,7% από 6% το πρώτο τρίμηνο του 2014) και τη Μάλτα (5,9% από 6%).

Στις άλλες δύο μεγάλες οικονομίες της ΕΖ-19, τη Γαλλία και την Ιταλία, η ανεργία το πρώτο τρίμηνο φέτος σε σχέση με το ίδιο τρίμηνο πέρυσι, αυξήθηκε στην πρώτη, στο 10,5% από 10,1%, ενώ στη δεύτερη μειώθηκε οριακά, στο 12,4% από 12,7% το πρώτο τρίμηνο του 2014. Πάντως και στις δύο χώρες η ανεργία παραμένει σχετικά σταθερή από το πρώτο τρίμηνο του 2013, αφού στην Ιταλία κυμαίνεται γύρω από το 12,4%, ενώ στη Γαλλία κοντά στο 10,3%. Τέλος, στη Λιθουανία, που από την 1η Ιανουαρίου του 2015 είναι το 19ο μέλος της Ευρωζώνης, η ανεργία μειώνεται σταθερά από το τέταρτο τρίμηνο του 2010 (17,6%) και το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους ανήλθε σε 9,2%.

Η άνοδος της ανεργίας την περίοδο 2009-2013 προήλθε αποκλειστικά από τη μείωση της απασχόλησης. Από το τρίτο τρίμηνο του 2008 – οπότε ο αριθμός των απασχολουμένων έφτασε στο υψηλότερο επίπεδο του (4.639,6 χιλ. άτομα) την περίοδο α' τρίμ. 2001 - α' τρίμ. 2015 – η απασχόληση παρουσίαζε συνεχή μείωση μέχρι και το α τρίμηνο του 2014, σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους. Έκτοτε ο αριθμός των απασχολουμένων παρουσιάζει μικρή αλλά συνεχή άνοδο, ενώ το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους ήταν

περισσότεροι σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2014 κατά 20,7 χιλ. άτομα ή 0,6% (3.504,4 χιλ. εργαζόμενοι έναντι 3.483,7 χιλ. εργαζόμενων το πρώτο τρίμηνο του 2014).

Αναφορικά με τα επιμέρους χαρακτηριστικά της ανεργίας, **συνεχίζει να πλήττει περισσότερο τις γυναίκες από τους άνδρες.** Το πρώτο τρίμηνο του 2015 το ποσοστό ανεργίας των γυναικών ήταν κατά 6,6 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο σε σχέση με αυτό των ανδρών (29,3% έναντι 22,7%), ενώ σε σύγκριση με το πρώτο τρίμηνο του 2014 τα ποσοστά ανεργίας γυναικών και ανδρών είναι σχεδόν εξίσου μειωμένα, κατά 1,4 και 1,7 ποσοστιαίες μονάδες αντίστοιχα. Πάντως, τα ποσοστά ανεργίας ανδρών και γυναικών στην Ελλάδα από το δεύτερο τρίμηνο του 2014 παρουσιάζουν συνεχή κάμψη σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους. Σημειώνεται επίσης ότι διαχρονικά στην Ευρωζώνη-19, η διαφορά ανεργίας μεταξύ ανδρών και γυναικών είναι πολύ μικρή, ενώ το πρώτο τρίμηνο φέτος ήταν 0,3 ποσοστιαίες μονάδες (11,1% στους άνδρες, 11,4% στις γυναίκες).

Σε ότι αφορά την **ηλικιακή διάρθρωση της ανεργίας**, το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους παρουσιάστηκε μείωση του ποσοστού της σε σχέση με το αρχικό τρίμηνο του 2014 σε πέντε από τις έξι ηλικιακές κατηγορίες. Στις ηλικιακές ομάδες 15-19 ετών, 20-24 ετών, 25-29 ετών, 30-44 ετών και άνω των 65 ετών η ανεργία μειώθηκε κατά 11,9 (από 71,6% σε 59,7%), 3,6 (από 54,6% σε 51%), 2,7 (από 42,4% σε 39,7%), μία (από 26,7%

σε 25,7%) και 3,3 (από 12,6% σε 9,3%) ποσοστιαίες μονάδες, αντίστοιχα. Μόνο στις ηλικίες 45-64 ετών το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε, αλλά οριακά, από το 20,3% στο 20,4%. Ωστόσο είναι ανησυχητικό το γεγονός ότι σε σημαντικές για τις προοπτικές του εγχώριου εργατικού δυναμικού ηλικιακές ομάδες, όπως οι νέοι ηλικίας 15-24 ετών και 25-29 ετών, η ανεργία στο πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους είναι σημαντικά υψηλότερη σε σχέση με το εθνικό ποσοστό (51,9% και 39,7%, αντίστοιχα, από 56,7% και 42,3%), ενώ στα άτομα που βρίσκονται στην παραγωγική ηλικία 30-44 ετών το πρόβλημα της ανεργίας είναι λιγότερο οξυμένο (25,7%).

Το φαινόμενο της **μακροχρόνιας ανεργίας** (άνεργοι πάνω από 12 μήνες) εξακολουθεί να παραμένει έντονο στις αρχές του 2015. Αν και για δεύτερο συνεχόμενο τρίμηνο περιορίστηκε ελαφρώς, το ποσοστό της μακροχρόνιας ανεργίας είναι οριακά αυξημένο σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2014 (71,6% έναντι 71,4%). Όμως ο αριθμός των μακροχρόνια ανέργων είναι χαμηλότερος από ότι πριν ένα χρόνο, στις 910,6 χιλ., έναντι 958,7 χιλ., εξαιτίας της μείωσης του εργατικού δυναμικού.

Αναφορικά με το **επίπεδο εκπαίδευσης**, τα στοιχεία δείχνουν ότι το ποσοστό ανεργίας στο πρώτο τρίμηνο φέτος ήταν χαμηλότερο σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους σε όλα σχεδόν τα επίπεδα εκπαίδευσης, με εξαίρεση τα άτομα που δεν πήγαν καθόλου σχολείο καθώς και τους πτυχιούχους Ανώτατων Σχολών. Στην

πρώτη ηλικιακή ομάδα η ανεργία αυξήθηκε σημαντικά, κατά 17,9 ποσοστιαίες μονάδες (από 38,4% το α' τρίμ. του 2014 σε 56,3% το α' τρίμ. του 2015), ενώ στη δεύτερη μόνο κατά 1,1 ποσοστιαίες μονάδες (19,8% έναντι 18,7%). Σε ότι αφορά τις υπόλοιπες ηλικιακές ομάδες, οι κάτοχοι μεταπτυχιακού ή διδακτορικού τίτλου εμφανίζουν το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας (12,9% στο πρώτο τρίμηνο φέτος, έναντι 15,3% πέρυσι), ενώ παραπλήσιο με το εθνικό ποσοστό ανεργίας είναι αυτό των ατόμων που έχουν Απολυτήριο Δημοτικού (26,5% από 27,6%) και των ατόμων που έχουν πτυχίο Ανώτερης Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (27,2% από 29,2%). Υψηλότερο από το εθνικό ποσοστό είναι το ποσοστό ανεργίας των ατόμων με απολυτήριο Μέσης Εκπαίδευσης (29,3% στο αρχικό τρίμηνο φέτος, από 31,1% στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2014) και απολυτήριο Γυμνασίου (31% από 33,1%), ενώ πολύ υψηλό – παρά την υποχώρησή του τον τελευταίο χρόνο – είναι το ποσοστό ανεργίας στα άτομα που παρακολούθησαν μόνο μερικές τάξεις του Δημοτικού (41,7% από 45%). Σημειώνεται ότι σε όλες τις κατηγορίες εκπαίδευσης πλην των πτυχιούχων Ανωτάτων Σχολών και των ατόμων που παρακολούθησαν μερικές τάξεις του Δημοτικού ή δεν πήγαν καθόλου σχολείο, παρουσιάζεται για τέταρτο συνεχόμενο τρίμηνο πτώση της ανεργίας σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους.

Ως προς τις τάσεις της ανεργίας σε **περιφερειακό επίπεδο**, ήταν εξασθε-

νημένη στο τρίμηνο Ιανουαρίου – Μαρτίου του τρέχοντος έτους έναντι του περυσινού σε οκτώ από τις δεκατρείς περιφέρειες της χώρας (Ανατολική Μακεδονία - Θράκη, Κεντρική Μακεδονία, Ήπειρος, Δυτική Ελλάδα, Στερεά Ελλάδα, Αττική, Βόρειο Αιγαίο και Νότιο Αιγαίο) και ενισχυμένο σε τέσσερις (Δυτική Μακεδονία, Θεσσαλία, Ιόνια Νησιά, Πελοπόννησος και Κρήτη). Στις περιφέρειες που εμφανίζουν υψηλότερο ποσοστό ανεργίας από το εθνικό ποσοστό συγκαταλέγονται η Κεντρική Μακεδονία (27,4%, από 29,9% το α' τρίμ. του 2014 σε 27,4%) και η Δυτική Μακεδονία (29%, από 28,4%) οι οποίες διαχρονικά αντιμετωπίζουν έντονο πρόβλημα ανεργίας. Ακολουθούν τα Ιόνια Νησιά (από 27,4% σε 28,9%) και η Δυτική Ελλάδα (από 29,7% σε 29%). Το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους σημειώθηκε στο Βόρειο Αιγαίο (20,2%, έναντι 24,4% πριν ένα χρόνο) και την Πελοπόννησο (23,9%, από 23,4% το 2014). Στην Αττική, η οποία συγκεντρώνει το μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού της χώρας, η ανεργία μειώθηκε από 28% το πρώτο τρίμηνο του 2014 σε 26,7% την ίδια περίοδο φέτος, ενώ στη Στερεά Ελλάδα, όπου συγκεντρώνεται σημαντική μεταποιητική δραστηριότητα επίσης μειώθηκε από 27,6% σε 26,4%. Τέλος, στις Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, Κεντρική Μακεδονία, Στερεά Ελλάδα, Αττική και Νότιο Αιγαίο η ανεργία παρουσιάζει μείωση για τέταρτο συνεχόμενο τρίμηνο, ενώ στις Ήπειρο και Δυτική Ελλάδα για τρίτο συνεχόμενο τρίμηνο.

Σε επίπεδο βασικών οικονομικών τομέων, για πρώτη φορά τουλάχιστον από το 2009, ενισχύθηκε η απασχόληση στο Δευτερογενή τομέα σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο προηγούμενου έτους, κατά 0,2%, με αποτέλεσμα οι απασχολούμενοι σε αυτόν να ανέλθουν οριακά, στους 527,8 χιλ. από 527 χιλ., ενώ στον Τριτογενή τομέα η απασχόληση ενισχύθηκε για πέμπτο συνεχόμενο τρίμηνο. Πιο συγκεκριμένα, σε αυτό τον τομέα η απασχόληση στο αρχικό τρίμηνο του έτους ανήλθε κατά 0,9% ή 23,2 χιλ. άτομα (από 2.477,1 χιλ. στους 2.500,3 χιλ. εργαζόμενους). Αντιθέτως, στον Πρωτογενή τομέα, η απασχόληση ύστερα από την άνοδο της το προηγούμενο τρίμηνο, συρρικνώθηκε κατά 0,7%, δηλαδή από τους 479,6 χιλ. απασχολούμενους το πρώτο περυσινό τρίμηνο στους 476,3 χιλ. το πρώτο τρίμηνο του 2015.

Στους επιμέρους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, σε 12 από τους 21 η απασχόληση ενισχύθηκε, μεταξύ των οποίων και στους κρίσιμους για την ελληνική οικονομία, όπως η Μεταποίηση και το Λιανικό Εμπόριο. Στον πρώτο η απασχόληση ενισχύθηκε κατά 3,8% (από 315,3 χιλ. εργαζόμενους το πρώτο τρίμηνο του 2014 σε 327,2 χιλ. Ένα χρόνο μετά), ενώ στο δεύτερο κατά 3,3% (από τους 621,1 χιλ. στους 641,7 χιλ. εργαζόμενους). Έντονα ανοδικά κινήθηκε και η απασχόληση στον κλάδο του Τουρισμού, καθώς αυξήθηκε κατά 11,1% σε ένα χρόνο (από 248,9 χιλ. σε 276,5 χιλ.). Ωστόσο, τη μεγαλύτερη ενίσχυση στην απασχόληση το συγκεκριμένο

τρίμηνο την παρουσίασε ο κλάδος Διαχείρισης Ακίνητης Περιουσίας, στον οποίο ο αριθμός των εργαζομένων ενισχύθηκε κατά 76,7% ή 2,3 χιλ. άτομα (5,3 χιλ. το πρώτο τρίμηνο του 2015). Αύξηση σημειώθηκε και στους κλάδους των Επαγγελματικών, Επιστημονικών και Τεχνικών Δραστηριοτήτων, της τάξης του 2,1% (από 193,3 χιλ. εργαζόμενους σε 197,3 χιλ.) και της Εκπαίδευσης, κατά 2,9% (από τους 290,3 χιλ. εργαζόμενους στους 298.6 χιλ.). Στον αντίποδα, στον κλάδο Δημόσιας Διοίκησης και Άμυνας καθώς και σε αυτό των Χρηματοπιστωτικών και Ασφαλιστικών Δραστηριοτήτων ο αριθμός των εργαζομένων περιορίστηκε κατά 27,4 χιλ. άτομα (-8,5%) και 18,9 χιλ. άτομα (-18,2%), αντίστοιχα. Τέλος, στις Κατασκευές ο αριθμός των απασχολούμενων μειώθηκε κατά 4,9% ή 7,3 χιλ. άτομα.

Συμπερασματικά, τα στοιχεία απασχόλησης σε κλαδικό επίπεδο δείχνουν ότι η αύξηση στην απασχόληση το αρχικό τρίμηνο του τρέχοντος έτους έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2014 προήλθε κυρίως από:

- τον Τουρισμό (+27,6 χιλ. άτομα), λόγω της ανόδου των τουριστικών αφίξεων το πρώτο τρίμηνο του 2015 σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2014 κατά 28,8% ή κατά περίπου 181,2 χιλ. άτομα (από 629,6 χιλ. σε 810,8 χιλ.¹⁷),

- το Λιανικό Εμπόριο (+20,6 χιλ. άτομα), κυρίως εξαιτίας της ενίσχυσης της κατανάλωσης των νοικοκυριών κατά 1,6% την εν λόγω περίοδο, η οποία αντικατοπτρίζεται και στο γεγονός ότι τόσο ο κύκλος εργασιών στο λιανικό εμπόριο (εκτός των καυσίμων-λιπαντικών) όσο και ο όγκος του ενισχύθηκαν σε αυτό το χρονικό διάστημα κατά 0,9% και 1,7%, αντίστοιχα,
- τη Μεταποίηση (+11,9 χιλ. άτομα), αντικατοπτρίζοντας την ενίσχυση του δείκτη βιομηχανικής παραγωγής κατά το πρώτο τρίμηνο του έτους κατά 2,3% σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2014.

Η ενίσχυση της εγχώριας απασχόλησης έλαβε χώρα παρά την υποχώρησή της στη Δημόσια Διοίκηση και Άμυνα (-27,4 χιλ. άτομα) και στις Χρηματοπιστωτικές και Ασφαλιστικές Δραστηριότητες (-18,9 χιλ. άτομα), πρωτίστως λόγω των προγραμμάτων εθελουσίας εξόδου που έλαβαν χώρα στον Τραπεζικό τομέα.

Το κόστος εργασίας στον δημόσιο τομέα περιοριζόταν την περίοδο δ' τριμ. 2011- δ' τριμ. 2012 σε μεγαλύτερο βαθμό σε σύγκριση με το κόστος στον ιδιωτικό τομέα. Στη συνέχεια η μεταβολή του κόστους στους δύο τομείς είναι παραπλήσια – με τη μείωσή του να είναι παραπλήσια στον ιδιωτικό τομέα. Η κάμψη ανακόπηκε στο δημόσιο τομέα από το πρώτο τρίμηνο του 2014.

Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα δεδομένα για το κόστος εργασίας τα

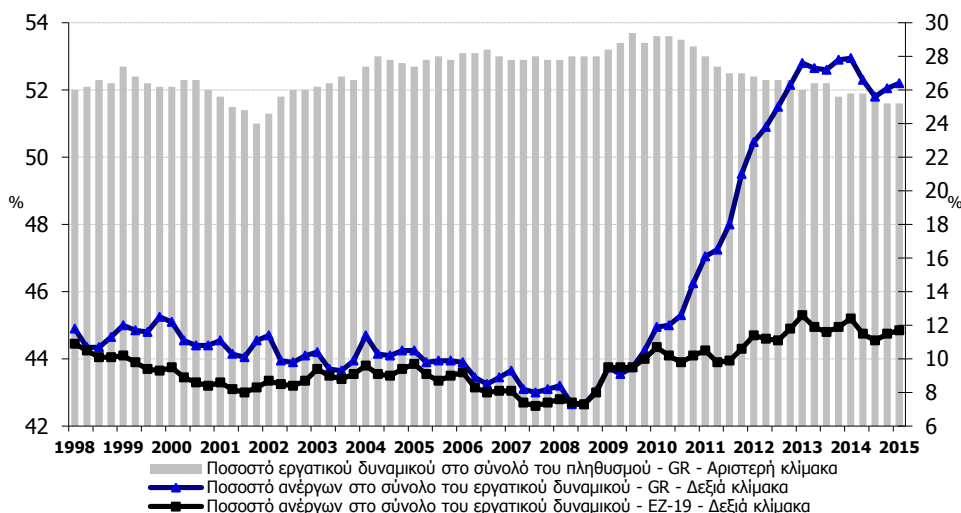
¹⁷ Σύμφωνα με τα σχετικά στοιχεία του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων για τις διεθνείς τουριστικές αφίξεις στα 13 κυριότερα αεροδρόμια της χώρας

οποία αφορούν το τρίτο τρίμηνο του 2014, αυτό παρουσίασε σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους στον ιδιωτικό τομέα μικρή αύξηση, της τάξης των 0,9 ποσοστιαίων μονάδων, ενώ στον δημόσιο τομέα παρουσίασε για τρίτο συνεχόμενο τρίμηνο αύξηση. Συγκε-

κριμένα το τρίτο τρίμηνο του 2014 το κόστος εργασίας στον δημόσιο τομέα ανήλθε κατά 2%. Επισημαίνεται ότι η παράλληλη πορεία μεταβολής των δύο μεγεθών από το τελευταίο τρίμηνο του 2012, διακόπηκε το δεύτερο τρίμηνο του 2014.

Διάγραμμα 3.12

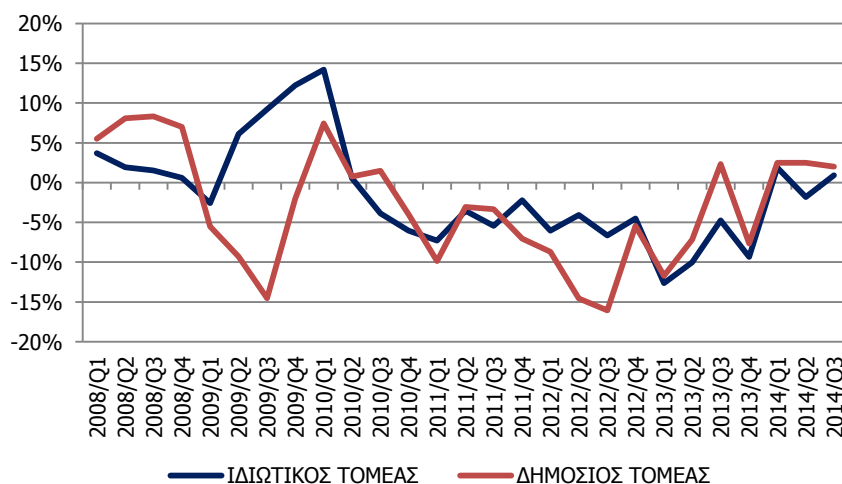
Εξέλιξη του Ποσοστού του Εργατικού Δυναμικού στο Σύνολο του Πληθυσμού και του Ποσοστού των Ανέργων στο σύνολο του Εργατικού Δυναμικού

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ-Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat

Διάγραμμα 3.13

Εξέλιξη του Κόστους Εργασίας στο Δημόσιο και Ιδιωτικό Τομέα στην Ελλάδα (2008/Q1-2014/Q3)

Πηγές: Eurostat, ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.9

Πληθυσμός ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά κατάσταση απασχόλησης (σε χιλ.)

Περίοδος αναφοράς	Γενικό Σύνολο	Ποσοστό (%) του πληθυσμού	Απασχολούμενοι	Ποσοστό (%) του εργατικού δυναμικού	Άνεργοι	Ποσοστό (%) του εργατικού δυναμικού
1998	8.680,4	52,1	4.017,9	88,8	507,9	11,2
1999	8.764,5	52,3	4.031,4	87,9	554,7	12,1
2000	8.839,8	52,2	4.088,5	88,6	523,5	11,4
2001	9.156,0	51,4	4.202,1	89,2	508,4	10,8
2002	9.188,3	51,8	4.265,0	89,7	492,7	10,4
2003	9.234,9	52,3	4.353,2	90,2	472,7	9,8
2004	9.285,3	52,9	4.389,5	89,4	520,0	10,6
2005	9.332,4	52,9	4.443,6	90,0	493,6	10,0
2006	9.374,1	53,1	4.527,5	91,0	448,2	9,0
2007	9.412,3	52,9	4.564,1	91,6	418,4	8,4
2008	9.435,1	53,0	4.610,5	92,3	387,9	7,8
2009	9.431,1	53,4	4.556,0	90,4	484,7	9,6
2010	9.399,4	53,5	4.389,8	87,3	639,4	12,7
Α' τρίμηνο 2011	9.374,4	53,0	4.165,5	83,9	799,6	16,1
Β' τρίμηνο 2011	9.373,1	52,7	4.124,2	83,5	815,6	16,5
Γ' τρίμηνο 2011	9.372,2	52,5	4.040,8	82,1	883,5	17,9
Δ' τρίμηνο 2011	9.371,7	52,5	3.886,9	79,1	1.028,6	20,9
Α' τρίμηνο 2012	9.364,7	52,4	3.785,0	77,2	1.119,1	22,8
Β' τρίμηνο 2012	9.351,2	52,3	3.729,9	76,2	1.163,0	23,8
Γ' τρίμηνο 2012	9.338,0	52,3	3.668,0	75,1	1.218,4	24,9
Δ' τρίμηνο 2012	9.325,3	52,3	3.597,0	73,8	1.279,9	26,2
Α' τρίμηνο 2013	9.316,5	52,0	3.504,2	72,4	1.336,0	27,6
Β' τρίμηνο 2013	9.311,7	52,2	3.535,0	72,7	1.327,9	27,3
Γ' τρίμηνο 2013	9.307,1	52,2	3.533,7	72,8	1.320,3	27,2
Δ' τρίμηνο 2013	9.302,7	51,8	3.479,9	72,2	1.337,2	27,8
Α' τρίμηνο 2014	9.295,8	51,9	3.483,7	72,2	1.342,3	27,8
Β' τρίμηνο 2014	9.286,6	51,9	3.539,1	73,4	1.280,1	26,6
Γ' τρίμηνο 2014	9.277,5	51,9	3.586,9	74,5	1.229,4	25,5
Δ' τρίμηνο 2014	9.268,5	51,6	3.535,3	73,9	1.245,9	26,1
Α' τρίμηνο 2015	9.259,1	51,6	3.504,4	73,4	1.272,5	26,6

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Η σταθερή καθοδική δυναμική που είχε διαμορφωθεί στην ανεργία επί παραπάνω από ένα χρόνο, από το δεύτερο τρίμηνο του 2014, καθώς έκτοτε το ποσοστό της ήταν χαμηλότερο σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, κατά πάσα πιθανότητα θα ανακοπεί από το τρίτο τρίμηνο. Οι πρόσφατες, εν πολλοίς απρόσμενες πολιτικές εξελίξεις και το ειδικό καθεστώς στις τραπεζικές

συναλλαγές, θα πλήξουν οικονομικά μεγέθη και κλάδους, που δρομολόγησαν την ήπια ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας πέρυσι και στις αρχές του 2015, δημιουργώντας πολλές θέσεις εργασίας. Συγκεκριμένα, η πολύ αυξημένη για δεύτερο συνεχόμενο έτος το 2014 διεθνής τουριστική κίνηση οδήγησε στη διεύρυνση της απασχόλησης στις Υπηρεσίες παροχής καταλύματος – Εστίαση περισσότερο από οποιονδήποτε άλλο κλάδο (+41,6 χιλ.). Η ευρύτερη αύξηση

της απασχόλησης σε κλαδικό επίπεδο στον Τουρισμό συνεχιζόταν και το πρώτο τρίμηνο του 2015 (+27,6 χιλ. έναντι του α' τριμ. 2014). Ακολούθησε σε διεύρυνση της απασχόλησης το τρέχον έτος το Λιανικό – Χονδρικό Εμπόριο, επισκευή οχημάτων - μοτοσυκλετών (+20,6 χιλ.), κλάδος ο οποίος ευνοήθηκε από τη συνεχή ενίσχυση των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών επί ενάμισι χρόνο.

Η τρέχουσα πολιτική ρευστότητα και οι περιορισμοί στις τραπεζικές συναλλαγές αναμένεται να έχουν τις μεγαλύτερες επιπτώσεις στα παραπάνω μεγέθη. Έχουν αρνητικό αντίκτυπο στη διεθνή ελκυστικότητα της Ελλάδας ως τουριστικού προορισμού, ο οποίος θα επιδράσει ανασχετικά στην δραστηριότητα και την απασχόληση των επιχειρήσεων οι οποίες παρέχουν τουριστικές υπηρεσίες από το τρίτο τρίμηνο, δηλαδή κατά την κορύφωση διαχρονικά της τουριστικής κίνησης. Επιπρόσθετα, η εξασθένιση των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών, μετά από μια πρώτη αύξησή τους για τη διασφάλιση ορισμένων βασικών αγαθών, εξαιτίας της περιορισμένης ρευστότητάς τους και της ισχυρής αβεβαιότητας έναντι των πολιτικών εξελίξεων, θα ασκήσει αρνητικές επιδράσεις στο τζίρο των εμπορικών επιχειρήσεων, οδηγώντας τις σε περιορισμό της απασχόλησής τους.

Στο σκέλος της απασχόλησης στο δημόσιο τομέα, παρότι ο στόχος των 15.000 προσλήψεων νέων εργαζομένων στο Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής για το τρέχον έτος κατά πάσα πιθανότητα δεν

θα επιτευχθεί, μάλλον θα αντισταθμιστεί μερικώς από τις επαναπροσλήψεις περίπου 7.500 απολυμένων τα τελευταία χρόνια που έχουν πραγματοποιηθεί από τις αρχές του τρέχοντος έτους. Για τα θέματα της απασχόλησης στο δημόσιο τομέα δεν υπάρχει κάποια ρύθμιση στη συμφωνία της 12^{ης} Ιουλίου. Αναμένεται να περιληφθούν στα θέματα της διαπραγμάτευσης με τους δανειστές προσεχώς.

Ανασχετικά στην απασχόληση σε σύγκριση με πέρυσι θα επενεργήσει και ο μικρός βαθμός υλοποίησης προγραμμάτων απασχόλησης για ανέργους. Η πραγματοποίησή τους πέρυσι, συνέβαλε στην αντιστροφή της ανόδου της ανεργίας για πρώτη φορά από το 2008.

Όλες οι επιμέρους εξελίξεις οι οποίες προαναφέρθηκαν, συντείνουν σε ανάκαμψη της ανεργίας στο δεύτερο εξάμηνο του 2015. **Η έκταση της ανόδου θα εξαρτηθεί από τη διάρκεια της πολιτικής ρευστότητας, η οποία συναρτάται από τη σύναψη ενός νέου Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής και την κυβερνητική σταθερότητα. Όσο δεν θα υφίστανται αυτές οι προϋποθέσεις σταθεροποίησης του πολιτικο-οικονομικού περιβάλλοντος, η αβεβαιότητα εντός και εκτός της Ελλάδας για τις πολιτικές εξελίξεις και τις μεσοπρόθεσμες προοπτικές της θα παραμένει ιδιαίτερα υψηλή, η δραστηριότητα στο σύνολο της οικονομίας, και επομένως σε κλάδους οι οποίοι συνέβαλαν στην κάμψη της ανεργίας το περασμένο έτος θα παραμένει φθίνουσα, με παρόμοιο**

αντίκτυπο στην απασχόληση. Συνεπώς, δεν είναι στην τρέχουσα περίοδο εφικτή μια πρόβλεψη για το εάν η αύξηση της ανεργίας από το τρίτο τρίμηνο του 2015 θα τη διαμορφώσει στο σύνολο του τρέχοντος έτους υψηλότερα ή χαμηλότερα από πέρυσι, στο επίπεδο του 2013 ή σε κάποιο άλλο.

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας του IOBE, **κατά το τρίμηνο Απριλίου – Ιουνίου 2015 σε σχέση με το τρίμηνο Ιανουαρίου – Μαρτίου 2015, καταγράφονται μικτές τάσεις στις προβλέψεις για τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές της απασχόλησης στους υπό εξέταση τομείς της ελληνικής οικονομίας.** Συγκεκριμένα:

Οι προβλέψεις για την απασχόληση παρουσίασαν υποχώρηση κατά το δεύτερο τρίμηνο του νέου έτους συγκριτικά με το πρώτο τρίμηνο του 2015 μόνο στον τομέα των Κατασκευών, ενώ στο Λιανικό Εμπόριο κατέγραψαν σταθερότητα και στις Υπηρεσίες και τη Βιομηχανία άνοδο. Σε σχέση με την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους, σημειώνεται κάμψη στις προβλέψεις όλων των τομέων, εκτός της Βιομηχανίας, με μεγαλύτερη εκείνη στις Κατασκευές. Αναλυτικότερα:

Στη Βιομηχανία, το αρνητικό ισοζύγιο των σχετικών προβλέψεων για την απασχόληση το τρίμηνο Απριλίου – Ιουνίου 2015 σε σχέση με το τρίμηνο Ιανουαρίου – Μαρτίου βελτιώνεται κατά 5 μονάδες, κινούμενο στις -2

μονάδες κατά μέσο όρο. Σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή επίδοση, ο μέσος τριμηνιαίος δείκτης είναι υψηλότερος κατά 4 μονάδες. Το ποσοστό των βιομηχανικών επιχειρήσεων που προβλέπει άνοδο της απασχόλησής του το προσεχές χρονικό διάστημα διαμορφώνεται στο 12% (από 14%), ενώ αυξάνεται στο 9% (από 6%), το ποσοστό εκείνων που αναμένουν πτώση στον αριθμό των θέσεων εργασίας τους. Η συντριπτική πλειονότητα των επιχειρήσεων του τομέα (4/5) προέβλεπε και πάλι σταθερότητα σε όρους απασχόλησης.

Στις Κατασκευές, οι σχετικές προβλέψεις για το υπό εξέταση τρίμηνο επιδεινώνονται σημαντικά, με το σχετικό μέσο δείκτη να διαμορφώνεται χαμηλότερα κατά 18 μονάδες, στις -38, αισθητά μειωμένος σε σύγκριση με το ίδιο διάστημα του 2014 (+18 μονάδες κατά μέσο όρο). Οι μισές πλέον (από 39%) επιχειρήσεις του τομέα προβλέπουν λιγότερες θέσεις εργασίας, ενώ μειώνονται στο 13% (από 1/5) των ερωτηθέντων όσες αναμένουν άνοδο της απασχόλησης. Σε επίπεδο επιμέρους κλάδων, η υποχώρηση του συνολικού δείκτη του τομέα εκπορεύεται τόσο από την επιδείνωση στα Δημόσια Έργα (-35 από -20 μονάδες κατά μέσο όρο ο δείκτης), όσο και από τις Ιδιωτικές Κατασκευές (στις -52 από τις -14 μονάδες ο σχετικός μέσος δείκτης).

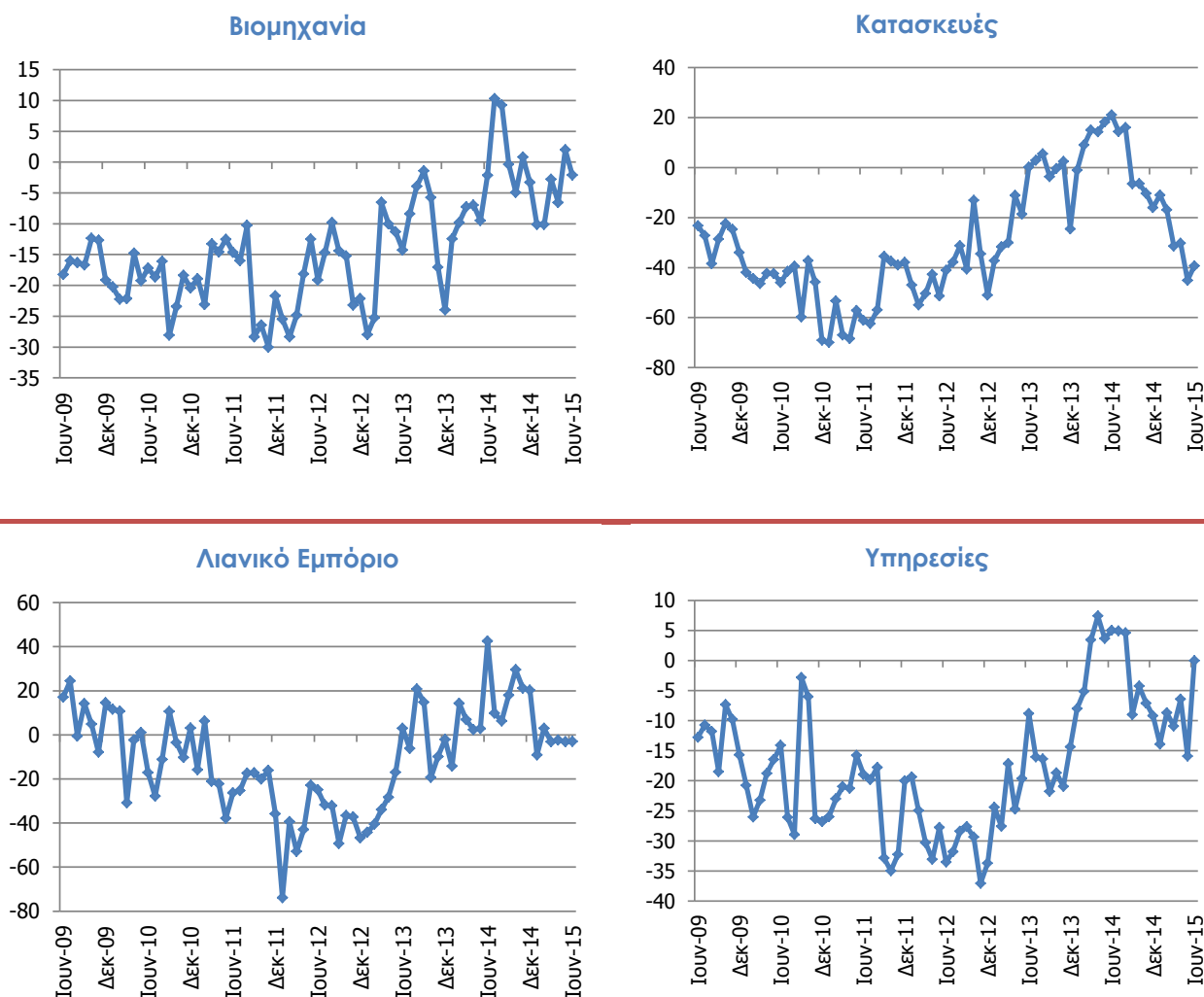
Στις Υπηρεσίες, οι προβλέψεις για την απασχόληση το β' τρίμηνο του 2015 βελτιώνονται ελαφρώς σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ συγκριτικά με το αντίστοιχο

περσινό διάστημα καταγράφουν επίσης υποχώρηση. Έτσι, το σχετικό ισοζύγιο των -11 μονάδων του προηγούμενου τριμήνου κερδίζει οριακά έδαφος κατά το εξεταζόμενο τρίμηνο και διαμορφώνεται στις -7 μονάδες (από +5 μονάδες το β' τρίμηνο του 2015). Από τις επιχειρήσεις του τομέα, το ¼ (από 1/5) αναμένει εκ νέου μείωση της απασχόλησης το επόμενο διάστημα, με το

ποσοστό εκείνων που προβλέπουν αύξηση να ανέρχεται στο 17% (από 9%). Σε κλαδικό επίπεδο, η κυρίαρχη τάση είναι ανοδική το τρέχον τρίμηνο σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο, με εξαίρεση τις Διάφορες επιχειρηματικές δραστηριότητες, όπου σημειώνεται μεγάλη πτώση στο σχετικό ισοζύγιο, και την Πληροφορική, όπου καταγράφεται σταθερότητα.

Διάγραμμα 3.14

Προβλέψεις για την απασχόληση (ισοζύγιο απαντήσεων ≡ διαφορά θετικών – αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: IOBE

Ο θετικός δείκτης των προβλέψεων για την απασχόληση στο Λιανικό Εμπόριο κινείται στα ίδια επίπεδα κατά το δεύτερο τρίμηνο του νέου έτους σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο, στις -3 μονάδες. Η επίδοση αυτή βρίσκεται σε κατώτερα επίπεδα σε σύγκριση με την αντίστοιχη περυσινή (+16 μονάδες). Το 5% (από 7%) των επιχειρήσεων του τομέα αναμένει μείωση των θέσεων εργασίας, ενώ το 2% (από 4%) προβλέπει άνοδο της απασχόλησης, με όσους αναμένουν σταθερότητα να εκφράζονται από το 92% (από 88%) του συνόλου. Στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους σημειώνεται σταθερότητα στα Πολυκαταστήματα και μικρή άνοδος του σχετικού ισοζυγίου μόνο στα Είδη οικιακού εξοπλισμού, με τους υπόλοιπους κλάδους να καταγράφουν πτώση, η οποία είναι εντονότερη στα Υφάσματα-Ένδυση-Υπόδηση.

3.5 Τιμές Καταναλωτή

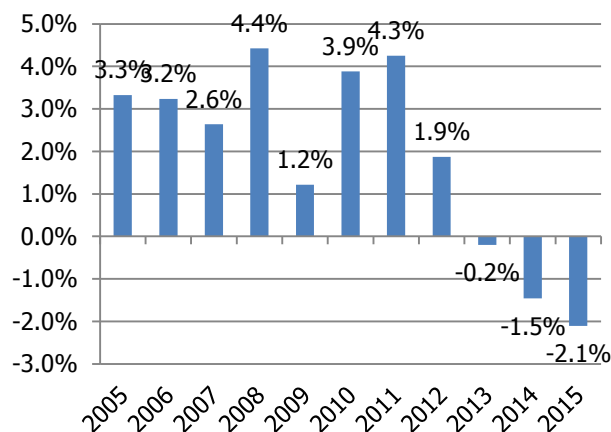
Πρόσφατες εξελίξεις

Ο ισχυρός αποπληθωρισμός συνεχίστηκε στην ελληνική οικονομία το δεύτερο τρίμηνο του 2015. Συγκεκριμένα, ο Γενικός Δείκτης Τιμών ήταν κατά μέσο όρο 2,1% χαμηλότερος σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του 2014, κατά την οποία η αντίστοιχη, αρνητική μεταβολή, δεν ξεπέρασε το -1,2%. Τούτων δεδομένων, η πτώση τιμών στο φετινό δεύτερο τρίμηνο, αν και ελαφρώς ηπιότερη από ότι στο αμέσως προηγούμενο (-2,4%), ήταν η ισχυρότερη για τη συγκεκριμένη περίοδο του έτους τουλάχιστον τα τελευταία 55 χρόνια. Στο σύνολο του πρώτου εξαμήνου του τρέχοντος έτους ο αποπληθωρισμός επίσης διαμορφώθηκε στο διαχρονικά

υψηλότερο επίπεδο του, στο 2,3%, μία ποσοστιαία μονάδα υψηλότερα από ότι πριν ένα χρόνο. Όπως συμβαίνει από το τελευταίο τρίμηνο του 2014, η σημαντική υποχώρηση του ΓΔΤΚ, οφείλεται στην έντονη κάμψη της τιμής του πετρελαίου, η οποία ασκεί περιοριστικές πιέσεις στις δύο εκ των τριών βασικών ομάδων αγαθών/υπηρεσιών που διαμορφώνουν το Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΓΔΤΚ), δηλαδή τις «Μεταφορές» και τη «Στέγαση».

Διάγραμμα 3.15

Μέση μεταβολή ΓΔΤΚ στην Ελλάδα (α' εξάμηνο, 2005-2015)

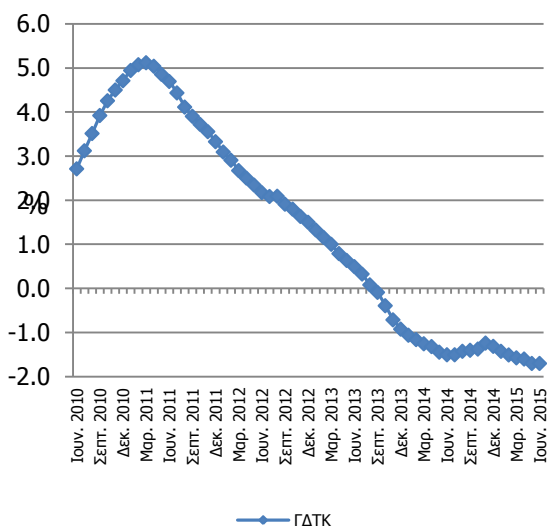
Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, επεξεργασία IOBE

Σε ότι αφορά τις τάσεις σε κλαδικό επίπεδο, το πρώτο εξάμηνο του 2015 οι επιμέρους δείκτες κινήθηκαν ως εξής: Ο υπο-δείκτης τιμών για τα αγαθά διατροφής και τα μη αλκοολούχα ποτά (+2%), επανήλθε σε θετικούς ρυθμούς μεταβολής σε σχέση με την ίδια χρονική περίοδο πέρυσι. Ο κλάδος της ένδυσης (-0,2%), μαζί με τον κλάδο της αναψυχής (-0,9%) κινούνται αποπληθωριστικά αλλά με χαμηλότερο ρυθμό σε σχέση με το πρώτο εξάμηνο του 2014. Σταθερότητα τιμών σημειώνεται στις επικοινωνίες. Οι δείκτες τιμών στη στέγαση (-0,4%), στα διαρκή αγαθά (-1,1%) και στα λοιπά αγαθά (-

46%) συνεχίζουν την αποπληθωριστική πορεία αλλά με μεγαλύτερο ρυθμό σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο το 2014.

Διάγραμμα 3.16

Εξέλιξη ΓΔΤΚ στην Ελλάδα
(ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, επεξεργασία IOBE

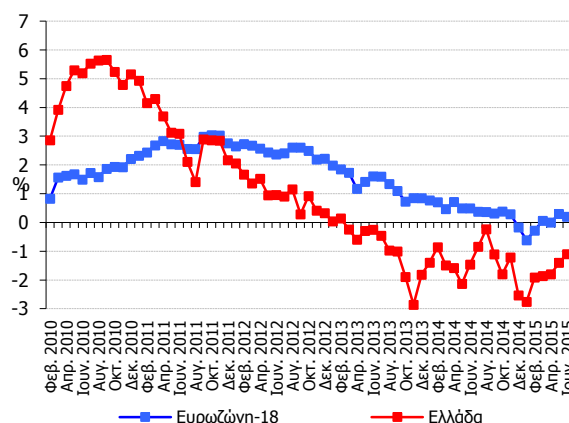
Ο εναρμονισμένος δείκτης τιμών καταναλωτή (Εν.ΔΤΚ) παρουσίασε ηπιότερη υποχώρηση από το Γενικό Δείκτη Τιμών στο δεύτερο τρίμηνο φέτος, της τάξης του 1,4%, έναντι πτώσης 1,7% ένα χρόνο πριν. Όμως, στο σύνολο του πρώτου εξαμήνου του τρέχοντος έτους η πτώση ήταν ισχυρότερη της αντίστοιχης περυσινής (-1,8% έναντι -1,5%), προφανώς εξαιτίας της διαχρονικά μέγιστης μείωσης που έλαβε χώρα κατά το πρώτο τρίμηνο του 2015. Σε επίπεδο Ευρωζώνης-18, η Ελλάδα ανήκει στο μικρό υποσύνολο των χωρών με αρνητική μεταβολή του Εν.ΔΤΚ. Αναλυτικά, η Ελλάδα κατέλαβε τον Μάιο τη δεύτερη υψηλότερη θέση σε μέγεθος αποπληθωρισμού, ύστερα από την Κύπρο (-1,7%). Ακολουθούν η Σλοβενία (-0,8%), η Ισπανία (-0,3%) και η Λιθουανία με την Σλοβακία (-0,1%). Στις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης η μεταβολή ήταν θετική,

ωστόσο διαμορφώθηκε σε πολύ χαμηλά επίπεδα: Ην. Βασίλειο, Φινλανδία (+0,1%), Ιρλανδία, Ιταλία (+0,2%) Γαλλία, (+0,4%), έως 1%, (Αυστρία, Πορτογαλία).

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία, ο Γενικός Δείκτης Τιμών Παραγωγού (ΓΔΤΠ), εγχώριας και εξωτερικής αγοράς συνολικά, παρουσίασε το πρώτο πεντάμηνο του τρέχοντος έτους υποχώρηση της τάξης του 5,7%, τεσσερισήμισι ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερη από την αντίστοιχη μεταβολή του 2014 (-1,2%).

Διάγραμμα 3.17

Εξέλιξη ΕνΔΤΚ στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη-18
(ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία IOBE

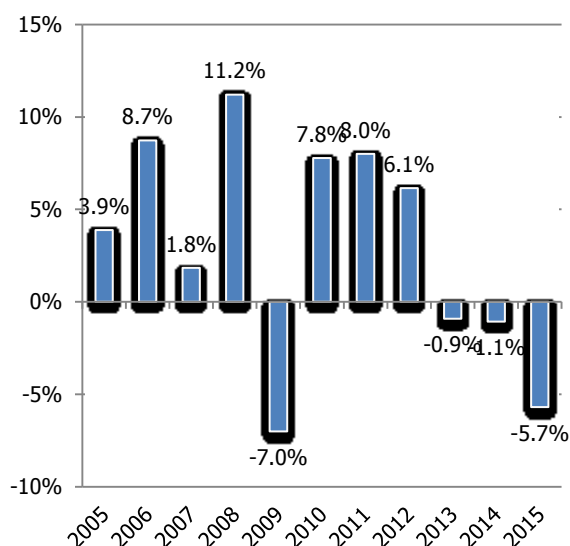
Αναλυτικότερα, στους επιμέρους κλάδους οι μεγαλύτερες πτωτικές κινήσεις το πρώτο εξάμηνο του 2015 σημειώθηκαν στους κλάδους Παροχής ηλεκτρικού ρεύματος και φυσικού αερίου (-5,4%), Αργού πετρελαίου (-5,2%) και στα προϊόντα λατομείων και ορυχείων (-2,2%). Πτωτική πορεία ακολούθησαν, μεταξύ άλλων, τα ποτά, η ξυλεία, ο λοιπός εξοπλισμός και οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές.

Οι τιμές στους υπόλοιπους κλάδους παρουσιάζουν αύξηση με τη μεγαλύτερη

εξαμηνιαία θετική μεταβολή να σημειώνεται στους κλάδους προϊόντων οπτάνθρακα & διύλισης πετρελαίου (+14,77%) και της εξόρυξης προϊόντων άνθρακα και λιγνίτη (+4,1%). Μικρότερες θετικές εξαμηνιαίες μεταβολές συναντώνται στον κλάδο των μεταποιημένων προϊόντων, τον καπνό, τον ηλεκτρικό εξοπλισμό, το δέρμα και τις υφαντικές ύλες.

Διάγραμμα 3.18

Ετήσια εξέλιξη μέσου εξαμηνιαίου ΓΔΤΠ στην Ελλάδα την τελευταία δεκαετία (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, επεξεργασία IOBE

Ο δείκτης τιμών εισαγωγών κινήθηκε αυξητικά το πρώτο εξάμηνο του 2015 (+3,0%), σε αντίθεση με τη μεγάλη αρνητική μεταβολή του πρώτου εξαμήνου του 2014 (-12,4%). Σε επίπεδο Ευρωζώνης, ο δείκτης τιμών εισαγωγών κινείται αρνητικά στην Λιθουανία (-10,3%) και στην Ελβετία (-7,2%) ενώ η μεγαλύτερη θετική μεταβολή κατά το πρώτο μισό του 2015 σημειώνεται στην Ολλανδία (+3,7%) και την Σλοβακία (+2,5%). Η Ελλάδα παρουσιάζει την τρίτη υψηλότερη υποχώρηση τιμών εισαγό-

μενων προϊόντων μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης.

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Οι τρέχουσες ραγδαίες εξελίξεις, η πολύ υψηλή πολιτική ρευστότητα εγχωρίως και οι περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων, έχουν κορυφώσει την ανησυχία των πολιτών. Οι συγκεκριμένοι παράγοντες θα προσδιορίσουν την τάση της ζήτησης τους προσεχείς μήνες. Εκτιμάται ότι έχουν επιφέρει μια αναδιάρθρωση της κατανάλωσης των νοικοκυριών. Σε πρώτη φάση έχουν οδηγήσει σε σημαντική αύξηση αγορών συγκεκριμένων κατηγοριών προϊόντων, όπως τροφίμων, γενικότερα «πρώτης» ανάγκης, η οποία θα μετριάσει τον ισχυρό αποπληθωρισμό στο δεύτερο εξάμηνο του 2015. Όμως, η ανάγκη για διατήρηση σχετικά υψηλής ρευστότητας σε σύγκριση με περιόδους στις οποίες δεν υφίστανται κεφαλαιακοί περιορισμοί, σε δεύτερη φάση θα εξασθενήσει τη ζήτηση.

Οι περαιτέρω εξελίξεις στην καταναλωτική ζήτηση και τις τιμές θα αποτελέσουν συνάρτηση της διάρκειας της πολιτικο-οικονομικής αναταραχής και των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων. Η προοπτική επίτευξης συμφωνίας επί ενός νέου προγράμματος και η σύναψή της σχετικά σύντομα, εντός του επόμενου διμήνου, θα συμβάλει στην κάμψη της αβεβαιότητας και στην εκκίνηση της χαλάρωσης των ποσοτικών ελέγχων, αυξάνοντας τις συναλλαγές και τις τιμές. Η αναδιάρθρωση του ΦΠΑ που ήδη ψηφίστηκε, θα μετακυληθεί σε σημαντικό βαθμό στις τιμές, όπως προκύπτει από τις περιπτώσεις αύξησης έμμεσων φόρων στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια. Την επανάκαμψη του πληθωρισμού στην

Ελλάδα το τρέχον εξάμηνο ευνοεί και η ολοκλήρωση στα μέσα του 2015 της περιοριστικής επίδρασης στο ΓΔΤΚ από τις πολύ χαμηλότερες ένα χρόνο νωρίτερα τιμές του πετρελαίου. **Συνεπώς, δεν φαίνεται να υφίστανται επιδράσεις οι οποίες θα συντηρήσουν τον ισχυρό αποπληθωρισμό στο πρώτο μισό του 2015 στο υπόλοιπο του έτους. Από τη διάρκεια και την ισχύ των παραπάνω παραγόντων, οι περισσότεροι από τους οποίους δυνητικά αυξάνουν τις τιμές, θα εξαρτηθεί το εάν θα ανασχεθεί αρκετά ο ισχυρός αποπληθωρισμός του αρχικού εξαμήνου στο σύνολο του έτους, ή θα σημειωθεί αύξηση τιμών. Η δεύτερη εξέλιξη να θεωρείται περισσότερο πιθανή, καθώς οι μεταβολές στους συντελεστές του ΦΠΑ θα ισχύσουν περίπου για το μισό του έτους.**

3.6 Ισοζύγιο Πληρωμών

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών¹⁸

Το έλλειμμα στο **Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (ΙΤΣ)** την περίοδο Ιανουαρίου-Μαΐου 2015 διευρύνθηκε, στα -€2,7 δισεκ., έναντι -€2,6 δισεκ. το 2014, ενώ βρίσκεται κάτω από τα επίπεδα του 2013 (-€3,5 δισεκ.). Κυρίως τα ισοζύγια εισοδημάτων (πρωτογενών και δευτερογενών) προκάλεσαν τη διόγκωση του

¹⁸ Από τον Ιανουάριο του 2015 το Ισοζύγιο Πληρωμών για την Ελλάδα καταρτίζεται με βάση τη μεθοδολογία της 6^{ης} έκδοσης του Εγχειριδίου Ισοζυγίου Πληρωμών (BPM6), το οποίο δημοσιεύεται από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Λόγω της αλλαγής αυτής οι μέχρι τώρα διαθέσιμες χρονοσειρές αφορούν την περίοδο 2009-2014. Για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τις αλλαγές που επέρχονται στο Ισοζύγιο:

Τράπεζα της Ελλάδος
http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/News/PressReleases/DispItem.aspx?Item_ID=4930&List_ID=1af869f3-57fb-4de6-b9ae-bdfd83c66c95&Filter_by=DT

ελλείμματος, ενώ το έλλειμμα στο ισοζύγιο αγαθών¹⁹ και υπηρεσιών περιορίστηκε.

Στα επιμέρους στοιχεία, για την περίοδο Ιανουαρίου-Μαΐου του 2015, το έλλειμμα του **Ισοζυγίου Αγαθών** διαμορφώθηκε στα €6,8 δισεκ., καθώς συρρικνώθηκε κατά -11,8% (-€911 εκατ.)²⁰. Οι εισαγωγές μειώθηκαν κατά €1,6 δισεκ., ενώ οι εξαγωγές υποχώρησαν κατά €716 εκατ. Σε αντίθεση με το γενικό ισοζύγιο, το έλλειμμα του Ισοζυγίου Αγαθών χωρίς καύσιμα και πλοία διογκώθηκε, κατά 20,7% και διαμορφώθηκε στα €3,8 δισεκ., καθώς οι εξαγωγές αγαθών σημείωσαν ελαφρά αύξηση, κατά €38 εκατ., έναντι ενίσχυσης των εισαγωγών κατά €704 εκατ. Στα καύσιμα, οι εξαγωγές υποχώρησαν κατά €612 εκατ., ενώ οι εισαγωγές μειώθηκαν κατά €1,4 δισεκ., με αποτέλεσμα το ισοζύγιο καυσίμων να συρρικνωθεί στα €2,6 δισεκ.

Το πλεόνασμα στο **Ισοζύγιο Υπηρεσιών** διατηρήθηκε στα ίδια επίπεδα στο πρώτο 5μηνο του 2015, στα €4,3 δισεκ., με αύξηση των εισπράξεων στα €9,3 δισεκ. (+€354 εκατ.) και μεγαλύτερη άνοδο των πληρωμών στα €5,0 δισεκ. (+€368 εκατ.). Στο σκέλος των εισπράξεων, τα έσοδα από τον τουρισμό διαμορφώθηκαν στα €2,2 δισεκ., με αύξηση κατά 15%, ενώ μικρότερη αύξηση 2,5% καταγράφεται στις εισπράξεις από μεταφορές, με μείωση στις λοιπές εισπράξεις (-3,4%). Οι πληρωμές στο ταξιδιωτικό σκέλος αυξήθηκαν, κοντά στα €820 εκατ., ενώ οι πληρωμές για μεταφορές και λοιπές

¹⁹ Το Εμπορικό Ισοζύγιο μετονομάζεται σε **Ισοζύγιο Αγαθών**, σύμφωνα με τη μεθοδολογία BPM6.

²⁰ Τα ποσά σε παρένθεση εκφράζουν την απόλυτη μεταβολή σε σχέση με το 2012, εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά.

υπηρεσίες ενισχύθηκαν κατά €251 εκατ. και €67 εκατ. αντίστοιχα.

Το πλεόνασμα στο **Ισοζύγιο Πρωτογενών Εισοδημάτων**²¹ υποχώρησε σημαντικά στους πρώτους μήνες του 2015, καθώς διαμορφώθηκε στα €112 εκατ., έναντι €891 εκατ. το 2014. Οι εισπράξεις περιορίστηκαν κατά 13,2%, στα €3,2 δισεκ., ενώ οι πληρωμές ενισχύθηκαν κατά 10,5%, στα €3,1 δισεκ. Πιο αναλυτικά, οι εισπράξεις από εργασία παρέμειναν σχεδόν σταθερές στα €80 εκατ., από επενδύσεις σημείωσαν πτώση, στα €192 εκατ., ενώ από λοιπά πρωτογενή εισοδήματα (επιδοτήσεις και φόρους επί της παραγωγής), καταγράφηκε μείωση κατά 13%, στα €1,9 δισεκ. Οι πληρωμές για εισοδήματα από εργασία αυξήθηκαν κατά 42,9%, στα €75 εκατ., για εισοδήματα από επενδύσεις, κατά 9,4%, στα €2,7 δισεκ., ενώ από λοιπά πρωτογενή εισοδήματα (επιδοτήσεις και φόρους επί της παραγωγής), σημειώνεται υποχώρηση κατά -6,6%, στα €171 εκατ.

²¹Με βάση την ανακοίνωση της ΤτΕ οι κύριες αλλαγές αφορούν στην εμφάνιση δύο νέων όρων του **ισοζυγίου πρωτογενών εισοδημάτων** και του **ισοζυγίου δευτερογενών εισοδημάτων** στη θέση των παλαιότερων όρων του ισοζυγίου εισοδημάτων και του ισοζυγίου τρεχουσών μεταβιβάσεων αντίστοιχα, προκειμένου να επιτευχθεί μεγαλύτερη συνοχή με τους εθνικούς λογαριασμούς. Το **ισοζύγιο πρωτογενών εισοδημάτων** περιλαμβάνει εφεξής, εκτός από τα εισοδήματα από εργασία (αμοιβές, μισθοί), και τα εισοδήματα από επενδύσεις (τόκοι, μερίσματα, κέρδη) και κάποιες επιπλέον ροές, οι οποίες πριν ανήκαν στις τρέχουσες μεταβιβάσεις. Οι ροές αυτές αποτελούν την κατηγορία των λοιπών πρωτογενών εισοδημάτων και αφορούν κυρίως φόρους και επιδοτήσεις επί των προϊόντων και της παραγωγής. Όσο αφορά το **ισοζύγιο δευτερογενών εισοδημάτων**, το οποίο ως έννοια βρίσκεται πλησιέστερα στις παλαιές τρέχουσες μεταβιβάσεις, αυτό θα παρουσιάζει στο εξής λιγότερες εισπράξεις, εξαιτίας του γεγονότος ότι οι εισπράξεις από ορισμένα ταμεία της ΕΕ έχουν αναταξινομηθεί στα λοιπά πρωτογενή εισοδήματα.

Το **Ισοζύγιο Δευτερογενών Εισοδημάτων**²², εμφάνισε έλλειμμα το 2015, στα €322 εκατ., έναντι ελλείμματος €84 εκατ. το 2014. Οι εισπράξεις διαμορφώθηκαν στα €1,1 δισεκ., έναντι €1,2 δισεκ. το 2014, ενώ οι πληρωμές αυξήθηκαν κατά 4,3%, στα €1,4 δισεκ.

Ισοζύγιο Κεφαλαίων

Το **Ισοζύγιο Κεφαλαίων**²³, διαμορφώθηκε στα €473 εκατ., έναντι €1,4 δισεκ. το 2014, καθώς καταγράφηκε μείωση των εισπράξεων, κατά 59,8%, στα €622 εκατ., ενώ οι πληρωμές αυξήθηκαν κατά 28,7%, στα €148 εκατ.

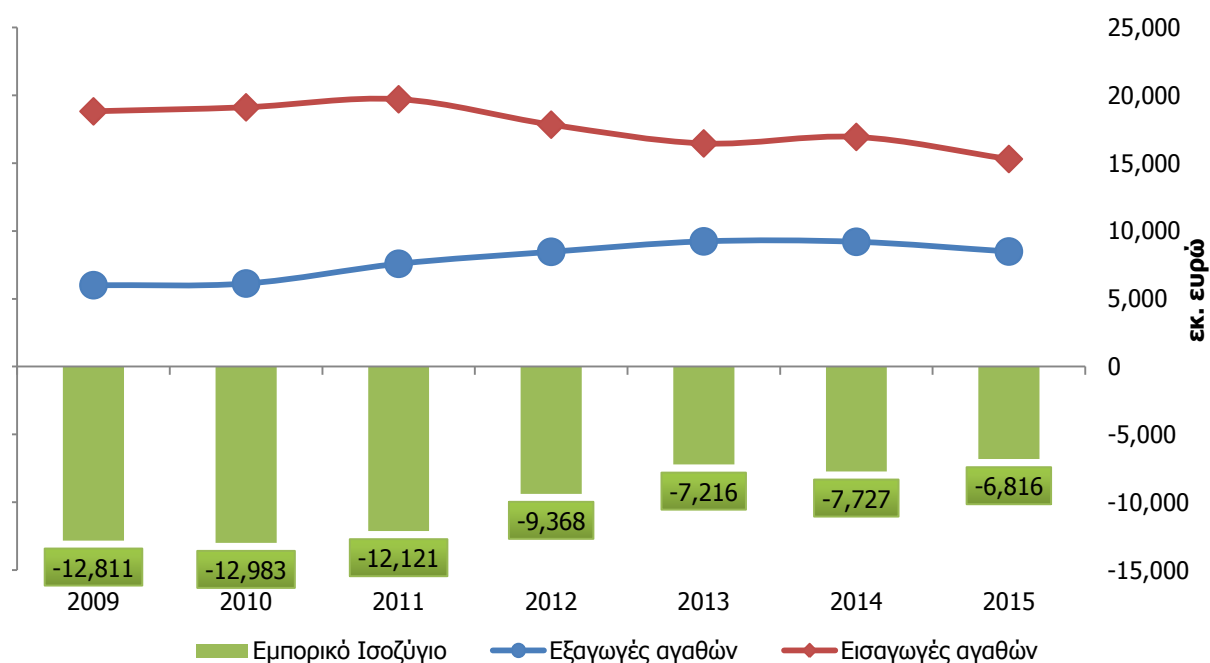
Τέλος, το έλλειμμα του **Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών και Κεφαλαίων** που αντανακλά τη σχέση δανειστή ή δανειζόμενου μιας οικονομίας με το εξωτερικό, επιδεινώθηκε, και διαμορφώθηκε στα €2,3 δισεκ., έναντι ελλείμματος €1,1 δισεκ. το 2014.

²² Το **ισοζύγιο δευτερογενών εισοδημάτων** περιλαμβάνει κυρίως ένα μέρος των μεταβιβάσεων (εισπράξεων) από τον κοινοτικό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Γενική Κυβέρνηση (όπως, απολήψεις από το Τμήμα Εγγυήσεων του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων ΕΓΤΠΕ και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο), τη συνεισφορά (πληρωμές) της Ελλάδος στον κοινοτικό προϋπολογισμό και τα μεταναστευτικά εμβάσματα.

²³ Το **ισοζύγιο κεφαλαίων** απεικονίζει τις μεταβιβάσεις κεφαλαίου, δηλαδή τις μονομερείς εισπράξεις και πληρωμές μεταξύ κατοίκων και μη κατοίκων που συνδέονται με επενδύσεις παγίου κεφαλαίου. Οι μεταβιβάσεις κεφαλαίου περιλαμβάνουν κυρίως ένα μέρος των μεταβιβάσεων (εισπράξεων) από τον κοινοτικό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Γενική Κυβέρνηση (απολήψεις από τα διαρθρωτικά ταμεία – πλην του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου – και από το Ταμείο Συνοχής) βάσει των ΚΠΣ).

Διάγραμμα 3.19

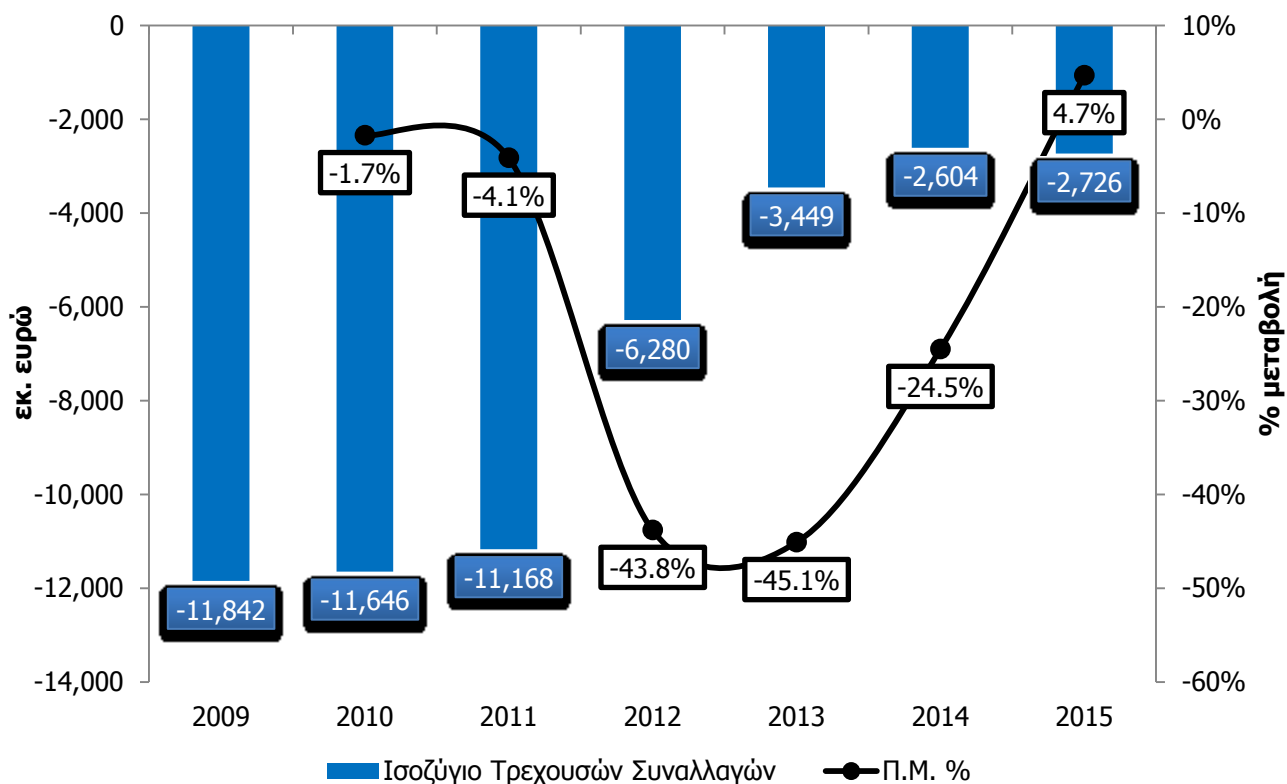
Εισαγωγές-Εξαγωγές (Ιανουάριος – Μάιος 2009-2015)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Διάγραμμα 3.20

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (Ιανουάριος – Μάιος 2009-2015)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών

Το **ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών** παρουσίασε στο πρώτο 5μηνο του 2015 έλλειμμα ύψους -€2,6 δισεκ., έναντι -€998 εκατ. το 2014.

Στους επιμέρους λογαριασμούς, το ισοζύγιο των **άμεσων επενδύσεων**²⁴ διαμορφώθηκε στα €93 εκατ., καθώς καταγράφηκε αύξηση των απαιτήσεων των κατοίκων από άμεσες επενδύσεις κατά €108 εκατ., ενώ ταυτόχρονα αυξήθηκαν οι υποχρεώσεις σε μη κατοίκους κατά €15 εκατ..

Στην κατηγορία των **επενδύσεων χαρτοφυλακίου**, οι απαιτήσεις των κατοίκων έναντι του εξωτερικού μειώθηκαν κατά -5,1 δισεκ., καθώς σύμφωνα με την ΤΤΕ, σημειώθηκε μείωση των τοποθετήσεων κατοίκων σε ομόλογα και έντοκα γραμμάτια εξωτερικού κατά 11,0 δισεκ. ευρώ, με παράλληλη αύξηση των τοποθετήσεών τους σε μετοχές αλλοδαπών επιχειρήσεων ύψους 5,8 δισεκ. ευρώ. Οι υποχρεώσεις σε μη κατοίκους μειώ-

θηκαν κατά €2,8 δισεκ. με μείωση των τοποθετήσεων μη κατοίκων σε ομόλογα και έντοκα γραμμάτια του ελληνικού Δημοσίου και σε μετοχές ελληνικών επιχειρήσεων.

Στην κατηγορία των **λοιπών επενδύσεων**, οι απαιτήσεις από κατοίκους έναντι του εξωτερικού αυξήθηκαν το 2015 κατά €18,8 δισεκ., με καθαρή αύξηση κατά €6,0 δισεκ. των καταθέσεων και repos κατοίκων στο εξωτερικό. Οι υποχρεώσεις επίσης αυξήθηκαν κατά €18,9 δισεκ. με αύξηση κατά €19,5 δισεκ. των καταθέσεων και repos των μη κατοίκων στην Ελλάδα.

Τέλος, τα **συναλλαγματικά διαθέσιμα** της χώρας διαμορφώθηκαν στα τέλη Μαΐου 2015 στα €5,2 δισεκ., από €5,0 δισεκ. τον Μάιο του 2014.

²⁴ Η καταγραφή των άμεσων επενδύσεων γίνεται πλέον στη βάση της αρχής των απαιτήσεων / υποχρεώσεων, αντί της κατεύθυνσης της επένδυσης που ίσχυε μέχρι σήμερα. Έτσι, η παρουσίαση των στοιχείων άμεσων επενδύσεων βασίζεται στο εάν αυτά αποτελούν απαίτηση ή υποχρέωση ως προς την χώρα αναφοράς. (π.χ. Οι επενδύσεις από Έλληνες κατοίκους προς το εξωτερικό καταγράφονται ως απαιτήσεις). Η νέα μέθοδος δεν επηρεάζει την καθαρή ροή, παρά μόνο το ύψος των απαιτήσεων και υποχρεώσεων. Τέλος, σημειώνεται διαφορετικός τρόπος παρουσίασης των πρόσημων, καθώς το θετικό πρόσημο θα σημαίνει αύξηση των απαιτήσεων, ενώ το αρνητικό πρόσημο μείωση των απαιτήσεων, ενώ αντίστοιχα θα ισχύει και για τις υποχρεώσεις.

Πίνακας 3.11
Ισοζύγιο Πληρωμών σε εκ. €

		Ιανουάριος - Μάιος			Μάιος		
		2013	2014	2015	2013	2014	2015
I	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ (I.A + I.B + I.Γ + I.Δ)	-3.449,2	-2.604,1	-2.725,7	43,9	-299,3	407,2
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.A + I.B)	-3.699,0	-3.411,4	-2.515,5	269,6	89,8	725,4
I.A	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ (I.A.1 - I.A.2)	-7.215,8	-7.726,7	-6.816,4	-1.131,3	-1.461,2	-984,9
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ καυσίμων	-3.261,2	-3.407,3	-2.616,3	-368,3	-702,6	-60,0
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς καύσιμα	-3.954,7	-4.319,4	-4.200,1	-763,0	-758,6	-924,9
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ πλοίων	-552,8	-1.109,8	-324,8	-84,5	-95,9	-121,7
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς πλοία	-6.663,1	-6.616,9	-6.491,6	-1.046,8	-1.365,3	-863,2
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς καύσιμα και πλοία	-3.401,9	-3.209,6	-3.875,3	-678,5	-662,7	-803,2
I.A.1	Εξαγωγές αγαθών	9.237,7	9.207,1	8.490,8	1.928,2	1.906,4	1.769,4
	Καύσιμα	3.389,2	3.190,4	2.578,0	740,5	627,6	583,0
	Πλοία (πωλήσεις)	207,1	289,9	147,6	52,1	73,1	24,6
	Αγαθά χωρίς καύσιμα και πλοία	5.641,5	5.726,8	5.765,2	1.135,6	1.205,6	1.161,8
I.A.2	Εισαγωγές αγαθών	16.453,6	16.933,8	15.307,2	3.059,5	3.367,6	2.754,3
	Καύσιμα	6.650,3	6.597,6	5.194,3	1.108,8	1.330,2	643,0
	Πλοία (αγορές)	759,8	1.399,7	472,5	136,6	169,0	146,3
	Αγαθά χωρίς καύσιμα και πλοία	9.043,4	8.936,4	9.640,4	1.814,1	1.868,3	1.965,0
I.B	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.B.1 - I.B.2)	3.516,8	4.315,2	4.300,9	1.400,9	1.551,0	1.710,3
I.B.1	Εισπράξεις	8.117,9	8.994,0	9.348,4	2.357,5	2.522,7	2.702,1
	Ταξιδιωτικό	1.766,8	1.919,7	2.207,7	1.062,2	1.038,3	1.215,1
	Μεταφορές	4.852,9	5.189,6	5.319,7	991,1	1.029,2	1.094,7
	Λοιπές υπηρεσίες	1.498,3	1.884,7	1.821,0	304,2	455,2	392,3
I.B.2	Πληρωμές	4.601,0	4.678,8	5.047,5	956,6	971,7	991,8
	Ταξιδιωτικό	705,3	768,5	819,1	194,6	165,5	217,9
	Μεταφορές	2.348,2	2.181,0	2.432,3	440,2	445,3	471,4
	Λοιπές υπηρεσίες	1.547,5	1.729,3	1.796,0	321,8	360,9	302,5
I.Γ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΡΩΤΟΓΕΝΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (I.Γ.1 - I.Γ.2)	408,1	891,0	112,3	-145,2	-286,5	-195,6
I.Γ.1	Εισπράξεις	3.420,3	3.677,3	3.189,9	473,3	330,1	386,5
	Από εργασία (αμοιβές, μισθοί)	88,3	85,2	81,0	16,4	20,5	16,1
	Από επενδύσεις (τόκοι, μερίσματα, κέρδη)	1.319,0	1.356,0	1.164,1	277,5	273,1	225,6
	Λοιπά πρωτογενή εισοδήματα	2.013,0	2.236,1	1.944,8	179,4	36,4	144,8
I.Γ.2	Πληρωμές	3.012,2	2.786,3	3.077,7	618,5	616,6	582,1
	Από εργασία (αμοιβές, μισθοί)	196,1	174,9	250,0	41,0	34,6	44,3
	Από επενδύσεις (τόκοι, μερίσματα, κέρδη)	2.618,2	2.428,3	2.656,4	545,7	556,2	508,4
	Λοιπά πρωτογενή εισοδήματα	198,0	183,1	171,3	31,8	25,8	29,4
I.Δ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (I.Δ.1 - I.Δ.2)	-158,3	-83,6	-322,5	-80,4	-102,6	-122,5
I.Δ.1	Εισπράξεις	1.271,5	1.237,6	1.055,1	161,6	105,5	121,5
	Γενική κυβέρνηση	671,0	745,4	648,3	59,8	12,1	48,3
	Λοιποί τομείς	600,5	492,3	406,8	101,8	93,4	73,2
I.Δ.2	Πληρωμές	1.429,9	1.321,2	1.377,6	242,1	208,1	244,0
	Γενική κυβέρνηση	1.121,7	1.037,7	970,6	180,3	146,3	166,5
	Λοιποί τομείς	308,1	283,6	407,0	61,8	61,8	77,5
II	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (II.1 - II.2)	1.119,1	1.434,6	473,1	-13,9	-12,4	11,6
II.1	Εισπράξεις	1.273,9	1.549,5	621,6	7,7	6,9	33,2
	Γενική κυβέρνηση	1.238,6	1.521,1	597,1	0,4	0,5	28,1
	Λοιποί τομείς	35,3	28,4	24,5	7,3	6,4	5,1
II.2	Πληρωμές	154,8	114,9	148,4	21,6	19,3	21,6
	Γενική κυβέρνηση	1,6	5,8	3,1	0,3	0,3	0,4
	Λοιποί τομείς	153,2	109,0	145,3	21,3	19,0	21,2
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (I + II)	-2.330,1	-1.169,5	-2.252,5	30,0	-311,7	418,8
III	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΧΡΗΜ/ΚΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ (III.A+III.B+III.Γ+III.Δ)	-2.021,2	-998,3	-2.638,7	349,1	-273,8	161,7
III.A	ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ *	-529,1	-751,3	93,1	67,0	-639,6	-36,5
	Απαιτήσεις	-99,3	209,6	108,1	29,5	28,7	28,3
	Υποχρεώσεις	429,8	960,9	15,0	-37,5	668,3	64,8
III.B	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ *	9.342,3	-5.076,9	-2.243,3	11.934,8	357,7	934,2
	Απαιτήσεις	3.022,1	2.554,2	-5.061,5	6.987,5	1.862,9	946,8
	Υποχρεώσεις	-6.320,2	7.631,1	-2.818,2	-4.947,4	1.505,3	12,7
III.Γ	ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ *	-10.841,3	4.235,8	-100,5	-11.642,8	232,2	-46,0
	Απαιτήσεις	-17.871,2	-2.518,8	18.836,5	-1.758,7	520,7	2.290,9
	Υποχρεώσεις	-7.029,9	-6.754,7	18.937,0	9.884,1	288,5	2.336,9
	(Δάνεια γενικής κυβέρνησης)	22.128,4	3.867,1	-4.421,9	14.190,5	-686,9	-760,6
III.Δ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ **	7,0	594,0	-388,0	-10,0	-224,0	-690,0
IV	ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΤΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (I + II - III + IV=0)	308,9	171,2	-386,2	319,1	37,9	-257,1
	ΥΦΟΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ ***				4.862	4.961	5.247

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

* (+) αύξηση (-) μείωση - Σύμφωνα με τη νέα μεθοδολογία κατάρτισης του ισοζυγίου πληρωμών BPM6, η αύξηση των απαιτήσεων παρουσιάζεται με θετικό πρόσημο, ενώ η μείωση απαιτήσεων με αρνητικό πρόσημο. Αντίστοιχα, η αύξηση των υποχρεώσεων εμφανίζεται με θετικό πρόσημο, ενώ η μείωση των υποχρεώσεων με αρνητικό πρόσημο.

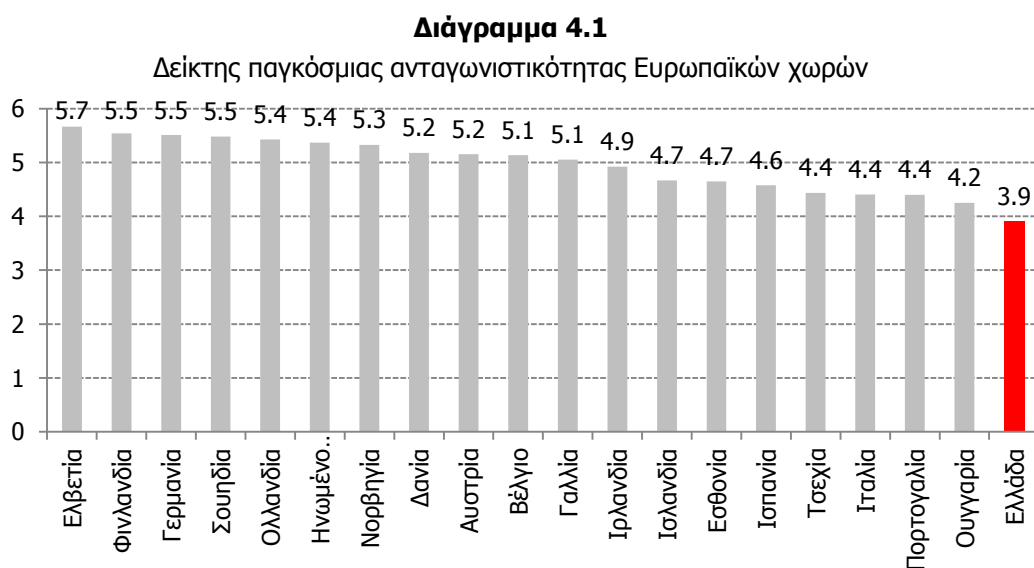
** (+) αύξηση (-) μείωση - Σύμφωνα με τη νέα μεθοδολογία κατάρτισης του ισοζυγίου πληρωμών BPM6, η αύξηση των συν/κων διαθεσίμων παρουσιάζεται πλέον με θετικό πρόσημο, η μείωση των συν/κων διαθεσίμων με αρνητικό πρόσημο.

*** Το συναλλαγματικό διαθέσιμα, σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, περιλαμβάνουν μόνο το νομισματικό χρυσό, τη "συναλλαγματική θέση" στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, τα "ειδικά τραβηκτικά δικαιώματα" και τις απαιτήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος σε ξένο νόμισμα έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ. Αντίθετα, δεν περιλαμβάνουν τις απαιτήσεις σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ, τις απαιτήσεις σε συναλλάγμα και σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών της ζώνης του ευρώ και τη συμμετοχή της Τράπεζας της Ελλάδος στο κεφάλαιο και στα συναλλαγματικά διαθέσιμα της ΕΚΤ.

4. ΥΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΚΑΙ ΨΗΦΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ²⁵

Στη σημερινή εποχή, η **ταχεία εξέλιξη της ψηφιακής τεχνολογίας** και ειδικά των **Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών** δημιουργεί πολλές προκλήσεις. Στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών πολιτικών, αυτές εξυπηρετούν το βασικό στόχο της **στρατηγικής "Ευρώπη 2020"**, για **έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη**. Όλο και περισσότερες κυβερνήσεις σχεδιάζουν και εφαρμόζουν την υιοθέτηση των ΤΠΕ μέσω συγκεκριμένων στρατηγικών ψηφιακής ανάπτυξης, με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της διαφάνειας στη δημόσια διοίκηση, την τόνωση της νέας επιχειρηματικότητας, μέσω της μεγαλύτερης καινοτομικότητας, την ενίσχυση της εξαγωγικής δραστηριότητας και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών. Οι **νέες τεχνολογίες, και ειδικά οι ΤΠΕ διαμορφώνουν ένα νέο επιχειρηματικό περιβάλλον** που αντιπροσωπεύει τη λεγόμενη **μετάβαση σε μια ψηφιακή οικονομία**, στο πλαίσιο της οποίας δημιουργούνται νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες υψηλής προστιθέμενης αξίας, συνεισφέροντας σε διάφορες διαστάσεις της αναπτυξιακής διαδικασίας μιας οικονομίας.

Όμως η Ελλάδα δεν έχει συλλάβει το πλήρες εύρος των ωφελειών από την ταχύτερη υιοθέτηση ΤΠΕ, καθώς ακόμα **υστερεί σε σχέση με την Ευρώπη σε 65 από τους 84 δείκτες ΤΠΕ** οι οποίοι παρακολουθούνται στο πλαίσιο της **Ευρωπαϊκής Ψηφιακής Ατζέντας** (Digital Agenda Scoreboard, 2014). Η Ελλάδα σημειώνει **χαμηλές επιδόσεις στην ευρυζωνική διείσδυση, τη συχνότητα χρήσης του διαδικτύου, τη χρήση ηλεκτρονικών συναλλαγών και ηλεκτρονικών προμηθειών**, ελλείψεις που καθίστανται ακόμα πιο κρίσιμες στο σημερινό δυσμενές οικονομικό περιβάλλον. Σήμερα οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής αντιμετωπίζουν μια μεγάλη πρόκληση: να υποστηρίξουν τη διαδικασία εξάπλωσης της χρήσης ΤΠΕ μέσα στους περιορισμούς του δημοσιονομικού περιβάλλοντος.

Πηγή: World Economic Forum's Global Competitiveness Index (2013)

²⁵ Η μελέτη υλοποιήθηκε από το IOBE με τη στήριξη της Microsoft Ελλάς. Στη συγγραφή της συμμετείχαν οι κάτωθι: Άγγελος Τσακανίκας, Svetoslan Danchev, Γιάννης Γιωτόπουλος, Έφη Κόρρα, Γρηγόρης Παύλου

Οι βασικές περιοχές παρεμβάσεων που έχουν επιλεγεί στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης προκειμένου να δημιουργήσουν μεγάλα οφέλη για την οικονομία, σε όρους εξαγωγών, ανταγωνιστικότητας και διαφάνειας, αλλά και δημιουργίας θέσεων απασχόλησης και καινοτομίας είναι τέσσερις, οι εξής:

- **Ψηφιακές υπογραφές στη δημόσια διοίκηση,**
- **Ανάπτυξη ανοιχτών δεδομένων,**
- **Βελτίωση των ηλεκτρονικών δεξιοτήτων του πληθυσμού**
- **Τόνωση της ψηφιακής επιχειρηματικότητας και των καινοτόμων ΜΜΕ**

Η επιλογή αυτών των βασικών πεδίων δράσεων καθορίστηκε εν πολλοίς από το στρατηγικό πλαίσιο ψηφιακής ανάπτυξης το οποίο αφορά στην περίοδο 2014-2020 σε ευρωπαϊκό, αλλά και σε εθνικό επίπεδο δημόσιας πολιτικής. Για να εξηγήσουμε την οικονομική σημασία και τα πιθανά οφέλη που θα μπορούσαν να προέλθουν από την εφαρμογή των ψηφιακών έργων που προτάθηκαν, προχωρήσαμε σε 4 διαφορετικές οικονομετρικές αναλύσεις. Αυτές οι αναλύσεις παρείχαν ποσοτικά αποτελέσματα για κάποια από τα οφέλη που μπορούν να επιτευχθούν με τη γρήγορη υλοποίηση τέτοιων ψηφιακών έργων.

4.1 Ψηφιακές υπογραφές στη δημόσια διοίκηση

Η **ευρεία χρήση και υιοθέτηση των ψηφιακών υπογραφών στο δημόσιο, όπως επίσης και στον ιδιωτικό τομέα**, θα μπορούσε να απλοποιήσει σε μεγάλο βαθμό τις συναλλαγές πολιτών και επιχειρήσεων, βελτιώνοντας την ποιότητα ζωής τους και την παραγωγικότητά τους αντιστοίχως. Η ευρύτερη υιοθέτηση της ψηφιακής υπογραφής αναμένεται να κάνει πιο αποτελεσματική τη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης. Η διάδοση της ηλεκτρονικής επικοινωνίας και του ηλεκτρονικού εμπορίου καθιστούν αναγκαία τη χρήση "ηλεκτρονικών υπογραφών" και σχετικών υπηρεσιών που επιτρέπουν την ταυτοποίηση των δεδομένων. Η ηλεκτρονική υπογραφή θεωρείται επίσης ότι θα ωθήσει την ευρεία διάδοση κυρίως της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης καθώς και των εφαρμογών e-banking.

Αναλυτικότερα στη βάση παραδείγματος της Arx Company, η οποία δημιούργησε τη εφαρμογή CoSign, μέσω της οποίας είναι εφικτή η ψηφιακή υπογραφή εγγράφων, υπολογίστηκε ότι η ψηφιοποίηση του δημοσίου τομέα μπορεί να οδηγήσει στην εξοικονόμηση €380 εκατ. ετησίως. Η επίδραση των ψηφιακών υπογραφών υπερτερεί και κατά τη σύγκριση με άλλους μηχανισμούς εξοικονόμησης κόστους που έχουν χρησιμοποιηθεί από το δημόσιο τομέα, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας δημοσιονομικής εξυγίανσης που γίνεται στην Ελλάδα τα τελευταία τέσσερα χρόνια.

Συγκεκριμένα, η δημοσιονομική ωφέλεια των προγραμμάτων κινητικότητας και απολύσεων που έχουν σχεδιαστεί να γίνουν στο δημόσιο τομέα βρίσκεται στην περιοχή των €100 εκατ.,

επίδραση η οποία υπολείπεται σαφώς εκείνης από τη διάδοση λύσεων ψηφιοποίησης στο δημόσιο τομέα. Αν σχεδιαστεί σωστά και υλοποιηθεί εκτεταμένα, το έργο των ψηφιακών υπογραφών μπορεί να παρέχει στους ιθύνοντες χάραξης οικονομικής πολιτικής ένα μεγαλύτερο εύρος επιλογών κατά την εισαγωγή πολιτικών διοίκησης ανθρωπίνων πόρων στο δημόσιο τομέα.

Πίνακας 4.1

Πλεονεκτήματα της χρήσης Ηλεκτρονικών Υπογραφών

Οφέλη για τη δημόσια διοίκηση	Οφέλη για τον ιδιωτικό τομέα	Οφέλη για τις ΜΚΟ/κοινωνία
Διάδοση των εφαρμογών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης	Ευρεία χρήση των εφαρμογών ηλεκτρονικού εμπορίου	Αύξηση της εμπιστοσύνης στον ψηφιακό κόσμο
	Διάδοση των εφαρμογών ηλεκτρονικής τραπεζής	Αύξηση της ικανοποίησης των χρηστών λόγω μειωμένου κόστους, ευκολίας χρήσης και αυξημένης αποδοτικότητας
Αυξημένη εξοικονόμηση κόστους λόγω της ελαχιστοποίησης των ταχυδρομικών εξόδων και των αναγκών εκτύπωσης		
Βελτίωση αποτελεσματικότητας μέσω της ψηφιοποίησης και της αυτοματοποίησης των διαδικασιών		
Νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες καθώς οι διασυνორιακές online υπηρεσίες ευνοούν τα ταξίδια, την εργασία και τις σπουδές σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση		

Πηγή: IOBE

Προτεινόμενες προτάσεις πολιτικής για τη στήριξη της αποτελεσματικής υιοθέτησης και χρήσης ψηφιακών υπογραφών στη δημόσια διοίκηση είναι οι κάτωθι:

- Καθιέρωση ενός καθαρού και απλού ρυθμιστικού/ νομικού πλαισίου για ψηφιακές υπογραφές και ευρεία χρήση της ηλεκτρονικής σφραγίδας, ιδίως σε θέματα που σχετίζονται με τον τρόπο με τον οποίο διασφαλίζεται η ηλεκτρονική ταυτοποίηση των ατόμων, οι διαδικασίες ανάθεσης των προνομίων υπογραφής και η μέθοδος πιστοποίησης για ένα άτομο
- Διευκόλυνση της ηλεκτρονικής επικοινωνίας ανάμεσα στο δημόσιο τομέα και τις επιχειρήσεις/ πολίτες
- Διατήρηση της ακεραιότητας του εγγράφου, αναφοράς στο οποίο χρησιμοποιήθηκε η ηλεκτρονική σφραγίδα
- Εξασφάλιση της συμβατότητας με τις διάφορες εφαρμογές και φορείς παραγωγής περιεχομένου

4.2 Αξιοποίηση ανοιχτών δεδομένων στην Ελλάδα

Σύμφωνα με σχετικές εκτιμήσεις, κάθε λεπτό στον κόσμο δημιουργούνται **1,7 τρισεκατομμύρια bytes δεδομένων**, τα οποία αντιστοιχούν σε 360.000 DVD.²⁶ Περισσότερα ψηφιακά δεδομένα δημιουργήθηκαν τα τελευταία δυο χρόνια από ό,τι στην προηγούμενη ανθρώπινη ιστορία. Αυτή η τάση και **οι μεγάλες ποσότητες δεδομένων** που παράγονται, **ονομάζονται "Big Data"**. Ο τομέας των Big Data αυξάνεται με ρυθμό 40% το χρόνο. Αντίστοιχα, **ο δημόσιος τομέας παράγει συνέχεια δεδομένα**, σε όλες τις δραστηριότητές του και τα επίπεδα διοίκησης. **Τα ανοιχτά δεδομένα δεν έχουν αξιοποιηθεί συστηματικά στην Ελλάδα**. Σύμφωνα με το Βαρόμετρο Ανοιχτών Δεδομένων (2013), το οποίο αναλύει τις παγκόσμιες τάσεις και ταξινομεί τις χώρες και τις περιοχές με βάση την ετοιμότητα διασφάλισης ωφελειών από τα ανοιχτά δεδομένα, τα πραγματικά επίπεδα εφαρμογής και την επίδραση τέτοιων πρωτοβουλιών, η Ελλάδα βρίσκεται σε μια από τις τελευταίες θέσεις συγκριτικά με άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Η Ελλάδα κατατάσσεται 27^η στις 77 χώρες του Βαρόμετρου, υπερτερώντας απλώς από τις περισσότερες χώρες της Αφρικής, της Μέσης Ανατολής και της Κεντρικής Ασίας.

Η αξιοποίηση των ανοιχτών δημόσιων δεδομένων βοηθά στην αύξηση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας του δημόσιου τομέα. Για παράδειγμα, η εισαγωγή δεδομένων και πληροφοριών στο διαδίκτυο, βοηθά στην μείωση του απαιτούμενου χρόνου εξυπηρέτησης και στην εξοικονόμηση των διοικητικών εξόδων. Επιπλέον, εκτός από την αποδοτικότητα του κόστους, ο **δημόσιος τομέας** μπορεί να αποκομίσει σημαντικά **οφέλη και σε όρους διαφάνειας**. Συγκεκριμένα, τα ανοιχτά δεδομένα, είναι μια απαραίτητη προϋπόθεση για τη διασφάλιση της διαφάνειας και της αξιοπιστίας της δημόσιας διοίκησης. Με αυτό τον τρόπο, όλοι οι πολίτες θα είναι σε θέση να αξιολογήσουν και να ελέγξουν τη διαδικασία λήψης αποφάσεων της δημόσιας διοίκησης αλλά αποκτούν και τη δύναμη να δράσουν. **Μια άλλη πολύ σημαντική πτυχή** των ανοιχτών δεδομένων, είναι το γεγονός ότι οι **διάφορες υπηρεσίες μπορούν να χρηματοδοτηθούν μέσω crowd-sourcing ή/ και να ανατεθούν στον ιδιωτικό τομέα**. Για παράδειγμα, εφαρμογές επαναχρησιμοποίησης περιβαλλοντικών δεδομένων όπως χάρτες ρύπανσης ή εφαρμογές δρομολόγησης θα συμβάλλουν στην εξοικονόμηση χρόνου από το δημόσιο τομέα, ενώ ταυτόχρονα θα παρασχεθεί στον ιδιωτικό τομέα τη δυνατότητα να παράγει εισόδημα. Επίσης θεωρείται ότι τα ανοιχτά δεδομένα τονώνουν τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων.

Για τη μέτρηση της επίδρασης των ανοιχτών δεδομένων (βασική ανεξάρτητη μεταβλητή) **στην ανταγωνιστικότητα** (εξαρτημένη μεταβλητή) εφαρμόστηκε η τεχνική παλινδρόμησης OLS. Τα αποτελέσματα της εμπειρικής ανάλυσης αναδεικνύουν ότι μια αύξηση κατά 100% στη διάδοση των ανοιχτών δεδομένων στην Ελλάδα αναμένεται να οδηγήσει σε:

---

²⁶ European Commission, "What is big data?" Memo 13/965, 07/11/2013

- **Σημαντική βελτίωση της κατάταξης της σε όρους ανταγωνιστικότητας** κατά 25 θέσεις, από την 56η στην 31η
- **Σημαντική βελτίωση της κατάταξης της σε όρους διαφάνειας** κατά 33 θέσεις (από την 80η στη 47η).
- **Δημιουργία 6.332 νέων επιχειρήσεων**

Πίνακας 4.2

Οφέλη από τη χρήση Ανοιχτών Δεδομένων

Οφέλη για τη κυβέρνηση	Οφέλη στον ιδιωτικό τομέα	Οφέλη σε ΜΚΟ/ κοινωνία
Αυξημένα φορολογικά έσοδα μέσω αυξημένης οικονομικής δραστηριότητας	Νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες για υπηρεσίες/ αγαθά	Καλύτερη πληροφόρηση
Δημιουργία θέσεων απασχόλησης	Μειωμένο κόστος για τη μετατροπή των δεδομένων σε συγκεκριμένο format	Νέοι τομείς ανάπτυξης εργαλείων/ εφαρμογών
Μείωση του κόστους συναλλαγών		
Αυξημένη αποτελεσματικότητα των δημόσιων υπηρεσιών	Λήψη καλύτερων αποφάσεων βασιζόμενων σε ακριβείς πληροφορίες	Βελτίωση της βιωσιμότητας
Αυξημένο ΑΕΠ	Καλύτερα καταρτισμένο εργατικό δυναμικό	
Ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας (οικονομική ανάπτυξη)		

Πηγή: IOBE

Τα αποτελέσματα, ιδίως όσον αφορά στη δημιουργία νέων επιχειρήσεων, ενισχύονται από το γεγονός ότι τα **ανοιχτά δεδομένα** μπορούν να προσφέρουν ένα **νέο πεδίο ανάπτυξης υπηρεσιών για νέα επιχειρηματικότητα**. Νέες δραστηριότητες, προϊόντα και υπηρεσίες μπορούν να αναπτυχθούν σε ένα ευρύ πεδίο πιθανών χρήσεων μεταδεδομένων. Με ποσοστό ανεργίας στην περιοχή του 26%, η Ελλάδα αναζητά επιτακτικά τομείς και δραστηριότητες που μπορούν να τροφοδοτήσουν τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, αλλά και να ενισχύσουν βιώσιμα επιχειρηματικά εγχειρήματα που προσφέρουν καινοτόμες υπηρεσίες. Για αυτό το λόγο η προώθηση πολιτικών ανοιχτών δεδομένων αποτελεί ένα κορυφαίο θέμα προτεραιότητας και δε θα πρέπει απλώς να υποβαθμίζεται ως μία ως μικρή τεχνική πτυχή της ψηφιακής ατζέντας.

Η υλοποίηση των ακόλουθων δράσεων πολιτικής θα μπορούσε να συμβάλει καθοριστικά στην ανάπτυξη των ανοιχτών δεδομένων

- **Παρακολούθηση της προόδου** που έχει σημειωθεί σε σχέση με τα **ανοιχτά δεδομένα για κάθε δημόσιο οργανισμό**
- **Υποστήριξη συνεργασιών** μεταξύ του δημοσίου τομέα και ιδιωτικών κέντρων δεδομένων (data centers)

- **Δημιουργία μιας πλατφόρμας επικοινωνίας** για τα μέλη της Δημόσιας Διοίκησης που να διευκολύνει την ανταλλαγή ιδεών ή/ και εμπειριών στα έργα ανοιχτών δεδομένων
- **Ανάπτυξη ενός οδηγού για τα μέλη της Δημόσιας Διοίκησης** για την προώθηση και επαναχρησιμοποίηση των δεδομένων του Δημόσιου τομέα
- **Εκπαίδευση και ενημέρωση των μελών της Δημόσιας Διοίκησης** μέσω σεμιναρίων στο **πώς να δημοσιεύουν δημόσια δεδομένα online**

4.3 Ηλεκτρονικές Δεξιότητες (E-skills)

Οι ψηφιακές δεξιότητες αποτελούν ένα βασικό στρατηγικό εργαλείο για την ευρωπαϊκή οικονομία προκειμένου να προσανατολιστεί προς μια δυναμική, έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς κοινωνικούς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Τα άτομα με ισχυρές ψηφιακές δεξιότητες αναμένεται να παίξουν βασικό ρόλο στην ενίσχυση της καινοτομίας και της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής οικονομίας. Επίσης, είναι ευρέως αναγνωρισμένο, σε διάφορες διεθνείς εκθέσεις και αναφορές, ότι η επιτυχημένη εφαρμογή των ΤΠΕ εξαρτάται κυρίως από το βαθμό στον οποίο το εργατικό δυναμικό κατέχει τις σχετικές γνώσεις και δεξιότητες ΤΠΕ. Οι ψηφιακές δεξιότητες φαίνεται να είναι βασικές για τους εργαζομένους και τους managers που εργάζονται σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις, στους νέους ανθρώπους, και στους ανέργους. Δεδομένης της ραγδαίας ανάπτυξης της ψηφιακής οικονομίας, τα άτομα με υψηλή γνώση της χρήσης των ΤΠΕ φαίνεται να παρουσιάζουν μεγαλύτερες προκλήσεις και ευκαιρίες.

Πίνακας 4.3

Οφέλη των Ηλεκτρονικών Δεξιοτήτων

Οφέλη για το δημόσιο τομέα	Οφέλη για τον ιδιωτικό τομέα	Οφέλη για τους πολίτες
Συνεισφορά στην οικονομική ανάπτυξη	Ενισχυμένη ικανότητα ανταγωνιστικότητας και καινοτομίας	Αυξημένη κοινωνική συνοχή
Ενισχυμένη περιφερειακή παραγωγικότητα, ανταγωνιστικότητα και καινοτομία	Καλύτερα αποτελέσματα της εφαρμογής των ΤΠΕ στη βιομηχανία	Μείωση του ποσοστού ανεργίας στους εργαζομένους που χειρίζονται ΤΠΕ
		Αυξημένη ασφάλεια της θέσης εργασίας

Πηγή: IOBE

Από την ανάλυση προκύπτει ότι για **κάθε 1000 άτομα που βελτιώνουν το επίπεδο e-skills που διαθέτουν:**

- θα μπορούσαν **να ενισχυθούν οι εξαγωγές από την Ελλάδα** κατά €13,9 εκατ.
- θα **μπορούσαν να δημιουργηθούν στη χώρα 72 νέες επιχειρήσεις**

Οι περισσότεροι σήμερα συναινούν στο ότι **το νέο πρότυπο ανάπτυξης στην Ελλάδα** θα πρέπει να **επικεντρωθεί στις εξαγωγές και στις επενδύσεις**. Αλλά το να προσανατολιστεί η χώρα στις εξαγωγές δεν είναι εύκολη επιλογή. Σημαίνει ότι πρέπει να γίνουν επενδύσεις σε ικανότητες, δεξιότητες και τεχνολογία, έτσι ώστε οι επιχειρηματικές πρακτικές να μπορούν να υποστηρίξουν αυτό το σχέδιο εξαγωγικού προσανατολισμού. Η ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων (e-skills) μπορεί να έχει σημαντικό αντίκτυπο σε αυτή τη διαδικασία, καθώς παρέχουν τις δυναμικές ικανότητες που είναι απαραίτητες για να αποκτήσουν ευρείες ομάδες του πληθυσμού επαρκή εικόνα για πιθανές αγορές, πελάτες, αλλά και τους ανταγωνιστές.

Η υλοποίηση των ακόλουθων δράσεων πολιτικής θα μπορούσε να συμβάλει καθοριστικά στην τόνωση των ψηφιακών και ΤΠΕ δεξιοτήτων:

- **Επέκταση προγραμμάτων δια βίου μάθησης των ΤΠΕ**
- **Ανάληψη πρωτοβουλιών** για την υποστήριξη της **τεχνολογικής καριέρας** στο εργατικό δυναμικό, π.χ. με την εισαγωγή προγραμμάτων καθοδήγησης, με τη δυνατότητα εργασιακής εμπειρίας ή πρακτικής άσκησης σε τέτοιους τομείς στο λύκειο και το πανεπιστήμιο, και με τη δημιουργία ενός Συμβουλίου Τεχνολογικής Εκπαίδευσης και Καριέρας
- **Παροχή προγραμμάτων κατάρτισης ΤΠΕ για μετανάστες και γυναίκες**

4.4 Ψηφιακή Επιχειρηματικότητα και καινοτομία στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις

Η διείσδυση των ΤΠΕ στις επιχειρήσεις και ειδικά στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) συμβάλλει σημαντικά στη βελτίωση και τόνωση της παραγωγικότητας, της καινοτομίας, της διεθνοποίησης και γενικά της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων. Νέες ψηφιακές τεχνολογίες και καινοτομίες εξελίσσονται ραγδαία, επηρεάζοντας πολλές βιομηχανίες και αλυσίδες αξίας. Επίσης, αμβλύνονται τα εμπόδια εισόδου για τα πιθανά νέα start-up, ενώ την ίδια στιγμή μπορεί να παρακινούν ήδη υπάρχουσες επιχειρήσεις να ακολουθήσουν μια διαδικασία "δημιουργικής καταστροφής" (creative destruction), προκειμένου να διατηρήσουν το ανταγωνιστικό τους πλεονέκτημα. Γενικά, οι ψηφιακές τεχνολογίες δημιουργούν νέες προκλήσεις και ευκαιρίες για την εμφάνιση υψηλής ποιότητας start-ups, δηλαδή επιχειρήσεων με μεγάλη πιθανότητα να μεγαλώσουν, να δημιουργήσουν θέσεις εργασίας, να καινοτομήσουν και να κάνουν εξαγωγές. **Στο πλαίσιο αυτό η προώθηση της - οδηγούμενης από την καινοτομία - επιχειρηματικότητας** (innovation driven entrepreneurship) συνιστά βασική πολιτική προτεραιότητα για τις ανεπτυγμένες οικονομίες²⁷. **Οι λεγόμενοι ψηφιακοί επιχειρηματίες (digital entrepreneurs) χαρακτηρίζονται από μεγάλη συσχέτιση με τις νέες τεχνολογίες** (π.χ βασικές τεχνολογίες γενικής εφαρμογής, ανοιχτά και μεγάλα δεδομένα, κινητές και cloud computing λύσεις), με στόχο να

---

²⁷ βλ. Ηνωμένα Έθνη, 2012 και Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ, 2014

βελτιώσουν τις λειτουργίες της επιχείρησης και να εισάγουν νέες λύσεις στις συναλλαγές τους με πελάτες και προμηθευτές.

Από την ποσοτική ανάλυση με βάση οικονομετρικές τεχνικές προέκυψε ότι η υιοθέτηση ΤΠΕ από τις ελληνικές ΜΜΕ:

- ο **Αυξάνει την πιθανότητα καινοτομίας** κατά περίπου 4-9 ποσοστιαίες μονάδες
- ο **Διευκολύνει σημαντικά τη διεθνοποίηση των επιχειρήσεων**, καθώς αυξάνει τη πιθανότητα εξαγωγών κατά περίπου 1,5-4 ποσοστιαίες μονάδες

Πίνακας 1.4

Οφέλη από την ενίσχυση της ψηφιακής επιχειρηματικότητας και καινοτόμου οικοσυστήματος

Οφέλη για τη κυβέρνηση/ δημόσιο τομέα	Οφέλη για τις επιχειρήσεις	Οφέλη για τη κοινωνία/ τους πολίτες
Ενθάρρυνση συνεργασιών μεταξύ δημοσίου τομέα-επιχειρήσεων -πανεπιστημίων	Διευκόλυνση της εισόδου στην αγορά των νέων και δυναμικών παικτών	Δημιουργία θέσεων εργασίας
Ενίσχυση της μεταφοράς τεχνολογίας	Ενίσχυση των επιχειρησιακών δικτύων ανάμεσα στις μικρομεσαίες και τις μεγάλες επιχειρήσεις	Μείωση των ποσοστών ανεργίας σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο
Αύξηση και διασφάλιση των φορολογικών δηλώσεων	Είναι δυνατόν οι ΜΜΕ να γίνουν πλήρως ολοκληρωμένοι διεθνείς επιχειρηματικοί εταίροι	Διάχυση της γνώσης ανάμεσα στις περιφερειακές περιοχές
Αύξηση του ΑΕΠ και βελτίωση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας της οικονομίας	Εξορθολογισμός των επιχειρηματικών διαδικασιών	Βελτίωση των ικανοτήτων του ανθρώπινου κεφαλαίου εντός μιας περιφέρειας
	Αυξημένες αποδόσεις των επενδύσεων σε ΤΠΕ	
	Βελτίωση των επιχειρηματικών συναλλαγών	
	Μείωση του διοικητικού κόστους και των λαθών	

Πηγή: IOBE

Η **αναβάθμιση της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων/ υπηρεσιών** από το ελληνικό παραγωγικό σύστημα, **συνιστά βασική συνιστώσα της βελτίωσης της διεθνούς ανταγωνιστικότητας**. Η Ελλάδα δεν μπορεί να ανταγωνιστεί αποτελεσματικά τις οικονομίες χαμηλού κόστους, που εστιάζουν στο χαμηλό κόστος του εργατικού δυναμικού και στην ανειδίκευτη εργασία. Τέτοια στρατηγική είναι μυωπική και δεν οικοδομεί πάνω στις ικανότητες που το ανθρώπινο δυναμικό της χώρας διαθέτει. Προκειμένου όμως να αυξηθεί η προστιθέμενη αξία παραγωγής, θα πρέπει να τονωθεί η καινοτομία, και η βασιζόμενη στη γνώση επιχειρηματικότητα. Η υιοθέτηση και διάδοση των ΤΠΕ στη παραγωγική διαδικασία μπορεί να παρέχει πλεονεκτήματα κόστους και καινοτομίας που υπερβαίνουν το κόστος εργασίας. Για αυτό η **επένδυση σε ΤΠΕ δεν είναι πολυτελής επένδυση**, ακόμα και σε καιρούς αυστηρής δημοσιονομικής κατάστασης. Αντιθέτως, αποτελεί σημαντική προϋπόθεση

για την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης που θα βασίζεται στην καινοτομία και όχι στο χαμηλό κόστος εργασίας.

Η υλοποίηση των ακόλουθων δράσεων πολιτικής θα μπορούσε να ενισχύσει καθοριστικά την ενδυνάμωση των ψηφιακών επιχειρηματιών και των καινοτόμων ΜΜΕ

- **Εναρμόνιση των σχετικών νόμων και κανονισμών με τα διεθνή πρότυπα**, κυρίως σε θέματα που σχετίζονται με τη διεθνοποίηση των ΜΜΕ, την εμπορευματοποίηση και την προστασία δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας
- **Κίνητρα για τη δημιουργία κοινών ερευνητικών εργαστηρίων ΤΠΕ**, π.χ. με τη παροχή φορολογικών κινήτρων
- **Δημιουργία γραφείων μεταφοράς τεχνολογίας** μεταξύ των πανεπιστημίων
- **Τόνωση των σχημάτων συνεργασίας δημοσίου-ιδιωτικού τομέα** για την προώθηση της επένδυσης και της συμμετοχής των επιχειρήσεων στην εμπορευματοποίηση και στη μεταφορά τεχνολογίας
- **Διευκόλυνση της πρόσβασης σε εξωτερική χρηματοδότηση για start-ups που δίνουν έμφαση στη καινοτομία** π.χ. μέσω της δημιουργίας δικτύου business angels σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, υβριδίων δημόσιων-ιδιωτικών κεφαλαίων, του crowd-sourcing κ.α.
- **Εντοπισμός και διάδοση καλών διεθνών πρακτικών** για το πως να προωθηθούν οι ψηφιακοί επιχειρηματίες

5. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

Πίνακας 1: Ρυθμός Μεταβολής στο ΑΕΠ

	Ετήσια στοιχεία (%)									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Αυστρία	2,4	3,7	3,6	1,5	-3,8	1,9	3,1	0,9	0,2	0,4
Βέλγιο	1,8	2,7	3	1	-2,6	2,5	1,6	0,1	0,3	1,1
Βουλγαρία	6,4	6,5	6,4	6,2	-5,5	0,7	2	0,5	1,1	1,7
Γαλλία	1,8	2,5	2,3	-0,1	-3,1	2	2,1	0,3	0,3	0,2
Γερμανία	0,7	3,7	3,3	1,1	-5,1	4,1	3,6	0,4	0,1	1,6
Δανία	2,4	3,4	1,6	-0,8	-5,7	1,6	1,2	-0,7	-0,5	1,1
Δημοκρατία της Τσεχίας	6,8	7	5,7	3,1	-4,5	2,3	2	-0,8	-0,7	2
ΕΕ (28 χώρες)	2,2	3,4	3,2	0,4	-4,5	2,1	1,7	-0,5	0	1,3
Ελλάδα	2,3	5,5	3,5	-0,2	-3,1	-5,4 ^(p)	-8,9 ^(p)	-6,6 ^(p)	-3,9 ^(p)	0,8 ^(p)
Εσθονία	8,9	10,2	7,3	-4,1	-14,1	2,5	8,3	4,7	1,6	2,1 ^(p)
Ευρωζώνη (18 χώρες)	1,7	3,3	3	0,4	-4,5	2	1,6	-0,8	-0,5	0,8
Ηνωμένο Βασίλειο	3,2	2,8	3,4	-0,8	-5,2	1,9	1,6	0,7	1,7	3
Ιρλανδία	6,1	5,5	5	-2,2	-6,4	-0,3	2,8	-0,3	0,2	4,8
Ισπανία	3,6	4,1	3,5	0,9	-3,8 ^(p)	0 ^(p)	-0,6 ^(p)	-2,1 ^(p)	-1,2 ^(p)	1,4 ^(p)
Ιταλία	0,9	2,2	1,7	-1,2	-5,5	1,7	0,3	-2,2	-1,7	-0,4
Κροατία	4,3	4,9	5,1	2,1	-6,9	-2,3	-0,2	-2,2	-0,9	-0,4
Κύπρος	3,9	4,1	5,1	3,6	-1,9	1,4	0,3	-2,4	-5,4 ^(p)	-2,3 ^(p)
Λετονία	10,1	11	10	-2,8	-17,7	-2,9	5	4,8	4,2	2,4
Λιθουανία	7,8	7,8	9,8	2,9	-14,8	1,6	6,1	3,8	3,3	2,9
Λουξεμβούργο	5,3	4,9	6,6	-0,7	-5,6	5,1	2,6	-0,2	2	5,6
Μάλτα	3,6	2,6	4,1	3,9	-2,8	3,5	2,3	2,5	2,7	3,5
Ολλανδία	2	3,4	3,9	1,8	-3,7	1,1	1,7	-1,6	-0,7 ^(p)	1 ^(p)
Ουγγαρία	4	3,9	0,1	0,9	-6,8	0,8	1,8	-1,5	1,5	3,6 ^(p)
Πολωνία	3,6	6,2	6,8	5,1	1,6	3,9	4,5	2	1,7	3,3
Πορτογαλία	0,8	1,4	2,4	0	-2,9	1,9	-1,8	-4	-1,6	0,9
Ρουμανία	4,2	7,9	6,3	7,3	-6,6	-1,7	1,1	1,6	3,4 ^(p)	2,8 ^(p)
Σλοβακία	6,7	8,3	10,5	5,8	-4,9	4,8	2,7	1,6	1,4	2,4
Σλοβενία	4	5,8	7	3,4	-7,9	1,2	0,6	-2,6	-1	2,6
Σουηδία	3,2	4,3	3,3	-0,6	-5	6	2,7	-0,3	1,3	2,3 ^(p)
Φινλανδία	2,9	4,4	5,3	0,3	-8,5	3	2,6	-1,4	-1,3	-0,4 ^(e)

b=break in time series, p=provisional, e=estimated

Πίνακας 2: Χρέος Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ

	Ετήσια στοιχεία (%)								
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Αυστρία	60,6	58,4	61,8	66,8	82,4	82,1	81,5	80,9	84,5
Βέλγιο	87,9	84	89,2	96,6	99,6	102	103,8	104,4	106,5
Βουλγαρία	21,6	17,2	13,7	14,6	15,9	15,7	18	18,3	27,6
Γαλλία	62	62,3	66,1	77	81,5	85,2	89,6	92,3	95
Γερμανία	65,8	63,1	64,6	72,1	80,3	77,9	79,3	77,1	74,7
Δανία	31,1	26,4	32,6	39,5	42,9	46,4	45,6	45	45,2
Δημοκρατία της Τσεχίας	27	26,7	27,5	33,1	36,2	39,9	44,6	45	42,6
ΕΕ (28 χώρες)	:	:	:	:	:	80,9	83,7	85,5	86,8
Ελλάδα	107,5	107,2	112,9	129,7	146	171,3	156,9	175	177,1
Εσθονία	4,4	3,6	4,5	7	6,5	6	9,7	10,1	10,6
Ευρωζώνη (18 χώρες)	:	:	:	:	:	85,9	89,3	91,1	92
Ηνωμένο Βασίλειο	42,7	43,7	51,9	67,1	76,4	81,8	85,8	87,3	89,4
Ιρλανδία	24,6	24,9	44,2	64,4	87,4	111,2	121,7	123,2	109,7
Ισπανία	39,7	36,3	40,2	54	60,1	69,2	84,4	92,1	97,7
Ιταλία	102,5	99,7	102,3	112,4	115,3	116,4	123,1	128,5	132,1
Κροατία	35,7	33,3	30	36,6	52,8	63,7	69,2	80,6	85
Κύπρος	64,7	58,8	48,9	58,5	56,5	66	79,5	102,2	107,5
Λετονία	10,7	9	19,8	36,9	46,8	42,7	40,9	38,2	40
Λιθουανία	17,9	16,8	15,5	29,3	36,3	37,2	39,8	38,8	40,9
Λουξεμβούργο	6,8	7	14,4	15,3	19,6	19,1	21,9	24	23,6
Μάλτα	60,4	58,8	59,3	64,6	67,6	69,7	67,4	69,2	68
Ολλανδία	44,6	42,5	54,7	56,4	59	61,3	66,5	68,6	68,8
Ουγγαρία	64,9	65,8	71,9	78,2	80,9	81	78,5	77,3	76,9
Πολωνία	47,7	45	47,1	50,9	53,6	54,8	54,4	55,7	50,1
Πορτογαλία	67,2	66	68,9	80,4	96,2	111,1	125,8	129,7	130,2
Ρουμανία	12,4	12,8	13,4	23,6	29,9	34,2	37,3	38	39,8
Σλοβακία	30,5	29,6	27,9	35,6	41,1	43,4	52,1	54,6	53,6
Σλοβενία	26	22,7	21,6	34,5	37,9	46,5	53,7	70,3	80,9
Σουηδία	43	38,1	36,7	40,2	36,7	36,2	36,6	38,7	43,9
Φινλανδία	38,1	33,9	32,5	41,4	47,1	48,5	52,9	55,8	59,3

Πίνακας 3: Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ

	Ετήσια στοιχεία (%)								
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Αυστρία	-2,5	-1,3	-1,5	-5,3	-4,5	-2,6	-2,2	-1,3	-2,4
Βέλγιο	0,3	0,0	-1,1	-5,5	-4,0	-4,1	-4,1	-2,9	-3,2
Βουλγαρία	1,8	1,1	1,6	-4,2	-3,2	-2,0	-0,7	-0,9	-2,8
Γαλλία	-2,3	-2,5	-3,2	-7,2	-6,8	-5,1	-4,8	-4,1	-4,0
Γερμανία	-1,5	0,3	0,0	-3,0	-4,1	-0,9	0,1	0,1	0,7
Δανία	5,0	5,0	3,2	-2,8	-2,7	-2,1	-3,7	-1,1	1,2
Δημοκρατία της Τσεχίας	-2,3	-0,7	-2,1	-5,5	-4,4	-2,7	-3,9	-1,2	-2,0
ΕΕ (28 χώρες)	:	:	:	:	-6,4	-4,1	-3,6	-2,9	-2,4
Ελλάδα	-6,1	-6,7	-9,9	-15,2	-11,1	-10,2	-8,7	-12,3	-3,5
Εσθονία	:	:	:	:	0,2	1,2	-0,2	-0,2	0,6
Ευρωζώνη (18 χώρες)	:	:	:	:	-6,1	-4,5	-4,2	-3,2	-2,9
Ηνωμένο Βασίλειο	-2,9	-3,0	-5,1	-10,8	-9,6	-7,6	-8,3	-5,7	-5,7
Ιρλανδία	2,8	0,2	-7,0	-13,9	-32,4	-12,7	-8,1	-5,8	-4,1
Ισπανία	2,2	2,0	-4,4	-11,0	-9,4	-9,4	-10,3	-6,8	-5,8
Ιταλία	-3,6	-1,5	-2,7	-5,3	-4,2	-3,5	-3,0	-2,9	-3,0
Κροατία	-3,3	-2,5	-2,7	-5,9	-6,0	-7,5	-5,3	-5,4	-5,7
Κύπρος	-1,1	3,2	0,9	-5,6	-4,8	-5,8	-5,8	-4,9	-8,8
Λετονία	-0,6	-0,6	-4,0	-8,9	-8,2	-3,3	-0,8	-0,7	-1,4
Λιθουανία	-0,4	-1,0	-3,3	-9,3	-6,9	-8,9	-3,1	-2,6	-0,7
Λουξεμβούργο	1,4	4,2	3,3	-0,5	-0,6	0,4	0,1	0,9	0,6
Μάλτα	-2,6	-2,3	-4,2	-3,3	-3,3	-2,6	-3,6	-2,6	-2,1
Ολλανδία	0,2	0,2	0,2	-5,5	-5,0	-4,3	-4,0	-2,3	-2,3
Ουγγαρία	-9,4	-5,1	-3,7	-4,6	-4,5	-5,5	-2,3	-2,5	-2,6
Πολωνία	-3,6	-1,9	-3,6	-7,3	-7,6	-4,9	-3,7	-4,0	-3,2
Πορτογαλία	-4,3	-3,0	-3,8	-9,8	-11,2	-7,4	-5,6	-4,8	-4,5
Ρουμανία	-2,2	-2,9	-5,6	-8,9	-6,6	-5,3	-2,9	-2,2	-1,5
Σλοβακία	-3,6	-1,9	-2,4	-7,9	-7,5	-4,1	-4,2	-2,6	-2,9
Σλοβενία	-1,3	-0,1	-1,8	-6,1	-5,7	-6,6	-4,0	-14,9	-4,9
Σουηδία	2,2	3,3	2,0	-0,7	0,0	-0,1	-0,9	-1,4	-1,9
Φινλανδία	3,9	5,1	4,2	-2,5	-2,6	-1,0	-2,1	-2,5	-3,2

Πίνακας 4: Ποσοστό Πληθυσμού στο Όριο της Φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (*)

	Ετήσια στοιχεία (%)								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Αυστρία	16,8	17,8	16,7	18,6	17	18,9	19,2	18,5 ^(b)	18,8
Βέλγιο	22,6	21,5	21,6	20,8	20,2	20,8	21	21,6	20,8
Βουλγαρία	:	61,3	60,7	44,8 ^(b)	46,2	49,2	49,1	49,3	48
Γαλλία	18,9	18,8	19	18,5 ^(b)	18,5	19,2	19,3	19,1	18,1
Γερμανία	18,4	20,2	20,6	20,1	20	19,7	19,9	19,6	20,3
Δανία	17,2	16,7	16,8	16,3	17,6	18,3	18,9	19	18,9
Δημοκρατία της Τσεχίας	19,6	18	15,8	15,3	14	14,4	15,3	15,4	14,6
ΕΕ (28 χώρες)	:	:	:	:	:	23,7	24,3	24,7	24,5
Ελλάδα	29,4	29,3	28,3	28,1	27,6	27,7	31	34,6	35,7
Εσθονία	25,9	22	22	21,8	23,4	21,7	23,1	23,4	23,5
Ευρωζώνης (18 χώρες)	21,7	22	21,8	21,7	21,4	21,9	22,9	23,2	23,1
Ηνωμένο Βασίλειο	24,8	23,7	22,6	23,2	22	23,2	22,7	24,1 ^(b)	24,8
Ιρλανδία	25	23,3	23,1	23,7	25,7	27,3	29,4	30	29,5
Ισπανία	24,3	24	23,3	24,5	24,5	26,7	27,7	27,2	27,3
Ιταλία	25	25,9	26	25,3	24,7	24,5	28,2	29,9	28,4
Κροατία	:	:	:	:	:	31,1	32,6	32,6	29,9
Κύπρος	25,3	25,4	25,2	23,3 ^(b)	23,5	24,6	24,6	27,1	27,8
Λετονία	46,3	42,2	35,1	34,2 ^(b)	37,9	38,2	40,1	36,2	35,1 ^(b)
Λιθουανία	41	35,9	28,7	27,6	29,6	34	33,1	32,5	30,8
Λουξεμβούργο	17,3	16,5	15,9	15,5	17,8	17,1	16,8	18,4	19
Μάλτα	20,5	19,5	19,7	20,1	20,3	21,2	22,1	23,1	24
Ολλανδία	16,7	16	15,7	14,9	15,1	15,1	15,7	15	15,9
Ουγγαρία	32,1	31,4	29,4	28,2	29,6	29,9	31	32,4	33,5
Πολωνία	45,3	39,5	34,4	30,5 ^(b)	27,8	27,8	27,2	26,7	25,8
Πορτογαλία	26,1	25	25	26	24,9	25,3	24,4	25,3	27,5
Ρουμανία	:	:	45,9	44,2	43,1	41,4	40,3	41,7	40,4
Σλοβακία	32	26,7	21,3	20,6	19,6	20,6	20,6	20,5	19,8 ^(p)
Σλοβενία	18,5	17,1	17,1	18,5	17,1	18,3	19,3	19,6	20,4
Σουηδία	14,4	16,3	13,9	14,9	15,9	15	16,1	15,6	16,4
Φινλανδία	17,2	17,1	17,4	17,4	16,9	16,9	17,9	17,2	16

b=break in time series, p=provisional

(*) Για τον ακριβή ορισμό του δείκτη δείτε εδώ:

http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Thematic_glossaries

Πίνακας 5: Πληθωρισμός

	Ετήσια στοιχεία (%)				Ιανουάριος-Ιούνιος(%)			Μεταβολή (%)	
	2011	2012	2013	2014	2013	2014	2015	2014/13	2015/14
Αυστρία	3,6	2,6	2,1	1,5	2,4	1,5	0,8	-0,9	-0,8
Βέλγιο	3,4	2,6	1,2	0,5	1,2	0,9	0,2	-0,3	-0,8
Βουλγαρία	3,4	2,4	0,4	-1,6	1,6	-1,7	-1,2	-3,3	0,6
Γαλλία	2,3	2,2	1,0	0,6	1,1	0,8	0,0	-0,3	-0,8
Γερμανία	2,5	2,1	1,6	0,8	1,7	1,0	0,1	-0,7	-0,8
Δανία	2,7	2,4	0,5	0,3	0,7	0,4	0,2	-0,3	-0,2
ΕΕ-28	3,1	2,6	1,5	0,6	1,6	0,6	-0,1	-1,0	-0,7
ΕΖ-18	2,7	2,5	1,3	0,4	1,8	0,7	-0,1	-1,1	-0,8
Ελλάδα	3,1	1,0	-0,9	-1,4	-0,2	-1,5	-1,8	-1,3	-0,3
Εσθονία	5,1	4,2	3,2	0,5	3,8	0,9	0,1	-2,9	-0,8
Ην. Βασίλειο	4,5	2,8	2,6	1,5	2,7	1,7	0,0	-1,0	-1,7
Ιρλανδία	1,2	1,9	0,5	0,3	0,8	0,3	-0,1	-0,5	-0,4
Ισπανία	3,1	2,4	1,5	-0,2	2,3	0,1	-0,7	-2,2	-0,9
Ιταλία	2,9	3,3	1,3	0,2	1,7	0,4	0,0	-1,3	-0,4
Κροατία	2,2	3,4	2,3	0,2	3,3	0,2	-0,2	-3,1	-0,3
Κύπρος	3,5	3,1	0,4	-0,3	1,0	-0,7	-1,4	-1,7	-0,7
Λετονία	4,2	2,3	0,0	0,7	1,8	0,3	-0,8	-1,5	-1,1
Λιθουανία	4,1	3,2	1,2	0,2	0,1	0,6	0,4	0,5	-0,2
Λουξεμβούργο	3,7	2,9	1,7	0,7	2,0	1,1	-0,1	-0,9	-1,2
Μάλτα	2,5	3,2	1,0	0,8	1,4	0,9	0,9	-0,4	0,0
Ολλανδία	2,5	2,8	2,6	0,3	3,1	0,4	0,0	-2,7	-0,4
Ουγγαρία	3,9	5,7	1,7	0,0	2,3	0,2	-0,3	-2,1	-0,4
Πολωνία	3,9	3,7	0,8	0,1	0,9	0,5	-0,9	-0,4	-1,4
Πορτογαλία	3,6	2,8	0,4	-0,2	0,6	-0,2	0,4	-0,8	0,5
Ρουμανία	5,8	3,4	3,2	1,4	4,6	1,3	0,4	-3,3	-0,8
Σλοβακία	4,1	3,7	1,5	-0,1	2,2	0,7	-0,7	-1,5	-1,4
Σλοβενία	2,1	2,8	1,9	0,4	2,0	-0,1	-0,3	-2,1	-0,2
Σουηδία	1,4	0,9	0,4	0,2	0,4	0,1	0,6	-0,3	0,4
Τσεχία	2,1	3,5	1,4	0,4	1,6	0,3	0,3	-1,3	0,1
Φινλανδία	3,3	3,2	2,2	1,2	2,5	1,3	0,0	-1,1	-1,3

Πίνακας 6: Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ (σε μονάδες αγοραστικής δύναμης, ΕΕ-28=100)

	Ετήσια στοιχεία (%)									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Αυστρία	126	124	124	126	126	128	129	128	128	
Βέλγιο	118	116	116	118	120	120	120	119	119	
Βουλγαρία	38	40	43	44	43	44	45	45	45	
Γαλλία	108	108	107	109	108	108	107	107	107	
Γερμανία	115	115	116	115	119	122	123	122	124	
Δανία	124	122	124	123	126	126	125	124	124	
Δημοκρατία της Τσεχίας	80	83	81	82	81	83	82	82	84	
ΕΕ (28 χώρες)	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
Ελλάδα	92	90	93	95	87	77	74	73	72	
Εσθονία	66	70	69	64	63	68	71	73	73	
Ευρωζώνη (18 χώρες)	109	109	108	108	109	108	108	107	107	
Ηνωμένο Βασίλειο	122	118	114	112	108	106	107	109	108	
Ιρλανδία	145	146	131	128	129	130	130	130	132	
Ισπανία	105	105	103	103	98	95	94	94	93	
Ιταλία	105	104	104	104	104	103	101	99	97	
Κροατία	60	62	65	63	60	60	61	61	59	
Κύπρος	93	94	99	100	102	96	94	89	85	
Λετονία	53	57	58	54	55	57	60	64	64	
Λιθουανία	58	62	64	58	60	65	69	73	74	
Λουξεμβούργο	270	274	263	252	254	265	264	258	263	
Μάλτα	79	78	81	84	87	84	85	86	85	
Ολλανδία	131	132	134	132	135	135	133	131	130	
Ουγγαρία	63	61	64	65	66	65	65	66	68	
Πολωνία	52	54	56	60	62	64	66	67	68	
Πορτογαλία	79	79	78	80	80	78	76	78	78	
Ρουμανία	39 ^(b)	43	49	50	50	51	53	54	54	
Σλοβακία	63	68	72	73	74	73	74	75	76	
Σλοβενία	88	88	91	86	84	83	82	82	83	
Σουηδία	123	125	124	120	126	127	126	127	124	
Φινλανδία	114	117	119	114	115	117	116	113	110	

b=break in time series, p=provisional, f=forecast

Πίνακας 7: Μέση Παραγωγικότητα Εργασίας (ευρώ ανά ώρα εργασίας, ΕΕ-28=100)

	Ετήσια στοιχεία								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Αυστρία	118,5	119,2	117,1	116,5	116,3	115,1	115,6	115	113,5
Βέλγιο	130,6	129,3	127,7	126,9	127,9	129,8	128,6	128,6	127,4
Βουλγαρία	35,8	36,4	37,5	39,7	39,7	40,9	43	44,5	43,4
Γαλλία	116,5	115,4	115,6	115,3	117,3	116,7	116,7	116,3	116,1
Γερμανία	108,7	108,8	108,4	107,9	104,3	106,8	108,2	107,1	107,1
Δανία	107,3	107,1	104,8	105,9	106,9	112,9	111,5	112,2	111,1
Δημοκρατία της Τσεχίας	73,1	74	76,3	74,1	75,9	74,3	74,6	73,9	72
ΕΕ (28 χώρες)	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Ελλάδα	96	97,2	95,5	97,6 ^(p)	98,3 ^(p)	93 ^(p)	89,9 ^(p)	91,8 ^(p)	92,8 ^(p)
Εσθονία	60,9	62,4	66,7	65,7	66,1	69,7	69,7	70,2	70
Ευρωζώνη (18 χώρες)	108,4	108,3	108,4	108,6	108,7	108,7	108,7	108,7	108,7
Ηνωμένο Βασίλειο	115,1	114,5	111,9	109	107	102,5	100,3	99,3	99,5
Ιρλανδία	135,6	135,6	136,5	127,1	133 ^(p)	137,9 ^(p)	141,2 ^(p)	141,9 ^(p)	135,6 ^(p)
Ισπανία	101,5	102,8	103,1	104,3	109,4	106,6	106,2	109,7	111,4
Ιταλία	112,1	111,2	111,6	112,9	112,6	111,6	110,4	109,4	108,9
Κροατία	74,7	73,7	77,3	78,3	76,3	75,2	77,2	80,4	80,2
Κύπρος	83	84,2	85,3	90,9	92,3	91	89,9	92,6	91,9
Λετονία	47,9	48,9	54	55,1	57,3	60,8	63,8	66,3	67
Λιθουανία	55	56,8	59,6	62	58	68,2	72,3	74,1	74,7
Λουξεμβούργο	170,3	179,6	180	168,4	159,5	164,2	165,5	162,8	164,1
Μάλτα	94,6	93,2	92,3	94,4	97,2	97,9	94,6	93,1	91,9
Ολλανδία	114,6	114,5	114,5	115,4	112,7	110,7	110	108,5	108,9
Ουγγαρία	67,7	67,8	66,6	70,6	72,4	71,7	72,6	71,2	70,7
Πολωνία	61,8	61,2	62,2	62,4	65,5	70,1	72	73,7	74,4
Πορτογαλία	73	73,2	74	73,5	76,1	76,7	74,5 ^(p)	76,1 ^(p)	76,8 ^(p)
Ρουμανία	36,2	39,8	43,4	49,1	49,4	49,7	50,5	51,1	51,7
Σλοβακία	68,8	71,7	76,4	79,8	80	82,4	81,6	82,1	82,7
Σλοβενία	83,3	83,4	83,2	83,7	80,1	79,5	81,1	80,9	81,2
Σουηδία	112,1	113,1	114,9	114,3	112,2	114,2	114,1	114,4	114,6
Φινλανδία	111,3	110,7	113,6	113,3	110,2	109,4	109,7	109,1	107,2

b=break in time series, p=provisional, f=forecast, e=estimated

Πίνακας 8: Ποσοστό Απασχόλησης Ατόμων Ηλικίας 20-64 ετών^(*)

	Ετήσια στοιχεία (%)				α' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2011	2012	2013	2014	2013	2014	2015	2014/13	2015/14
Αυστρία	74,2	74,4	74,6	74,2	73,7	73,2	73,4	-0,5	0,2
Βέλγιο	67,3	67,2	67,2	67,3	66,7	67,0	67,4	0,3	0,4
Βουλγαρία	62,9	63,0	63,5	65,1	61,7	63,0	65,0	1,3	2,0
Γαλλία	69,3	69,4	69,5	69,4	68,9	69,0	68,9	0,1	-0,1
Γερμανία	76,5	76,9	77,3	77,7	76,6	77,1	77,6	0,5	0,5
Δανία	75,7	75,4	75,6	75,9	75,0	74,4	75,9	-0,6	1,5
Δημοκρατία της Τσεχίας	70,9	71,5	72,5	73,5	71,6	72,7	74,0	1,1	1,3
ΕΕ (28 χώρες)	68,6	68,4	68,4	69,2	67,7	68,3	69,1	0,6	0,8
Ελλάδα	59,6	55,0	52,9	53,3	52,6	52,5	53,1	-0,1	0,6
Εσθονία	70,6	72,2	73,3	74,3	72,2	72,4	74,4	0,2	2,0
Ευρωζώνη (18 χώρες)	68,4	68,0	67,7	68,1	67,1	67,3	68,0	0,2	0,7
Ηνωμένο Βασίλειο	73,5	74,1	74,8	76,2	74,3	75,6	76,5	1,3	0,9
Ιρλανδία	63,8	63,7	65,5	67,0	64,3	66,0	67,7	1,7	1,7
Ισπανία	62,0	59,6	58,6	59,9	58,0	58,5	60,5	0,5	2,0
Ιταλία	61,0	60,9	59,7	59,9	59,6	59,3	59,7	-0,3	0,4
Κροατία	59,8	58,1	57,2	59,2	55,4	57,1	58,5	1,7	1,4
Κύπρος	73,4	70,2	67,2	67,6	67,4	66,3	67,2	-1,1	0,9
Λετονία	66,3	68,1	69,7	70,7	68,8	70,4	71,5	1,6	1,1
Λιθουανία	66,9	68,5	69,9	71,8	68,5	70,3	72,2	1,8	1,9
Λουξεμβούργο	70,1	71,4	71,1	72,1	70,7	71,5	71,1	0,8	-0,4
Μάλτα	61,6	63,1	64,8	66,3	64,0	65,8	66,1	1,8	0,3
Ολλανδία	76,4	76,6	75,9	75,4	75,9	74,8	76,0	-1,1	1,2
Ουγγαρία	60,4	61,6	63,0	66,7	60,9	65,6	67,3	4,7	1,7
Πολωνία	64,5	64,7	64,9	66,5	63,6	65,1	66,7	1,5	1,6
Πορτογαλία	68,8	66,3	65,4	67,6	64,1	66,5	67,9	2,4	1,4
Ρουμανία	63,8	64,8	64,7	65,7	63,2	64,2	63,7	1,0	-0,5
Σλοβακία	65,0	65,1	65,0	65,9	64,9	65,1	66,8	0,2	1,7
Σλοβενία	68,4	68,3	67,2	67,8	66,4	66,4	67,5	0,0	1,1
Σουηδία	79,4	79,4	79,8	80,0	78,7	78,8	79,2	0,1	0,4
Φινλανδία	73,8	74,0	73,3	73,1	72,3	72,0	71,8	-0,3	-0,2

(*) % απασχολούμενων ηλικίας 20-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου πληθυσμού

Πίνακας 9: Ποσοστό Απασχόλησης Ατόμων Ηλικίας 55-64 ετών^(*)

	Ετήσια στοιχεία (%)				α' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2011	2012	2013	2014	2013	2014	2015	2014/13	2015/14
Αυστρία	39,9	41,6	43,8	45,1	42,1	43,5	45,1	1,4	1,6
Βέλγιο	38,7	39,5	41,7	42,7	40,5	41,0	42,9	0,5	1,9
Βουλγαρία	44,6	45,7	47,4	50,0	45,5	47,9	50,2	2,4	2,3
Γαλλία	41,5	44,5	45,6	46,9	45,1	46,0	48,0	0,9	2,0
Γερμανία	60,0	61,6	63,6	65,6	62,3	64,8	65,3	2,5	0,5
Δανία	59,5	60,8	61,7	63,2	60,4	61,5	64,4	1,1	2,9
Δημοκρατία της Τσεχίας	47,7	49,3	51,6	54,0	50,3	52,7	54,5	2,4	1,8
ΕΕ (28 χώρες)	47,2	48,7	50,1	51,8	48,9	50,8	52,2	1,9	1,4
Ελλάδα	39,5	36,5	35,6	34,0	35,3	34,7	33,0	-0,6	-1,7
Εσθονία	57,5	60,5	62,6	64,0	62,9	59,5	61,8	-3,4	2,3
Ευρωζώνη (18 χώρες)	47,0	48,5	49,9	51,6	48,9	50,6	52,3	1,7	1,7
Ηνωμένο Βασίλειο	56,7	58,1	59,8	61,0	58,7	60,8	61,6	2,1	0,8
Ιρλανδία	50,0	49,3	51,3	53,0	50,2	52,4	54,3	2,2	1,9
Ισπανία	44,5	43,9	43,2	44,3	42,6	43,3	45,9	0,7	2,6
Ιταλία	37,8	40,3	42,7	46,2	40,9	44,9	47,5	4,0	2,6
Κροατία	38,2	37,5	37,8	36,2	36,5	34,8	37,5	-1,7	2,7
Κύπρος	54,8	50,7	49,6	46,9	50,4	45,2	46,7	-5,2	1,5
Λετονία	50,5	52,8	54,8	56,4	53,2	56,0	58,7	2,8	2,7
Λιθουανία	50,2	51,7	53,4	56,2	52,4	55,1	58,7	2,7	3,6
Λουξεμβούργο	39,3	41,0	40,5	42,5	40,3	40,4	42,1	0,1	1,7
Μάλτα	33,2	34,7	36,3	37,7	35,6	37,3	37,2	1,7	-0,1
Ολλανδία	55,2	57,6	59,2	59,9	58,3	59,0	61,1	0,7	2,1
Ουγγαρία	35,3	36,1	37,9	41,7	36,3	40,2	43,0	3,9	2,8
Πολωνία	36,9	38,7	40,6	42,5	39,0	41,1	42,9	2,1	1,8
Πορτογαλία	47,8	46,5	46,9	47,8	45,6	47,6	48,6	2,0	1,0
Ρουμανία	39,9	41,6	41,8	43,1	39,8	41,6	38,4	1,8	-3,2
Σλοβακία	41,3	43,1	44,0	44,8	44,3	42,8	45,9	-1,5	3,1
Σλοβενία	31,2	32,9	33,5	35,4	32,0	33,0	35,3	1,0	2,3
Σουηδία	72,0	73,0	73,6	74,0	72,7	73,5	74,1	0,8	0,6
Φινλανδία	57,0	58,2	58,5	59,1	57,6	58,7	59,2	1,1	0,5

(*) % απασχολούμενων ηλικίας 55-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου πληθυσμού

Πίνακας 10: Μεταβολή της Απασχόλησης (άτομα ηλικίας 15 ετών και άνω)

	Ετήσια στοιχεία (%)			α' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014
Αυστρία	1,7	1,2	0,7	0,4	1,2	0,7	0,8	-0,5
Βέλγιο	1,4	0,3	-0,3	-0,2	0,1	0,6	0,3	0,5
Βουλγαρία	-2,2	-2,5	-0,4	-1,7	0,3	0,8	2	0,5
Γαλλία	0,8	0,3	0,0	0,0	0,3	0,0	0,3	-0,3
Γερμανία	1,3	1,1	0,6	0,6	0,7	0,7	0,1	0
Δανία	-0,1	-0,3	0,0	-0,5	0,7	0,8	1,2	0,1
Δημοκρατία της Τσεχίας	-0,3	0,4	0,4	0,5	0,5	1,1	0	0,6
ΕΕ (28 χώρες)	0,1	-0,4	-0,3	-0,5	0,7	1,1	1,2	0,4
Ελλάδα	-6,9	-7,8	-3,8	-6,2	-0,5	0,7	5,7	1,2
Εσθονία	6,5	1,7	1,2	1,9	-1,1	3,6	-3	4,7
Ευρωζώνη (18 χώρες)	0,1	-0,5	-0,7	-0,9	0,2	0,8	1,1	0,6
Ηνωμένο Βασίλειο	0,5	1,1	1,2	1,3	2,3	1,9	1	-0,4
Ιρλανδία	-1,8	-0,6	2,4	:	:	:	:	:
Ισπανία	-2,5	-3,7	-2,6	-3,6	-0,2	2,9	3,4	3,1
Ιταλία	0,3	-0,3	-1,8	-1,5	-0,5	0,3	1	0,8
Κροατία	-3,9	-3,6	-2,6	-4,4	2,6	2,2	7	-0,4
Κύπρος	0,5	-4,2	-5,2	-4,8	-3,7	0,0	1,1	3,7
Λετονία	1,5	1,4	2,3	3,9	0,1	0,0	-3,8	-0,1
Λιθουανία	0,5	1,8	1,3	1,2	2,3	1,7	1,1	-0,6
Λουξεμβούργο	3,0	2,4	2,0	1,9	2,2	:	0,3	:
Μάλτα	2,8	2,3	4,2	3,0	4,4	2,7	1,4	-1,7
Ολλανδία	0,9	-0,2	-0,9	-1,1	-0,8	0,6	0,3	1,4
Ουγγαρία	0,0	0,1	0,9	0,4	3,3	3,4	2,9	0,1
Πολωνία	0,6	0,1	-0,1	-0,5	1,7	1,6	2,2	-0,1
Σλοβακία	-1,9	-4,1	-2,9	-5,4	1,5	1,4	6,9	-0,1
Σλοβενία	-0,8	-4,8	-0,6	-0,3	0,6	1,0	0,9	0,4
Σουηδία	1,8	0,1	-0,8	-1,0	0,6	1,8	1,6	1,2
Τσεχία	-1,6	-0,8	-1,5	-2,1	0,3	1,0	2,4	0,7
Φινλανδία	2,1	0,7	1,0	0,7	0,9	1,8	0,2	0,9

Πίνακας 11: Ποσοστό Ανεργίας – Σύνολο Πληθυσμού

	Ετήσια στοιχεία (%)				α' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2011	2012	2013	2014	2013	2014	2015	2014/13	2015/14
Αυστρία	4,6	4,9	5,4	4,6	5,4	5,6	5,5	0,2	-0,1
Βέλγιο	7,2	7,6	8,4	7,2	8,3	8,4	8,7	0,1	0,3
Βουλγαρία	11,3	12,3	13,0	11,3	13,0	12,3	9,9	-0,7	-2,4
Γαλλία	9,2	9,8	10,3	9,2	10,3	10,1	10,3	-0,2	0,2
Γερμανία	5,8	5,4	5,2	5,8	5,4	5,1	4,8	-0,3	-0,3
Δανία	7,6	7,5	7,0	7,6	7,2	6,8	6,2	-0,4	-0,6
Δημοκρατία της Τσεχίας	7,8	8,0	8,0	7,9	7,2	6,6	5,9	-0,6	-0,7
ΕΕ (28 χώρες)	6,7	7,0	7,0	6,1	10,9	10,5	9,7	-0,4	-0,8
Ελλάδα	17,9	24,5	27,5	26,5	26,9	27,1	25,9	0,2	-1,2
Εσθονία	12,3	10,0	8,6	7,4	9,1	7,9	6,2	-1,2	-1,7
Ευρωζώνη (18 χώρες)	9,7	10,5	10,9	10,2	12,0	11,8	11,2	-0,2	-0,6
Ηνωμένο Βασίλειο	10,1	11,4	12,0	11,6	7,8	6,7	5,5	-1,1	-1,2
Ιρλανδία	8,1	7,9	7,6	6,1	13,7	12,1	10,0	-1,6	-2,1
Ισπανία	14,7	14,7	13,1	11,3	26,2	25,3	23,1	-0,9	-2,2
Ιταλία	21,4	24,8	26,1	24,5	11,8	12,7	12,4	0,9	-0,3
Κροατία	8,4	10,7	12,1	12,7	17,0	17,4	17,1	0,4	-0,3
Κύπρος	13,7	16,0	17,3	17,3	14,6	15,7	16,3	1,1	0,6
Λετονία	7,9	11,9	15,9	16,1	12,6	11,6	9,9	-1,0	-1,7
Λιθουανία	16,2	15,0	11,9	10,8	12,4	11,3	9,2	-1,1	-2,1
Λουξεμβούργο	15,4	13,4	11,8	10,7	5,6	6,0	5,8	0,4	-0,2
Μάλτα	4,8	5,1	5,9	5,9	6,3	6,0	5,9	-0,3	-0,1
Ολλανδία	6,4	6,3	6,4	5,9	6,8	7,8	7,1	1,0	-0,7
Ουγγαρία	5,0	5,8	7,3	7,4	10,9	7,9	7,4	-3,0	-0,5
Πολωνία	11,0	11,0	10,2	7,7	10,6	9,8	8,0	-0,8	-1,8
Πορτογαλία	9,7	10,1	10,3	9,0	17,3	14,9	13,5	-2,4	-1,4
Ρουμανία	12,9	15,8	16,4	14,1	7,0	7,0	6,9	0,0	-0,1
Σλοβακία	7,2	6,8	7,1	6,8	14,2	13,8	12,1	-0,4	-1,7
Σλοβενία	13,7	14,0	14,2	13,2	10,3	10,1	9,2	-0,2	-0,9
Σουηδία	8,2	8,9	10,1	9,7	8,1	8,1	7,8	0,0	-0,3
Φινλανδία	7,8	7,7	8,2	8,7	8,1	8,4	9,2	0,3	0,8

Πίνακας 12: Ποσοστό Ανεργίας στους Άνδρες

	Ετήσια στοιχεία (%)				α' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2011	2012	2013	2014	2013	2014	2015	2014/13	2015/14
Αυστρία	4,6	5,0	5,4	5,9	5,6	5,7	5,8	0,1	0,1
Βέλγιο	7,1	7,7	8,7	9,0	8,6	9,0	9,2	0,4	0,2
Βουλγαρία	12,3	13,5	13,9	12,3	14,2	13,1	10,5	-1,1	-2,6
Γαλλία	8,8	9,8	10,3	10,5	10,4	10,4	10,7	0,0	0,3
Γερμανία	6,1	5,6	5,5	5,3	5,6	5,3	5,1	-0,3	-0,2
Δανία	7,7	7,5	6,7	6,4	6,9	6,3	6,1	-0,6	-0,2
Δημοκρατία της Τσεχίας	7,8	8,2	8,2	8,2	6,3	5,5	5,0	-0,8	-0,5
ΕΕ (28 χώρες)	5,8	6,0	5,9	5,1	10,9	10,5	9,7	-0,4	-0,8
Ελλάδα	15,2	21,6	24,5	23,7	24,2	24,4	22,8	0,2	-1,6
Εσθονία	13,1	10,9	9,1	7,9	9,5	8,2	6,4	-1,3	-1,8
Ευρωζώνη (18 χώρες)	9,6	10,4	10,8	10,1	11,9	11,7	11,1	-0,2	-0,6
Ηνωμένο Βασίλειο	9,9	11,2	11,9	11,5	8,2	7,0	5,7	-1,2	-1,3
Ιρλανδία	8,7	8,4	8,0	6,4	15,9	13,8	11,5	-2,1	-2,3
Ισπανία	17,8	17,7	15,0	12,9	25,8	24,6	22,0	-1,2	-2,6
Ιταλία	21,1	24,6	25,6	23,6	11,0	12,0	11,9	1,0	-0,1
Κροατία	7,5	9,8	11,5	11,9	17,1	16,3	17,2	-0,8	0,9
Κύπρος	13,7	16,0	17,7	16,5	14,9	16,3	16,7	1,4	0,4
Λετονία	8,1	12,6	16,6	17,1	13,9	13,1	10,3	-0,8	-2,8
Λιθουανία	18,6	16,2	12,6	11,8	13,9	12,7	10,1	-1,2	-2,6
Λουξεμβούργο	17,9	15,2	13,1	12,2	5,2	5,9	5,5	0,7	-0,4
Μάλτα	3,9	4,5	5,6	5,9	6,1	6,3	6,1	0,2	-0,2
Ολλανδία	6,0	5,7	6,5	6,2	6,7	7,6	6,8	0,9	-0,8
Ουγγαρία	4,6	5,5	7,2	7,2	11,2	7,6	7,3	-3,6	-0,3
Πολωνία	11,1	11,3	10,2	7,6	9,8	9,3	7,6	-0,5	-1,7
Πορτογαλία	9,0	9,4	9,7	8,5	17,5	14,8	12,9	-2,7	-1,9
Ρουμανία	12,6	15,9	16,3	13,8	7,5	7,6	7,5	0,1	-0,1
Σλοβακία	7,7	7,4	7,7	7,3	13,7	13,8	11,3	0,1	-2,5
Σλοβενία	13,7	13,5	14,0	12,8	9,5	9,3	8,4	-0,2	-0,9
Σουηδία	8,2	8,4	9,5	9,0	8,3	8,3	7,9	0,0	-0,4
Φινλανδία	8,4	8,3	8,8	9,3	8,8	9,0	9,7	0,2	0,7

Πίνακας 13: Ποσοστό Ανεργίας στις Γυναίκες

	Ετήσια στοιχεία (%)				α' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2011	2012	2013	2014	2013	2014	2015	2014/13	2015/14
Αυστρία	4,6	4,8	5,3	5,4	5,1	5,6	5,2	0,5	-0,4
Βέλγιο	7,2	7,4	8,2	7,9	8,0	7,7	8,1	-0,3	0,4
Βουλγαρία	10,1	10,8	11,8	10,4	11,6	11,5	9,2	-0,1	-2,3
Γαλλία	9,5	9,8	10,2	10,1	10,2	9,9	10,0	-0,3	0,1
Γερμανία	5,6	5,2	4,9	4,6	5,1	4,8	4,5	-0,3	-0,3
Δανία	7,5	7,5	7,3	6,8	7,5	7,3	6,3	-0,2	-1,0
Δημοκρατία της Τσεχίας	7,7	7,7	7,9	7,7	8,4	7,9	6,9	-0,5	-1,0
ΕΕ (28 χώρες)	7,9	8,2	8,3	7,4	11,0	10,6	9,9	-0,4	-0,7
Ελλάδα	21,5	28,2	31,4	30,2	30,5	30,7	29,8	0,2	-0,9
Εσθονία	11,6	9,1	8,2	6,8	8,8	7,7	6,0	-1,1	-1,7
Ευρωζώνη (18 χώρες)	9,8	10,5	10,9	10,3	12,2	11,9	11,4	-0,3	-0,5
Ηνωμένο Βασίλειο	10,4	11,5	12,1	11,8	7,3	6,4	5,3	-0,9	-1,1
Ιρλανδία	7,4	7,4	7,1	5,8	11,1	10,1	8,2	-1,0	-1,9
Ισπανία	10,8	11,0	10,7	9,4	26,7	26,0	24,5	-0,7	-1,5
Ιταλία	21,8	25,1	26,7	25,4	12,9	13,5	13,1	0,6	-0,4
Κροατία	9,5	11,8	13,1	13,8	16,9	18,6	16,9	1,7	-1,7
Κύπρος	13,8	16,1	16,8	18,3	14,3	15,0	15,9	0,7	0,9
Λετονία	7,7	11,1	15,2	15,1	11,4	10,2	9,4	-1,2	-0,8
Λιθουανία	13,8	14,0	11,1	9,8	10,9	9,9	8,3	-1,0	-1,6
Λουξεμβούργο	12,9	11,6	10,5	9,2	6,1	6,1	6,2	0,0	0,1
Μάλτα	6,0	5,8	6,2	6,0	6,7	5,6	5,6	-1,1	0,0
Ολλανδία	7,1	7,3	6,3	5,4	6,8	8,0	7,5	1,2	-0,5
Ουγγαρία	5,4	6,2	7,3	7,8	10,4	8,3	7,5	-2,1	-0,8
Πολωνία	11,0	10,6	10,1	7,9	11,4	10,4	8,4	-1,0	-2,0
Πορτογαλία	10,4	10,9	11,1	9,6	17,1	14,9	14,1	-2,2	-0,8
Ρουμανία	13,2	15,6	16,6	14,5	6,3	6,2	6,0	-0,1	-0,2
Σλοβακία	6,5	6,1	6,3	6,1	14,9	13,7	13,2	-1,2	-0,5
Σλοβενία	13,7	14,5	14,5	13,6	11,1	11,0	10,2	-0,1	-0,8
Σουηδία	8,2	9,4	10,9	10,6	7,9	7,8	7,6	-0,1	-0,2
Φινλανδία	7,1	7,1	7,5	8,0	7,3	7,8	8,6	0,5	0,8

Πίνακας 14: Ποσοστό Μακροχρόνιας Ανεργίας^(*)

	Ετήσια στοιχεία (%)				α' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2011	2012	2013	2014	2013	2014	2015	2014/13	2015/14
Αυστρία	26,3	24,9	24,6	27,2	21,1	26,1	27,3	5	1,2
Βέλγιο	48,3	44,7	46,1	49,9	45,5	47,2	52,3	1,7	5,1
Βουλγαρία	55,7	55,2	57,3	60,4	54,9	58,6	59,1	3,7	0,5
Γαλλία	41,5	40,4	40,5	42,8	37,9	41,7	41,8	3,8	0,1
Γερμανία	47,9	45,4	44,7	44,3	42,6	44,0	43,1	1,4	-0,9
Δανία	24,4	28,0	25,5	25,2	24,7	28,0	27,3	3,3	-0,7
Δημοκρατία της Τσεχίας	40,6	43,4	43,4	43,5	43,3	41,1	45,7	-2,2	4,6
ΕΕ (28 χώρες)	43,0	44,5	47,3	49,5	45,3	48,5	48,2	3,2	-0,3
Ελλάδα	49,3	59,1	67,1	73,5	63,6	71,4	71,6	7,8	0,2
Εσθονία	57,3	54,7	44,5	45,3	45,9	43,7	42,2	-2,2	-1,5
Ευρωζώνη (18 χώρες)	45,2	46,5	49,8	52,6	47,5	51,4	51,1	3,9	-0,3
Ηνωμένο Βασίλειο	33,5	34,7	36,2	35,8	36,2	37,4	32,7	1,2	-4,7
Ιρλανδία	59,3	61,7	60,6	59,2	62,4	61,4	60,7	-1	-0,7
Ισπανία	41,6	44,4	49,7	52,8	47,1	52,3	52,3	5,2	0
Ιταλία	52,0	53,2	56,9	61,4	55,4	59,1	57,7	3,7	-1,4
Κροατία	61,3	63,7	63,6	58,4	61,1	53,1	59,7	-8	6,6
Κύπρος	20,8	30,1	38,3	47,7	34,7	44,3	43,1	9,6	-1,2
Λετονία	54,5	52,1	48,6	43,0	53,8	43,6	43,7	-10,2	0,1
Λιθουανία	52,1	49,2	42,9	44,7	45,3	41,6	42,2	-3,7	0,6
Λουξεμβούργο	28,8	30,3	30,4	27,4	34,8	23,4	25,5	-11,4	2,1
Μάλτα	47,3	48,5	45,7	46,8	51,2	47,1	47,4	-4,1	0,3
Ολλανδία	33,2	33,7	35,8	40,0	33,1	37,8	43,5	4,7	5,7
Ουγγαρία	47,6	45,3	48,6	47,5	42,8	49,3	43,1	6,5	-6,2
Πολωνία	37,2	40,3	42,5	42,7	39,8	42,8	40,3	3	-2,5
Πορτογαλία	48,4	48,8	56,4	59,6	52,8	57,0	57,2	4,2	0,2
Ρουμανία	41,0	44,2	45,2	41,1	42,9	39,1	43,0	-3,8	3,9
Σλοβακία	67,9	67,3	70,2	70,2	67,8	72,0	65,0	4,2	-7
Σλοβενία	44,2	47,9	51,0	54,5	46,9	52,8	50,6	5,9	-2,2
Σουηδία	19,6	18,9	18,5	18,9	18,7	18,1	19,3	-0,6	1,2
Φινλανδία	22,2	21,4	20,7	22,4	20,6	20,8	23,1	0,2	2,3

(*) % ανέργων για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των 12 μηνών στο σύνολο των ανέργων

Πίνακας 15: Ποσοστό ανεργίας στους νέους 15 έως 24 ετών

	Ετήσια στοιχεία (%)				α' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2011	2012	2013	2014	2013	2014	2015	2014/13	2015/14
Αυστρία	8,9	9,4	9,7	10,3	9,3	10,9	9,1	1,6	-1,8
Βέλγιο	18,7	19,8	23,7	23,2	22,5	23,5	21,1	1	-2,4
Βουλγαρία	25,0	28,1	28,4	23,8	28,1	26,1	21,6	-2	-4,5
Γαλλία	22,6	24,4	24,8	24,0	25,5	23,5	24,7	-2	1,2
Γερμανία	8,5	8,0	7,8	7,7	7,7	7,9	7,2	0,2	-0,7
Δανία	14,2	14,1	13,0	12,6	13,0	13,6	10,5	0,6	-3,1
Δημοκρατία της Τσεχίας	18,1	19,5	18,9	15,9	19,4	16,9	14,4	-2,5	-2,5
ΕΕ (28 χώρες)	21,7	23,3	23,7	22,2	23,8	23,0	20,9	-0,8	-2,1
Ελλάδα	44,7	55,3	58,3	52,4	59,9	56,7	51,8	-3,2	-4,9
Εσθονία	22,4	20,9	18,7	15,0	20,0	17,4	12,5	-2,6	-4,9
Ευρωζώνη (18 χώρες)	21,2	23,5	24,4	23,8	24,5	24,2	22,7	-0,3	-1,5
Ηνωμένο Βασίλειο	21,3	21,2	20,7	16,9	20,6	18,8	15,7	-1,8	-3,1
Ιρλανδία	29,1	30,4	26,8	23,9	27,6	26,0	22,0	-1,6	-4
Ισπανία	46,2	52,9	55,5	53,2	55,4	54,2	50,2	-1,2	-4
Ιταλία	29,2	35,3	40,0	42,7	39,0	43,4	41,9	4,4	-1,5
Κροατία	36,7	42,1	50,0	45,5	52,5	45,1	43,6	-7,4	-1,5
Κύπρος	22,4	27,7	38,9	36,0	35,6	37,2	34,4	1,6	-2,8
Λετονία	31,0	28,5	23,2	19,6	23,5	20,5	15,7	-3	-4,8
Λιθουανία	32,6	26,7	21,9	19,3	23,3	20,6	17,2	-2,7	-3,4
Λουξεμβούργο	16,4	18,0	16,9	22,0	18,5	18,1	20,4	-0,4	2,3
Μάλτα	13,3	14,1	13,0	11,8	13,3	13,0	10,8	-0,3	-2,2
Ολλανδία	10,0	11,7	13,2	12,7	12,5	13,6	11,2	1,1	-2,4
Ουγγαρία	26,0	28,2	26,6	20,4	28,2	21,0	19,1	-7,2	-1,9
Πολωνία	25,8	26,5	27,3	23,9	27,5	25,6	21,7	-1,9	-3,9
Πορτογαλία	30,2	38,0	38,1	34,7	40,7	36,1	33,2	-4,6	-2,9
Ρουμανία	23,9	22,6	23,7	24,0	23,3	24,7	23,3	1,4	-1,4
Σλοβακία	33,7	34,0	33,7	29,7	34,2	31,9	26,2	-2,3	-5,7
Σλοβενία	15,7	20,6	21,6	20,2	21,0	21,3	17,0	0,3	-4,3
Σουηδία	22,8	23,7	23,6	22,9	24,2	23,3	21,4	-0,9	-1,9
Φινλανδία	20,1	19,0	19,9	20,5	19,8	20,1	22,1	0,3	2